John

BANVILLE

BEGALYBĖS

Vieną ilgą, geibią vidurvasario dieną Godliai susirenka Ardenų namuose aplankyti ligos patale gulinčio tėvo. Vyresnysis sūnus Adomas ir vos devyniolikos Petra įsitikina, jog santykiai su motina Uršule ir mirštančiu tėvu, senuoju Adomu, įtempti kaip visada. Atrodo, kad ir Adomo santykiai su žmona Elena vis labiau kliba, o trapioji, amžinai sunerimusi Petra tikrojo palengvėjimo sulaukia kęsdama savo skausmus.

Dievai — išdykėlės dvasios — viską tyliai stebi šmirinėdami tarp šios keistos šeimynos narių. Negalėdami atsispirti pagundai kištis į mirtingųjų gyvenimus, jie šnipinėja, erzina ir gundo, į savo „žaisliukų" kvailiojimus žvelgdami kiek suglumę ir kartais pavydėdami.

Persunktas nepadoraus humoro ir gilių, įdomių, įtikinamų įžvalgų, romanas „Begalybės" yra ir šaunus žemiškas paišdykavimas, ir subtilus, be galo išmintingas žvilgsnis į sunkią ir kartu nuostabią pareigą būti žmogumi. Įjautrinančia proza Banville'is atskleidžia vienos visa ko sklidinos vidurvasario dienos Ardenų namuose stebuklą ir žavesį.

John
BANVILLE

B E G A L Y B Ė S

Iš anglų kalbos vertė Indrė Žakevičienė

Jotema

UDK 891.62-3
Ba392

John Banville
THE INFINITIES
Picador, London, 2009

Banville, John
Ba392 Begalybės: [romanas] / John Banville; iš anglų kalbos vertė Indrė Žakevičienė. — Kaunas: Jotema, [2011]. — 272 p.

ISBN 978-9955-13-273-8

Persunktas nepadoraus humoro ir gilių, įdomių, įtikinančių įžvalgų, romanas „Begalybės" yra ir šaunus žemiškas paišdykavimas, ir subtilus, be galo išmintingas žvilgsnis į sunkią ir kartu nuostabią pareigą būti žmogumi. Įjautrinančia proza Banville'is atskleidžia vienos visa ko sklidinos vidurvasario dienos Ardenų namuose stebuklą ir žavesį.

UDK 891.62-3+820(417)-3

Copyright © John Banville 2009
© Vertimas į lietuvių kalbą,
Indrė Žakevičienė, 2010
© UAB „Jotema", 2011
Redaktorė *Lina Čekauskaitė*
Viršelio dailininkė *Vilūnė Grigaitė*
Maketavo *Teresė Vasiliauskienė*

SL 250. 17 sp. l. Užsak. Nr. 478
UAB „Jotema", Algirdo g. 54, 50157 Kaunas
Tel. 337695, el. paštas: info@jotema.lt
http://www.jotema.lt
Spausdino UAB „BALTO print/Logotipas", Utenos g. 41A, 08217 Vilnius

I

IŠ VISŲ JIEMS GUOSTI IR SURAMINTI SKIRTŲ MŪSŲ SUMANYMŲ vykęs vienas — aušra. Kai pro dangaus sietą smulkučiais švelniais suodžiais išbyra tamsa ir rytų pusėje iš lėto liejasi šviesa, apkiautę lieka tik patys didžiausi žmonijos nelaimėliai. Šiuo reginiu — mažu kasdieniu prisikėlimu — gėrimės ir mes, nemirtingieji; dažnai susirenkame prie debesų pylimų ir iš aukštybių žvelgiame į juos, mūsų mažutėlius, judančius krutančius, pasitinkančius naują dieną. Ir kokia tada mus apninka tyla... liūdna, pavydo pritvinkusi tyla. Žinoma, daugelis iš jų miega toliau, jiems visai nerūpi žavūs mūsų pusseserės Auroros rytiniai pokštai, tačiau visada atsiranda vienišių, guoliuose besiblaškančių, kamuojamų nemigos, neramių ligonių ir beviltiškai įsimylėjusiųjų arba paprastų „vyturių", tų nenustygstančiųjų, skaičiuojančių pritūpimus, lendančių po šaltais dušais ir iš įmantrių mažyčių puodelių geriančių juodą ambroziją. Taip, visi pakirdusieji aušrą pasitinka daugmaž džiugiai, išskyrus, žinoma, pasmerktą žmogų, kuriam pirmosios žaros šioje žemėje bus paskutinės.

Štai ir dabar vienas toks stovi prie lango tėvo namuose žiūrėdamas, kaip už geležinkelio linijos, virš vešlių medžių, ankstyvu švytėjimu tvinsta dangus. Jis pasmerktas ne mirčiai — dar ne dabar, bet gyvenimui, kuriame, nujaučia, neturi tikrosios vietos. Jis

basas, su pižama, kurią kažkur šiuose namuose rado motina ir davė apsivilkti, kai atvyko vakar vakare — nudėvėta medvilnė, šviesiai mėlyna su ryškesniais dryžiais; kieno toji pižama, kas ją vilkėjo? Ar gali būti jo, iš senų laikų? Jeigu taip ir yra, vadinasi, iš labai senų laikų, nes dabar jis jau didelis, o pižama tikrai per maža, veržia ties pažastimis ir kirkšnimis. Bet šiuose namuose viskas šitaip— viskas veržia ir trina, verčia jį jaustis taip, tarsi vėl būtų vaikas. Jis negali neprisiminti, kaip dar vaikystėje močiutė jį rengdavo Kalėdoms ar gimtadieniui, arba kokiai nors kitai šventei — trūktelėdavo šen, timptelėdavo ten, paspjaudžiusi pirštą prilipdydavo neklusnią garbaną; apvilktas jau išėjusiu iš mados košės spalvos šiurkščiu tvido kostiumu su trumpomis kelnėmis, kurį senutė versdavo dėvėti, baltais marškiniais iškrakmolyta apykakle ir, baisiausia, papuoštas languota „peteliške", suteikdavusia jam liguisto malonumo su keršto prieskoniu — kai kas nors sakydavo kalbą ar uždainuodavo dainą, arba kai kunigas, toks panašus į ligoninės slaugutę, mojuojančią loterijos bilietu su laimingu skaičiumi, iškeldavo Komunijos paplotėlį, jis ištempdavo „peteliškę", kiek tik leisdavo gumelė, ir vėl ją paleisdavo, klausydamasis maloniai garsaus pliaukštelėjimo, — jis jausdavosi tarsi eksponatas, blogiau nei jaustųsi nuogas. Štai kaip viskas yra: toks gyvenimas, iki kaklo susagstytas gyvenimas, jam netinka, verčia jaustis per daug savimi ir nuolat niauriai primena apie nekeičiamą sielos menkumą.

Iš kažkur jo ausis pasiekia vos girdimas, prislopintas mažų kanopų klapsėjimas; tikriausiai poniu joja ankstyvasis paštininkas, apsivilkęs *Thurn und Taxis* livrėją, užsidėjęs trikampę skrybėlę ir persimetęs per petį pašto ragą.

Žmogus prie lango vardu Adomas. Jam dar nėra trisdešimties, jis — jaunas senyvo tėvo sūnus, „mano antrojo atėjimo pro-

duktas“, kaip kartą nugirdo sakant ir pašaipiai nusijuokiant du kartus vedusį tėvą. Jis tingiai stebi po medžiais sugulusius tirštus, purvinai rausvus šešėlius. Nuo tariamai širmos žolės tarsi dūmai kyla kulkšnis siekiantis rūkas. Tokią valandą viskas kitaip. Iš kažkur į kažkur mikliai purpčioja ankstyvas juodasis strazdas — lakuoti jo sparnai švyti sugavę saulės spindulį; dabar sunerimęs paukštis suka galvą tik dėl rytmetinio kirmino. Adomas tariasi girdįs tylų, panišką mikliasparnės būtybės švilpuką.

Dabar jis po truputį pradeda nutuokti apie kažką, ko dar negali atpažinti — apie visur juntamą virpulį, tarsi drebėtų pats oras. Virpa vis stipriau ir stipriau. Išsigandęs jis tyliai žengia žingsnį atatupstas, traukdamasis į saugią kambario blausą. Aiškiai girdi lėtai dunksinčią širdį. Kažkurioje sąmonės kertelėje jis žino, kas dedasi, tačiau toje kertelėje nemąstoma. Dabar jau dreba viskas. Kambaryje, jam už nugaros esančio kažkokio nedidelio mechanizmo viduriai — Adomas nesidairo, bet tikriausiai tai laikrodis — čaižiai sužvanga sidabru. Girgžda drebančios grindų lentos. Tada kairėje pusėje kažkas išnyra — milžiniškas, bukanosis — ir naršiai stumiasi pirmyn, o paskui krūptelėjęs sustoja ir sustingsta priešais medžius, springdamas garų debesimis. Vagonuose tebedega šviesos, baidančios aušrą ir pristabdančios jos kelionę. Pailguose languose matosi palenktos galvos, tokios panašios į ruonius, — nejau jie visi miega? — o tarpueiliu eina bilietais apsikarstęs konduktorius, stvarstydamasis už sėdynių ranktūrių, tarsi koptų į statų šlaitą. Užgulusi tyla net spengia; galėtum pamanyti, kad ji kažkuo nepatenkinta. Lokomotyvas piktai suprunkščia — atrodytų, tuoj tuoj ims narčiai kapstyti žemę. Visuose namuose niekas negali pasakyti, kodėl kiekvieną rytą jis turi sustoti būtent šioje vietoje. Mylių mylias nėra jokio

kito namo; kuria kryptimi bevažiuotum, pakelės tuščios, tačiau traukinys sustoja būtent čia. Jo motina kelis kartus skundėsi geležinkelio kompanijai, o kartą net ryžosi parašyti kažkokiam valdžios žmogui, tačiau, nepaisant gerai žinomo jos vyro vardo, negavo jokio atsakymo. „Galėčiau nekreipti dėmesio į pravažiuojančio traukinio keliamą triukšmą", — su tyliu liūdesiu kalbės ji. — „Šiaip ar taip, nieko nepadarysi, kad tavo tėvas buvo toks išmintingas ir primygtinai reikalavo susikurti namus kone ant geležinkelio, bet sustodamas traukinys mane pažadina."

Nakčia jo susapnuotas sapnas — sapno fragmentas — vėl atgyja. Jis veržiasi pirmyn pro kažkokio labai senų laikų mūšio dulkes, rankose laikydamas kažką didelį, bet nesunkų, kažkokį brangų, svarbų nešulį — kas tai? — o aplinkui rėkia šaukia daugybė karių, žvanga kardai, skimbčioja ietys, švilpia strėlės, girgžda kovų vežimų ratai. Garbi vieta — antikinio mūšio laukas.

Mąstydamas apie motiną jis klauso, ar viršuje nepasigirs jos žingsniai; jis žino, kad ji nemiega. Nors namas didelis ir klaidus, grindys beveik visur medinės, išblizgintų plikų lentų, todėl garsai keliauja lengvai ir toli. Šią akimirką jis nenori susidurti su motina. Tikrai, jam visada keblu su ja bendrauti. Neatrodytų, kad jis jos nekenčia, kad motina jį erzina, nors sakoma, kad daugybę mirtingųjų sūnų motinos pykdo arba jie jų nekenčia — jiems reikėtų pamėginti pabendrauti su mūsiškėmis siautulingomis ir kerštingomis damomis, gyvenančiomis čia, ant ūkanų gaubiamo Olimpo kalno, — tik jis nemano, kad ji apskritai panaši į motiną. Ji absurdiškai jauna, vos dvidešimčia metų už jį vyresnė, ir atrodo, kad nuolat vis jaunėja ar bent nesensta, todėl jam neramu jaučiant, kad jis be perstojo ją vejasi. Panašu, kad ir jai žinomas šis reiškinys, tačiau ji visai nesistebi. Tiesą sakant, nuo tada, kai

ganėtinai suaugo, kad pastebėtų, kokia ji jauna, kartkartėmis jos elgesyje jis įžvelgdavo — arba tik įsivaizduoja, jog įžvelgia — tam tikrą tylų gyvumą, tarsi ji nekantraudama lauktų, kol jis pasieks kažkokią neįmanomą brandą, kad pagaliau tapę vienmečiai susikibę rankomis jie drauge keliautų į ateitį, kuri bus... kokia? Jam — be tėvo, jai — be vyro. Nes jo tėvas miršta. Štai kodėl jis čia — stovi kaip kvailys, vilki per mažą pižamą ir stebi auštančią vidurvasario aušrą.

Sukrėstas minčių apie mirtį ir mirimą jis prisiverčia vėl sutelkti dėmesį į traukinį. Viena ruonio galva atsigrįžusi: per padūmavusią veją jį pasiekia mažo berniuko blyškiu, menku veideliu ir didžiulėmis akimis žvilgsnis. Kaip įdėmiai vaikas žiūri į namą, koks alkanas tiriantis jo žvilgsnis; ko jis ieško, kokio slapto žinojimo, kokio apreiškimo? Jaunasis vyras įsitikinęs, kad berniukas jį mato čia stovintį, nors tikrai negalėtų taip būti — net nekyla abejonių, kad iš lauko langas atrodo juodas ir tuščias arba, atvirkščiai, akina liepsnomis, balto aukso švytėjimu — saulė taip ilgai užtruko, kol pakilo, bet dabar sparčiai iriasi rytiniu dangumi. Nepaisant šių degančių, klausiančių akių, berniuko bruožai niekuo neišsiskiria, ar bent taip atrodo žvelgiant iš tokio atstumo. Bet ko gi jis ieško, kad šitaip įdėmiai žiūri? Dabar lokomotyvas, tarsi kažką prisimindamas, krūpteli — per visą vagonų grandinę perbėga garsus metalinis žvangesys, — ir sudejavęs į žvėrį panašus padaras pajuda, o jam pajudėjus pakilusi saulė atakuoja kiekvieną vagonų langą iš eilės, keršydama už tebedegančias lemputes, neužgesinamais akinamais gaisrais darydama joms gėdą. Ištiesęs kaklą berniukas žiūri iš paskutiniųjų.

Adomui šalta, basų kojų padai nemaloniai limpa prie vėsių senų grindlenčių. Jis dar nevisiškai pabudęs, jaučiasi kybąs tarp

miego ir būdravimo; tada viskas atrodo nerealiai tikra. Nusigręžęs nuo lango jis pamato keistu kampu krintančią ankstyvo rytmečio šviesą, neįprastai nušviečiančią visas kertes; knygų lentynos kraštas atrodo aštrus kaip giljotinos ašmenys. Iš kambario gilumos tuščiu vienakiu žvilgsniu jį perlieja išgaubtas ant židinio atbrailos stovinčio laikrodžio stiklas, atspindintis lango šviesą. Jis vėl pagalvoja apie vaiką traukinyje ir, kaip dažnai nutinka, pasijunta priblokštas kitoniškumo paslapties. Kaip jis gali būti savimi ir kitais, jeigu tie kiti patys sau irgi jaučiasi esą savimi? Aišku, jis žino, kad čia nėra jokios paslapties, paprasčiausiai viskas priklauso nuo perspektyvos. Juk akis, sako jis sau, būtent akis sukuria akiratį. Šiuos žodžius jis dažnai girdėdavo iš savo tėvo, kuris tikriausiai nugvelbė juos iš kieno nors kito. Jam vaikas traukinyje — tarsi koks nors akiratis, o jis vaikui — taip pat tarsi akiratis, ir šitaip tik todėl, kad kiekvienas tariasi esąs kažin ko centre — nors iš tikrųjų pats yra centras; štai toks paprastas vadinamosios paslapties įminimas. Ir vis dėlto...

Jis nušlepsi grindimis — jam einant neramusis laikrodis ant židinio atbrailos vieną kartą tyliai suskamba įspėdamas, — praveria į koridorių duris ir sustoja kaip įkirstas, aiktelėjęs iš baimės; širdis ir vėl ima be tvarkos blaškytis, tarsi sunerimęs šuo braižytų letenomis prašydamasis išleidžiamas.

Jis greitai pamato, kad siluetas koridoriuje — tik jo sesuo. Ji tupi kone atsisėdusi ant kulkšnių priešais nedideles, kreivas dureles baltai dažytoje plokštėje, užtvėrusioje erdvę po laiptais.

— Dėl Dievo! — prataria jis. — Ką čia darai?

Ji atgręžia miniatiūrinį baltą veidelį, ir jis vėl mintyse išvysta vaiko veidą prie traukinio lango.

— Pelės, — sako ji.

Jis atsidūsta. Jai ir vėl užėję.

— Dėl Dievo, — pakartoja jis, šį kartą jau nuvargusiu balsu.

Ji vėl ima raustis spintelėje, o jis suneria rankas ir stebi ją purtydamas galvą, vienu petimi atsirėmęs į sieną. Jai devyniolika, tačiau atrodo gerokai jaunesnė, nors kartu pažymėta baisiu senoviškumu. „Šitoji — paslaptingai sakydavo apie ją kalbėdama močiutė Godli, — šitoji jau yra čia buvusi." Jis klausia, iš kur ji žino, kad spintelėje yra pelių, o ji šaltai nusijuokia.

— Ne spintelėje, kvaily, — sako ji; glotnus, tamsus jos pakaušis — dar vienas ruonis! — net sukreta iš paniekos. — Mano kambaryje.

Ji atsistoja šluostydamasi rankas į liesus šonus. Ji nežiūri jam į akis, tik prikanda lūpą ir pašnairuoja; jeigu tik būna įmanoma, ji niekam nežiūri į akis.

— Kuo čia apsivilkusi? — klausia jis.

Ji vilki dar viena netinkančia pižama — šioji nublukusio mėlyno šilko, kabo palaikė ant menkučio jos kūno, rankovės ir klešnės absurdiškai per ilgos; jos — per ilgos, jo — per trumpos, tarsi jie abu būtų paženklinti kažkokio liūdno komizmo.

— Pižama tėtės, — niūriai sako ji.

Jis vėl atsidūsta.

— Oi, Pita.

Kita vertus, o kas jau jis toks, kad taip kalba? Kieno išaugtinę pižamą pats vilki?

Jo sesuo vardu Petra, jis ją vadina Pita. Ji mažutė, smulkutė, širdelės formos veido ir neramių akių. Kurį laiką ji skusdavosi galvą plikai, bet dabar plaukai pradeda ataugti — visą kaukolę lygiai dengia meldų rudumo pūkas. Jos rankos — rausvos, dreskiančios

graužiko letenėlės. Pelės, mąsto jos brolis, turėtų atpažinti vieną iš savų.

— Iš kur žinai? — klausia jis.

— Ką iš kur žinau? — aikštingas unkštimas.

— Apie peles.

— Aš jas matau. Tamsoje lakstо po grindis.

— Tamsoje. Ir tu jas matai.

Ji iš lėto sumirksi ir nuryja seiles, tarsi rengtųsi pravirkti, bet čia paprastas tikas, vienas iš daugelio ją kamuojančių.

— Palik mane ramybėje, — sumurma ji.

Jis tikrai gerokai už ją didesnis.

Būdama vaikas ji vaikščiodavo per miegus — užvertusi akis ir krūtinės aukštyje ištiesusi peliškas letenėles ji pasirodydavo laiptų aikštelėje. Nuo šių prisiminimų Adomui pasišiaušė sprandą apaugę plaukeliai. Pamišėlė jo sesuo, girdinti balsus, kažką vis matanti...

Užrietęs kojos nykštį jis pastumia ir uždaro spintelės duris. Ji mosteli kaire ranka, nerangiai atplėšdama ją nuo šono ir vaikiškai atkišdama smilių, o paskui vėl bejėgiškai numesdama.

— Maniau, kad ten yra pelėkautai, — niūriai sako ji. — Ten būdavo laikomi pelėkautai.

Kai ji mostelėjo ranka, jis užuodė padvelkusį jos kvapą — suplėkusį pilkšvą kvapą, kokiu atsiduoda neįgaliojo miegamasis. Ji per retai maudosi. Mama sako, kad ji varo ją į neviltį. Tarsi to paties jau seniai nebūtų galima pasakyti apie juos visus, išskyrus, žinoma, tėtį, kuris tvirtina, kad ji — jo įkvėpimas, įsikūnijusi mūza, nekintantis visų jo lygčių dydis. Tačiau tėtis tvirtina daugelį dalykų. Arba tvirtindavo, nes dabar apie tėtį reikia kalbėti būtuoju laiku.

Koridoriuje vis dar prieblanda, tačiau lauko durų vitražiniame stikle žiba liepsnojanti saulė, tarsi jis ir sesuo, mąsto Adomas, būtų įkalinti viduje, kai lauke jau smagiai įsisiautėjęs linksmas pobūvis. Jie stovi vienas priešais kitą tylėdami — didelis jaunas vyras ir miniatiūrinė mergaitė, apsivilkę klouniškai netinkančiomis pižamomis, sutrikę, abu mąstydami ir kartu nemąstydami apie tai, kas juos taip varžo — apie faktą, jog miršta tėvas, kurio bemiegis miegantis buvimas tvindo namus lyg rūkas. Pastarosiomis dienomis šiuose namuose nedrįstama garsiau prabilti, nors gydytojai mandagiai tvirtina, kad dabar jau niekas nebeprasiskverbia pro tėtės klausos portalus, bet Adomas norėtų sužinoti, kodėl jie taip tvirtai tuo įsitikinę, kas jiems suteikė tokią garantiją? Dabar jo tėvas jau kitoje karalystėje, tikrai labai toli, bet ar negali būti, kad jį tebepasiekia žinios iš senosios žemės?

— Kodėl taip anksti atsikėlei? — tarsi kaltindama klausia Petra. — Niekada taip anksti nesikeli.

— Toks jau metų laikas, — atsako Adomas, — tos trumpos naktys... Negaliu miegoti.

Atsakymą ji išklauso tylėdama, paniurusi. Tai ją turėtų kamuoti nemiga. Jos nemiga, kaip ir laipsniškas tėvo mirimas, — tarsi visa veikiantis slėgimas, nuo kurio namuose tvyranti atmosfera tampa tiršta kaip oras balione.

— Ar šiandien ateis Kritęs Arklys? — jis klausia sesers.

Ji gūžteli pečiais, bet šis truktelėjimas labiau panašus į tiką.

— Sakė, kad ateis. Manau, ateis.

Iš šios temos daugiau nieko neišpeši, todėl jie vėl nutyla. Jis pasijunta bejėgis ir suerzintas; sesuo labai dažnai jam sukelia tokius jausmus. Ji kaip visada stovi pusiau nusisukusi, lyg kažko lauktų ir gūžtųsi vienu metu, tarsi ilgėtųsi apkabinimo ir kartu jo bijotų.

Būdama maža ji nesileisdavo kutenama ir piktai dėbtelėdavusi sprukdavo nuo jo šalin, bet paskui vėl į jį atšlydavo neįstengdama susilaikyti, lyg suglaustus sparnus suskliautusi aštrius, siaurus pečius ir į vieną šoną pakreipusi galvą, tarsi apgailėtinai kviestų jį dar kartą pamėginti priversti ją spiegti. Kokia ji tada buvo liesa, kokia liesa ir kaulėta, kaip pustuštis pagalių prikištas maišas; ji ir dabar tokia pati. Dabar ji pakelia ranką ir įnirtingai pasikaso pakaušį; garsas toks, tarsi kažkas brauktų švitriniu popieriumi.

Adomas pasijunta apsvaigęs, besvoris — atrodo, galėtų per colį pakilti nuo grindų. Jo manymu, taip yra dėl atitinkamų deguonies išteklių smegenyse arba dėl jo trūkumo. Sesuo teisi — jis nepratęs keltis tokiu ankstyvu metu — *viskas kitaip*, kai pasaulis atrodo lyg savo paties imitacija, puikiai sukurta, tačiau neatkartojanti smulkių, bet esminių detalių. Jis pagalvoja apie Eleną, savo žmoną, miegančią kambaryje, kuris vaikystėje buvo jo kambarys. Išsitiesęs šalia jos, pastiręs, išsibudinęs priešaušrio prieblandoje, jis norėjo ją pažadinti, bet širdis neleido kelti — taip saldžiai ji miegojo. Dabar galėtų nueiti ir vėl atsigulti į per siaurą lovą, priglausti žmoną, bet kažkas — lyg drovumas, lyg, sakytum, baimė — jį sulaiko.

Beje, ir gerai, kad šis jaunas sutuoktinis nežino, ką mano šaunuolis tėvukas, irgi dievas, tame miegamajame veikė su mieląja jo žmonele kone valandą, kurią ji prisimins kaip sapną.

Toliau kalbant apie tėvus, Adomas savojo dar nematė. Atvykęs vakar vakare jis teisinosi savo ir Elenos kelionės nuovargiu ir pasakė, kad jie iškart eis miegoti. Jo manymu, būtų buvę baisu aplankyti senuką būtent tuo metu; jis būtų pasijutęs kaip palaikų vagis, tykantis naujo egzemplioriaus, arba kaip į laidojimo rūsį įsibrovęs medžiojantis vampyras. Nors motinai ir nesakė, bet jis

mano, kad ši be reikalo primygtinai reikalavo išrašyti tėvą iš ligoninės. Sumanymas parvežti jį namo numirti — tai grįžimas atgal; močiutė Godli būtų pritarusi. Tačiau šįryt jis gailisi, kad iškart nėjo ir nepažvelgė į jį, savo paliegusį tėvą, nes sulig kiekviena praslenkančia valanda jam bus vis sunkiau ir sunkiau prisiversti užkopti tais laiptais ir žengti į ligonio kambarį. Jis nežino, kaip elgsis atsistojęs prie niekieno garsiai nepavadinto, bet visų numanomo savo tėvo mirties patalo. Jis dar niekada nebuvo taip arti mirties ir viliasi joje nedalyvauti šįkart.

Petra tebesikaso, bet vis vangesniu judesiu, išsiblaškiusi, lyg katė, po truputį pamirštanti niežulį. Jam gaila, kad negali jai padėti, jis norėtų sušvelninti nors vieną jos sopulį ar perštintį skaudulį. Ir vis dėlto sesuo jį pykdo, visada pykdė, net ir tada, kai jo uzurpatorė dar nebuvo gimusi. Staiga jis labai aiškiai prisimena ją dar kūdikį, gulintį lovelėje, kietai susuktą vystykle tarsi mumiją, bet kartu labai gyvą infantę. „Oho, vaikel, ji tave pašokdins, — kikendama kartodavo močiutė Godli. — Matysi, kaip svils sėdynė!“

— Einam, — dabar jis šiurkščiai sako merginai, — einam, pavalgysim pusryčius.

Ir brolis su seseria, du beglobiai, nušliurina pradingdami šešėliuose.

Dangaus kambarys, kuriame plačios ramybės vidury rengiasi mirti Adomas Godlis, taip pat šešėliuotas. Taip, jis irgi Adomas, kaip sūnus. Beje, kad jau pradėjome kalbėti apie vardus ir visa kita, manau, prieš tęsdamas turėčiau keliais žodžiais papasakoti ir apie save — balsą, kalbantį iš tuštumos. Žmonės mane vadino visaip — aušros, prieblandos ir vėjo sergėtoju, dangaus skaidrintoju, sal-

džialiežuviu oratoriumi, pravardžiavo gudruoliu apgaviku, lošėjų ir visokiausių sukčių globėju, buvo „paskyrę“ kryžkelių saugotoju, keliautojų gynėju, suteikė grėsmingą Psichopompo — sielavedžio, lydinčio išsivadavusias sielas į Plutono karalystę — vardą. Taigi esu Hermis, senojo Dzeuso ir urvinės moters Majos* sūnus.

Sakote, negali būti.

Suprantu jūsų skepsį. Kodėl šiais laikais dievai turėtų grįžti ir maišytis tarp žmonių? Bet iš tikrųjų mes niekada nė nebuvom iškeliavę, tik jūs liovėtės mus linksminę. Ir kaip galėtume išeiti — mes, kurie būname visur? Mes tik pasistengėme, kad jums atrodytų, jog pasitraukėme ir laikomės padoriu atstumu, tarsi norėdami pasakyti, jog suprantame, kada esame nepageidaujami. Vis dėlto, kamuojami nepagydomo nuobodulio, meilės negandoms ar nerimstančios nostalgijos šiam grubiam mūsų pačių sukurtam pasauliui, — kalbu būtent apie šį pasaulį, nes, savaime suprantama, yra begalybė kitų tokių, mūsų sukurtų, kuriuos turime budriai stebėti, — negalime atsispirti pagundai kartkartėmis jums pasirodyti. Jei vasaros dieną medžių viršūnėmis staiga praūžia vėtra arba jei iš giedro dangaus tarsi nutapyto šventojo skleidžiama malonė netikėtai pasipila drungnas lietutis, vadinasi, pro šalį praėjo vienas iš mūsų; kai ima kilnotis žemė ir pravėrusi nasrus suėda ištisus miestus, kai pakyla jūra ir praryja didžiulius salynus su visomis palmėmis, šiaudų trobelėmis ir nesuskaičiuojama daugybe staugiančių čiabuvių, net neabejokite, kad vienas iš mūsų rimtai pyksta.

---

* Maja – „kalnų nimfa, Hermio motina, jį nuo Dzeuso pagimdžiusi Arkadijos kalnyno Kilėnės kalne“. (Cituojama iš: *Antikos žodynas*, vert. R. Kumžienė, A. Tekorius, A. Trakymas, red. D. Staškevičienė, Vilnius: Alma littera, 1998, p. 305.)

O, kiek dėmesio mes skyrėme šiai varganai vietai sukurti! Kokius atstumus įveikėme, kokius skausmus ištvėrėme, kad tik ji būtų visokeriopai patikima — uolose prikaišiojome suakmenėjusių, keisčiausių, niekada neegzistavusių būtybių liekanų, visatoje paskleidėme pramanytą tamsiąją materiją, net kosmosą pripildėme švelniausio iš švelniausių gausmo, imituojančio, kaip manoma, viską įsiūbavusio pirminio sprogimo aidus. Ir kokiam galui visa ši meistrystė, darbas, skrupulinga maskuotė... kokiam galui? Kad Prometėjo ir Atėnės sukurti išpuikę žmonės tartųsi esą kūrinijos viešpačiai. Mes jums buvome geri, davėme jums tai, ko manėte norį, taip taip, ir pažvelkite, ką su viskuo padarėte.

Žinoma, visa tai aš išlieju būtiniausiai tik žmonių kalba. Jeigu kalbėčiau savo balsu, tai yra dievybės balsu, jūs apstulbtumėte nuo garso — tiesą sakant, visai manęs negirdėtumėte, tokia prakilni mūsų dangiškoji kalba, palyginti su jūsų vargais negalais artikuliuojamu kriuksėjimu. Na, sferų muzika mums neprilygsta. O ir tie vardai — Dzeusas, Prometėjas, pilkaakė Atėnė, net Hermis — tik jūsų dariniai. Mes, taip sakant, kreipiamės vieni į kitus tik kaip į orą, šviesą ar dar ką nors, kas primena gilų, skaidrų mėlį, kurį matote pažvelgę į aukščiausius empirėjaus skliautus. O dangus... kas tai? Mums, nemirtingiesiems, nėra nei dangaus, nei pragaro, nei aukštybių, nei požemių, tik čia besidriekianti begalybė, kuri kartu tarsi ir ne čia. Pamąstykite apie tai.

Pastarąją akimirką, vienu jūsų mirksniu, aš tris kartus aplėkiau visą Žemės rutulį. Kam tasai aukštasis pilotažas? Pramogai ir dar tam, kad atsivėsinčiau padus. Ir dar todėl, kad aš galiu, o jūs — ne. O, taip, ir mes, kai pamėginame, mokame būti smulkmeniški ir kerštingi, visai kaip jūs.

Adomas, šitas Adomas, patyrė insultą. Beje, kiek stabtelėsiu ir atkreipsiu jūsų dėmesį į tai, kokiu keistai nepavojingu ir net gražiu žodžiu vadinamas toks nemalonus ir šiuo atveju tikrai baigtį žymintis reiškinys — tarsi vienas kuris iš mūsiškių išsiblaškęs būtų uždėjęs jam ant kaktos per sunkią ranką. Ir tikrai taip gali nutikti, nes mes garsėjame negebėjimu įvertinti savo jėgas. Kad ir kaip ten būtų, jau truputį anksčiau, nei senąjį Adomą ištiko tasai insultas, niekam nežinant, dėl nuolatinio kraujo liejimosi į dalį pakaušio srities pusrutulių jam minkštėjo smegenys — taip taip, esu kompetentingas kalbėti ir medicinos klausimais; paaštrinkime pikantiškiausias mano savybes, — kitais žodžiais tariant, tai reiškia, kad jis buvo žuvęs dar prieš tą katastrofišką momentą, kai ryte atsisėdęs geroje vietoje — mėginu pasakyti kiek įmanydamas subtiliau — jis per žemai pasilenkė, per daug stenėjo, mėgindamas išstumti raudonmedžio kietumo išmatas, ir pajuto, tikrai aiškiai pajuto, kaip smegenyse trūko kraujagyslė, tada griuvo ant grindų veidu į plyteles, vikstelėjo plika sėdyne ir iškart pradėjo kelionę iš šio pasaulio, — susiklosčius malonesnėms aplinkybėms, šitai būtų galima vadinti nuostabiai sklandžiu išėjimu, — link erdvaus, skliautuoto mirties priebučio, kuriame lūkuriuoja iki šiol dar galutinai nepraradęs sąmonės, bet jau apimtas atskirties ramybės, pakibęs ties užmaršties riba.

Jis ne vienišas; kaip sakė vienas iš didžiausių jūsų paniurėlių šviesuolių, gyva būtybė tėra mirusios atmaina — beje, reta atmaina. Jis jaučia, kad aplink šurmuliuoja daugybė mirtyje gyvenančių sunerimusių bičiulių. Žinoma, ir aš čia esu. Kai ateis mūsų laikas, eisime drauge, jis ir aš, keliausime toliau, bet apie tai negaliu kalbėti.

Į kambarį įėjo jo žmona — įžengė kone be garso; šiomis

dienomis ji vis labiau prie to pratinasi. Ji jaučiasi vis labiau ir labiau panašėjanti į šmėklą, tarsi paskutinėmis ligos dienomis lašelis po žvilgančio lašelio Adomas iš jos pumpuotų gyvybines jėgas. Ji tyliai uždaro paskui save miegamojo duris ir minutėlę stovi nejudėdama, pratindama prie prieblandos akis. Pro vidurinį langą dengiančių sunkių užuolaidų plyšį krinta švytintis ankstyvų spindulių kardas; jo ašmenys užlūžta ties lovos kojomis. Dangaus kambarys — įnoringiausias namą stačiusiojo žmogaus potėpis: ekscentriškumu garsėjantis Sent Džonas Blauntas aukščiausią medžiu kaltą kambarį įrengė šiaurės vakarų — o gal pietrytiniame? — pagrindinio statinio kampe, įstiklino jį iš trijų pusių ir karūnavo kūgio formos stogu su metaline vėtrunge, vaizduojančia bėgančią būtybę trumpu apsiaustu, dėvinčią apvalią skrybėlę ir laikančią lazdelę, ir toji būtybė galėtų būti ne kas kitas, kaip... na, sakyčiau, turbūt aš. Nei šis, nei tas. Nesitikėjau susidurti su savimi čia, susiklosčius tokioms aplinkybėms, tokiame aukštyje, ką jau kalbėti apie šitokią plokščią skardinę dieviškumo išraišką... Mano lazdelė tikriausiai galėtų atstoti žaibolaidį, o tai, manyčiau, turėtų sietis su trenksmais, ugnies blyksniais ir sieros kvapu; šitai pagyvintų visą vaizdą.

Apnikta nerimastingų dvejonių Uršulė pripažįsta, kad būdama čia jaučiasi labai neramiai. Ligonio kambaryje tvyranti tyla kažkokia tiršta, mygianti; ši tyla panaši į tą, kuri viešpatauja jos sieloje ir maldo širdį nepaisant didžios vidinės sumaišties. Dabar ji jau įžiūri jo pavidalą — jis guli aukštielninkas didelėje lovoje, — bet net ir klausydamasi užkandusi žadą ji neišgirsta, kaip jis kvėpuoja. Gal?.. Nebaigus iki galo neišmąstytos minties kažkas sukirba — kažkoks didžiulis troškimas, kurį ji mėgina paneigti, bet neįstengia. Kita vertus, kodėl ji turėtų sau priekaištauti? Visi

sako, kad pabaiga būtų palaimingas išsivadavimas. Būtent tokius žodžius jie ir vartoja — *palaimingas išsivadavimas*. Taip, karčiai mąsto ji, išsivadavimas, tik kam? Visiems, išskyrus turbūt tą, kuris išvaduojamas. Kas gali žinoti, gal kurioje nors sąmonės kertelėje Adomas būdrauja ir patiria stebuklų? Giliai miegantys žmonės atrodo tarsi be sąmonės, bet vis tiek gali sapnuoti fantastiškiausius dalykus. Kad ir kaip ten būtų, nors jo ir negirdi, ji žino, kad jis dar neiškeliavęs. Dar nenutrūko juos jungiantis glaudus ryšys — ji dar jaučia skimbčiojančią seną stygą. Ji įsitikinusi, jog jis mąsto, vis dar kažin kur mąsto; ji tuo neabejoja.

Ji uždengia užuolaidų plyšį, ir akimirksniu užgula aklina tamsa, tarsi staiga būtų išjungtas pasaulis. Plaukdama juodu ir todėl lyg klampesniu oru, šlepetėmis apautomis kojomis ji be garso prisiartina prie lovos. Jiems pradėjus bendrą gyvenimą, dėl sparčios, tapenančios eisenos jis buvo ją praminęs geiša. Ji prisimena, kaip iš vienos savo kelionės jis jai parvežė senovinį kimono — „Kimono iš Kijoto manajai geišai!“ — sukirptą iš sunkaus nefrito žalumo šilko; drabužis buvo toks dailus, kad ji negalėjo prisiversti jo dėvėti, todėl suvyniojo į šilkinį popierių ir padėjo komodos stalčiun, iš kurio vėliau kimono kažkaip dingo. Jis grasino atsiimti drabužį — gal taip ir padarė? — ir padovanoti vienai iš savo merginų, kuriai nors iš tų, kurias, jo manymu, ji puikiai nutuokia jį turintį, tačiau slepiantį. Tada jis pažvelgė į ją atmetęs galvą, plačiai šypsodamasis ir rodydamas dantis, drąsindamas ją nepasiduoti provokacijoms. Ji žinojo, kad tai apgaulė, na, tos kalbos apie merginas, apie tai, kad jų nėra, o jis žinojo, kad ji žino. Toks melavimo būdas dėstant atitinkamą tiesos versiją pašaipiai ironizuojant jam buvo tarsi pramoga, ir tokiomis akimirkomis jam galėtų priekaištauti tik beviltiškas kvailys.

Jos akys jau baigia priprasti prie aklos blausos. Ji įžiūri daugiau, nei nori matyti. Labai keista kasryt įeiti į šį kambarį ir rasti jį lygiai taip, kaip buvo paliktas iš vakaro — antklodė tolygiai apgaubusi visą kūną, paklodė nesusiglamžiusi, šilkinių plaukų — vis dar juodų! — kupeta pūpso nesusitaršiusi virš aukšto balto kaktos skliauto. Jo ir barzda vis dar juoda — pikų formos smaila barzdelė, suteikianti jam truputį šėtoniško šventojo išvaizdą. Jai visada patiko jo oda, drėgnas, vėsus, kone permatomas blyškumas, kurio nesutepė prabėgę metai. Ji negali pakęsti jam į šnerves įstatytų plastikinių vamzdelių, prilaikomų permatomo pleistro juostų, nes žino, kad ir jis šito nepakęstų. Vamzdelių yra ir daugiau, tik jie paslėpti po patalais. Kaip buvo sunku jį čia įkurdinti; daktaras Fortūnatas labai jaudinosi, sesutės pyko. Tačiau ji primygtinai pareikalavo — reikalavo taip užsispyrusi, kad nustebino visus, įskaitant ir save pačią. „Jis turi būti namuose, — nuolat kartojo Uršulė, nekreipdama dėmesio į visus jų prieštaravimus. — Jeigu jis mirs, turi numirti čia." Ji negalėjo pakęsti vienaaukštės ligoninės, kurion jis buvo skubiai nugabentas, nekentė tos karikatūros, tarsi nukeltos nuo šokoladinių saldainių dėžutės dangtelio — groteskiškai gražios, apaugusios gebenėmis ir vijoklinėmis rožėmis, su įstiklintu priebučiu; įsivaizduokite, jei Adomas ten ir numirtų, sielvartaudama ji turėtų taikstytis su tokiomis kvailystėmis. Senasis Fortūnatas — jis labai panašus į Albertą Šveicerį; jis — šeimos gydytojas nuo močiutės Godli laikų — paspaudė jai ranką ir pro geltonus ūsų kutus sumurmėjo paguodos žodelį, bet dvi jaunos sesutės pažvelgė į ją prisimerkusios ir nuėjo šalin kraipydamos sėdynes, taip išreikšdamos profesinį nepritarimą.

Dabar jos ausys jau priprato prie ligonio kambario akusti-

kos; ji girdi, kaip kvėpuoja jos vyras, kaip nuo gerklės iki krūtinės vedančiais kanalais tyliai šnarėdamas smelkiasi oras. Po kiekvieno kvėpsnio pasklinda vos juntama vibracija, tarsi kas nors nekantraudamas žaistų pirštais. Ji susivokia, kodėl šis garsas jai toks pažįstamas. Jis taip atsidusdavo tada, kai ji padarydavo ką nors, kas jį suerzindavo — būtent taip įmantriai, su vos girdima vibracija. Uršulė jo ilgisi, lyg jis būtų jau iškeliavęs. Jai skauda taip, kaip, jos manymu, gali skaudėti tik tiems, kurie dar jauni; skausmas naujas ir veriantis, stulbinantis, užimantis kvapą.

Kažkas prasklendžia pro ją oru — silpniau už skersvėjį, stipriau už mintį. Pastarosiomis dienomis ji jau yra tai pajutusi. Ji neabejoja: kad ir kas čia būtų, toks pojūtis nėra malonus — aplink tarsi tvyro kažkieno tramdomas pyktis ir išdidus buvimas, atrodytų, lyg kažkas ketintų išstumti ją iš jos vietos. Yra ir daugiau keistų reiškinių, kitokių tariamų vaidenimųsi. Ji regi šmėstelėjusius pavidalus, kurių nebelieka, kurie išsisklaido tiesiog akyse, kai tik ji pamėgina į juos įsižiūrėti. Naktį ji krūptelėjusi nubunda šokinėjančia širdimi, tarsi būtų išgirdusi didžiulį triukšmą — sprogimą ar griaustinio trenksmą, pažadinusį iš miegų, bet nepalikusį nė menkiausio aido. Kalbėdamasi su žmonėmis telefonu ji būna įsitikinusi, kad įdėmiai klausosi kažkas trečias. Fantazuodama ji svarsto, jog galbūt šis piktas vaiduoklis galėtų būti pirmosios Adomo žmonos siela, o gal pareikalauti sūnaus ir jį išsivesti į šešėlių šalį atėjo seniai mirusi jo motina močiutė Godli, toji sena ragana. Matote? — jie mano, kad jiems vaidenasi mirusieji, nors, kaip jai galėjo paaiškinti vyras ir dažnai mėgindavo tai padaryti, tikrasis faktas visai paprastas: jie gyvena tarp persismelkiančių pasaulių ir patys yra kaukai, besibraunantys į persimaišiusias erdves. Ir tai, su kuo ji susiduria, galėtų būti

vienas iš nesuskaičiuojamų jos pačios *aš*, iš vieno lygmens staiga persimetęs į šį.

O gal ji tiesiog jaučia nuolatinį dėmesingą mano buvimą, kone girdimą ant mano skrybėlės ir kulkšnių elegantiškai plazdančių sparnelių dūzgimą. Bet aš ir klausiu: ar esu išdidus? Ar ką nors tramdau? Gal truputį. Truputėlį.

Jai nepatinka jos vardas. Adomas jai galėjo papasakoti apie Šventąją Uršulę iš Dumnonijos, kartu su vienuolika tūkstančių mergelių nukankintą Kelne. „Kokia tai turėjo būti diena, aa?" — pakėlęs antakį erzino jis. — *„Im alten Köln?"*, nors visai neseniai vienas iš reformoms prijaučiančių aukštų anglų dvasininkų, apniktas antivokiško apmaudo, išbraukė tą Uršulę iš šventųjų kalendoriaus. Kai vaikai buvo maži, jie ją vadindavo Lė; ir dabar tebevadina. Adomas yra Tė, o ji — Lė. Jai įdomu, ar tebevadindami juos tokiais mažybiniais vardais vaikai neturi kokių nors piktų kėslų. Ji baiminasi, kad nebuvo gera motina. Augindama Adomą ji stengėsi iš paskutiniųjų, bet vargšelės Petros jai pasirodė per daug. Petra buvo visų jos vargų pradžia. Devynis mėnesius ją pykino; nieko negalėdama suturėti ji vemdavo kiekvieną dieną, kol galiausiai nebeįstengė nuryti savo pačios seilių; ją krečia šiurpas prisiminus, kaip slaugė ima iš drebančių jos rankų žvilgantį nikeliuotą pusdubenį su putotais glitėsiais ir pila indo turinį į praustuvę. Ir pagaliau iš jos išsprūdo toji mirtinai blyški žuvelė — jos dukra, kuri gulėjo jai ant krūtinės gaudydama kvapą, jau dabar tokia nuvargusi, jog niekas nebesitikėjo, kad ji išgyvens. Bet išgyveno ir buvo pavadinta Petra — dar vienu akmeniu, įmestu į ir taip apsunkusią Uršulės širdį.

Ji paliečia ant antklodės gulinčią vyro ranką. Apima nerimą keliantis jausmas — oda trapi kaip pergamentinis popierius, o ja

aptraukti audiniai minkšti minkšti, tarsi neštumeisi mėsininko suruoštų vėsios, gyslotos mėsos likučių paketėlį; tai ne ta pati ranka, kokią ji prisimena — tokią švelnią ir gražią. Ir vėl pro ją arba veikiau per ją praslenka tas nematomas buvimas, ir ji pasijunta taip, tarsi pati būtų be turinio, tarsi ji pati, o ne tasai kitas, būtų vaiduoklis. Jos vyro vokai pakyla, ir po minutėlės neramių paieškų akys susiranda jos veidą. Labai pasistengusi ji nusišypso ir švelniai ištaria jo vardą. Prieblandoje sunku įžiūrėti jo veido bruožus, bet ji nenori degti šviesos. Daktaras Fortūnatas tikina, kad Adomą laiko gyvą tik jos meilė ir globa, daugiau niekas kitas, tai kodėl jis dabar žiūri į ją su tokiu menamu įniršiu?

Šiandien jai labai blogai su galva, labai blogai; jai kuo greičiau reikėtų ko nors išgerti, kad galva šiek tiek aprimtų.

Atkampioje virtuvėje ryto šviesa balzganai švyti metalu, o už kriauklės lango kvadrato įrėmintas saulės nutvieksto sodo sklypas rėžia akį ir atrodo lyg netikras, primityviai nutapytas džiunglių peizažas. Adomas ir jo sesuo susėdę viename ilgo pušinio stalo gale, palinkę prie dubenėlių su dribsniais. Kai trijų medinių laiptelių, vedančių žemyn arba aukštyn, viršuje pasirodo motina, jie greičiau tai pajunta, o ne išgirsta; kampe ant savo patiesalo gulintis senyvas labradoras Reksas kelis kartus apatiškai suvizgina uodegą, bet nė nemėgina stotis, ir jie liaujasi valgę, pakelia galvas ir į ją sužiūra. Truputėlį nustebusi ji vėl pamato, kokie jie panašūs, nors Adomas stambus ir aukštas, o Petra — nykštukinė; jiedu abu tokių pačių plačių kaktų ir smulkiais smailais smakrais, peleninėmis melsvomis akimis, tokiomis blyškiomis, kad kone bespalvėmis. Gal todėl, kad pati neturėjo nei brolių, nei seserų, ji

net kiek bodisi tokio šeimos narių panašumo, nors žvelgia į savo palikuonis. Jiedu abu atsigimė į ją, būtent iš jos paveldėjo plačią kaktą, smailą smakrą ir lazurito akis.

— Kaip jis šiandien? — klausia sūnus. Jo oda nutaškuota saulės, o žvilgsnis plynas ir žvarbus. Kažkodėl būtent dabar toks blyškus, tiesus žvilgsnis jai atrodo bemaž nepakeliamas.

— Taip pat, — prataria ji atsakydama, ir Petra nežinia kodėl nusijuokia išleisdama bjaurų garsą. Taip, kartais jai atrodo, kad vaikai jos nemėgsta ir ant jos pyksta, lyg ji apskritai nebūtų jų motina, o koks nors žmogus, atvestas tam, kad nuolat juos prižiūrėtų, sakykim, kaip koks beširdis sargybinis ar didžiai nekenčiama pamotė. Bet ji, žinoma, klysta. Ji išnešiojo šias būtybes, pagimdė ir maitino krūtimi tarsi feniksas. Ir dabar ji prisimena, kaip Adomas spoksodavo į ją kerštingai liepsnojančiu žvilgsniu. — Atrodo ramus, — sako ji.

Jai lūkuriuojant ant laiptelio ilgo kambario aukštomis lubomis gale, sūnus atidžiai ją apžiūrinėja. Atrodo, jis negali deramai susikaupti. Ji kažkokia kitokia, tarsi ne visai čia esanti, tarsi dvejojanti prie nematomo slenksčio, atsirandančio jai po kojomis visur, kur tik ji žengia. Ji tapo neryški, lyg apnešta plonyčiu dulkių sluoksniu. Turbūt ją taip paveikė Adomą ištikusi nelaimė; ji prarado savęs pojūtį. Ji užsivilkusi medvilninę, į chalatą panašią suknelę ir palaikį pilką nertinį, kurio skvernai karo žemiau klubų. Peilio ašmenų spalvos plaukai sušukuoti į viršų tarsi du suskleisti sparnai ir susegti ant sprando. Ji nusileidžia laiptais, prieina ir atsistoja prie stalo, vienos rankos pirštų galiukais išsiblaškiusi minkydama nuzulintą medieną, tarsi norėdama patikrinti stalo tvirtumą.

— Anksti sukilote, — sako jiems abiem. — Ar traukinys pažadino?

Nė vienas neatsakys.

— Kiek vėliau ateis Rodis, — prataria Petra suraukusi kaktą, žvelgdama pro šalį. Jos balsas nuožmus, atrodo, ji norėtų užbėgti už akių pašaipiai pastabai.

Rodis Vagstafas, brolio pravardžiuojamas Kritusiu Arkliu, yra Petros vaikinas, arba taip tikima, nors visi žino, kad Rodis ateina aplankyti ne jos, bet garsiojo jų tėvo.

— Oo, — sumurma motina; ir taip apniukusiame jos veide akimirkai susimeta skaudžios raukšlelės. — Vadinasi, reikės pietų!

Susirgus Adomui namiškiai tenkinosi pripuolamai nučiuptais kąsniais, bet svečią reikia pamaitinti tinkamai, pasodinus už stalo; Adomas primygtinai to reikalautų, nes, kalbai pasisukus apie tokias smulkmenas, jis tampa griežtu papročių sergėtoju.

— Galėtume išsivesti jį į miestą, — pats nebūdamas įsitikinęs pasiūlo brolis. — Ar toje kavinukėje, kaip ji ten vadinasi, neduoda pietų?

— Aa, taip, — šaipydamasi šelmiškai prabyla Petra, — visi eikime į miestą ir smagiai praleiskime laiką; galima pasiimti ir tėtį — pasodinsime gale stalo ir pro vamzdelius sumaitinsime sriubą.

Ji dėbtelį į javainių dubenį. Po stalu kairė jos koja „dirba" kaip siuvamoji mašina. Adomas ir motina pasikeičia bereikšmiais žvilgsniais. Tėvo nelaimė Petrą labai sujaudino; šis sukrėtimas, galima sakyti, prilygsta susijaukusios jos sąmonės būsenai. Pietų klausimas kybo ore. Kampe gulintis šuo Reksas patenkintas virpulingai atsidūsta. Jis aiškiai mato mane, susinėrusį rankas ir laisvai kyburiuojantį ore tarp šių liūdnų sielų, bet jam šitai nieko

nereiškia, nes jo pasaulis ir taip sklidinas nieko bloga nelinkinčių šmėklų.

Petra jau užkibo už jai patinkančios temos ir nesirengia jos palikti. Storu, įtampos kupinu balsu, pripildytu sarkazmo, ji audžia mintį apie šeimos pietus mieste kartu su tėvu, atgabentu „hamake, o gal pritvirtintu diržais, kurių galus būsime prisirišę, arba gal įkeltas į tą dirbinį iš dviejų karčių, kuriame raudonodžiai indėnai tempia paskui save sužeistuosius"; per pietus jie visi atšvęs jo laimėjimus, sakys kalbas ir kels tostus už jį kaip už žmogų, tėvą ir mokslininką eruditą. Taip užsivedusi ji kalba, tarsi kreiptųsi ne į kitus, esančius kambaryje, bet į tvyrantį orą, lyg ten būtų nematoma jos antrininkė, kurios siunčiamas kandžias replikas ji atmušinėja, o paskui vėl sulaukia jų grąžintų ir pastiprintų papildoma sarkazmo doze. Adomas ir jo motina nieko nesako, nes žino, kad niekas jos nesustabdys, kol ji pati nepavargs. Snukį tarp letenų įspraudęs šuo nepatikliai ją nužvelgia, tarsi kažką mąstydamas. Merginai įnirtingai supant koją galingai vibruoja stalviršis. Adomas mėgina toliau valgyti jau patižusius dribsnius; jis vėl save išvysta mažą berniuką, sėdintį prie šio stalo, klausantį kaip visada įsijautusio, tarsi užsukto aistringai kalbančio tėvo, ir prisimena, kaip jam užgniauždavo gerklę, kaip akis nutvilkydavo nepaaiškinamos ašaros, kurių nedrįsdavo rodyti — gėdingos ašaros, sunkios ir nesuvaldomos, lyg didžiuliai gyvsidabrio lašai. Dabar jis pašnairuoja į seserį ir kiek aukščiau raktikaulio, šaukšto formos duobutėje, pamato virpančią gelsvos šviesos dėmelę — Petra stengiasi nepaspringti nesulaikomai trykštančiu žodžių srautu.

Prie stalo stovinti motina žvelgia į sūnų ir dukrą nerimastingu žvilgsniu. Jie jai atrodo tokie jauni, kone vaikai, tikrai, net

Adomas — ypač Adomas, su ta kūdikiškai putlia viršutine lūpa, pradedančia drebėti jam susijaudinus ar nuliūdus. Ji atkreipia dėmesį į dubenėlius, iš kurių jiedu valgo. Kodėl ją erzina, kad dubenėliai nėra vienodi? Pastaruoju metu ją erzina tiek daug dalykų. Ji stengiasi nepykti ant sūnaus dėl to, kad iki šiol jis taip ir neįkėlė kojos į kambarį, kuriame mirties patale guli jo tėvas. Jos manymu, jis paprasčiausiai bijo mirties; jį sulaiko siaubingas mirties plevenimas. Bet, kita vertus, jis jau ne vaikas, kad ir kaip atrodytų. Ji prieina prie kriauklės ir lengvai kilstelėjusi prie veido ranką pažvelgia pro didelį kvadratėliais suskirstytą langą.

Ji susimąsto apie Adomą, augusį šiltoje močiutės Godli bendrystėje. Senutė jį užvaldė anksti; pati jautusis įsivaizduojamos nepagarbos auka, ji paėmė jį įkaitu. Paskui gimė Petra, ir jos brolis iškart buvo uzurpuotas. Taigi nerangus šviesiaplaukis berniukas su didžiule apskrita galva apstulbo, be jokių ceremonijų atstumtas dėl šios mažutytės budrios būtybės, pavydžiai spaudžiamos kaulėtame močiutės glėbyje. Petros atsiradimas šiurpiai pakeitė senutę — ji tapo švelni ir kažkaip negrabiai rūpestinga; Uršulei ji priminė gauruotus, po medžius besikarstančius rūdžių spalvos primatus zoologijos sode su nukarusiomis rankomis, atvėpusiais žabtais ir grėsmingais žvilgsniais; šie primatai labai žavėjo jos vyrą — kai Adomas buvo dar visai mažas, sekmadienio popietėmis jis vesdavosi ją tų beždžionių pasižiūrėti. Močiutės Godli širdis buvo nesveika; senolė niauriai vertė dieną po dienos tarsi kortas iš nuolat tirpstančios kaladės, tikėdamasi atversti pikų tūzą, tačiau atvertė šią rimtaakę miniatiūrinę būgnų damą, suvystytą ir nejaukiai ramią, visada žiūrinčią kažkur pro šalį į kažką, ką matė turbūt tik ji viena, pabalusiame kumštelyje spausdama vystančią ateities gėlę.

— Ir ir ir, — dabar kartoja Petra netvirtu, tuoj tuoj nuo aukštybių nuslysiančiu balsu, — ir ir ir *ir*...

... Ir būtent aš viską sumaniau — šį namą, traukinį, berniuką prie traukinio lango, tą nardantį juodąjį strazdą, pačią aušrą ir šią motiną, susimąsčiusią apie meilę ir netektis, nerimastingą jos dukrą, prie stalo veblenančią apie savo bėdas, žmoną, miegančią savo vyro vaikystės lovoje, ir jos vyrą, jaunąjį Adomą, kuris netrukus apsigalvos, nenoriai pakils nuo stalo, užlips trimis neaukštais laipteliais ir nematomų mano sparnų bus nuneštas pas žemiškąjį savo tėvą.

PAŽVELKITE, ŠTAI JIS, SENASIS ADOMAS, MIRŠTANTIS PIRMTAKAS. Mirštantis, tačiau negalintis įsivaizduoti ar suvokti pasaulio, iš kurio pasitrauk(ė)s. Ne, neteisybė. Jis galėtų įsivaizduoti. Jis gali įsivaizduoti bet ką. Neįmanomų dalykų įsivaizdavimas ir suvokimas ir yra tai, kas jam sekasi geriausiai. Jis visada buvo lengvai pažeidžiamas pasaulio. Atkreipiu jūsų dėmesį į maišomus laikus. Tai, ką pasakiau, reiškia, kad jis nenori įsivaizduoti pasaulio, iš kurio... etc. Žinoma, jis supranta, kad po jo viskas suksis taip, kaip ir anksčiau, tik atsiras labai mažytė tuščia erdvė, vos pastebimas tarpelis vadinamojoje didžiojoje sistemoje — dabar joje bus viena grandele mažiau. O gal net ir ne taip, gal net ir ne tuščia erdvė, kurią jis anksčiau užėmė, nes viskas iškart ims suktis taip, kad užpildytų vakuumą. Šnipštas. Dingęs. Kurį laiką kitų sąmonėje liks atsiminimai apie jį, bet netrukus mirs ir tie kiti, o su jais — keli likę jo pėdsakai. O tada viskas taps tamsa.

Kas iš jo darbo? Kas iš jo darbo. Jam nerūpi vadinamasis nemirtingumas, jeigu jis negali mėgautis išliaupsintomis nemirtingumo gėrybėmis.

Aš.

Aš.

Aš.

Jei kalbėtume apie dabartinę jo būseną, jis akivaizdžiai vegetuoja. Jeigu šį žodį vartotume senąja, sakyčiau, net archajiška prasme, suponuojančia aliuzijas į daržovių ar augalų gyvenimą, toks pasakymas vis tiek būtų teisingas. Jo širdis plaka, kraujas cirkuliuoja, limfa teka, gurgėdama ir marmėdama veikia net virškinimo sistema, kuo puikiausiai pasisavindama be paliovos, dieną ir naktį, per vamzdelius pilamas beskones išrūgas ir sultis. Bet ar daržovė mato, ar daržovė girdi, ar daržovė — ir tai lemiamas argumentas — ar daržovė mąsto?

Gydytojai nematė, kaip jis atsimerkia, ir netiki jo žmona, kai šioji tvirtina, kad taip būna, kad jis į ją žiūri, jog jis ją mato. Jie nutaiso flegmatišką, abejingą išraišką ir nieko nesako, tačiau ji žino, kad mintyse jie šaiposi, net daktaras Šveiceris, na, turiu galvoje Fortūnatą, daktarą Ferdinandą Fortūnatą, senąjį Ferdį. Fui, daktarai, ką jie išmano?

Jis bijo, kad jo per anksti nepalaidotų.

Jokio skausmo nėra. Jei kalbėtume apie skausmą, jis nieko nejaučia. Tiksliau, ne nieko. Jis kažką numano — tarsi kažkur giliai gaustų ir kaltų, tačiau neabejotinai kankinantys šių garsų atbalsiai fiksuojami tik kaip sklandančios paskalos. Jis užspeistas dangiškojo dantų gydytojo kėdėje.

Ir vis dėlto kodėl jis nepatenkintas tokia būsena? Ar tai nėra visada jo geistas idealas — gryna sąmonė, tyras protas? Mintys sukasi ir sukasi tarsi daugybė smilčių smėlio audros sūkuryje. Grynas protas, taip, gryna mintis.

Jis galėjo susitarti dėl nedidelio varpelio, pritaisyto prie sklype įbestos karties su virvute; virvutę būtų galima prakišti pro skylę ir pririšti prie vieno jo piršto. Bet kokia iš to nauda? Jis negali pajudinti nė pirštelio. Jis dar svarstė, ar nevertėtų į karstą įdėti telefono, bet kaip surinktų numerį?

Prieš valandą, kai čia buvo jo žmona — o gal dar prieš jai ateinant? gal jau atėjus? — jis girdėjo pradunksintį ankstyvąjį traukinį, nuo kurio sudrebėjo langai. Kartą, kai jis buvo dar vaikas, Kalėdų proga tuo pačiu traukiniu mama jį vežėsi į miestą, ten nupirko dešimt šilingų kainavusį laikrodį, kuris greitai sugedo. Net ir tais laikais traukinys be jokios priežasties sustodavo čia, nežinia kur, o jis prispausdavo prie lango veidą ir ilgesingai žiūrėdavo į šį namą, dunksantį apgaubtą miglos ir dūmų skraistės, — į tą patį namą, jeigu jis neklysta, bet jis mano, kad neklysta, — ir svajodavo apie tai, kaip čia gyvens, kaip bus, paniekintos motinos žodžiais tariant, stambus vyriokas su pinigais, automobiliu ir kupranugario vilnos paltu. Stambus vyriokas dabar pakirstas.

Jo mintys klaidžioja. Pasitaiko spragų, trumpų, kartais ilgesnių nebūties tarpų, kai jis neberanda pats savęs, arba ne, jis nėra praradęs savęs, o nusileidus prieblandai, nepatekėjus mėnuliui, pasiklydęs kažkokiame tolimame plyname krante; jūra ties horizontu atrodo kaip purvinos baltos putos, aukštai sklando jūros paukščiai ir klykia, rauda ūkanose.

Beje, apie gramatinius laikus: jis įstrigęs esamajame, nors pirmenybę atiduotų būtajam. O būsimojo laiko vengia kaip maro. Jis norėtų būti galingas kaip senosios Kinijos imperatorius, kuris gulėdamas mirties patale visoje plačioje savo karalystėje uždraudė vartoti būsimąjį laiką sakydamas, jog kadangi jis greitai mirs, nebeliks ateities, apie kurią vertėtų kalbėti.

Jis svarsto, kiek dabar valandų. Jeigu prieš valandėlę girdėtas garsas tikrai buvo rytinis traukinys, vadinasi, dabar saulė bus pakilusi aukštai. Jis apžiūrinėja lubas ieškodamas saulės ženklų, tačiau viršuje viskas pilkšvai neaišku — tai dėl užuolaidų, kurias žmona liepia laikyti užtrauktas dieną naktį. Jis prisimena Veneciją — ko-

dėl? Juk aišku, kad lubos Venecijoje būtų užtvindytos atsispindinčių vandens raibulių, tviskėtų ir amebiškai pulsuotų ne taip, kaip čia, kur jos švelniai pilkos ir kažkokios purios kaip pelėsiai. Vis dėlto šie prisiminimai be atminties pamušalo tikrai apie miestą lagūnoje. Venecija! *La Serenissima,* kaip ją visi vadina. O aš susimąstau apie seną, tvankų tolimojo plaukiojimo kapitono paveldą, *una vecchia carampana,* nutūpusį ant polių tarp banguojančių, potvynio supurvintų vandens šilkų. Visada sveikai bjaurėjausi grožybėmis. Man atrodo, kad sveikai.

Bet kodėl sakau *prieš valandą?* Aš — *jis, jis,* privalau pasakoti trečiuoju asmeniu — jis prarado laiko jausmą, jis, kuris kadaise buvo vienas iš laiko šeimininkų ir saugotojų. Dabar viskas, kas kažkada nutiko, nesulaikomai liejasi ir maišosi, supuola į beviltišką marmalynę.

Vis tiek kažkur turėjo būti lubos, panašios į šitas — gal kokio nors pietų uostamiesčio pajūrio viloje ar viešbučio kambaryje, kur jis gulėjo pasisotinęs meile ir klaidžiojo žvilgsniu po šūsnis pelėsių pilkumo šešėlių, kybančių virš lovos, tik kur? Kada? Su kokia moterimi? Jis tiek daug visko pamiršo, nes tada jam šitai nieko nereiškė, na, jeigu ir ne nieko, tai nepakankamai daug. Štai kas, be daugelio kitokių kančių, dabar jį kamuoja — mintis apie tai, kad tada, kai visko turėjo, nieko nevertino taip, kaip privalėjo vertinti. Patirties lobis vos atrastas būdavo paniekinamas, nes patirtis tiesiog ištikdavo, kas nors imdavo ir atsitikdavo neišlaukus, neapmąsčius. „Dabar“ — būtent šio žodžio prasmės jis niekada nesuprato, bet tik iki šiol.

Jo galvoje spietėsi daugybė skaičių — ištisa sistema, žvaigždžių tyloje blyksinti beribė matrica.

Norėdamas prasiblaškyti jis mėgina galvoti apie savo marčią,

tarsi Melisandą (jeigu jis teisingai prisimena) kažkur snaudžiančią šiame name. Vakare jis girdėjo, kad jie atvyko — ji ir jo sūnus, laiptų aikštelėje girdėjo atkaklius, nes pritildytus, jų balsus ir įsivaizdavo, kad sapnuoja. Bet jis žino, kad tai nebuvo sapnas, ir dabar, ryte, Elena yra čia, viename iš kambarių apačioje; taip, jis ją jaučia; jo jutimai ištiesia čiuptuvėlius ir jaučia gyvastingą jos buvimą. Ar ji miega? Sąmonės galia jis stengiasi užčiuopti jos — miegančios ar nubudusios — realumą ir būti ten, kur jo nėra. Prieš užčiuopdamas kitų savarankišką buvimą, jis dalijasi sūnaus dvejone ir nuostaba — dalijasi? dalijasi? bet juk tai jo dvejonė, jo nuostaba, panaudota ir perduota kitai — menkesnei — kartai. Jis klausia, kaip žmonės gali būti tikrai realūs, jeigu jie egzistuoja kažkur kitur, už jo pažinimo ribų? Jis nėra toks aršus solipsistas, — jis solipsistas, bet ne toks jau ir aršus, — kad įsivaizduotų, jog žmonės tampa esmiškai tikri tik būdami visai arti jo. Žinoma, kiti egzistuoja ir kitapus jo buvimo, milijardai kitų, tačiau jie nėra didžiosios paslapties dalis, kadangi jis apie juos nieko nežino, jie jam nerūpi. Tikrai patys paslaptingiausi yra tie, kurie jam geriausiai pažįstami — liūdnoji jo žmona, atstumtasis jo palikuonis, geidžiama jo marti. Tai, kad jie egzistuoja nepriklausomai nuo jo ir, tiesą sakant, dar ir nepriklausomai vieni nuo kitų, yra iššūkis dėsniams... kokiems dėsniams? Kartais jis susimąsto apie tai, ar ankstyvoji jo sumanyta teorija, postuluojanti, jog mes egzistuojame apsupti daugialypių persidengiančių pasaulių, nebuvo įkvėpta nieko kita, kaip būtinybės kur nors „padėti" žmones tada, kai su juo jų nėra — juk sakiau, kad jis solipsistas, bet net ir kažkur atsidūrusiems, nustumtiems šalin, prispaudusiems nosis prie nesuskaičiuojamų kristališkų įtrūkimų stiklo, jiems niekas negalėtų užginti imtis to, ko jis nesugeba įsivaizduoti, o jei ir įsivaizduotų,

negalėtų būti visai tuo įsitikinęs. Tik pažvelkite į jį — jis net nežino, ar jo marti, kaip neramiai lūkuriuojanti Šriosteinbergo katė, miega ar nemiega ten, apačioje, užrakintame kambarėlyje. Jis įsivaizduoja ją nuogą po plonyte antklode; ryto šviesoje lengvai švytinti, prie kūno prigludusi drobelė išryškina dailias jos kojas ir rankas. Ach. Įdomu, ar jis dar galėtų pajudinti klubus. Gal dar ir pakiltų apačioje kažkas stangrus, gimnastų naudojamos kuokelės dydžio, tik jis to nesužinos. Kai buvo jaunesnis, tvirtas ir kietai aptrauktas kailiuku jo kapšelis priminė teniso kamuoliuką, bet dabar turbūt jau susitraukusios sėklidės karo ten, iš kur prieš daugelį metų nupuolė. O gal ten ir nieko nebėra, nes, atrodo, jis aplenkė antrąją savo vaikystę ir dar kartą grįžo į embriono būseną. Taip, būtent taip jam ir atrodo — kad jis gimsta atbulai, kad šis daugiažodis jo mirimas ne perkels jį į kitą pasaulį, bet grąžins į suvaržytą „priešegzistenciją", ir jis bus pasirengęs viską pradėti iš naujo nuo akimirkos prieš pradžią. Gražus palyginimas, tiesa? Šiuosyk leisiu jam tuo pasidžiaugti.

Apačioje, virtuvėje, Petra trumpam nutraukia nebaigtą tiradą, kad įkvėptų oro, ir šia akimirka pasinaudojusi motina atsidusdama prataria:

— Oi, šiandien man taip skauda galvą.

Po šių žodžių mergina įniršusi nutyla ir su didžiule jėga drebia šaukštą į priešais ant stalo padėtą vaikišką dubenėlį su gumuluotos košės gniutulu. Trinktelėjusios ir kaip visada tratėdamos atsidaro galinės durys ir pasirodo Aivė Blaunt, vilkinti senu rudu lietpalčiu ir avinti žalius guminukus nupjautais aulais. Ant rankos ji pasikabinusi pintinę su kiaušiniais ir dar už kaklo

laiko ką tik nukirstą vištą. Ji stabteli prie slenksčio ir nutaisiusi suglumusio ar išsigandusio žmogaus išraišką žiūri į tris žmones virtuvėje. Sveikindamasis šuo dunkteli uodega. Ponia Blaunt yra neoficiali virėja, namų tvarkytoja ir, kaip paniuręs tvirtina galvijų prižiūrėtojas Dafis, šiaip tarnaitė, be kurios Ardenų namai neįsivaizduojami.

— Labas rytas, Aive! — per garsiai sveikinasi Uršulė, atkakliai laikydamasi klaidingo įsitikinimo, kad poniai Blaunt blogai su klausa.

Žvelgdama į prastai nupeštą vištą, ji svarsto, ar galėtų šį daiktą pagaminti pietums. Ji tikrai niekaip nesupranta, kodėl turėtų maitinti tą vyrioką Vagstafą, nors žino, kad privalo. Ir kaip jis šaipysis, kaip visada... Staiga ji apstulbsta pažinusi vištą. Tai yra — tiksliau, buvo — toji ruda kanapėtoji su oranžinėmis kojytėmis; mažiau nei prieš valandą ji matė vištą pro savo kambario langą, nieko neįtariančią ir kieme ieškančią kirmėlyčių — besikapstančią tarp grindinio akmenų. Uršulei patiko šita višta. Ji visoms vištoms duodavo vardus, nors Adomas iš jos juokdavosi.

Galvoje jai kažkas kala — tarsi į minkštą metalą trankytųsi kūjis, vėl ir vėl, be paliovos. O kas, jeigu ir ją ištiktų insultas? Ši netikėta mintis ją kone pradžiugina. Ji įsivaizduoja save, gulinčią su Adomu viršuje, tamsoje; jiedu guli ant nugarų nejudėdami ir spokso tuščiais žvilgsniais, visai vienodai sunėrę ant krūtinių rankas, tarsi būtų viena šalia kitos ant kapo suguldytos dvi skulptūros.

Prie stalo prieina Aivė, padeda vištą ir pintinę su kiaušiniais, nusivelka lietpaltį. Ji segi sunkaus tvido sijoną ir vilki senamadiškus dryžuotus vyriškus marškinius atraitytomis rankovėmis. Subtilios, aristokratiškos jos nosies sparneliai peršviečiami. Ji lengvai dvelkia rožėmis ir pamazgomis. Šuo sunkiai atsikelia, prikrypuoja arčiau

ir sušnarpščia jai prie kelių. Adomo žvilgsnis užkliūva už blizgančios vištos akies; jis mėgina sugalvoti žodį — obsidianas? agatas? Vištos galva tebesilaiko papuošta tamsiai rudų žvilgančių plunksnų apykakle. Jis užuodžia vargšę negyvėlę, šiltą jos kraujo tvaiką. Petra su rusenančiu nerimu spokso į paukštį, lyg bijotų, kad višta staiga neatgytų ir nepultų per stalą tiesiai į ją, plakdama sparnais ir kudakuodama.

Išlikimo paslaptis įsivaizduojama labai netobulai. Būtent mirtingųjų nesugebėjimas visko įsivaizduoti taip, kaip yra iš tikrųjų, jiems leidžia gyventi, nes vienintelis akimirksnį mestas atviras žvilgsnis į pasaulio kančios visybę sunaikintų juos vietoje, kaip pačių pavojingiausių kanalizacijos dujų gūsis. Mūsų pilvai stipresni, mūsų plaučiai galingesni, mes kiekvieną akimirką matome visa ko baisumą ir bjaurumą ir nesibaidome; štai jums ir skirtumas; štai kas mums suteikia dieviškumo.

Jaunasis Adomas pakyla nuo stalo ir pereina per virtuvę, nutaisydamas į kartuves einančio palaužto žmogaus miną, užlipa tris laiptelius, vedančius prie durų. Jis stabteli, atsigręžia konkrečiai į niekąą nežiūrėdamas ir išeina taip švelniai uždarydamas duris, jog šis jo veiksmas pasirodo kaip priekaištas. Jam išėjus tvyro nerami tyla. Uršulė vėl nuslinkusi į savo vietą prie kriauklės, pakėlusi akis į langą. Ji džiaugiasi, kad Petra užsičiaupė; jai nerūpi, jog vaikas ant jos niršta dėl to, kad ji nutraukė nesąmonių srautą. Visi suirzę, visų nervai pavojingai įtempti. Šis laukimas nepakenčiamas. Tarsi Adomas būtų nukritęs iš neapsakomų aukštybių ir dabar fantastiškai lėtai kristų, kristų, o jie visi žiūrėtų apimti pagarbios baimės ir sielvarto į šį krentantį taškelį, kuris greitai gulės jiems po kojomis sulaužytas, kruvinas ir negyvas. Negyvas. Šis žodis — dar vienas kūjo trenksmas, skaudžiai minkštas ir bukas.

Nuo už durų pritaisyto kabliuko Aivė Blaunt nusikabina dėmėtą prijuostę. Šįryt ji dar labiau suglumusi nei paprastai. Vargšelė, ji patyrė šoką, nors čia apie tai niekas nežino, išskyrus ją ir mane. Sakoma, kad ji — tikra Čarlzo Blaunto, aštuntojo lordo Mauntdžojaus ir pirmojo Devonšyro grafo, to ekscentriškojo kario, kurį Elžbieta Tiudor, didžioji Gloriana, įžengusi į Anglijos sostą po to, kai išsišokėlei ir išdavikei pusseserei Škotijos karalienei buvo nukirsta galva, septyniolikto amžiaus pradžioje pasiuntė raminti šios nelaimingiausios šalies, palikuonė. Aivės veidas panašus į ikonose vaizduojamos Šventosios Mergelės veidą — labai smailiu smakru ir su nenusakoma širdgėla akyse. Būtent iš jos, paskutiniosios Blauntų palikuonės, taip liūdnai stumiančios dienas šiame pasaulyje, prieš dvidešimt metų Adomas Godlis už žemiausią kainą pirko šį namą. Ji pati glaudžiasi dviejų aukštų namelyje kreivo lauko kampe, kur kažkada buvo vartai į visą namo sklypą. Visiems žinoma, kad Dafis, besirūpinantis tuo, kas liko iš viso ūkio, ir keliais perkarusiais gyvuliais, kuriuos laikyti primygtinai reikalauja, norėjau pasakyti, reikalavo — laikai, laikai! — senasis Adomas, didžiai ja domisi.

— Šiandien ateina Petros vaikinas, — sako Uršulė kreipdamasi į Aivę, neatsigręždama nuo lango. — Gal galėtume pietauti oranžerijoje?

Uršulei pasigirsta, jog Petra prunkšteli, bet ji vis tiek neketina atsigręžti. Jos manymu, dukrą ima juokas dėl atitinkamai dėstomų minčių — jos žodžiai neabejotinai skamba senamadiškai ir pompastiškai. Ji norėtų, kad Aivė Blaunt ką nors atsakytų; Aivės akcentas ir jau nunykusių aristokratų intonacijos gerokai juokingesnės nei jos, bent jau Uršulė taip mano ir piktdžiugiškai tuo guodžiasi. Bet Aivė perkėlė vištą į indų džiovyklą ir, paėmusi peilį kauline

rankena, kažką jai daro; ji nieko neatsakys. Peilio ašmenys nudilę, likusi tik siaura blizganti geležėlė. Ant grindų supuodamosi nusklendžia kelios plunksnos. Po stalu vėl ima šokinėti Petros koja.

Ką man daryti, svarsto Uršulė, ką man *daryti?*

Pakilęs į viršų ir atsidūręs laiptų aikštelėje Adomas prieina prie sienoje iškirstų siaurų durų ir tris kartus negarsiai pabeldžia krumpliu. Jis stovi suklusęs, labai tyliai, kiek palinkęs į priekį ir ištempęs ausis lyg koks šeimyninio gyvenimo šnipas. Jis jaučiasi kvailai, tačiau senasis priesakas nesulaužomas: niekas niekada nedrįs įeiti į tėvo kambarį iš pradžių nepasibeldęs. Bet šiandieną, aišku, atsakymo gali ir neišgirsti, tai ko gi jis laukia? Porcelianinis rankenos bumbulas maloniai vėsus, bet jo delnui nemielas. Jis praveria duris. Iš čia į Dangaus kambarį veda septyni siauri laipteliai. Jis užkelia koją ant pirmo laiptelio ir pajunta nudiegiantį nenorą. Jau pirmuosiuose prisiminimuose Dangaus kambarys jam iškyla kaip uždrausta vieta, kur dirbo tėvas; kambarys atrodė neįveikiamas vietos nepatogumų, žiemos vėjų ir vasaros tvankos. Kaip dažnai būdamas mažas jis štai taip stovėdavo prie durų ir veltui klausydavo, ar neišgirs nors menkiausio dirbančio tėvo garselio. Štai kas jį visada žavėdavo — iš kabineto sklindanti tyla. Iš tikrųjų net ne tyla, ne paprastas garso nebuvimas, bet kažkokia jėga, laukas, kaip tie laukai, apie kuriuos tėvas mėgino jam paaiškinti, abstrakčios erdvės, zvimbiančios nuo neįtikimai mažų ir amžinai nematomų dalelyčių žaismės. „Įsivaizduok, — kalbėjo tėvas, — kad mažutės visa ko visatoje dalelės traukia viena kitą. — Ilgomis baltomis rankomis jis pavaizdavo žnyples ir sunėrė jas sukabinęs pirštų galiukus, kad aiškiau parodytų. — Ir laiko viena kitą reikiamoje

vietoje.“ Berniukas pagalvojo apie cirke kabantį apsauginį tinklą, ištiestą taip, kad niekas jo nepastebėtų iki trapecijos artistų pasirodymo pabaigos, kai paskutinis trupės akrobatas nesitveria virvės, kuria jau nušliuožę kiti, bet plumpteli ant spyruokliuojančio raizginio ir palengva šokinėja gulėdamas ant nugaros — kartą, du, tris kartus, tarsi didelis vaikas, o paskui pašokęs atsistoja ir guminėmis kojomis brenda į pudruotą tamsą toks šaunus, pradžiugęs, mosuojantis smagiai sugniaužtu kumščiu. Tėvas atsiduso: „Taip taip, kažkas panašu“, — ir nusigręžė. Tada jie gyveno sename akmeniniame name Hagardhede, o tėvas dirbo kabinete su dideliu švieslangiu, — Adomas manė, kad šis langas taip vadinamas todėl, kad žvelgia į įlanką, — pro kurį žiūrint jūra atrodė kaip ovalus raupléto plieno lakštas; apačioje neskubėdamos lūžinėjo į uolas besidaužančios bangos. Jam patiko tas namas, ir jis verkė, kai tėvas atgabeno juos čia, į plyną kaimo vidurį.

Jis vis dar dvejoja nenorėdamas lipti. Šie neapšviesti siauri laiptai vaikystėje jam keldavo nerimą ne tik todėl, kad viršuje būdavo tėvas. Čia, kur tamsa buvo tirštesnė nei kur nors kitur visame name, slėpėsi kažkas labai tikra, kažkas nematoma, bet kartu kibiai apčiuopiama, ką net ir ryškiausioje dienos šviesoje jis tarėsi galįs pajusti kaip ramiai tykantį lipnų buvimą. Jis vėl prisimena savo sapną — karo šūksnius, blykčiojančius bronzinius šalmus, sukruvintas dulkes. Ir ką gi jis laikė rankose, ką? — gal sužeistą draugą, gal lavoną? Jis užsimerkia ir vėl atsimerkia.

Jis neprisimena, ar tėvas kada nors yra į jį kreipęsis vardu. Jo tai nepykdo, dėl to jis nesijaučia atstumtas, tik jam keista. Ar tėvui atrodė keblu, kad jie abu Adomai? Vargu. Kad ir kaip būtų, tėvas retai kada į ką nors kreipiasi vardu; jis nemano, kad vardų reikia paisyti ar verta juos atsiminti.

Jis giliau įkvepia ir kaip visada įveikia laiptelius lengvai užbėgdamas, nuleidęs galvą, keliais darbuodamasis tarsi alkūnėmis. Laiptai dejuoja po kojomis lyg įsižeidę.

Įėjęs į kambarį jis susimąsto, kodėl užtrauktos užuolaidos. Iš pradžių nieko neįžiūri, tik krūvą stūksančių neaiškių dulkių spalvos pavidalų, primenančių gobtuvais prisidengusius, tyliai budinčius sergėtojus. Po pusaklės minutėlės jis pamato lovą. Tai bjauri lova su baldakimu iš tėvų kambario; kai tėvas buvo parvežtas iš ligoninės, motina paliepė Dafiui ją išardyti, atgabenti čia ir vėl surinkti. Niekas nežino, kodėl ji iškraustė tėvą iš jų miegamojo; gal ji ir pati nežino. Tiesą sakant, šiam kambariui lova nėra per didelė, bet atrodo neproporcingai, lyg stovėtų ne savo vietoje ir pirštų mintis apie mieguisto artumo, miego ir sapno pasaulį — tą pasaulį, į kurį pasitraukdavo jo tėvai, drauge leisdami paslaptingas santuokines naktis. Kambaryje, kuriame dirbo, tėvas neturėjo sofos, neturėjo net fotelio. Paprastas plieninis darbo stalas ir klijuotos medienos kėdė, šūsnis milimetrinio popieriaus atskirais lakštais ir, žinoma, gausios pieštukų — garsiųjų ketvirto numerio „Ticonderogas", itin kietų, geltonų su žaliu žiedeliu ir rožiniu trintuku, specialiai atgabentų su visa dėžute — atsargos; visa tai yra — buvo — jo profesijos instrumentai, paslaptingosios priemonės. Jam išgarsėjus karikatūristai jį vaizduodavo kaip vienuolį, sėdintį tuščioje belangėje celėje, paklaikusiomis akimis ir ištinusiomis smegenimis, susikūprinusį prie languoto pergamento lakšto su pieštuku rankoje, taip pat kaip kosmonautą su rutulio formos šalmu, žvelgiantį pro skylę danguje, kaip išprotėjusį profesorių įelektrintais plaukais, žvelgiantį į veidrodinį savo atspindį ir su juo susiliejantį, kaip didelę visai vienodų jūrininkų įgulą, po vieną žmogų išlaipinamą žemės pavidalo jo saloje, plū-

duriuojančioje aklinoje tamsoje. Jaunasis Adomas didžiavosi savo tėvu ir slapčia karpydavo karikatūras iš laikraščių ir žurnalų, o paskui slėpdavo jas cigarų dėžutėje, kurią laikė viršutinės spintos lentynos gale, savo kambaryje. Gal ir dabar jos ten tebėra, tik turbūt apipelijusios.

Jis prisiverčia prieiti arčiau lovos; kiek pagrabinėjęs suranda jungiklį ir įjungia naktinę lempelę. Iš pradžių jis negali prisiversti pažvelgti tiesiai į tėvą. Lovos paviršius — dar vienas laukas, lygus, pilkšvas ir visur vienodas, išskyrus patį vidurį, kur nusidriekęs tolygus tėvo kūno gūbrys. Toks reginys Adomui kažką primena, tik šią akimirką jis neįstengia prisiminti ką. Štai taip stovėdamas jis jaučiasi kiek absurdiškai, kaip jautėsi mindžikuodamas prie durų, ir jam atrodo, kad čia — už užuolaidų, po lova — slepiasi žmonės, rankomis prisidengę burnas, pasirengę iššokti ir šūkaudami, šaipydamiesi ir juokdamiesi jį užpulti. Jis neišmano, kaip elgtis. Keista būti kambaryje su kažkuo, kas čia yra ir kartu nėra. Tėvo rankos ant antklodės, atmestos ties šonais, lyg sustingusios; keistai sakrali poza — tarsi jis būtų plačiai laiminęs ištiesęs rankas virš suklupusios minios, o paskui pasitraukęs į šešėlius ketindamas pasislėpti. Iš pižamos rankovių kyšančios rankos ilgos, kaulėtos, išraizgytos paburkusiomis žalsvai melsvomis venomis; tokias rankas turi pianistai; jaunojo Adomo rankos visai nepanašios į šitas — jos trumpais pirštais ir grubios.

Staiga jis prisimena, į ką jam panaši toji lova su gulinčiu tėvu. Vieną dieną, dar vaikystėje, paplūdimyje Petra leidosi jo užkasama smėlyje. Mintis šovė jam; jis nuobodžiavo ir pamanė, kad taip greičiau prastums laiką. Bet ne, ne tai, ne visai tai. Pasakęs, ką ketina daryti, ir paguldęs ją smėlyje, sesers akyse jis pamatė panikos kupiną žvilgsnį, ir tai jį sujaudino. Antraip jis

būtų pavargęs vykdyti savo sumanymą vos pradėjęs, nes kasti nebuvo lengva: po rytinio lietaus smėlis buvo sunkus ir klampus, o kastuvėlis — Petros, plastikinis žaisliukas, gerokai per mažas ir per liaunas tokiai užduočiai. Tačiau jis nesiliovė kasęs, kol ji buvo užpilta iki kaklo, kol teliko blyškus kaip baltas molis veidas; Petra gulėjo šlapio smėlio kokone įbedusi į jį neramias akis, užspeista ir nejudri kaip tėvas čia, dabar.

Jis kaltai ir be jokio džiaugsmo šypteli sau palinkdamas blausoje.

Bet koks raukšlėtas atrodo tėvas, be to, daug žemesnis nei gyvenime ir apgailėtinai liesas — taip, gyvenime, nes dabar jis jau tikrai visai kaip miręs; akivaizdžiai matyti. Dvylikametis jaunasis Adomas buvo neįtikimai didelis: stambūs boksininko pečiai ir sunkumų kilnotojo kojos, puse galvos aukštesnis už aukštą, gyvatiškai grakštų tėvą. Tačiau dėl tokios disproporcijos jis jautėsi esąs dar didesnis griozdas ir lėtūnas, net mažesnis iš jų abiejų, tarsi pigmėjas prie didžiojo baltaodžio kelių. Jis prasiblaškydavo fantazuodamas, kad nėra tikrasis savo tėvo sūnus, kad jis — iš nevilties motinos įsukto meilės nuotykio rezultatas, kad taip motina norėjo atsilyginti tėvui už daugybę romanų, kuriuos, kaip kalbama, jis buvo užmezgęs; jis pradžiugdavo galvodamas, kad buvo pradėtas pykčio ir keršto geismo siautulyje. Kartais jam atrodo, jog ir pats norėtų toks būti — nedovanojantis, šaltai aistringas, besinaudojantis nuopelnais. Gal man vertėtų pakelti jam nuotaiką ir įpūsti mintį, kad tai buvo mano tėvas Dzeusas?.. Bet ne. Net ir ištikimiausias ir labiausiai mylintis sūnus negalėtų įsivaizduoti, kad Adomo motina, net ir žydėdama mergautine jaunyste, būtų mano dangiškojo tėvo skonio.

Kas dar tą dieną buvo paplūdimyje? Adomas mėgina prisi-

minti daugiau — gelsvai rudas kopas už nugaros, nuožulnų šlaitą, vedantį iki pat vandens, švytinčio kaip ką tik išpiltas cementas, žmones, spiegiančius ir tupinėjančius vandenyje, tolumoje plaukiantį burlaivį ir, kiek arčiau, kažką sėdintį ant patiesalo, pilstantį iš termoso arbatą ir irzliai šaukiantį jį vardu. Žinoma, jie trise — jis, sesuo ir mama; visada ta pati trijulė, jie niekada nebūna keturiese, nebent su jais eitų ir močiutė Godli, nors taip nutikdavo retai, nes ji nekęsdavo lauko ir ypač nemėgo jūros ir pakrantės. Močiutę jis prisimena su liūdna meile; ši nuožmi mylinti senutė savosios meilės nesugebėjo parodyti niekam.

Pagaliau jis prisiverčia pažvelgti tiesiai tėvui į veidą, tiksliau, į galvą, į asketišką galvą aukšta, prakaulia kakta ir kirvuko formos nosimi, smaila barzdele, storomis lūpomis ir graibščia burna. Į ką jis labiausiai panašus? Į vyriausiąjį dvasininką, besiilsintį po religinio ritualo ekstazės ir sekinančių emocijų. Į mirusį mumifikuotą, susitraukusį faraoną. Arba į Petrą, iki kaklo palaidotą smėlyje.

Dabar jis pakirsta iš svarstymų ir pasilenkia prie lovos, pasiryžęs padaryti nė pats nežino ką, bet staiga susilaiko. Ar jis turėtų pabučiuoti tėvą? Ar būtent to iš jo tikimasi? O jeigu ir taip, ar svarbu, padarys jis tai ar ne, nes čia nieko nėra, kas galėtų pamatyti, padarė jis tai ar nepadarė, o jo tėvas taip pat nieko nežino. Ir kada jis bučiavo tėvą? Kada tėvas jį bučiavo? Jeigu kuris nors iš jų ir bučiavo, tai buvo taip seniai, kad net nesiekia atmintis. Tvyrant šiai prieblandai, šioje blausioje, tarsi bažnytinėje aplinkoje jis jaučiasi suvaržytas ir paliegęs. Ar jis nori, kad tėvas iškeliautų? Mintis ateina neprašyta; jis jaučiasi sukrėstas dėl to, kad nėra sukrėstas. Pažvelgia į rankas, be menkiausio judesio besiilsinčias ant antklodės, ir staiga, be jokio įspėjimo, jame kažkas prasiveria, kaž-

kokia svaiginama tuštuma, į kurią akimirksniu bejėgiškai puola. Sekundėlę jis nesuvokia, kas nutiko, o paskui supranta, jog verkia. Šitai stebina labiau už bet ką, nes paskutinį kartą jis verkė labai seniai. Jis nežino šių ašarų šaltinio; ašaros nesulaikomai liejasi iš po degančių vokų tokios gausios ir sunkios, kad atrodo netikros — riebios, karštos vaikystės ašaros, kurias būdamas mažas taip griežtai sau draudė ir parodydavo nebent tada, kai likdavo vienas. Bet viskas labai paprasta, tikrai; jis verkia mirštančio tėvo. Kodėl turėtų neverkti? Ir vis dėlto jis taip nustebęs, kad, atrodo, net ir raudodamas galėtų pradėti juoktis. Tačiau vieninteliai girdimi jo paties skleidžiami garsai — trumpučiai gaikščiojimai ar aikčiojimai, lengvi, tylūs žagčiojimai. Be kita ko, šis ekstravagantiškas staiga ištikęs sielvartas, jeigu tai apskritai sielvartas, nėra nemalonus; jis savimi patenkintas, jis kone didžiuojasi savimi, tarsi tos ašaros būtų kažko parodymas, kokios nors užduoties įvykdymas ar įrodymas to, ko iš jo buvo seniai reikalaujama jam pačiam nežinant. Ir kai po minutės ar dviejų jis vėl suima save į rankas, jaučiasi kone atsigavęs, tarsi patyręs sakralų apsivalymą. Išrištas, pamano jis; ar tinkamas žodis? Taip, išrištas. Bet kartu jaučiasi taip, kaip jausdavosi vaikystėje, per miegus prišlapinęs į lovą — kaltas ir pradžiugęs vienu metu, tarsi gėdingai keršaujantis, nors ir nežino, kam ar už ką.

Jis trina šlapias akis atgaliomis rankomis, neturėdamas nosinės nusišluosto į rankovę nosį ir vėl susivokia vilkįs absurdiškus drabužius — per ankštą pižamą, į kurią vos įsispraudė; prieblandoje, kažkur žemai žemai, spingsi didelės basos jo pėdos. Jis sunkiai atsidūsta; kambarį apmūturiavusioje tyloje atodūsis nuskamba pompastiškai ir beveik komiškai — sceninis atodūsio variantas. Adomas pasijunta kvailokai; viskas, ką jis daro, atrodo

perdėta. Jis mėgina paliesti nejudantį tėvo pavidalą, bet negali, ir šis veiksmas — šis neveiksmas — taip pat atrodo teatrališkas, netikras. Jis nepratęs taip jaustis. Apie save jis mąsto — kai mąsto apie save — kaip apie paprastą būtybę. Elena jau sudėtinga; jis stovi prieš jos painybę baugiai nustebęs kaip indėnas, žvelgiantis nuo kranto į svajingame mėlyje vis artyn linguojančius negirdėtus ir nematytus stebuklingus laivus su spindinčiais stiebais.

Jis nulapsi siaurais laiptais ir uždaro paskui save duris, pasukdamas rankenos bumbulą taip, kad nesukeltų jokio triukšmo. Atsigręžęs nustemba pamatęs, kokia skaisti diena išaušo, kokie sodrūs laiptų aikštelę užtvindę saulės spinduliai. Namas keturių dalių, pastatytas aplink didelį kvadratinį dviejų aukštų gylio kiemą; didžiojo holo grindys išklotos juodomis ir baltomis plytelėmis; stogas — samanomis ir paukščių išmatomis apėję kvadratiniai grublėto žalsvo stiklo lakštai, apnešti pernykščių pajuodusių lapų; dėl kažkokio ypatingo šviesos žaismo šulinys apačioje visada atrodo sklidinas neįtikimai ramaus, neįtikimai skaidraus vandens. Plonomis medinėmis lentelėmis iškaltos sienos neatmenamais laikais buvo nudažytos tamsiai geltonais klijiniais dažais, dabar įgavusiais nemalonų sieros gelsvumo atspalvį; įkaitintos saulės — taip, kaip dabar — jos skleidžia sausą, nepasakytum, kad nemalonų, dažytos medienos kvapą, kvapą, kuriuo atsiduoda šeimyniniai viešbučiai ir suklypę pajūrio vasarnamiai, nors jūra tik už gerų dvidešimties mylių, be to, kas gi sumanytų čia, Ardenų namuose, atostogauti, na, nebent Rodis Vagstafas, bet jis nesiskaito. Kokia kvaila užgaida paskatino Aivės Blaunt proseneli, įnoringąjį Sent Džoną Blauntą, pusę namo sienų iškalti šiomis pigiomis medinėmis lentjuostėmis? Bet keisčiausia, kad namas taip ilgai išstovėjo nepadegtas žaibų ar kokio nors maištininko

deglo. „Pūzras, — sako motina, — šitas griozdiškas dvaras — paprasčiausias pūzras.“

Adomas apeina pusę keturkampės, balkoną primenančios laiptų aikštelės, šlepsi po švininiu stiklo stogu smaigstomas aštrių šviesos pluoštų pramaišiui su šešėliais, klausydamasis minkštų, drėgnų savo žingsnių, limpančių prie plikų grindlenčių. Jis prieina prie kitų durų ir vėl sustoja klausydamasis; jis tariasi girdįs iš kambario sklindantį švelnų miegančios žmonos alsavimą, ir šis silpnutis, permatomas garsas sukirbina jo jausmus.

— Ką darai? — staigiai sėsdamasi neaiškiai klausia Elena. Išgirdęs jos balsą — tamsoką lygią natą, tarsi išskridusią iš obojaus — jis visada pajunta kažkokias naujas vibracijas. Ji žiūri į tuščią vietą lovoje šalia savęs, ranka pajunta pagalvės vėsą. Ji suraukia kaktą. — Kur buvai išėjęs?

Kaip visada jį pribloškia žmonos grožis, tarsi jis ją matytų pirmą kartą, taip, pribloškia, nes šis jausmas — lyg švelnus smūgis tiesiai į širdį. Kodėl ji pasirinko būtent jį ir už jo ištekėjo, kai jos rankos veltui maldavo daugybė kitų? Tas klausimas jį graužte graužia, jis labai daug apie tai galvoja, bet neranda atsakymo. Keista, tačiau šios mintys jį šildo, suteikia pranašumo jausmą ir maloniai virpina, nors šių potyrių negali paaiškinti. Jis nuolat flirtuoja pats su savimi, mąstydamas apie galimybę ją prarasti; jis tarsi žmogus, apniktas baimės nukristi, bet vis šliaužiantis prie paties prarajos krašto. Gyvenimas be jos neįsivaizduojamas. Jis svarsto, ar šitai galėtų pasikeisti, ar vieną gražią dieną, kai jis bus senas, nuvargęs ir nebepasiduos jokiems kerams, pažvelgs atgal ir paklaus savęs, kaip galėjo būti taip bejėgiškai jos pakerėtas. Kad ir kaip ten būtų, ji tik žmogus, toks pats žmogus, kaip ir jis. Bet ne, ne, ji visai ne tokia kaip jis. Tie gražieji, tokio reto grožio kaip ji,

būna kitokie, Adomas tuo įsitikinęs: jie neša savo grožį kaip naštą, kuri ne slegia, o stebuklingai lengvina. Jie būna žmonėmis kitaip, jeigu jie apskritai žmonės.

Girdite, kaip kiek atokiau laižosi mano senukas tėtis? Taip, tiesa, ji — ne žavesio deivė, tik paprasta žmonių mergaitė. Jeigu būtų kitaip, jis taip skausmingai dėl jos nedžiūtų, kaip džiūsta dabar. Jis geidžia būtent jų žmogiškumo, tas gašlus senas paleistuvis.

Nė vienas iš jų neatsivežė naktinių; Adomas susijaudina pamatęs, kad Elena apsivilkusi jo marškinius — tuos pačius, kuriuos jis dėvėjo vakar, šviesiai mėlynus, kaip ir toji išaugtinė pižama su vos matomais baltais dryželiais. Ji keistai į jį tebežiūri, kažkaip keistai įtariai. Nedidelis kvadratinis kambarys varganai apstatytas daiktais, per visus metus, kai kambarys tapo nebe jo, čia migravusiais iš visų namo pakampių. Senamadiška aukšta lova, dvi rakinamos spintelės, nudažytos vimdančiu šokolado rudumo atspalviu, laibakojis stalas su įmontuota porcelianine kriaukle ir tokio paties porceliano ąsočiu, taip pat ant medinio stovo padėtu strazdanotu ovaliu veidrodžiu, skirtu skutimuisi; čia dar yra pintas šiaudinis krėslas ir prie lovos, ant grindų, dunksanti žalvariu kaustyta raudonmedžio skrynia su ant antvožo dailiai išdegintu užrašu *Šv. Esmerelda*. Čia likę ir keli seni jo daiktai — klijais padengtas, ant stovo pastatytas lėktuvo modelis, prie sienos prismeigtas išblukęs futbolo komandos plakatas, kampe atremta žolės riedulio lazda, panaši į ilgą kažkokios eiklios būtybės kojos kaulą. Kambario grindys iš neobliuotų dervingų pušinių lentų, į neapsaugotus kojų pirštus daugybę kartų įvariusių rakštis. Langas priešais lovą pridengtas muslino užuolaida; kambarys užtvindytas balzgano matinio švytėjimo, tarsi viską sulėtinančio viena tonacija; juntamas paplėkęs miego kvapas.

— Nemiegojau, — sako Adomas. — Nulipau į apačią. Girdėjai traukinį?

Raukšlelės Elenos kaktoje pagilėja, ji pakreipia galvą ir žvelgia į jį rūsčiu žvilgsniu, tarsi manydama, kad Adomas ją erzina, ir įspėdama liautis. Kokios spalvos jos akys? Turėtų būti mėlynos, taip, tamsiai mėlynos, gilios kaip pati graikų jūra. Jos galva — dailus pieno ir aukso spalvos apverstas kiaušinis ant blyškaus ilgo kaklo, tarsi ant šlifuoto akmeninio cokolio. Plaukus ji apsikirpo madingai — visai trumpai; jie gula nesuskaičiuojamais, vienas kitą dengiančiais sluoksneliais lyg auksinių lapų nuokarpos; Adomas net nėra tikras, ar jam patinka toks stilius, bet jis vis tiek neišdrįstų pasakyti. Kalbėdamas apie žmoną ir apie viską, ką ji daro arba ko nedaro, Adomas jaučiasi taip, tarsi stovėtų apsižergęs didžiulio, milžinišku greičiu besisukančio plieninio disko stebulę — vos jam neapdairiai krustelėjus, diskas pradėtų pašėlusiai drebėti, o po sekundėlės baisingai cypdamas ir žvangėdamas nulėktų nuo ašies, sviesdamas į tamsą ir jį patį, padarydamas jam nepataisomą žalą.

— Tu buvai čia, o ne apačioje, — sako ji greičiau sutrikusi nei prieštaraudama. — Buvai čia, su manimi.

— Negalėjau miegoti.

Ji nusijuokia keistu sausu juoku.

— Tikrai? — jos tonas per daug jį trikdo; tikriausiai ji dar ne visai pakirdusi iš sapno. Viena basa pėda nuspyrė antklodės kampą; jis kliudo žvilgsniu suragėjusio kulno kraštelį, ir atrodo, kad jau ir taip meilės pritvinkusi krūtinė prasivers ir kažką išleis kaip paukštelį iš laikrodžio — meilės ištroškusią gegutę. — Man reikia į vonią, — sako ji. — Aš kiaurai permirkusi.

Jai lipant iš lovos, Adomui prieš akis kilsteli mėlynų marškinių skvernai, ir akimirką jis išvysta gelsvai rusvos vilnelės lopinėlį.

Jis nori ją paliesti, sulaikyti ir apkabinti. Kairės jos akies kamputyje, tos, kuri vos įžiūrimai, bet labai žaviai įkypesnė nei dešinioji, matosi miego kruopelė. Elena lengvai jį paliečia praeidama, ir jai žingsniuojant prie durų Adomas pamaloninamas iš po marškinių krašto šmėstelėjusių dviejų balkšvų, švytinčių išsikišusių pusmėnulių vaizdeliu. Jis įsivaizduoja pačiu liežuvio galiuku laižąs iš akies kampučio traiškanos grūdelį.

Permirkusi?

Jis atsiklaupia ant lovos krašto, pasilenkęs atsiremia rankomis, tarsi kniūbsčias rengtųsi melstis, ir įsikniaubia veidu į dar šiltą patalų lizdą, kur prieš akimirką sėdėjo žmona.

Mažytis vonios kambarys pleišto formos, einant nuo durų link praustuvės ir vienintelio langelio vis siaurėjantis, todėl atrodo dar ankštesnis. Pusę erdvės užima sarkofago dydžio emaliuota vonia išdaužytais kraštais ir nuo čiaupų besidriekiančiais rudais ir gelsvai žalsvais dryžiais. Virš vonios kabo taip pat emaliuota, taip pat išdaužyta milžiniška kolonėlė, kuri jau seniai neveikia, tačiau niekam nešovė į galvą ją nuimti. Kai Elena pirmą kartą atvyko paviešėti Ardenų namuose ir buvo tokia neprotinga, kad nutarė išsimaudyti, ji atsistojo vonioje ir prasikirto galvą, stuktelėjusi į aštrų žalvarinį kaištį, užkišusį kolonėlės degiklį. Tada ji dar nebuvo ištekėjusi už Adomo. Ištekėjusi. Šis žodis ją kaip visada sulaiko. Jos ausims jis skamba kažkaip senamadiškai ir šiek tiek nepadoriai, kaip vienas iš tų nekaltų žodelių senose pjesėse — *mylėtis, špyga* arba *abipusė priklausomybė*.

Langas žvelgia į usnių lauką, tolėliau matosi tamsaus miško puslankis — atrodo, kad miškas pats save glėbia tarsi kažko

bijodamas, o virš medžių rytmetinė saulė veltui lieja savo keistai beširdį džiaugsmą. Būdama lauke ji niekada nemato nei lauko, nei miško — kaip taip gali būti? — nors, tiesą sakant, negaišta laiko jų ieškodama. Beje, tai dar viena iš daugelio smulkių, bet nemalonių šių namų paslapčių. Ji — mergina iš miesto, ir kaimas jai atrodo nuobodus arba keliantis nerimą, arba ir toks, ir toks.

Ties priekiu suėmusi skvernus ji pasikelia marškinius ir sėdasi ant klozeto, pati sau atrodydama kaip didelė, balta, minkšta višta, besirengianti padėti kiaušinį. Senoviškas klozetas pridengtas masyviu lakuotu tamsiai rudos spalvos mediniu rėmu, jai primenančiu darbinio arklio pavalkus — bet kur ji būtų galėjusi matyti tokį dalyką? — kuris vos atsisėdus būna šaltas ir lipnus, o paskui sušyla ir tampa dar lipnesnis. Šiek tiek sunerimusi ji klausosi iš po jos sklindančio teškėjimo ir pliumpsėjimo. Ji net neabejoja, kad ją girdi visi namai. Padeda rankas ant plikų kelių ir spokso tiesiai prieš save į nieką. Blyškiai geltonos sienos lopinėlis jos panosėje švyti balta šviesa. Iš apačios girdi namuose slenkančio gyvenimo nuotrupas — žmonių kalbas, atidaromas ir uždaromas duris, prislopintą dunksėjimą, kurį gali sukelti bet kas; loja šuo — trys nedrąsūs amtelėjimai; vėl durys, tik šįkart jau užtrenkiamos; lengvi žingsniai laiptuose; vis pasikartojantis sausas tarškesys, tarsi kažkas žarstytų židinyje likusį šlaką. Kodėl taip būna — kodėl iš toli, iš kituose aukštuose esančių kambarių girdimi žmonės — išsipasakojantys, besibarantys, sudarinėjantys rimtus sandėrius — atrodo užsiėmę gerokai įdomesniais reikalais nei paprasčiausi kasdieniai rūpesčiai, į kuriuos jie ir būna panirę?

Atrodo, senasis Adomas mirs, taip kalba gydytojai, ir visi, išskyrus Uršulę, jau nebeturi vilties. Keista apie jį galvoti taip, tarsi Ardenų namuose jo jau nebūtų; keista apie jį galvoti taip,

tarsi jo nebūtų niekur. Ji svarsto, ką reiškia mirti, ką reiškia būti mirusiam? Ar apskritai ką nors jauti? Gal jautiesi panašiai, kaip paveiktas anestetikų, kai užuomarša anesteziologas išeina namo, kai operacinėje užgesinamos visos šviesos, užrakinamos durys, kai ilguose koridoriuose nutyla paskutiniai girgždantys žingsniai. Ji net gerai nežino, ką turėtų jausti mąstydama apie šią artėjančią mirtį. Ji supranta, kad senasis jos geidžia — dabar jau reikėtų sakyti „geidė", ji matė, kaip jis ją nužiūrinėja manydamas, jog ji nepastebi, matė, kaip jis atmeta galvą, perbraukia nagais pabarzdį, kaip susimeta į raukšleles baltas lopinėlis tarp antakių, tarsi jam truputį skaudėtų. Dabar apie tai galvojant jai perbėga virpuliukai. Vis dėlto jaunystėje jis turėjo būti dailus, net gražus — siaura kakta, išryškinti smilkiniai, smaila nosis ir didelės, kiek įkypos, žibančios juodos akys. Jis visai nepanašus į sūnų — kaip juodu gali būti tokie skirtingi? Bet ji nenorėtų būti ištekėjusi už senojo Adomo, ir ne tik todėl, kad jis miršta. Tada kodėl? Jis kažkoks nesuprantamas; kažkoks šaltas.

Ji ištiesia ranką į ritinėlį ir nusiplėšia popieriaus juostą. Nuo popieriaus sklindantis perdžiūvusių nukritusių lapų kvapas primena kažką iš praeities — medžius, vasarą, vaikiną, bet viskas išblėsta jai nė nesusivokus. Vandenį reikia nuleisti patraukus grandinę su lakuota medine rankenėle, gerokai nudilusia nuo dažno naudojimo.

... vaje, koks sapnas!
Mes ant kažkokio aukso kalno, pačiame viršuj,
Mes tiktai du, tik mudu, o aplink, danguj —
Tokia vaiski mėlynė be ribų ir taip švelnu!

Elena stebisi pati savimi — ji kone pabėgo iš miegamojo palikusi vyrą, neįprastai sutrikusi, susidrovėjusi, gal net susigėdusi, ir šitai buvo greičiau jau malonu nei nemalonu, o dabar — ar gali būti? — ji ir vėl jaučia skreite įsirusenančią malonią kaitrą. Kas ją „apžolino"? Dar keisčiau, kas „apžolino" jį? Ji įbruka tarp šlaunų ranką ir atsargiai kyšteli savin pirštus. Turbūt dilgsės ir perštės, bet ne. Ji prikiša pirštų galiukus prie šnervių ir pauosto. Tik pažįstamas jos pačios aitrokas kvapas. Ar ji sapnavo? Aišku, kad ne. Aišku, kad tokie stiprūs pojūčiai turi būti realūs.

Ji vėl susimąsto apie mirštantį senolį.

Nusilengvinusi, atsipalaidavusi ji pakyla nuo kliokiančio unitazo, prieina prie lango ir dirsteli į įtrūkusį veidrodį su kirvarpų išgraužtais mediniais rėmais, mėgindama įžiūrėti šiek tiek veido. Tai kas gi, jei ne jos vyras, buvo tasai didžiulis žmogus, taip ją pamylėjęs auštančio ryto prieblandoje paskendusiame miegamajame? O jeigu vyras, tai koks pasikeitęs! Jai dar ir dabar nuo siaubingo jo svorio dreba rankos ir kojos. O ką jis su ja išdarinėjo, ką ją mokė išdarinėti! Niekada niekada gyvenime!.. Įstrižai įskilusiame veidrodyje atsispindi į dvi nesutampančias puses perrėžtas jos veidas, ironiškai ir šiek tiek skeptiškai į ją žvelgia kreivoji akis. Rytas tvinksi kaip pulsas, gurguliuoja klozeto bakelis. Ore tvyro drungnas jos pačios aštroko kvapo pėdsakas. Ją vėl apstulbina pro langelį plūstantis dienos spindesys — tenka žiūrėti prisimerkus. Tokia galvos skausmą sukelianti šviesa kaime yra kitokia nei mieste — skaistesnė, intensyvesnė, tarsi pro ją smelktųsi dar kitas paslaptingas, niekada neslopstantis švytėjimas su aitroku prieskoniu. Iš čiaupo lyg skystas metalas vinguriuojantis vanduo, dūžtantis į krumplius, tykšta sidabro purslais į visas puses. Ji jaučiasi sklidina, tarsi kažkieno apglėbta ir sklidina. Pilve rusenanti kaitra vis stiprė-

ja, iš lėto įsiliepsnoja. Ji greitai užsimerkia, nuleidžia galvą ir abiem rankom apsikabina praustuvės kraštus, visu svoriu remdamasi sulenktomis alkūnėmis, drebėdama prisiminusi patirtą malonumą, sumišusį su skausmu. Ji nualptų, jeigu jos neprilaikyčiau nematomomis rankomis. Visada taip būna, kai tėtis pažaidžia su mergina taip, kaip žaidžia visada; senas ištvirkėlis. Prisimenu Tindarėjaus žmoną, paskui dar ir šliundrą jos dukrą — taip pat Eleną! — pridariusią Trojai tiek bėdų ir sužlugdžiusią didįjį Ilioną*. Ką jau kalbėti apie nesuskaičiuojamą daugybę kitų bevardžių, anksčiau ar vėliau išduotų, paniekintų, pamirštų...

Adomas jos laukia miegamajame. Jis jau apsirengęs. Jis vilki baltus marškinius ir kažkokias absurdiškas šiurkštaus tvido rūdžių spalvos kelnes, kurios jam tikrai per ankštos; Elena jų nėra mačiusi — kelnės negali būti jo, tikriausiai jis jas rado kur nors kambaryje. Ardenų namuose jis visada prikrečia keistų dalykų. Vykdamas čia jis vis dar sakosi vykstąs namo. Adomas sėdi įstrižai lovos. Toji lova... ji platesnė nei viengulė, bet gerokai per siaura jiems abiem; vakar vakare ji sakėsi bijanti, kad per miegus jis nepasiverstų, nepritrėkštų jos prie sienos ir nepribaigtų — juk sakoma, kad kartais motinos taip ir uždusina kūdikius, per miegus juos užgriūdamos. Paminėjus kūdikius jiedu nutilo; Adomas nukreipė žvilgsnį, bet Elena prisivertė nenuleisti akių — spoksojo prisimerkusi, ragindama jį ką nors pasakyti, tačiau jis, aišku, nieko nesakė. Dabar ji žiūri į kambaryje esančius jo daiktus — lėktuvą, žolės riedulio lazdą — ir mintyse pašaipiai vypteli. Ranka pasirėmęs

* Originaliame tekste Troja pavadinta „Ilium"; žodis *Ilium*, išvertus iš anglų kalbos, reiškia klubikaulį. Nežinia, ar autorius sąmoningai iškraipo Trojos pavadinimą (gr. *Ilion*, pagal jau minėtą *Antikos žodyną*),ar čia įsivėlusi korektūros klaida.

Adomas jai šypsosi lyg kažko maldaudamas. Ko jis nori? Ji gailisi, kad jis nenusileido į apačią. Ji norėtų likti viena. Ji nenori rengtis jo akivaizdoje. Prisimindama sapną, kuriame jiedu mylėjosi, ji tebejaučia keistos gėdos pėdsaką. Beje, galiausiai ji nutarė, kad tai būta sapno. O kas dar galėjo būti — ji nubudo, o jis dunksojo virš jos blausioje šviesoje tylus, geidžiantis, ištiesęs rankas ir uždėjęs jai ant krūtų delnus — kas gi dar?..

Kai tu sugrįši, būsi vėl tik tu, o kas gi dar?
Ką dar aš be tavęs mylėt galėčiau?

Jis ir dabar siekia Elenos ta pačia ranka, kuria buvo pasirėmęs; pirštai žaismingai perbėga antklode lyg krabo kojelės. Jai patinka jo rankos — kvadratinės ir visada šiltos, bet dabar ji nenori būti paliesta, todėl vos pastebimai pasitraukia nuo lovos. Adomas šypsodamasis suraukia kaktą.

— Kas negerai? — klausia jis. — Ar Dafis tave pamatė su mano marškiniais?

Elena susimąsto. Ji jau turėjo progų įsitikinti, kad galvijų prižiūrėtojas šiuose namuose elgiasi akivaizdžiai laisvai — netinkamais momentais išdygsta kaip Pilypas iš kanapių netikėčiausiose vietose; tai šen, tai ten šmėkščioja atsikišusi jo kakta ir spingsi visada įsistebeilijęs įžūlus žvilgsnis. O kas, jei jis pamatė ją sprunkančią iš vonios ir lekiančią laiptais plika uodega? Na, tegu sau žiūri, bene jai rūpi...

— Ar tu dar nebuvai aplankyti tėvo? — klausia Elena. Ant grindų padėtas praviras jos lagaminėlis, iš jo virsta daiktai, tarsi sumesti kaip papuola desperatiškai rengiantis bėgti. — Kaip jis?

Adomas liaujasi šypsojęsis, bet lieka suraukęs antakius; vir-

šutinė lūpa kyšo virš apatinės. Kaip visada jam palenkus galvą ant kaktos užkrenta plaukų sruoga; jis nekantraudamas kilsteli ranką ir nubraukia ją atgal. Jo plaukai — švelnūs ir labai šviesūs. Akys — taip pat labai šviesios, vaiskiai mėlynos, kaip ir jos, tik keistos, kažkokios itin keistos — ir vėl tenka pavartoti šį žodį. Sapne jis buvo savimi ir kartu kažkuo kitu — tarsi ją būtų deginęs šaltos ugnies pliūpsnis; jo burna buvo auksas.

— Nežinau, kaip jis, — sako Adomas. — Tiesiog guli sau, ir viskas. Tikiuosi, nesikankina, bet iš kur galėčiau žinoti? — jis nutyla ir kažką paima nuo antklodės. — Stovėdamas prie lovos apsipyliau ašaromis.

— Tikrai? — tepasako Elena, tarsi mąstytų apie kažką kita. Adomas svarsto, ar ji pareikš norą jį — mirštantįjį — aplankyti.

Ji prieina prie lango ir pakelia muslino užuolaidą — paima virvelę ir užsuka ją ant kabliuko, įsriegto į lango rėmą; ji stovi žiūrėdama laukan. Sako, kad iš čia galima pamatyti jūrą, bet ji niekada nemato.

— Vargšelis, — prataria ji, tik nė vienas iš jų gerai nežino, ar ji turi omenyje Adomo tėvą, ar patį Adomą.

Apačioje plyti jau kitas laukas, nei matosi žvelgiant pro vonios kambario langą, o gal ir tas pats, tik iš kito kampo. Vis dėlto už lauko nėra miško, tik nusidriekęs vešlus šlaitas — savaime aišku, net žolė neturėtų būti tokia nerealiai ryškiai žalia, o už šlaito kyšo Aivės Blaunt trobelės stogas ir vienintelis kaminas. Ganosi trys juodmargės karvės, kartkartėmis pašiojančios žolę. Nuo šakos purpteli mažas paukštelis — tarsi ne skristų, bet kristų, — panašus į miklų rudą lapą; paskui jo nebesimato. Nepasakytum, kad ši vieta reali, ypač vasarą; jai viskas atrodo tarsi padidinta ar paryškinta. Viskas kažkaip per plokščia, ypač toliai, o ir arčiau

stūksančios kalvos — taip pat; ir viskas nulieta švelniu levandų atspalviu, tarsi prastai nudažyta scenos uždanga.

Ji yra suvaidinusi Hedą ir panelę Juliją. Ji raudojo apsivilkusi juodžiausia suknia, ji gundė ir atstūmė. Sėdintieji tolimiausiose eilėse matė jos lazurito žydrumo akių žaibus. Ji laikė botagą ir neišleido iš rankų išsikovotų pozicijų. Dabar ji vaidins Alkmenę, kario žmoną — švelnią, sutrikusią, persekiojamą. Nuo ko pradėti?

— Ką? — ji atsigręžia.

Kai tu sugrįši, būsi vėl tik tu, o kas gi dar?..

Ty-tam ty-tam ty-tam ty-tam ty-*tam*. Tarsi dideliais auliniais dunksėtų Dafis.

— Aš nieko nesakiau, — atsiliepia jos vyras.

Suraukusi kaktą ji apsidairo po kambarį.

— Ji net tavo žaislus išsaugojo, — su nuostaba pratarìa Elena.

— Kas?

— Tavo motina, kas gi dar?

Ji vėl prisimena aukso vyrą iš sapno, slegiantį jo svorį. Ji sparčiai žengia prie lovos — pažvelkite! Tikra menadė! — ir užsliuogia ant tvirto liemens, tįsančio ant čiužinio, apkabina jį keliais, aistringai suima vyro galvą rankomis ir spaudžia ją prie krūtinės. Jis rangosi ir kažką sako, bet per tyliai, kad ji išgirstų. Savo oda jaučia jo kvėpavimą, jaučia marškinių sagutę, kurią smakras mygia į krūtinę. Nors palyginti su juo Elena gležna, sau pačiai ji atrodo tarsi milžinė, stūksanti virš jo tokia nepasotinama ir reikli. Ištiesęs ranką jis kilsteli jos vilkimų savo marškinių skverną ir uždeda delną ant nuogo užpakalio pusrutulio; jiedu pajunta sujudusio kraujo

šilumą. Jis vėl mėgina kažką pasakyti, bet ji neleidžia; ji naršiai trinasi skruostais į vyro skruostus, ritinėdama galvą tai į vieną, tai į kitą pusę. Priduses jis mėgina juoktis. Jo nagai lyg geluonys sminga jai į užpakalį. Galingai suaimanavusi ji atmeta galvą.

Mano tėvas mieguistai dejuoja „sapnuojamas“ kokioje nors kitoje vietoje, manau, pas kokią nors kitą merginą. Liaukis, tėčiuk, užsikabink ragus ir pažvelk, ką geba tavo mažutėliai.

PERLŲ ŽVEJYS SENASIS ADOMAS NERIA Į PRAEITĮ, SULIG KIEKVIE-nu yriu grimzdamas vis giliau. Ten plyti prarastas pasaulis — jis mato nuskendusius stogus ir bokštų smailes, gatves, plaunamas srovių, į namus ir iš namų, po pusiau pažįstamus kambarius iš lėto plavinėjančius žmones plačiai atmerktomis jūrų arkliukų akimis, panašius į fosforines žuvis. Jis išsigandęs; jis nenori nuskęsti taip, kaip jie; jis žino, kad greitai nuskęs. Jis jaučia, kaip potvynis jį traukia, kaip skandina. Jis griebiasi žolių ūselių, bet jie slysta iš rankų tokie glitūs ir šalti. Kažkas švyti, spindi, tačiau pakapstęs smėlyje jis nieko neranda — tik kriauklelės, dantyti koralai ir kaulo atplaišos; ir viskas aplinkui greitai užtems. Jam ima trūkti oro. Jis junta plakančią širdį, girdi dusliai venomis kliokiantį kraują. Jis grumiasi. Aplink, tarsi sunkios neapčiuopiamos grandinės, vinguriuoja vanduo. Sprogsta jam iš burnos ištrūkęs didelis burbulas. *Mama!..*

Jis nubunda, tačiau nubudimas nėra pabudimas.

Jis ir vėl kuprotame mieste prie upės žiočių, kur bažnyčia, sugriautas bokštas, stačiastogiai susigrūdę namai. Miestą jis mato žvarbų balandį, kai lyg išskalautas mėlynas dangus nubertas ledo baltumo, gelsvai rudais arba lyg sumuštais pilkšvai melsvais debesimis. Iš visų kaminų lekia dūmų šuorai — tarsi iš čia jūron leis-

tęsi galinga flotilė. Vėjas šiaušia platėjančią upę, mėtydamas ant bangų baltas kepures. Čia viskas lyg suspausta ir labai maža — lyg žaislinis miestas stikliniame rutulyje su sniegeliu. Jis dar vaikas, ropščiasi į kalną šalia aukštos pilkų akmenų sienos. Vilki tvido paltuką su nugaroje įstatyta kitokios medžiagos juosta, užsidėjęs kepurę su snapeliu, užsimovęs storas vilnones kojines atraitotais kraštais, kad nesimatytų namuose siūtų nešvarių baltų elastinių keliaraiščių. Ant nugaros nešasi kuprinę. Ketvirta valanda. Kitoje staiga kylančios gatvės pusėje susispietę namai — kiekvienas iš jų nutūpęs laipteliu aukščiau už kitą. Prie vieno namo lauko durų rankenos pririštas juodo krepo kaspinas, prie kurio prisegta kartoninė kortelė su juodu rašalu parašytu vardu ir datomis. Durys praviros. Kažkas mirė, ir kiekvienas gali užeiti aplankyti velionio. Pirmi visada ateina miesto girtuokliai, privilioti veltui įpilamos taurelės mirusiajam „užgerti". Jis stabteli ir minutėlę žiūri į namą. Jis galėtų užeiti. Galėtų pastumti duris ir eiti tiesiai į svetainę. Ten vis tiek kas nors būtų — juodai apsirengusi moteris, stovinti ant pilvo sunertomis rankomis, paraudusiomis akimis ir ryškiai raudonais šnervių sparneliais. Galėtų paspausti jos liesą vėsią ranką ir ką nors sumurmėti; žodžiai net nebūtini. Girgždančiais mokykliniais batais jis pereitų kambarį ir akmeniniu žvilgsniu pažvelgtų į karste gulintį negyvą žmogų, apvilktą kažkaip netikroviškai atrodančiu kostiumu, rožiniu apsuktais vaškiniais krumpliais. Ten tvyrotų lelijų ir palaikų kvapas, kuriuo atsiduoda visi mirusieji, kvapas, kuris visada atsiranda kam nors iškeliavus. Moteris jam pasiūlytų lėkštelę su pyragu ir stiklinę drungno limonado. Ten būtų ir daugiau anksčiau atėjusių žmonių — jie sėdėtų prieblandoje ant pasieniais išrikiuotų paprastų kėdžių, raudonose rankose gniaužtų viskio stiklinaites arba supuotų ant kelių puodelius su

lėkštelėmis, dūsautų ir kraipytų galvas murmėdami taip labai jį erzinančius šventeiviškus paguodos žodžius.

Tačiau jis nekerta gatvės. Jis apsigręžia ir vėl kopia ilgu kalnu namų link.

Pavasario vėjai košia gatves lyg besvoris vanduo. Pamėlęs balandžio oras. Medžiai dreba; šlapios juodos šakos apipudruotos žaliais spurgais. Blizga asfaltas. Stiprūs gūsiai kumščiuoja langų stiklus; šie virpa ir svaido šviesos ietis. Pravažiuoja kunigo automobilis; šnypščia šlapiu keliu riedančios padangos. Berniukas pareigingai pasisveikina pakeldamas ranką ir mainais gauna solidų palaiminimą; automobilio priekiniu stiklu kaip žuvis ramiai praslysta debesies atspindys.

Pro bažnyčios vartus išeina vyrukas, nešinas per petį permestu kastuvu, apsivilkęs senu juodu paltu ir ties keliais išplikusiomis velvetinėmis kelnėmis. Nesustodamas jis pasilenkia į vieną pusę, įgudusiu judesiu prispaudžia vieną šnervę ir iš kitos iššnypščia snarglių gumulą.

Prasmek, primityvus pasauli!

Namas stovi kreivoje gatvėje, vargais negalais įsispraudęs tarp aukštesnių kaimynų, tarsi kadaise būtų prie jų prisišliejęs ir taip pasilikęs. Jis perbraukia ranka per laiškų dėžutę — kiekvienąkart jį nukrečia baimė — ir sužvejoja viduje ant virvelės kabantį raktą. Koridoriuje pasitinka pažįstami kvapai — grindų lakas, grafitas, muilas, nuo virtuvės viryklės sklindančios dujos. Jis pakabina ant kabliuko paltą ir kepurę, numeta ant grindų kuprinę. Prijuostę ryšinti motina atgalia ranka perbraukia sau per skruostą; viena plaukų sruoga išsipešusi iš sukelto kuodo; ji pažvelgia į jį taip, kaip žiūri visada — įtariai, skeptiškai, sakytum, kiek beviltiškai. Jis perbėga pirštais per stalo kraštą. Tėvas galiniame kambaryje,

paramstytas pagalvėmis, paguldytas laikiname guolyje, paklotame ant kampe stovinčios rudos odos sofos; ant antklodės išskleistos didelės jo rankos. Berniukas pagalvoja apie krepo kaspiną prie durų rankenos, apie save patį, stovintį čia, svetainėje, vilkintį sekmadieniniu kostiumu, gaubiamą palaikų ir lelijų kvapo. Tėvas sukruta, atsidūsta ir kažką sugargaliuoja. Židinyje baugiai spingsi įkalinta ugnis, šleikščia kaitra tvoskia koksas. Lango apačioje matosi lopinėlis vėlyvos popietės pieno mėlynumo dangaus ir sklypelis apsamanojusios sienos, ant kurios motinos auginamos vištos neteisėtai sukasi gūžtas ir slepia kiaušinius. Ten ir agrastų krūmai, bulvių eilės, aukšti kaip velykinės žvakės sėkloms auginami kopūstai. O toliau — laukai, už jų — akmenuoti kalnai, paskui, už kalnų — vėl laukai, kažkur kitur vėl kažkas.

Pirma gauta dovana, kurią jis prisimena — molinė pypkė. Tikriausiai buvo jo gimtadienis. Sesuo nusivedė jį į tabako parduotuvę ir už pinigus, kuriuos jai davė mama, nupirko jam pypkę. Prie pypkės buvo pridėtas vaškuoto kartono puodelis su kažkokiu muiluotu skysčiu burbulams pūsti. Pypkę jis išmėgino darže, prie vištidės. Iš pradžių niekaip nesisekė suprasti, kaip pūsti, bet paskui staiga pavyko. Burbulai iš pradžių ilgokai „dvejojo“ prilipę prie pypkės kaušelio tingiai liulėdami, o paskui atsiplėšė ir oriai nuplaukė tolyn. Jie keitėsi, mainėsi patys savyje, lyg jų sienelės būtų per sunkios, o vaivorykštinis muilo perteklius nuolat krito kaskadomis per šonus. Kartais du burbulai sukibdavo sudarydami riebų, liulantį pavidalą, primenantį smėlio laikrodį, tik drūtesnį. Burbulai buvo iš nežemiškos medžiagos, iš perregimo gyvsidabrio, neįtikimai netvaraus ir nuolat besikeičiančio, vaivorykštinio. Burbulai pokšėjo prisilietę prie odos lyg drėgni, šalti bučiniai. Dar viena „kažkur kitur“ apraiška.

Tėvas mirė Kalėdų metą. Galinio kambario kampe paklotas patalas buvo nuneštas, išrengta sofa liko stovėti staiga ore atsivėrusioje ertmėje, židinyje nebespragsėjo ugnis, ir slenkant gruodžio dienoms kambaryje tvyranti šviesa vis labiau stingo ir tolydžio bluko. Sulaukęs pačios pabaigos mirštantis žmogus staiga pakilo nuo pagalvių, žvelgdamas padėrusiomis akimis, ir kažką sušuko tokiu stipriu ir giliu balsu, kad visus ištiko šokas. Balsas buvo ne jo, tarsi jo lūpomis kalbėtų kažkas kitas; Adomo sesuo prapliupo verkti ir išbėgo iš kambario, o du jo broliai pilkšvais, išpurtusiais, liūdnais veidais skubiai susižvalgė pritvinkusiomis akimis. Visiems pasirodė, kad tėvas išrėkė kažkokį vardą, bet niekas neįstengė suprasti kokį. Jis ir toliau kažkur žiūrėjo užvertęs akis, purtydamas galvą, sudėjęs lūpas lyg trimito pūtikas, o paskui vėl krito ant pagalvių, ir pasigirdo garsas, tarsi kažkas skęstų.

Mama pasakė, kad Kalėdas jie turėtų švęsti kaip paprastai. Ji sakė, kad taip norėtų tėvas, kad jam Kalėdos — pats mėgstamiausias visų metų laikas.

Ji kepė pyragą. Adomas jai padėjo — dėliodamas šaltus, sunkius svarstelius (jo manymu, tokie turėjo būti dublonai, Ispanijos auksinukai), juodomis geležinėmis svarstyklėmis svarstė reikalingus produktus. Buvo vakaras, už lango — užšalusi ramuma, šerkšno padengti rausvai pilki nuožulnūs stogai, lyg ledo atplaišos tviskančios spygliuotos žvaigždės ir aukštai, vidury švytinčio mėlynai juodo dangaus kabantis mažas, tarsi nuo šalčio susitraukęs mėnulis. Mama stovėjo prie stalo atsiraitojusi rankoves ir rudame dubenyje maišė jo atsvertus sausus produktus. Ji buvo palenkusi galvą, ir kad ji verkia, jis suprato tik tada, kai pamatė į dubenį įpapsėjusias ašaras — iš pradžių vieną, o paskui, labai greitai, dar dvi, baltame mišinyje palikusias tris mažutyčius pilkus kraterius.

Netarusi nė žodžio ji padavė jam medinį šaukštą, nuėjusi be garso atsisėdo prie židinio ir nusuko nuo jo veidą. Jis laikė dubenį, kraštus apjuosęs dilbiu, kaip matė laikančią motiną. Jam įkišus į mišinį šaukštą ir pamaišius, ašaros pavirto į tris pilkus gumuliukus, bet jie greitai sutirpo. Adomas neprisiminė, kad kada nors anksčiau būtų matęs verkiančią motiną — net prie tėvo kapo ji stovėjo sausomis akimis, ir dabar jautėsi nejaukiai, sutrikęs ir labai norėjo, kad ji liautųsi. Nė vienas iš jų nieko nesakė. Namuose jie buvo vieni. Jis svarstė, ar ilgai teks sukti, kol dubenyje viskas visiškai susimaišys. Bet ką gi reiškia *visiškai susimaišys?* Kiekvienas produktų grūdelis turėtų būti tobulai paskirstytas, druskos ir kepimo miltelių dalelytės kuo taikliausiai įtarpuotos į miltus — kiekviena iš jų atitinkamu nustatytu atstumu nuo visų kitų. Adomas pamėgino viską įsivaizduoti — ištisinį trimatį baltą lauką, sutvirtintą tankių, lygių, kitokių baltumo atspalvių pinučių iš skirtingų dalelyčių. Ką jau kalbėti apie pačius miltus, juk tikrai nerasi dviejų vienodų grūdelių; kaip visa tai būtų galima *visiškai sumaišyti* net ir nesant kitų produktų, raizgančių savo raštus? Tai kaip jis sužinos, kad toji tobulo paskirstymo akimirka jau pasiekta? Kaip pagaus mirksnį, kai reikia liautis maišius, kad nesugriautum pusiausvyros ir vėl visko nesujauktum? Jis stebėjo nuolat besisukantį šaukštą, minkštame, balkšvame, miltuotame mišinyje paskui save paliekantį duburius ar aptrupėjusias uolas su kyšančiomis smailėmis. Kur dabar tos trys ašaros? Ar jos gerai įsimaišė į visą mišinį? Ar pasaulyje viskas taip sudėtingai susiję ir kartu priešiškai nesulyginama? Mama atsistojo, išsišnypštė į prijuostę nosį, netarusi nė žodžio paėmė iš jo dubenį su mediniu šaukštu ir vėl ėmė maišyti.

Iš miesto laidotuvėms atvažiavo jo teta ir pasiliko Kalėdoms. Ji perėmė visus namų ūkio reikalus — nurodinėjo, kaip ir ką

puošti, kur statyti eglutę, užsakė dėžę likerinio vyno portveino ir viskio butelių, stebėjo, kaip ir kam skirstomos dovanos, net pjaustė kalakutą, o mama laikėsi atokiau — akylai žvelgė į viską kietai sučiaupusi lūpas, nieko nesakydama. Teta nebuvo ištekėjusi, mieste dirbo juriskonsulte. Ji vilkėjo karvelio pilkumo paltą su lapės kailio apykakle ir lapės kailio apvadais ant skvernų, dėvėjo juodą skrybėlaitę su perliniu smeigtuku, priekyje puoštą standaus juodo vualio skiaute, avėjo dideliais batais aukštais, storais kulnais. Aplink save ji visada skleidė kažkokį piktą liūdesį. Ji tikrai buvo bjauri — ilgu arklio veidu ir pilna burna per didelių dantų; priekiniai dantys visada būdavo ištepti lūpų dažais. Kalėdų proga teta jam padovanojo dėžutę su galvosūkiu, sukonstruotu iš įmantriai sunarstytų blizgančio plieno detalių, sujungtų, sakytum, neišpainiojamai, tačiau kiekvienos detalių poros gudrybei perprasti ir plieno plokštelėms atskirti jam prireikė vos minutėlės ramaus susikaupimo; teta tik prunkštelėjo, susiraukė ir kažką tęsiamai sumurmėjo. Dvi blizgančios metalo plokštelės atsiskyrė taip lengvai ir švelniai, lyg būtų aliejuotos; Adomas pajuto nenusakomą malonumą — akimirkai jo sąmonė tapo ramiai švytinčia beribe mėlyna erdve, kuria judėjo perregimi pavidalai — jie susidurdavo, susijungdavo ir vėl išsiskirdavo, prasilenkdavo plačiausioje tyloje, ir taip — be galo.

Nenusileisdama tetai, mama jam padovanojo nedidelę knygelę medžiaga trauktu viršeliu; joje buvo surašyti įdomūs ir linksmi faktai apie skaičius. Čia jis pirmą kartą susidūrė su stebuklinguoju kvadratu. Kaip keista sudėti kiekvienos kvadrato kraštinės langeliuose ir abiejose įstrižainėse įrašytus skaičius ir kiekvieną kartą gauti tą patį rezultatą — tą patį, bet jam kaskart vis tarsi naują. Jis niekaip negalėjo paaiškinti šių identiškų verčių naujumo įspūdžio.

Kaip penkiolika gali skirtis nuo penkiolikos? Ir vis dėlto skyrėsi; skyrėsi, sakytum, aura, nematoma, tačiau juntama kaip oras, kaip šiluma — taip taip, mes, dievai, net tada sukiojomės šalia — kaip jo iškvepiamas kvapas, kaip įkvėptas gurkšnis, kartais toks dusinantis ir svilinantis plaučius; jis buvo taip godus dar daugiau faktų, dar daugiau mįslių ir dar daugiau sprendimų... Jis imdavo iš bibliotekos knygas, parašytas žmonių su neištariamais vardais. Jis ir pats mėgindavo sugalvoti galvosūkių ir uždavinių. Konkrečios išraiškos jis neužčiuopdavo — raitydamiesi ir vinguriuodami pro jo sąmonės tinklelį praslysdavo ištisi reiškiniai. Jis užsimerkdavo ir tardavosi matąs vaiskias gelmes, kuriose švyti skaičiai, tačiau paniręs giliau nieko nesugriebdavo — tik šukes ir pabiras; tada viskas apsiblausdavo, apeidavo tiršta tamsa.

Jis skaičiuoja. Kiek prireiks žingsnių nueiti iki mokyklos. Kiek kartų per pamoką mokytojas ištars tam tikrą žodį. Grįždamas namo jis skaičiuoja šaligatvio plytelių įtrūkius, skaičiuoja, kiek sutiks vyrų, kiek — moterų, kiek ritmiškų žingsnių prireiks nueiti nuo vieno telegrafo stulpo iki kito, kaip dažnai sučirkš ant tos šakos tupintis paukštelis, kol jis atsidurs po medžiu. Vakarais, jau atsigulęs, jis skaičiuoja širdies dūžius. Jį kankina tikslumo neįmanomybė. Tiek daug to, tiek daug ano, bet kas prieš tai, kol viskas netampa visuma?

Ir dar tasai laiko klausimas. Kas, pavyzdžiui, yra mirksnis? Valandos, minutės, net sekundės yra suvokiamos, nes jas galima išmatuoti laikrodžiu, bet ką žmonės turi galvoje kalbėdami apie valandėlę, sekundėlę, mirksnį, akimirksnį? Žinoma, tai tik žodžiai, tačiau jie kybo virš begarsių gelmių. Ar laikas plaukia, ar reiškiasi ramybės būsenų — akimirksnių, judančių taip greitai, kad mums atrodo tarsi nenutrūkstanti banga — seka? O gal eg-

zistuoja viena galinga, visur tvyranti ramybė, besidriekianti į visas puses, per kurią iriamės tarsi plaukikai, mėginantys įveikti begalinę apatišką jūrą? Ir kodėl laikas taip skiriasi? Kodėl laikas, kai skauda dantį, taip skiriasi nuo laiko, kai jis valgo saldainį, vieną iš daugelio saldainių, kurie bėgant laikui sukels dar vieną ėduonį? Dabar danguje dega žiburiai, atsiskyrę nuo savo šaltinių prieš milijardą metų. Bet ar tai žiburiai? Ne, tik šviesa, skriejanti be galo, judanti kiekvieną mirksnį.

Viskas liejasi per kraštus, viskas smelkiasi į kažką kita. Nieko nėra atskira.

Ar ankstyvasis traukinys jau pravažiavo? Ar žmona jau atliko rytinę pareigą ir jį aplankė?

Drumsčiasi laiko vandenys, tyloje mirga skaičiai.

DIEVŲ TĖVAS PRASTAI NUSITEIKĘS. VISADA TAIP BŪNA, KAI NIEko nenutuokdama kuri nors iš jo merginų grįžta pas savo tikrąjį — tai yra teisėtą — vyrą, kaip ir turi būti. O ko gi jis tikisi? Jis ateina pas jas pakeitęs išvaizdą, dėdamasis jaučiu, ereliu, gulbe ar, kaip nutiko šiuo atveju, sutuoktiniu, ir mano, kad privers jį mylėti — būtent jį, o ne tą, kuo jis apsimeta, tarsi pats būtų mirtingasis kaip ir jos. Aa, taip, jų visų vadinamoji meilė varo jį iš proto, nes tai vienas iš dviejų dalykų, kurių mūsų padermė gali ir nepatirti; antrasis dėmuo, aišku, yra mirtis. Jis įsitikinęs, kad, bent jau jo atveju, dvi būtybės patiria intymią sąjungą vien todėl, kad vienas prisideda prie kito. Garantuoju, kad šia prasme jis gali jaustis esąs teisus. Žinoma, jų meilė išmuša jį iš vėžių. Nekalbu apie patį aktą, kuris mums jau nuo amžių amžinųjų neteikia malonumo — dar nuo tada, kai pasaulis buvo jaunas ir didžiai našus, nuolat reikalaujantis mūsų, apvaisintojų, dėmesio; prisimenate tas kumelių kaimenes, stovinčias su į šiaurę atsuktais pasturgaliais ir viltingai laukiančias vaisinančio gintarasparnio šiaurės vėjo kvėpsnio? Jis tampa bejėgis, sukiužęs ir apniktas ilgesio ne dėl pastangų — tuščių pastangų — prievarta iš jų išgauti aistringą atsaką, ne, jį kamuoja pats mainymasis, jis niekaip neišvengia blaškymosi pirmyn ir atgal, migravimo tarp merginos žmogiškumo ir savo paties die-

viškumo; būtent šitai jį taip silpnina, nors kartu teikia malonumą. Taigi jis nuolat grįžta pasiimti daugiau. Ir kiekvienąkart kyštelėjęs snapą į užvaldytos merginos būtį jis tariasi mėgaująsis dar vienu tyru ir brangiu mirties gurkšniu. Nes jis, savaime suprantama, kaip ir mes visi, nemirtingieji, nori mirti; šitai gerai žinoma.

Ši meilė, ši mirtinga meilė yra jų pačių pramanas; mes neketinome jos sukurti, jos nenumatėme ir neaprobavome. Tai kodėl gi ji neturėtų mūsų žavėti? Mes suteikėme nenumaldomą niežulį strėnose — Erotas ir Anankė puikiai padirbėjo — tik tam, kad jie galėtų įveikti pasibjaurėjimą vienas kito kūnu ir noriai — daugiau negu noriai — sueitų dauginimosi aktui, nes juos pradėję nenorėjome leisti jiems išmirti; kad ir kaip ten būtų, jie, beje, — tiesą sakant, dažniau „deja", — yra mūsų rankų darbas. Bet tik pažvelkit! Matot, ką jie padarė iš paprasčiausios sueities. Tarsi mėginant nuraminti kaprizingą vaiką jam paduotų kelias saujas medienos drožlių ir šlapio smėlio kibirėlį, o šis nedelsdamas pastatytų katedrą su krikštykla, bokštu, vėjarode ir visu kuo. Šio švento statinio teritorijoje jie suteikia vienas kitam prieglobstį, atleidžia vienas kitam visas ydas, nepaiso prakaito ar kitokio tvaiko, atleidžia melą ar bjaurias gudrybes ir visokias neįveikiamas manijas. Štai kas mus glumina — kaip jiems pavyko išslysti iš mūsų gniaužtų ir kažkaip tapti laisviems atleisti vienas kitam už viską, kas jie nėra.

Ir visada esmė slypi dirbtinai sukurtoje iliuzijoje. Tai, ko jų meilės trokštantis mano tėtis nemato ir neklauso, kai jam sakoma, yra visai paprasta — meilė myli būtent reprezentaciją, nes tik reprezentaciją ji ir pripažįsta. Na, gal ne taip kategoriškai... Parodykit man įsimylėjėlių porą, ir aš jums parodysiu du rožinius meilikaujančius veidrodžius, įkalintus abipusės nenuovokos glėbyje. Jie myli, todėl vienas kito akyse geba išvysti stebuklingai

atsispindinčias plevenančias savo pačių esybes. Jie siekia nemirtingumo — taip, jie ilgisi to, ko mes norime atsikratyti — ar bent nemirtingumo iliuzijos; aistros akimirką jie tariasi gyvensią amžinai. Taigi štai jums kapituliacijos ir apsirijimo ceremonijos. *Agapė?* — taip taip, toje puotoje jie valgo vienas kitą, ryja vienas kitą pasičepsėdami. Būtent to, būtent šito taip trokšta Dzeusas — jų pramanyto jausmelių protrūkio, kuris jam nepasiekiamas.

Tie trubadūrai ir jų meilužės turi už daug ką atsakyti.

Pakvaišęs nuo geismo, kaip senas šuo nuo kandančių blusų, dieviškasis mano tėvas vis draskosi ir draskosi, kol galiausiai visai nuvargsta. Ne jautis ir ne paukštis, o senas nususęs šuo, štai kas jis. Arba, jeigu jums labiau patinka, nelaimingas bernas, sakytum, piemuo, kiūtantis kokioje nors slėptuvėje Atikos giraitėje, slapčia stebintis besimaudančias nimfas ir įnirtingai besismaukantis, mėginantis užslopinti skaudžios ekstazės unkščiojimus. O dar ką jis gali daryti, vargšas mano senukas? Jos jo nemylės — jos net nežino, kad tai jis, jos mato tik groteskišką maskuotę, kuria prisidengęs jis apsireiškia, be to, joms trūksta fantazijos pagalvoti apie dievą. Bet jis vis tiek jas mygia tarti žodį, pasižadėti, įsipareigoti. Kaip niekinga. Šįryt, būdamas su jaunojo Adomo žmona ir melsdamas jos malonės, jis pasirodė esąs dar didesnis menkysta, nei kada nors maniau. Kokia gėda; būčiau pasišalinęs iš tos vietos, bet kad ir manyje kartais nubunda šnopuojantis Dafnis, jau prisivaišinęs, bet vis tiek slapta žvilgčiojantis į malonumų ir aistrų pasaulį.

Beje, aš sunkiai dirbau ir užsitarnavau šiokių tokių pramogų. Mano tėtis ne tik paliepė man stebėti visą namą ir užtikrinti, kad niekas netrukdytų mėgautis neteisėtai užmegztu meilės romanu — man dar reikėjo priversti nemiegoti ponios Elenos vyrą, padaryti taip, kad jis eitų naktį pasivaikščioti ir užleistų lovą. Ir

dar — palaukit, tuoj išgirsit — ir dar man buvo įsakyta visai valandai sulaikyti aušrą, kad šaunusis vaikinas gautų papildomo laiko savo klastoms ir nieko neįtariančios merginos vilionėms. Tik pagalvokit, kokių miklių rankų ir kiek pastangų pareikalavo šis žygis — liovėsi pulsavusios žvaigždės, sustojo besisukantis pasaulis, užkimo visi gaidžiai. Ką jau kalbėti apie visa ko pertvarkymą po visko! Pamėginkite paaiškinti karštakošiui Faetontui, kodėl jis buvo sulaikytas, arba rožiapirštei Aurorai, kodėl man teko smogti jai į veidą. Vis dėlto diena turėjo būti suturėta valandai; taip ir nutiko.

Įsivaizduokite vaizdelį.

Galiausiai jų aistra išlaistyta, jiedu — tėtis ir jo mergina — guli lovoje nuogi, atsilošę į suvartytas pagalves, gaubiami slyvų mėlio rytmečio prieblandos. Tiksliau, tėtis atsilošęs, pasirėmęs alkūne, skreite supantis auksinę merginos galvą ir tarsi nugludintus pečius. Ji iškėlusi kairę ranką ir lengvai ją užmetusi ant galingo jo sprando. Jis spokso tiesiai prieš save ir nieko nemato. Seniokiškose jo akyse nuovargis, sukiužusi viltis, kankinanti melancholija; tokiomis akimirkomis kaip ši aš taip dažnai — per dažnai — matydavau tokį žvilgsnį. Mintyse jis repetuoja seną kaip pasaulis klausimą. Jam kalbant ji girdi ne jo, bet savo vyro balsą, jaučia gerai pažįstamą vyro alsavimą, pūsčiojantį virš krūtų tarsi išsikvėpęs zefyras. Pažįstamą, bet kartu ir, žemiškai kalbant, neįprastai malonų tokią ankstyvą mieguistą valandą. Nors, o, dangau, jiedu tikrai linkę pasismaginti būtent rytais.

— Ar gali susituokę žmonės būti įsimylėję? — pačiu tikriausiu jaunojo Adomo balsu klausia jis. — Na, ar jie vis dar taip pat stipriai, taip desperatiškai trokšta vienas kito kaip tada, kai dar būna įsimylėjėliai?

Taip pradėjęs jis visada pajunta, kaip ima daužytis širdis: galbūt šį kartą?..

— Hmmm, — numykia ji ir pasimuisto patogiau prie jo prisišliedama; sausų, senų plaukų kuokštas jo papilvėje sutraška kaip dygliuotų šakų lizdas. — Klausinėji tokių dalykų ir tokiu metu...

Ranka jis apglėbęs ją per pilvą; didelis, šiurkštus delnas glosto šiltą šlaunį.

— Žinai, — sako jis, — dabar su tavim — ne tavo vyras.

Ji šypsosi. Jis mato „apverstą" jos burną, suspaustas lūpas, grakščias kaip miklus ištikimo tarno nusilenkimas; jos akys primerktos, pridengtos virpančių vokų.

— Tada kas? — klausia ji.

Akimirką jis reikšmingai tyli.

— Na, tavo meilužis, žinoma.

— Aa, taip taip, — atsiliepia ji, patenkinta atsidusdama pūko lengvumo kvėpsniu, glausdamasi dar stipriau. — Kartu ir jis.

Tokia begalinė tyla — nė garso šiame sustabdytame pasaulyje. Ji atsimerkia ir veltui mėgina ką nors įžiūrėti virš galvos kybančiuose plokščiuose šešėliuose. Jos gyslomis sruvena palaimingas lengvumas. Ji galvoja apie pernai prarastą kūdikį, tik dabar jau be taip pažįstamo, kvapą gniaužiančio, veriančio sielvarto, ramiai, lyg viską vertintų iš šalies, tarsi žvelgtų atsigręžusi į plynę ir matytų dulkių dėmę, nors prieš akimirką ten plaikstėsi liepsnos, smilko plėnys ir netilo garsios raudos. Kelias savaites joje pamėginęs gyventi kūdikis mirė. Tiesą sakant, tada dar joks ne kūdikis. Ji įsivaizduoja jį kaip prie gimdos sienelės prisisiurbusį mažą minkštą moliuską, aklą ir suglumusį, skalaujamą gemalo vandenų, atakuojamą prislopintų, nuolat dirbančių jos vidurių garsų; neįtikimai trapus, silpnas vargšelis...

— Bet kuris tau labiau patiktų, — neatlyžta jis, ir šlaunį glostančiuose pirštuose ji pajunta įtampą, — meilužis ar vyras?

Ji galėtų supykti, bet dabar atrodo visai linksma. Ji pripratusi prie vyro smulkmeniškumo, prie jo primygtinio siekio kiekvieną diskutuojamą klausimą išgvildenti iki logiškos pabaigos, tarsi apskritai būtų įmanoma pabaiga ir logiškas visa ko pagrindimas. Jis nori būti kaip tėvas — supaprastinti gyvenimą iki kelių dėmenų sumos. Tik Adomas minkštesnis už tėvą; ir jaunesnis; jaunesnis, nei jo senis apskritai kada nors yra buvęs; ir silpnoji jo vieta — meilė, o ne logika. Kam jai reikia kūdikio, jei turi jį? Tai viena iš slaptų jos minčių, tų, kurių ji niekada nepasakys garsiai.

— Vyras ar meilužis, — pakartoja ji, — koks skirtumas... žiedas?

— Priesaika.

Ji staiga atlošia galvą, norėdama į jį dirstelėti. Jo balsas nuskambėjo taip keistai, pasirodė toks gilus, toks nepažįstamas, tarsi jis pats dabar tartų iškilmingos priesaikos žodžius.

— Ar nematai, — jis tęsia tuo pačiu gerokai sodresniu balsu, labai nuoširdžiai, lyg nekantraudamas, — kad tai, ką jaučiu tau, gerokai lenkia bet kokio eilinio sutuoktinio jausmus? Nejau to nepajutai dabar, čia, būdama su manim? Ar kada nors anksčiau tave kas nors taip mylėjo?

— Oi, — juokdamasi atsako ji, — viskas buvo dieviška, tikrai! — Ji vėl tingiai žvelgia į keistai švytinčią tamsą. Ji jaučia, kaip jis linkčioja.

— Taigi, — pritaria jis. — Ir šios nakties tu nepamirši, taip? Kai patekės saulė ir grįš tavo vyras, tu prisiminsi mane... taip?

— Bet tu ir būsi jis!

— Taip, jame būsiu, bet jis bus ne aš.

— Na, kad ir koks būtum... Tu man tik suki galvą, — permetusi jam per kaklą ranką ji prisitraukia jo galvą ir „atvirkščia" burna pabučiuoja. — Oi, — prataria krūptelėjusi, — atrodo, kad tu su barzda.

— Pažadėk, — šnabžda jis palenkęs sustingusį beveidį veidą, — pažadėk, kad mane prisiminsi.

Ji čiumpa už ausų jo galvą lyg puodynę už ąsų ir mėgina papurtyti.

— Kaip galėčiau tave pamiršti, kvaileli?

Elenai paleidus, jis vėl atsiremia į pagalves, o ji mato, kaip už plonų užuolaidų pilkėja dangus, blausiai švyti karnizas, ant sienos ryškėja Adomo futbolo plakato kontūrai, o nužvelgusi save įžiūri kojų pirštų galiukus. Viskas per greit, visko per daug. Ji nebenulaiko apsunkusių vokų. *Pažadėk!* — vėl pasigirsta šnabždesys, bet dabar jau tarsi iš toli. Ji mėgina pasakyti taip, mėgina pažadėti, nors nė pati gerai nežino ką, tačiau tik atsidūsta, užsiklodama užsitraukia antklodę, apsiverčia ant šono ir užmiega.

Dabar miega ir jis, kvailys mano tėvas, išbambėjęs apie merginų nepastovumą — jis, *jis* skundžiasi nepastovumu! — apie visur besimaišančius jų vyrus, vargšus mulkius, nė nenutuokiančius, kad jiems auga ragai. Jaunajam Adomui pasisekė, kad palaimingai „ardamas" savo žmoną toje pačioje lovoje, iš kurios, švintant mano leidimo pagaliau sulaukusiai aušrai, ką tik išsikraustė tėtis, negavo žaibo į tarpumentį. O dabar visą energiją ištaškęs didysis dievas tyso palei debesies kraštą su nykščiu burnoje ir nežinia ką sapnuoja. Jam skauda širdį, tiksliau, skaudėtų, jeigu ją turėtų.

Nesupraskite manęs klaidingai, tam tikra prasme aš jį užjaučiu. Ir aš buvau atsidūręs tokioje keblioje padėtyje kaip jis, na, bent jau labai panašioje. Vis prisimenu Akakalidę, Manojo dukrą, ir gražiąją Chionę, mano berniuko Autoliko motiną — o, taip, tėtis ne vienintelis; ir aš kirkinau mirtingąsias, o paskui, kaip ir jis, graužsaid nagus iš pykčio ir nuoskaudos, kai tą ar aną merginą tekdavo grąžinti bukagalviui vyrui, su kuriuo ji supančiota. Tik nemanau, kad mane kamuodavo toks nuovargis, tokia bejėgystė ir neviltis, kokia apima nuotykį patyrusį tėtį. Ir atrodo, kad kaskart jam vis prasčiau, nors, sakytum, to negalėtų būti, nes mūsų nekintančiame pasaulyje niekas negali keistis, nežinau, gerai tai ar blogai. Gal jis tikrai miršta, gal jį žudo meilės troškimas, ir todėl jis taip įnirtingai jos siekia — geidžia meilės, kuri jį nužudytų. Mirštantis dievas! Negana to, dievų dievas! Ach, mirtingieji, būkite atsargūs ir pažvelkite į savo sielas, nes, jei jis išeis, su juo išeis ir visa kita — trenksmas, griausmas, ir galiausiai — viskas baigta; jo meilės daina pavirs prakeiksmu.

Turiu prisipažinti. Šįryt, kai pavargau stebėti su tariamai sapnuojančia ponia Adomo žmona besismaginantį tėvą, kai vėl pasukau laikrodžius ir grąžinau rytui visas jo teises, aš ir pats leidausi į nedidelį nuotykį. Įsiaudrinęs ir nenustygdamas, ieškodamas pramogų, aplėkiau visą namą, o neradęs nieko tinkama — ponia Elena jau miegojo, be to, ir taip buvo nuvargusi, o Petra, vargšas vaikas, vargu ar būtų tinkama kandidatė mano tikslams įgyvendinti, — išpuoliau laukan ir akimirksniu atsidūriau priešais Aivės Blaunt namą. Tai niūrus dviejų aukštų statinys su stačiu, šiferiu dengtu stogu ir siaurais skliautinių langų rėmais, nudažytais ryškia, itin nemalonia ir net grėsminga spalva — tamsiai žalia. Mane pamačiusi Aivė cyptelėjo kaip šikšnosparnis — Aivė net išsigąsta

labai nedrąsiai — ir ranka prisidengė burną, kaip paprastai daro visos netekėjusios merginos, net pagyvenusios.

— Gerasis Dieve, — pratarė ji, — kaip tu įėjai?

— Pro kaminą, — atsakiau tikriausiai per daug gergždžiančiu balsu — net ir dievui reikia šiek tiek laiko, kad tinkamai įsijaustų į charakterį.

Bet gyvulių prižiūrėtojas Dafis — šaunus stambus vyriokas; jo stotas man puikiai tinka. Nors gali pasirodyti neįtikima, jis vardu Adrianas. Atkreipiu jūsų dėmesį, kad Aivė jo nevadina nei šiuo, nei kitu vardu, taip pat negali sau leisti patikėti, kad akivaizdžiai demonstruojami jo ketinimai jos atžvilgiu yra nuoširdūs, nes jai, kaip ir visam jos luomui, būdingas santūrumas, be to, ji jau vyresnio amžiaus — rimtojo šešto dešimtmečio dukra. Žinokite, jog ji nėra abejinga šito šiurkštuolio kerams, tikrai ne, tik ji niekaip negali patikėti, kad toks augalotas vyriokas galėtų puoselėti romantiškus jausmus džiūsnai senmergei, kaip kad ji apie save galvoja; jis turėtų būti gera dešimčia metų už ją jaunesnis. Ji miglotai įtaria, kad jis gviešiasi jos namo, mažojo namelio.

Šiaip ar taip, aš, nepataisomas pokštininkas, atsidūriau pas ją, pasirodžiau jai kaip žemės sūnus pūslėtomis rankomis, pats tikriausias ūkininkas senu, paplyšusiu tvido švarku, velvetinėmis languotomis kelnėmis, medvilniniais marškiniais be apykaklės ir nerūpestingai po kaklu parišta raudona skepeta. Įsivaizduoju, kaip gražiai visą šį paveikslą būtų užbaigusios odinės blauzdinės, bet, nors ir gailėdamasis, aš apdairiai jų atsisakiau.

Tie žali langų rėmai mane vis dar glumina; įdomu kodėl.

Aivė sėdėjo ant taburetės nutvieksta saulės, tarp atdarų lauko durų, kitoje namo pusėje. Skreite ji laikė ką tik nukirstą vištą — taip, tą kanapėtą rudąją, su oranžinėmis kojytėmis — ir ją pešė.

Kai išgąsdinta už nugaros pasigirdusių mano žingsnių ji atsigręžė, sugirgždėjo ant pilkšvai mėlyno slenksčio stovinčios taburetės kojos. Ankstyva saulė tvieskė tiesiai į tarpdurį, tvyrojo sumišęs naminių paukščių, užplikytų arbatžolių, drėgnos žolės kvapas ir dar atsidavė kažkokia agrastiška aitra, kurią vasaros rytais iškvepia kaimas. Nutaisiau žvilgsnį — rimtą, nejaukų, piktą, kuriuo visada žvelgia Dafis, kai šalia atsiduria ponia Blaunt. Piktumas gimsta iš apmaudo, kurį visiems mirtingiems vyrams sukelia tos, kurios juos traukia; numanau, kad ir Pelėjo sūnaus Achilo kakta apsiniaukė, kai „nioliktąjį“ kartą į jo palapinę įžvangėjo meilužis Patroklas. Aivės veidas pailgas, smailėjantis, neklusnūs rudi plaukai primena kovo lizdą, tačiau, nepaisant visko, taip pat ir fakto, kad iš jos skruostų jau seniai išblėso jaunystės rausvumas, ji traukia ypatingu ir subtiliu grožiu. Nuostabi, švytinti jos šypsena abiejuose smilkiniuose išskleidžia žavią ažūrinę varnos kojelių vėduoklę; šypsodamasi, susidrovėjusi ji greitai panarina galvą ir sekundę vėl atrodo lyg mergaitė.

— Norėjau su tavimi pasikalbėti, — pasakiau.

Ji vėl ėmėsi šiurpaus savo darbo — ar tik ne nupeštos vištos oda man taip siaubingai primena tai, kaip, mano manymu, turėtų atrodyti seno vyro užpakalis? — ir prunkštelėjusi nusijuokė.

— Vaje, tikrai? Ar galiu paklausti, apie ką? — Aivės ir balsas labai malonus, toks švelnus ir sodrus; tuo balsu ji kalbėdavo trimis ar keturiomis kalbomis, ir už tai ji turėtų būti dėkinga privačiam šveicarų pensionui, kur pavasario semestro vidury, pašlijus finansiniams šeimos reikalams, ji buvo įkišta be jokio įspėjimo.

— Apie ateitį, — atsakiau.

— Na, tema ganėtinai plati.

Priėjau ir atsistojau tarpduryje, susikišęs rankas į kelnių kiše-

nes, žvelgdamas tiesiai į ją. Pastebėjau, kad jos plaukų lizdas, toks tankus kitur, ties pačiu viršugalviu praskydęs — pro jį šviečia balta oda, tarsi kovo patelė toje vietoje būtų padėjusi kiaušinį.

— Ar tu man taip ir nepasiūlysi arbatos puodelio? — paklausiau.

Ji nepakėlė akių nuo pešamos vištos.

— Kaip matai, aš užsiėmusi. — Kaip mikliai ji dirba, plunksnos tik laksto, tik laksto... — Beje, tu ankstyvas.

— Ir aš namuose turiu daugybę darbų, — pasakiau, — kaip ir tu.

— Iš ten ir atėjai?

— Iš ten.

— Nieko nauja?

— Nieko nauja.

Tokiu koduotu būdu jie aptaria senojo Adomo numanomos baigties klausimą.

Priėjau prie spintelės, stovinčios palei sieną priešais lauko duris, ir nuo kabliuko nusikabinau didelį rudą puodelį. Ant stalo stovėjo ąsotis su pienu. Prisipyliau puodelį ir godžiai išgėriau. Pienas buvo drungnas, gerokai parūgęs; viena iš šalutinių pramogų, kuria mėgaujiesi laikinai įgijęs mirtingojo kūną, — galimybė patirti naujų pojūčių. Anksčiau niekada neragavau rūgusio pieno; ir daugiau niekada neragausiu. Grįžau prie durų. Aivė kreivai pažvelgė į mane pro išdrikusius plaukus.

— Tu su baltais ūsais, — pasakė.

Perbraukiau pirštu per viršutinę lūpą sunerimęs, ar maskuodamasis nebūsiu padaręs šiurkščios klaidos, bet, aišku, tie ūsai buvo likę nuo pieno. Aš dar kartą susimąsčiau apie tai, kiek Dafis galėtų sau leisti būdamas čia. Prisipyliau pieno elgdamasis

itin drąsiai, kone kaip šeimininkas, ir nesulaukiau nė menkiausio protesto ženklo. Taip, pripažįstu, tai kukli laisvė, tačiau šiuo atveju net ir smulkmenos gali būti didžiausios išdavikės.

— Aš tik noriu pasakyti, — pratariau prisimerkęs nuo saulės šviesos, — kad šiandien tikrai ne juokas išlaikyti nuosavą namą.

Kuklus, bet skrupulingai prižiūrimas Aivės daržas iš galo apaugintas fuksijų gyvatvore, gausiai apsipylusia ryškiai raudonais žiedais. Vaizdas tikrai gražus — raudoni varpeliai, tamsi gyvatvorė, o tolėliau — griovys, laukas ir medžiai, įvairiausi žalumos atspalviai. Į mano iš anksto apgalvotą frazę Aivė nieko neatsakė, tik laukė, ką kalbėsiu toliau — kaip nujaučiau, laukė labai suklususi. Bet aš neskubėjau. Būčiau apsidžiaugęs iš jos išgirdęs kokį nors pagalbos žodelį. Privalote suprasti, dievas — ne džentelmenas, jam nėra nieko smagiau, kaip žaisti ponios jausmais, tačiau net ir dievybėms galioja tam tikros taisyklės, ir aš privalėjau atsargiai ir pagarbiai tęsti pokalbį, kad manasis žaidimas būtų kiek įmanoma gražesnis. Vis dėlto negalėjau gaišti visos dienos.

— Tasai mano namas, — pratariau, — jau toks nugyventas.

Dafis irgi turi trobą, nepasakytum, kad visai kitokią nei ši — suklypusią, pliką nuogą, beveidę, pūpsančią kitame kalno šlaite; ten jis stūmė nelengvą gyvenimą, dalydamasis būstu su našle motina; toji žiežula boba visų buvo laikoma ragana; ji mirė tik pernai, sulaukusi didžiai garbingo amžiaus.

— Nugyventas! — apsimestinai nustebusi pakartojo Aivė lengvai iš manęs pasišaipydama. — Kaip baisu.

Iš kažkurio akmenimis grįsto kiemo kampo atsliūkino pievas išmaišęs Aivės katinas. Tai gauruotas senas patinas, vardu Tomas, išmargintas pilkšvai rudais lopais, kažkodėl man primenančiais šliužus; aplink snukį susišiaušę gaurai panašūs į pakrypusią vel-

tinę apykaklę; katinas atrodo taip, lyg kažkada, labai seniai, būtų baisiai išgąsdintas ir iki šiol niekaip negalėtų nusiraminti. Pamatęs mane jis sustojo ir įsispoksojo primerkęs žalias akis ir pakėlęs leteną. Suprantu, jį labai trikdė Dafis, atrodantis visai kaip Dafis, bet vis dėlto ne Dafis.

— Mano namo stogas prakiuro, — pasakiau, — arba jau kiursta.

Iš atspurusios kairės švarko kišenės išsitraukiau skardinę tabako dėžutę, iš dešinės — popieriaus lapelių pluoštą ir viena ranka susisukau cigaretę. Nebuvo paprasta. Kiek gebėjimų jie išsiugdo per tokį trumpą gyvenimo tarpsnį!

— Na, taip, naujas stogas daug kainuotų, — tyčia nutaisytu abejingu balsu atsakė Aivė.

Ją turėjo sužavėti mano triukas su cigarete, tačiau ji nesutiko būti pakerėta. Ji žino, kad po lovos čiužiniu Dafio motina paliko pluoštą banknotų, sukimštų į nailoninę kojinę, tačiau tokioje slėptuvėje neturėtų daug tilpti. O, taip, mąsto ji, o, taip, jis nusitaikęs būtent į namą.

Beje, džiaugiuosi galėdamas pasakyti, kad daugiau nieko nebeišgirsime apie tą nuobodą raganą Dafio motinėlę.

— Jau rytoj viską parduočiau, — pasakiau, — jeigu žinočiau, kad gausiu padorią sumą.

Višta buvo nupešta, bet Aivė nepakėlė galvos ir į mane nepažvelgė. Jos rankos išmargintos rusvomis dėmelėmis, pirštai panašūs į plonas, sausas šakeles. Kiemo pakrašty tūnantis katinas Tomas staiga liovėsi manimi domėjęsis, atsitūpė, pakėlė ištiestą užpakalinę koją ir ėmė abejingai laižyti susitraukusią pilką ąselę pauodegy. Klausiausi sumišusių vasaros garsų ir mąsčiau, kokie tie žmonės nedrąsūs, kaip sunkiai jiems sekasi sugrabalioti reikiamų

motyvų, kaip jie slepia nuo savęs ir vieni nuo kitų savo norus, viltis ir baimes; amžini vaikai...

— Ir ką? — išsiblaškiusi, prislopintu balsu, vis dar pasilenkusi ir į mane nežiūrėdama klausė Aivė. — Ką tada darytum?

Ji ištraukė iš guminukų kojas ir užkėlė jas ant saulės įšildyto slenksčio. Artritiški kojų pirštai kauburiuoti ir kreivi. Ji iš lėto juos pajudino. Pėdos — kokios jos keistos, gumbuotos ir mėsingos, tarsi kokie nors povandeniniai augalai. Sutrikęs nukreipiau žvilgsnį; keista, kad tokios menkutės intymios smulkmenos kaip pora basų pėdų gali priversti mirtingąjį krūptelėti — net ir tokį storžievį kaimietį kaip ponas Dafis. Dangus virš daubos, kurioje stovėjo namelis, buvo gilus, vaiskiai mėlynas, su šen ten išsibarsčiusiais debesėliais, panašiais į medvilnės kuokštus; koks sufantazuotas kartais gali atrodyti pasaulis, visai kaip šviesi vaikiška teplionė. Per išgrįstą kiemą prasliūkino katinas, nekreipdamas į mane dėmesio — akivaizdu, jog jis nusprendė, kad aš esu šmėkla, — šonu pasitrynė į kaulėtas, plikas Aivės šlaunis, išmargintas senų nuožvarbų.

— Norėjai paklausti, — pratariau, — kur aš gyvenčiau? — perbraukiau delnu per plaukus. Dafis didžiuojasi savo plaukais — tokiais juodais, tokiais blizgančiais, ekstravagantiškai susibangavusiais. Jis niekada jų neplauna ir niekaip kitaip neprižiūri, tik kaip žvėris savo kailį. Beje, atrodo, jis nesirūpina ir dantimis, nes patraukęs liežuviu per krūminius pajutau labai nemalonų kartumą, lyg būčiau krimstelėjęs pelyno. — Vis dėlto geras klausimas, ką? — pasakiau.

Kaip matote, įkalbinėjimų spartumu jokiu būdu neprilygstu savo tėvui. Bet, kita vertus, savo lėtus apsisukimus kompensuoju gudrumu. Pamatysite.

Staiga Aivė kone galvotrūkčiais šoko nuo taburetės ir prasispraudusi pro mane nuėjo į kambarį glėbyje nešdama vištą, kuri dabar atrodė ne kaip senio užpakalis, bet kaip rubuilis išblyškęs kūdikis. Drėgni jos padai ant melsvo laiptelio paliko nuostabiai grakščius, įmantrius kontūrus; keista, kad tokios bjaurios galūnės gali taip dailiai atsispausti. Katinas be garso mikliai spruko paskui. Nesitraukiau iš tarpdurio ir toliau stovėjau atsirėmęs į staktą, pakreipęs galvą akimis sekiau Aivę. Ką padariau su cigarete? Ji padėjo vištą ant stalo guldydama nugara; vištos kaklas kabalavo nuo stalo krašto, kojelės iš lėto vertėsi aukštyn... labai nemalonu ir nejauku žiūrėti.

— Jei turi man ką nors pasakyti, — pratarė ji aiškiai virpančiu balsu, — tai eikš ir sakyk.

Mes galėtume pozuoti pritrenkiančiam antraeilio olandų meistro paveikslui — aš stoviu ryškiai apšviestame tarpduryje, o ji — smilkstančioje kambario blausoje; ant stalo — natiurmortas su višta; tik pažvelkite į katiną, į indus ant spintelės — jie vadinami delfais, nuo žodžio „Delftas“, Delfto fajansas, — į raudonas ir juodas grindų plyteles ir saulės nutviekstos dienos, bežadės ir ramios kaip pinigai, blyksnį man už nugaros. Vargšė Aivė įsikibo į stalą, kad prisilaikytų, ir pažvelgė į mane tokiu varganu ir bejėgiu žvilgsniu, kad net aš sudvejojau. Ką nors sakyti? Neturėjau ko pasakyti. Aš tik linksminausi, žaidžiau su viena iš pasirinktų būtybių, ir taip būna labai dažnai.

Apsigręžęs ir ketindamas eiti, linktelėjau rodydamas į ąsotį.

— Tasai pienas, — pasakiau, — prarūgęs.

ADOMAS JAUČIASI KAIP ADOMAS ROJAUS SODE PIRMĄ DIENĄ. JIS rieda — taip, rieda — kaimo keliuku senu, dideliu tėvo universalu, nuleidęs lango stiklą ir iškišęs alkūnę, švilpaudamas *Lillibullero*, vienintelę melodiją, kurią gerai moka. Automobilis — vienas iš originalių „Salsol" modelių su įtaisytu jūros vandens keitiklio „prototipu", įmontuotu į didelę juodą dėžę po priekinėmis sėdynėmis ir keliančiu baisų triukšmą. Langas keleivio pusėje irgi plačiai atidarytas, ir koja stipriau užmynęs pedalą jis temato iš abiejų pusių skriejančią mirgančią žalumą, o nuo to mirgėjimo kaip pašėlusi spurda širdis, netverdama vaikišku džiaugsmu ir jauduliu. Skaisčiai šviečia jau įsismaginusio ryto saulė, iš lauko plūstantis oras dvelkia kvapiomis dulkėmis, žole ir milijardais augančių kūrinių, per smulkių ir per daug susipynusių, kad jis juos atpažintų ar įvardytų, jeigu ir žinotų pavadinimus. Kartą, kai buvo jaunas, jis mąstė apie profesionalaus sodininko darbą; ne todėl, kad jį būtų traukęs žemės ūkis ar jis būtų gerai žinojęs, koks tasai darbas yra; jis tiesiog manė, kad tai malonus ir našus būdas užsidirbti pragyvenimui. Susidomėjimą įžiebė neseniai pasklidusi Volio evoliucijos teorija ir šios teorijos sukeltas šurmulys gamtos mokslų pasaulyje, apie kurį visi ir tekalbėjo; tačiau jo ketinimams nebuvo lemta išsipildyti — ir vėl paskubėta nepaskelbus starto. Pro gyvatvorių tar-

pus jis spėja pamatyti geltonomis liepsnomis degančius dygiakrūmius, apaugusius nuožulnias įkalnes, įdubose tvyrančius rytmečio rūkų debesis. Jis absurdiškai laimingas, pavojingai laimingas; kaip visiems gerai žinoma, žmonių laimė mums — didelė provokacija. Po suglebusiu kirmėliuku papilvėje jis tebejaučia šiltą sumišusių jo paties ir Elenos syvų glitumą. Pagalvojęs apie savo auksinę žmoną, jis liaujasi švilpavęs ir sekundėlei užsimerkia, prisimindamas ją rytą miegamajame, vilkinčią jo marškiniais, plikomis kojomis, išsidriekiančią per visą lovą... Vėjas pasičiumpa jo plaukus ir gerai supurto. Taip, mes, dievai, kartais nusišypsom savo kūrinijai, bet tik kartais, ir šitai niekada netrunka ilgai.

Ar galima nesijaudinti matant jį tokį patenkintą, kai prisimeni, kas nutiko senajame jo kambaryje ankstyvą rytą, kol tą uždelstą priešaušrio valandą jis klaidžiojo po namus nieko neįtardamas? Palūkėkit, juk tikrai įdomu pasvarstyti, ar Elena ir mano tėtis jį išdavė, na, kalbu apie formalius dalykus. Kad ir kaip ten būtų, Elena nežinojo tikrosios dieviškojo meilužio tapatybės ir manė, kad tai jos Adomas, o kodėl turėjo manyti kitaip? Paskui ji nusprendė, jog visa tai — tik sapnas, ir nutarė kiek įmanydama geriau pervaidinti viską, kas nutiko sapne, tik šįkart su tikruoju, tai yra realiu, savo vyru. Ji buvo tokia aistringa, uždegta dieviško įkvėpimo, sutuoktinio nuostabai ir keistai pykdančiam malonumui, tokia begėdiška ir nesuvaldoma — galiausiai jie juk buvo tame pačiame miegamajame, kur jis sapnuodavo karščiausius jaunuoliškus sapnus, — jog, galima sakyti, mano tėvas nepadarė nieko, kad praskintų kelią šiam jaunam vyriškiui, šiam palaimingų prisiminimų jūroj besipliuškenančiam vyriokui, dabar švilpaujančiam iš laimės ir viena ranka vairuojančiam žaliais keliukais riedantį išklerusį seną „Salsol".

Jis turi paslaptį, kurios, bijodamas pajuokų, neišduos niekam, net žmonai. Jis tvirtai tiki gėrio galiomis. Ne stebuklingu šventųjų pamaldumu, ne abstrakčia filosofų teigiama objektyvia realybe, bet neapibrėžiamu impulsu, kuris, jis įsitikinęs, ir yra nesuskaičiuojamų kuklių ir didžiai nevertinamų dorybių šaltinis — dorybių, kurios savo ruožtu peni ir išlaiko savo pačių įkvėpimo šaltinį. Na, visa tai būtų nekaltos fantazijos, jeigu jis nesuvoktų gėrio kaip gėrio paties savyje, aktyvaus ir galingo, nepriklausančio nuo jokių veiksnių. Jam gėris ir blogis — tai dvi virusų rūšys, besivaržančios tarpusavyje dėl viešpatystės žmogaus širdyje, ir gėris, nors ir sunkiai, visada įstengia paimti viršų. Tai ne koks nors ypatingas paklydimas, kuo nors išsiskiriantis iš milijonų kitų, kuriuos stebime nuo tų dienų, kai tarp jūsų vaikščiojo blyškiaveidis žmogus iš Galilėjos, ar nuo dar anksčiau — nuo tos baisios dienos, kai nuo kalno nusileido Mozė su žinia, įrėžta akmeninėje plokštėje, skelbiančia, kad negalite turėti jokių kitų dievų, kad yra tik vienas Dievas. Bet jums reikėjo laikytis mūsų. Mes jums nesiūlome sielos išganymo, bet ir nepasmerkiame; nesiūlome pomirtinio gyvenimo nuobodžiaujant ištisą amžinybę; jokio antro Kristaus atėjimo, jokios Paskutiniojo teismo dienos ar Dievo bąusmės, jokios dangaus karalystės žemėje; tiesą sakant, visai nieko, išskyrus guodžiančius ar bent jau aiškiai suprantamus pasakojimus apie tai, kodėl viskas yra taip, kaip yra, ir kaip visa tai reiškiasi, kaip viską išlaikyti savo vėžėse ar kartkartėmis — tik labai retomis progomis — ką nors pakeisti. Jeigu išmintingas žmogus kenčia, vadinasi, turi kokią nors slaptą ydą, kuri mums nepatinka; jeigu tironas klesti, vadinasi, mes žavimės jo išpuikimu ir nepalaužiama valia. Kodėl siaučia maras? — todėl kad jūsų karalius prakeiktas. Kaip jūsų kariuomenėms laimėti pergalę mūšyje? — atveskite prie

mūsų stabų jaučių ir skaisčią mergelę ir perpjaukite jiems gerkles. Kartais iš jūsų pareikalaujame siaubingų dalykų — prisiminkite Ifigeniją, prisiminkite Ifigenijos tėvą — ir dažnai mainais už tai jums nieko neduodame. Tokiu būdu mes jums parodome neperprantamą Lemties veikimą. Be to, mes norime jus išmokyti pripažinti ir priimti faktą, kad jūsų gyvenimai iš esmės yra tragiški ne todėl, kad gyvenimas žiaurus ar liūdnas — ką mums reiškia liūdesys ar žiaurumas? — bet todėl, kad jie yra tokie, kokie yra, o Lemtis neišvengiama, ir dar todėl, kad jūs numirsite, ir viskas bus taip, tarsi jūsų nė būti nebuvo. Tuo mes ir skiriamės nuo jūsų saldžialiežuvio vadinamojo Išganytojo; mes nesidedame esą meilūs ir švelnūs, mums tik patinka žaisti, ir mus nuolat traukia jūsų mąstymų, sąžinės perkratų ir dvasinių kančių spektakliai.

Adomui atvykus nedidelė stotis tuščia — nei stoties viršininko, nei nešiko, nei laukiančių keleivių. Jis atvažiavo labai anksti, traukinys tikrai atvyks ne anksčiau kaip po penkiolikos minučių, be to, net nekyla abejonių, jog kaip visada vėluos. Stotis prie upės, mylių mylios nuo gyvenamųjų vietų, net nesiriboja su kaimu; kodėl ji buvo pastatyta būtent čia, nuošaliame pelkės pakraštyje? Tikriausiai taip buvo patogu kokiam nors netoliese stovėjusiam didžiuliui namui, kurio jau seniai nebėra. Adomas mąsto apie susikaupusią jau nugyventą praeitį, nesuskaičiuojamus vienas kitą dengiančius sluoksnius, apie tai, koks bus jo trumputis mirksnis šioje švelnioje, trapioje, kenčiančioje žemėje. Jis pastato automobilį prie bilietų kasos ir nužingsniuoja tuščia platforma. Jo tvido kelnės, rastos Dangaus kambario spintoje, jau pradeda trinti vidines šlaunų puses. Ką jis sau galvojo jas maudamasis? Tačiau tuo metu jam atrodė būtina užsimauti būtent šitas. Tai dar vienas jam būdingo kuklaus nuolankumo ženklas, savitas ritualinio šventu-

mo pojūtis, nubundantis jam imantis net ir menkiausių, absurdiškiausių veiksmų. Na, gal šios kelnės ir šventos, bet, jo manymu, nėra švarios — nuo jų sklinda nemalonus kvapas, kartais labai jau aštrus, riečiantis nosį. Jos jam netinka — ankštos per juosmenį ir per trumpos, kaip pižama, kurią užsivilko vakar vakare. Vis dėlto nors šios kelnės ir per mažos, jos tikrai per plačios, kad jas būtų dėvėjęs tėtis; tai kieno gi jos galėtų būti? Jį užplūsta pyktis. Ar pats namas iš jo šaiposi, verčia rengtis juokingais drabužiais ir išmeta į pasaulį kaip kokį kaimietį idiotą? Tačiau jis žino, kad dėl tokios kvailos išvaizdos kaltas ne namas; kaltas jis pats.

Adomas stovi perone, šešėlyje. Kodėl, svarsto jis, geležinkelio bėgiai visada atsiduoda virtuvės dujomis? Jis apsižvalgo. Kiek tik akys mato, čia niekas nepasikeitė nuo jo vaikystės. Metalinis stogelis virš galvos nudažytas geltonai, puoštas privirintais metaliniais ornamentais; tikriausiai jis čia buvo uždėtas prieš šimtmetį, o gal dar anksčiau. Stotis puikiai prižiūrima. Laukiamosios salės palangės puoštos pelargonijų vazonais, perone vienodais atstumais sustatyti suoleliai šviežiai nulakuoti, o ant sienos pakabinta stilizuota ranka, rodanti kelią į tualetus, nudažyta ryškiai raudonai ir apvedžiota žvilgančiu, sodriai juodu laku. Bet kurgi stoties viršininkas, kur nuo amžių amžinųjų čia dirbantis žvairasis nešikas su varžlankiu, kokius paprastai ant pečių nešioja visi nešikai? Čia nykiai tuščia. Jis dar minutėlę pažingsniuoja, o paskui sėdasi ant vieno iš suolelių; saulės įkaitintas lakas karštas ir palietus lipnus. Už bėgių kyšanti žolė sudžiūvusi, vos girdimai spragsi kaitroje. Dar toliau — plaukiantis balkšvai mėlynas, platus upės kaspinas, mirgantis platininės šviesos žvynais. Tyla zvimbia. Ant geležinkelio, nuo pabėgio ant pabėgio, kažko ieškodama purpčioja apspurusi pilka varna, nieko neranda, nepatenkinta sukranksi ir nu-

skrenda. Vairuojant kaimo keliais užplūdęs nerūpestingos laimės pliūpsnis dabar jau atslūgo. Jis sudaužė saulės nutviekstą dienos paviršių — kaip nerangus daržininkas, užmynęs vešlią lysvės augmeniją ir pėda prispaudęs drėgnoje žemėje slypinčius susivijusius šaknų raizginius. Jis pakyla nuo suolelio ir šįkart jau labiau sunerimęs vėl ima žingsniuoti.

Jis ir vėl jaučiasi esąs baimės auka; jis baidosi nuojautų, kad jo santuoka žlunga. Nėra nieko konkretaus, į ką jis galėtų durti pirštu, kaip kad toji raudona ranka rodo į išvietes, tik štai pastaraisiais metais gyvendamas su Elena jis jaučia vis didėjantį netvarumą, besikaupiančias keistas miglas. Kažkas blėsta, blunka ir džiūsta. Ar Elena jį kaltina dėl persileidimo? Jis nesupranta, kaip galėtų būti dėl to kaltas, bet gal kažkaip... Jis negali jaustis garantuotas; dėl nieko negali jaustis garantuotas. Tarp jų visada įsispraudžia žinojimas apie prarastą kūdikį, nesanti tikrovė, neapgyvendinta būtis. Kartais Elena į jį pažvelgia taip, lyg nežinotų, kas jis yra. Jis jaučiasi tolstąs jai bežiūrint, kaip tolsta perone stovintis žmogus, į kurį žvelgiama pro pajudėjusio traukinio langą — iš pradžių lėtai, o paskui vis greičiau ir greičiau. Jis įsivaizduoja, kaip ji nusisuka nuo lango ir įsitaiso pliušinėje sėdynėje, šypsodamasi kaip visada visiems keleiviams, kaip atsiverčia žurnalą, ir jis jos mintyse jau gerokai atsilikęs...

Staiga, tarsi materializuotas minčių, ant bėgių pasirodo tikrasis traukinys — tai vienas iš naujausių modelių, varomų garais, su didžiuliu mėlynu garvežiu, prie kurio pritaisytas juodas metalinis karkasas ant kelio išlekiantiems gyvuliams ar žvėrims baidyti, prikabinti raudoni vagonai su aukso spalvos apvadais puoštomis durimis ir langais; traukinys žvilga šilkinėje nuo bėgių kylančios kaitros migloje. Nors kartą laiku!

... Ir vis dėlto, juk prieš valandą, kai ji taip juokingai priropojo keturpėsčia, čiupo jo galvą ir prisispaudė prie krūtų plėšriai juokdamasi, ten tikrai buvo jis, būtent jis, iš kūno ir kraujo, materialusis jis Elenos glėbyje?

Kokios jos visos — net pačios naiviausios — klastingai suktos, kokių nuostabių įdomybių ir gudrybių prasimano! Mes niekada nesiliausime tuo stebėtis — kalnais, kuriuos jos supila iš savo aistrų kurmiarausių, nors tikrosios, prigimtinės jų esybės slepiasi susigūžusios už tų kyšulių stebėdamos akiratį, mėgindamos nuspėti gresiantį pavojų ar galimybę, grobuonį ar auką.

Traukiniui sustojus iš jo išlipa vienintelis keleivis — Rodis Vagstafas. Aukštas, lieknas, šiek tiek pasikūprinęs Rodis panašus į širdžių ėdiką iš senų laikų filmų. Jis mūvi gerai prigludusias gelsvai rudas siauras kelnes, avi šviesiais batais be raištelių, vilki saulėje švytinčius baltus marškinius prasegta apykakle, atidengiančia laisvu mazgu suristą geltoną kaklaskarę. Jo karamelės spalvos plaukai perskirti ant šono ir kruopščiai sušukuoti taip, kad ant kaktos kristų lengva banga. Jo akys žalios, skruostai blyškūs kaip džiovininko. Per vieną ranką jis persimetęs sulankstytą baltą drobinį švarką, nešasi seną, bet gerą kiaulių odos lagaminėlį, kuris visai jo povyzai kažkodėl suteikia keistos grėsmės. Kai pamato, kas atėjo jo pasitikti, tarp ganėtinai arti viena kitos įstatytų akių Rodžiui susimeta menka raukšlelė. Jis įtariai nužvelgia rūdžių spalvos Adomo kelnes ir kokius tris colius kulkšnių, šviečiančių iš po klešnių atraitų.

— O, sveikas, — taria jis be jokios šilumos. Kaip ir Adomo tėvas, Rodis nesivargina kreipdamasis vardais.

Du jauni vyrai eina peronu vienas greta kito. Lauke, ant laukiamosios salės sienos, Adomas pastebi išblukusį skardinį skydą su

tabako reklama — gelbėjimosi ratas, virvė ir kresnas jūreivis, o tolumoje, jam už nugaros, plačioje jūroje plaukia du tristiebiai laivai su visomis iškeltomis burėmis; jis iki šiol niekada nepastebėjo šios reklamos, nors tikriausiai ji čia pakabinta dar prieš jam gimstant. Ir vėl savo šaltu, spindinčiu sparnu jį paliečia laikas. Tarsi paskatintas reklamos, Rodis stabteli iš drobinio švarko kišenės išsitraukti plokščios sidabrinės cigarečių dėžutės — atlenkia dangtelį, išsiima cigaretę ir prisidega ją benzininiu žiebtuvėliu, tokiu pat senovišku kaip ir sidabrinė dėžutė. Adomo šnerves pasiekia sodrių, egzotiškų dūmų kamuolys. Jie eina toliau.

— Tavo tėvas, — išleidęs dūmų debesį taria Rodis, — kaip jis?

Jis nežiūri į Adomą. Rodis visada nutaisęs suglumusio žmogaus išraišką, suglumusio ir šiek tiek rūškano, tarsi nuolat tikėtųsi kažko, kas jam tikrai bus nemalonu. Jo rankos išduoda lengvą nerimą.

— Beveik taip pat, — atsako Adomas.

— Kaip taip pat? — kone atšauna Rodis. — Pamiršai, kad aš jo nemačiau nuo tada, kai jį ištiko insultas.

Jie prieina stoties laiptus. Kai pamato jų laukiantį pažįstamą seną „Salsol“, puoštą lakuotomis rudomis medienos juostelėmis, pastatytą saulės atokaitoje žvyruotoje aikštelėje, surūgėliška Rodžio išraiška praskaidrėja. Paėję pirmyn jie atsidūrė po kažkokiu neaiškiu medžiu, nuo kaitros nuleidusiu galvą, ir sekundėlę Adomui pasirodo, kad medžio šešėlyje atsistojęs Rodis tarsi išblunka, virsta dėme, tampa lyg perregimas, kone išnyksta. Adomas ima mirkčioti, ir tada Rodis vėl žengia į saulę, gręžiasi į jį ir kažką sako.

— Taip, — atsako Adomas, — taip, — kartoja nė pats nežinodamas, su kuo sutinka, nesiklausydamas.

Jis neša Rodžio lagaminą, kurį Rodis pastatė perone ant žemės, kai sustojo prisidegti cigaretės, o paskui nesivargino lenktis jo paimti, ir dabar ketina jį padėti ant galinės erdvaus automobilio sėdynės; pasilenkęs prie durelių Adomas suklūsta, užsimerkia, giliai įkvepia pažįstamų automobilio kvapų — druskos, paplėkusios odos ir žmogaus prakaito — ir iškart vėl išgirsta tylios, vos prieš valandėlę jam važiuojant patirtos laimės melodijos nuotrupą; jis ir vėl prisimena lovoje prie jo klūpančią žmoną, karštas jos rankas ant veido, blizgančias, godžias jos akis. Įsirangęs prie vairo — net ir šis erdvus automobilis per ankštas jo stotui — jis randa Rodį jau įsitaisiusį keleivio sėdynėje, ant kelių užsimetusį švarką. Jis dar nebaigęs rūkyti cigaretės ir dabar grakščiai ja sumojuoja ir klausia:

— Neprieštarauji, ką?

Vėlyvo ryto kaitra įsismarkavo; jiems važiuojant siaurais keliukais šnerves kerpa stipresnis nei visada sausos žolės ir sukepusios žemės kvapas. Rodis uždarė savo langą, bet pro langą Adomo pusėje pūsčiojantys gūsiai barsto nuo cigaretės galiuko rusenančius pelenų šlakelius, todėl likusį ketvirtį cigaretės jis yra priverstas įmygti į peleninę po prietaisų skydeliu.

— Pita labai nori tave pamatyti, — sako Adomas. — Ji jau nuo aušros ant kojų, apie tave ir tekalba.

— O, Dieve, — sumurma Rodis ir žiūri į pro šalį lekiančias gyvatvores. Rodis žino, kokie būna Petros ištisą parą trunkantys monologai. — Ar ji vis dar kolekcionuoja ligas?

— Vis dar, — piktdžiugiškai atsako Adomas.

Rodis nepakenčia Petros projektų. Paskutinis jos sumanymas — negalavimų almanachas, kuriame ji tikisi pateikti visų žmonijai žinomų ligų sąrašą ir medicininius apibūdinimus.

— Kiek ji pasistūmėjusi?

— Paskutinė, kurią girdėjau ją minint, — *astasia abasia.* — Rodis atsigręžia ir pažvelgia į Adomą. — Kai žmogus praranda norą stotis ir eiti. Reta, bet vis dėlto diagnozuojama liga, bent jau ji taip tvirtina.

— Dieve, — vėl suaimanuoja Rodis.

Beje, jei kartais mane pamiršote, aš sėdžiu ant galinės sėdynės vidury, entuziastingai palinkęs į priekį, įspraudęs tarp kelių rankas — turiu kelius, galiu atsisėsti — ir viską fiksuoju: žodžius, gestus, žvilgsnius, viską stebiu, nes tai, kas vyksta arba ko nevyksta tarp jųdviejų, yra vadinama gyvenimu.

— Turėtum ją kur nors išvežti, — sako Adomas.

Rodis suprunkščia.

— Kalbi apie kokį nors žygį, ką? Kelionę į kalnus?

— Kodėl ne? Arba nuvežk ją į miestą.

— Į miestą?

— Taip, nuvežk ją papietauti.

Rodis vėl į jį pažvelgia.

— Nusivežti Petrą į miestą papietauti?

— Na, tada nors pasivaikščioti... bet kur. Rodi, ji vieniša. Ji per dažnai būna pati sau. Jai tai nėra gerai.

Dabar Rodis nieko neatsako, tik suirzęs, giliai atsidusęs vėl nusigręžia į langą. Rodis elgiasi kitaip, nei turėtų elgtis pagal savo metus. Nors jis tik įpusėjęs trečią dešimtį, dažnai būna įžeidus ir pervargęs, kaip gerokai vyresnis vyriškis. Jis gyvena paslaptingą gyvenimą, jo kilmė miglota, ketinimai — taip pat. Sunku iki galo perprasti, iš ko jis gyvena. Kartais laikraščiuose ar iliustruotuose žurnaluose pasirodo jo straipsneliai neaiškiomis temomis — apie Bizantijos keramiką, vietinius devyniolikto amžiaus amerikiečių

baldus, šiuolaikinių vienuolių gyvenimą ant Ato kalno, bet vargu ar už tokius rašinius gautų pajamų pakaktų turkiškoms cigaretėms ir šilko drabužiams, kuriems jis jaučia silpnybę. Sakoma, kad pinigų turi jo žmonės, tačiau atrodo, kad visi giminaičiai — daugybė turtingų protečių, daug žemių turinčių garbingų pusbrolių, kuriuos jis dažnai mini — beviltiški ilgaamžiai. Vieną vakarą viešėdamas Ardenų namuose jis išgėrė viena taure vyno per daug ir prisipažino jaunajam Adomui turįs planų įkalbėti jaunojo Adomo tėvą jį paskirti oficialiu savo biografu. Įsižeidusio Rodžio nuostabai, Adomas iš jo pasijuokė. Kitą rytą pagiringas, drebantis Rodis pasivedė Adomą į kampą ir prisaikdino niekam neprasitarti apie neapdairų vakarykštį netaktą; Adomas net dabar jaučia tam tikrą Rodžio varžymąsi ir savitą šykštumą jo atžvilgiu, nors šiaip Rodis būna tikras aštrialiežuvis.

Jie lekia žaliu keliu, paskui išvažiuoja į Bado kelią — ilgą, tiesią lygaus asfaltbetonio juostą, besidriekiančią palei upę. Kelias buvo nutiestas badmečio laikais, stengiantis duoti darbo grafystėje vargstantiems bedarbiams ir badaujantiems žmonėms. Važiuodamas šiuo keliu Adomas jaučiasi nejaukiai. Jį slegia beviltiško netikslingumo jausmas. Labai keistas ir šiurpus visas šitas pelkynų ir purvynų plotas. Atrodo, kad čia viskas nusigręžia, flegmatiškai žiūri kažkur kitur, net ir saulėtomis dienomis saulė spingsi pavandenijusi ir blausi. Šioje vietoje upė atvingiuoja iki savo žiočių, ir išplitęs vanduo atrodo net keistai seklesnis, nei vanduo apskritai gali būti, kažkoks blankus, beveidis ir liūdnas. Šiurena išdrikę sausų, pilkšvų viksvų plotai — kodėl jos čia tokios, svarsto Adomas, juk niekas niekada nematė žalių viksvų, čia apsistoja didieji garniai, kartais pasirodo ir baltųjų garnių, kurie gerokai mažesni, tarsi balčiausi savo giminaičių vaiduokliai; ant rąstga-

lio nutūpęs juodas kormoranas, besidžiovinantis plačiai išskleistus sparnus, atrodo kaip pozuojantis savo portretui imperijos herbe. Į vandenį jardą ar du įbridusios ir staiga sustojusios dambos seniai pamirštos, sidabruoti jų įtvirtinimai aplūžę, aptrupėję. Aplink matosi plačios tamsiai mėlynu atspalviu švytinčio purvo paklodės, išraižytos vandens paukščių pėdomis, tai šen, tai ten purvynėje keistai kniūpso įklimpusi irklinė valtis ar ančių medžioklio baltai dažyta plokščiadugnė. Ten, kur upė susiaurėja, nuo vieno permirkusio kranto iki kito nutiestas paslaptingas medinis pėsčiųjų tiltas su aprūdijusiais turėklais, vedantis iš niekur į niekur.

Adomas tingiai svarsto, kur tiksliai upė baigiasi ir prasideda žiotys. Šalia sėdintis Rodis mėgina prisidegti kitą cigaretę, bet skersvėjis vis užpučia žiebtuvėlio liepsnelę. Adomas dedasi nepastebįs ir neketina uždaryti lango, nors iš lauko vėjas neša pragarišką purvo ir supuvusių jūros dumblių tvaiką.

— Kaip sekėsi kelionė? — klausia jis.

Įpykęs kišdamas nepridegtą cigaretę atgal į dėžutę, Rodis pažvairuoja per daug uoliai suraukęs kaktą, tarsi klausimas būtų itin gluminantis kvailumu, todėl nė nevertas įsisąmoninti.

— Traukinys, — jau garsiau sako Adomas. — Kaip traukinys?

Rodis gūžteli pečiais.

— Nežinau. Sakyčiau, kaip visada... nešvarus, lėtas.

Adomas abejingai linkteli; jis pripratęs prie apatiško Rodžio šiurkštumo. Žinoma, mąsto jis, negali būti jokios linijos ar ribos, kur upė liaujasi būti upe ir žiotys tampa žiotimis — upės ir žiočių vandenys būtinai įtekės vieni į kitus, sruvendami pirmyn ir atgal, nes upė visada bėga į priekį, ir dar daugiau ar mažiau veikia pasikartojančių potvynių jėgos. Vis dėlto tikrai turėtų būti kokia nors

demarkacinė linija, kad ir labai plati ar amorfiška. Jis mąsto apie tai ir apmąstęs daro išvadą, kad esmė slypi ne upės ir žiočių savitume, svarbu tai, kas jas skiria, nors, tiesą sakant, iš tikrųjų jis kėlė klausimą net ne apie tai, kas skiria. Klausimas keliamas remiantis dviem žmogaus sumanytomis sąvokomis — upė, žiotys, nors iš tikrųjų yra vandens masė, čia besimaišanti dėl nuolatinės srovės įgeidžių iš vienos pusės ir pasikartojančių potvynių — iš kitos; bet kokia skirtybė atsiranda tik jam pateikus klausimą apie skirtybę. Keista.

— Ar tavo tėvas apskritai kalba? — domisi Rodis. — Na, ar gali kalbėti?

Jo balse nuskamba įsižeidusio žmogaus intonacija. Gyvenimas nesiliauja mėtęs jam ant kelio visokiausias kliūtis; naujausias ir šiuo metu rimčiausias pavyzdys — netikėta Adomo Godlio liga.

— Oo, ne, — atsako Adomas. — Jis ištiktas komos. — Rodis linkteli. — Bet, aišku, — tęsia Adomas, — niekas negali pasakyti, kiek toji koma gili. Mums atrodo, kad jis šiek tiek suvokia, geba mąstyti, girdi. Lė sako esanti įsitikinusi, kad jis sąmoningas, tik negali bendrauti — ji teigia, kad jis atsimerkia, nors daugiau niekas kitas to nematė. Galėtum su juo pasikalbėti. Jam visada patikdavo su tavimi kalbėtis.

Rodis pažvelgia į jį dygiu žvilgsniu, įtardamas ironizavimą.

Adomą pribloškia kita dingtelėjusi mintis. Druska... o kaip druska? Upės vanduo gėlas, o jūros — druskingas. Tai neabejotinas skirtumas. Jis nesupranta, kaip iškart apie tai nepagalvojo — tėvui sukūrus garsiąsias Brahmos lygtis ir, visų nuostabai, mokslui įvaldžius šaltąją branduolinę sintezę, dauguma šiandien pasaulyje suvartojamos energijos gaunama iš sūrių tirpalų. Be to, svarbu ir judėjimas. Galima kalbėti apie įgeidžius, bet ištekančiai upės srovei susidūrus su kylančiu įtekančiu potvynio vandeniu susiduria

dvi priešpriešinės jėgos, o dvi jėgos reiškia dvi skirtingas viena kitą veikiančias galias. Be to, čia kalbama ne tik apie prielaidas darantį žmogų — šiuo atveju patį Adomą, bet apie konkretų faktą. Upė čia, žiotys — ten; ne tik du pliki pavadinimai, bet dvi atskiros objektyvios realybės. Ir vis dėlto kur tiksliai jos susijungia? Jis atsidūsta. Užkliuvo už varčios, ir vėl nuo pradžios...

Dabar jie išsuka iš tiesaus kelio, upė ir jos vandenys lieka už nugarų; automobilis kyla į neaukštus kalnus, kadaise buvusius Ardenų valdų dalimi. Ši nežymi įkalnė pakylėdavo ir Adomo dvasią. Važiuojant šiuo keliu labai krato; automobilis šokinėja ir bilda; jie girdi, kaip po sėdynėmis įtaisytoje talpoje teliūškuoja sūrus vanduo. Kairėje įkalnės pusėje gyvatvorių nėra; nuožulnus šlaitas apaugęs dailiai skusta žole ir reta maumedžių giraite. Šlaite ramiai ganosi avys. Jiems pravažiuojant keršas arklys atsistoja piestu, guviai šuoliuoja gabaliuką kelio, paskui sustoja, atsigręžęs drąsiai pažvelgia į juos ir rodo jiems pasturgalį, mojuodamas į šonus uodega. Virš miškelio saulėje šmirinėja kovai. O, Arkadija, kaip ilgiuosi tavo upokšnių ir laukymių!

— Mano jausmai tavo tėvui labai šilti, — sako Rodis. Adomas labai stengiasi nenusišypsoti — Rodis kartais pasako taip, tarsi tie žodžiai būtų parašyti ant suflerio kortelės ir daug kartų mėginti įsiminti, bet prieš jam atsakant prislopinti, — tačiau suirzusiu, net kaltinamu tonu Rodis greitai ima kalbėti toliau. — Žinau, ką apie mane galvoji.

— Tikrai? — nustebęs atsako Adomas. — Beje, aš nė pats gerai nežinau, ką galvoju apie tave ar apie ką nors kita.

Adomas laukia, bet atrodo, kad Rodis nebeturi ko pridurti. Jis sėdi kiek palenkęs galvą į priekį, įsisteibelijęs pro priekinį langą, sučiaupęs lūpas, nutaisęs vos matomą patenkinto, net triumfuo-

jančio žmogaus šypsenėlę, tarsi būtų turėjęs kažką įveikti ir įveikęs neginčytinai ir galutinai. Adomui neramu jaučiantis taip, tarsi būtų įpainiotas į gerokai rimtesnius ir nemalonesnius santykius, kur jo vaidmuo svarbus, bet dalyvavimas suvaržytas.

Žaviuosi žydinčiais dygiakrūmiais — tikrai nuostabiai atrodo sviesto geltonumo auksinės putos, apėjusios šlaitus ir gyvatvores. Vaje vaje, šis jums suteiktas pasaulis kartais būna labai gražus.

— Ar čia vis tavo tėvo žemė? — klausia Rodis.

— Ne ne. Tik namas ir akras ar du, ant kurių jis pastatytas; ir dar miškas už namo. Visa kita jau labai seniai parduota.

Rodis linkteli. Jis žiūri į pro šalį lekiančius žalius ir auksinius reginius ir suraukia kaktą, tarsi bodėtųsi viskuo, ką mato. Adomas pašnairuoja ir nuduria akis į šviesius Rodžio batus. Baltas drobinis jo švarkas sulankstytas tvarkingai, kaip siuntinio paketas, ir padėtas ant kelių.

— Žinai, visi džiaugiasi, kad atvyksti. — Rodis nieko į tai neatsako, lieka abejingas, dedasi neišgirdęs ar per daug kažkuo užsiėmęs, kad atkreiptų dėmesį. Adomas neatlyžta. — Nuo tada, kai tėtis susirgo, namuose taip keista. Visi jaučiamės lyg, — jis liūdnai nusišypso, — laukiantys gedėtojai.

Rodis mikliai atsigręžia ir pažvelgia į jį.

— Ar jis numirs? — klausia taip, lyg negalėtų patikėti.

Jie suka kelio vingiu, ir priekyje pasirodo namas. Tikrai, Adomas jau ne pirmą kartą pastebi, koks tasai namas neįtikimai kvailas, kampuotas, pamišėliškas, geltonai dažytomis sienomis ir šviesiai mėlynomis langinėmis, o dar ta sparnuota skardinė būtybė — hmmm! — ant vienintelio bokštelio... Žvelgiant iš šios vietos visas statinys atrodo truputį pasviręs į vieną pusę, kaip girtas. Prie abiejų vartų stulpų stovi po apdulkėjusią, liūdną palmę —

palmės, esant tokiam klimatui, čia, pačioje šalies širdyje! — kurias iš toli, gal net toje skrynioje su užrašu „Šv. Esmeralda“, atgabeno misionieriškų, o gal greičiau piratinių polinkių turėję Blauntų protėviai. Dar vaikystėje Adomas žaisdavo su apspurusiais jų lapais įsivaizduodamas, kad jie — rytietiški kardai, kviečiantys į dvikovą. Iš kelio įsukęs automobilį į taką ir išgirdęs gurgždančias padangas, riedančias per žvyruotas provėžas, akimirksniu jis prisimena mirgančias, saulės nukepintas prarastas vasaras. Reksas išgirsta juos atvažiuojančius ir iš toli ima kimiai loti; po kiekvieno amtelėjimo jis minutėlei nutyla, tarsi veltui laukdamas aido ar kokio nors atsako. Minkštomis padangomis jie nulinguoja iki liepų alėjos galo, apsuka dabar jau neveikiantį fontaną — ant žaidžiančio delfino nugaros sėdi berniukas tuščiomis akimis; sausą baseiną dusina mirę pernykščiai lapai — ir sustoję ant žvyro, priešais lauko duris, minutėlę sėdi nejudėdami, apkvaitinti staiga užgulusios baugios tylos.

— Klausyk, Rodi, — sako Adomas ir nutyla. Rodis išsiėmęs plokščią sidabrinę dėžutę ir itin kruopščiai renkasi cigaretę, tarsi jos visos nebūtų visai vienodos. — Norėčiau kai ko tavęs paprašyti. Noriu paprašyti, kad būtum malonus mano seseriai.

Rodis sulaiko ranką, neprinešęs prie lūpų cigaretės, pakelia akis ir žvelgia tiesiai prieš nosį. Nuožulnus saulės apšviestas priekinis stiklas pilkšvai padūmavęs ir pro jį beveik nieko nesimato.

— Malonus? — pakartoja jis, tarsi tempdamas žodį už pakarpos.

Ant pradaryto automobilio lango užmesta plika Adomo alkūnė įkaitusi. Jiems virš galvų šlamėdamas sparnais pralekia penkių ančių pulkelis — *šen, šen, šen* — ir iš toli, iš pelkynų, kone iškart su skrendančiomis antimis nuaidi vos girdimas prislopintas ne sezono metu pramogaujančio medžioklio šūvio garsas. Mėlyni

lauko durų dažai apsilupę; durų vyriai apraizgyti gumbuotų glicinijos šakų.

— Taip, — trumpai atsako Adomas, išpučia skruostus ir garsiai iškvepia. — Malonus. Juk ne tiek daug ir prašau, ką? Tegu tai bus tam tikras pagarbos gestas tėčiui. Nes, žinai, jis miršta.

Atrodo, kad degdamasis cigaretę Rodis tuoj tuoj nusijuoks — iš ko? — bet tada prasiveria durys, ir vėl lodamas iššauna Reksas. Jis grėsmingai veržiasi prie didžiojo automobilio stypčiodamas ant pastirusių išklaipytų kojų ne tiek bėgdamas, kiek šokčiodamas nuo užpakalinių letenų ant visų keturių, kaip įsuptas medinis arkliukas ant lingių. Pamatęs Adomą šuo liaujasi lojęs, užčiaupia nasrus ir atrodo sumišęs. Adomas išlipa, Rodis irgi atidaro dureles, bet vis dar lūkuriuoja, kol nusprendžia, kad šuo jau išsisėlo, o kelio dulkės nusėdo. Dulkėtame ore lengvai atsiduoda sausa, aitria druska; kvapą skleidžia išmetamasis automobilio vamzdis. Tarpduryje stovi Petra, mūvinti apdribusias velvetines kelnes ir užsimetusi mėlynus marškinius ilgomis rankovėmis, užsagstytais rankogaliais; ji stovi kaire ranka kietai įsitvėrusi apsilupusio durų rėmo ir suraukusi kaktą įdėmiai žvelgia į lopinėlį tarp savęs ir automobilio, kur iš už durelių dabar pasirodo Rodis, prieš save tarsi skydą laikantis lagaminą, per ranką persimetęs sulankstytą drobinį švarką, vis dar nenuleidžiantis nuo šuns akių; šleikščiai šypsodamasis jis eina Petros link.

Dangaus kambaryje esanti Uršulė išgirdo lojantį Reksą ir žvyru gurgždančius ratus, bet ji ir toliau karpo vyrui nagus. Tiesą sakant, jų dar nė nereikėtų karpyti, bet ji vis tiek karpo, kad tik turėtų ko nusitverti. Užuolaidos vis dar užtrauktos, kambaryje tamsu; ji užsidegusi prie lovos stovinčią stalinę lempą, kurios

gaubtą nukreipė taip, kad jai būtų šviesiau dirbti savo darbą. Ji nežino, kodėl vasaros dieną laiko užtrauktas užuolaidas, kodėl prie lovos pastatė stalinę lempą. Negali pasakyti, ar tomis retomis akimirkomis, kai jos vyras atsimerkia, jis skiria šviesą ir tamsą; ji nėra įsitikinusi, ar jis apskritai ką nors fiksuoja, bet mėgina save įtikinti, kad fiksuoja. Jo rankos šaltos kaip vanduo, minkštos ir drėgnos. Nagai plokštoki, kiek ruožuoti, oda po jais pieno melsvumo, pusmėnuliai nagų apačioje vaiduokliško pilkšvo atspalvio. Iš pradžių Uršulė buvo paėmusi žirklutes, bet jos buvo per smulkios, ir kerpant jai ėjo pagaugais visas kūnas, todėl dabar kerpa su žnyplytėmis; kirpti lengviau, bet vis tiek šis darbas jai atrodo šiurpokas. Ji niekada niekam nėra kirpusi nagų, tik sau pačiai; ir dabar nekirptų, jei būtų kas nors, kas nukirptų už ją. Kai Adomas ir Petra buvo maži, ji buvo per daug lepi ir jautri, kad kirptų jiems nagus, todėl šį darbą patikėdavo jų tėvui arba jo motinai. Ji ir dabar prisimena, kaip močiutė Godli dantimis apkramtydavo jaunojo Adomo nagučius, kai šis dar buvo kūdikis. Ar gali taip būti? Aišku, kad ne, aišku, kad ji tik prasimano, taip? Vis dėlto mintyse ji regi išstypusią, blyškiaodę kaip sūnus senutę, pasilenkusią prie lopšio ir atkišusią ilgus, geltonus, arkliškus dantis, visai kaip ragana iš pasakos.

Ji žino, kad taip nėra, bet baugiai nujaučia, kad net ir užsimerkęs jos vyras stebi ją iš prietemos už geltono lempos rato, kuriame ji palinkusi, stebi ją per patalus vos pravėręs blakstienas. Ji dažnai užklupdavo savo vyrą žvelgiantį būtent taip, šnairai, ir tyliai, linksmai sau besišypsantį, ypač pačioje bendro jų gyvenimo pradžioje. Ji labiau tiko jam į dukras nei į žmonas; ir dabar ji kartais jaučiasi taip, tarsi būtų jo vaikas. Ji neabejoja, kad toks požiūris baisus; ji niekada niekam apie tai neprasitartų.

Prieš daugelį metų, nieko jai nesakęs, jis nusiskuto barzdą ir vieną rytą pasirodė prie pusryčių stalo be pusės veido, bent jau iš pradžių, pirmą trikdančią akimirką, jai taip pasirodė. Jeigu jį būtų sutikusi gatvėje, nebūtų pažinusi, nebent akys būtų išdavusios. Kaip keistai, kone groteskiškai jis atrodė su tais nepadoriai plikais skruostais ir plokščiu, kampuotu, į buką akmeninio kirvuko galą panašiu smakru. Tarsi viršutinė jo galvos dalis būtų nuimta, nuskaptuota, aptašyta ir įgrūsta į išduobtus svetimo žmogaus žabtus. Uršulė kone apsiverkė, bet jis ir toliau valgė skrebutį, tarsi nieko nebūtų nutikę. Jis nusipirko žudikišką skustuvą su dramblio kaulo rankena — antikvarinį praėjusio šimtmečio daikčiuką; parodė jai pirkinį juodoje aksominėje dėžutėje, išmuštoje raudonu satinu. Uršulė negalėjo į jį žiūrėti nešiurpdama. Jam patikdavo skustuvu demonstruoti savo sugebėjimus — palikdavo atdaras vonios kambario duris, kad ji galėtų pasigrožėti, kaip mikliai jis valdo tą pavojingą blizgantį daikčiuką, kaip elegantiškai moka jį pakreipti laikydamas tarp nykščio ir pirštų galiukų, įmantriai sulenkęs mažylį, kaip smagiai traukia ašmenis per sniego baltumo putas. Aštri šviesa virš vonios, plieninis veidrodžio švytėjimas ir iš veidrodžio šnairai į ją žvelgianti viena tamsi, komiškai patempta akis... Kur dabar tasai skustuvas, svarsto ji. Po savaitės ar dviejų jis pavargo jį naudoti ir vėl ėmė želdintis barzdą.

Tikrai keisti tie raginiai krašteliai, esantys ant kiekvieno rankų ir kojų pirštų galiuko — jie niekada nenustoja augę, net ir po mirties, bent jau ji girdėjo tokias kalbas. Ir kam jie reikalingi, kam jie buvo reikalingi? Žudyti, kailiui dirti, draskyti? Tokiems „darbams" jie per silpni ir per trapūs. Gal labai seniai jie buvo stipresni; gal jie buvo žnyplės. Uršulei atrodo, jog ji kažkur skaitė, kad iš pradžių nagai buvo tarsi plaukų kuokšteliai ar šepetėliai,

kurie ilgainiui sukibo ir sukietėjo; lygiai taip ir rožių dygliai, kaip manoma, kažkada buvo lapai, kurie slenkant amžiams vis mažėjo ir kietėjo, kol tapo aštrūs kaip adatos. Vis dėlto viskas atrodo nepanašu į tiesą. Ji tiek mažai žino, bet net ir tai, kas žinoma, abejotina. Adomas jai galėtų papasakoti apie nagus, apie tai, kaip jie pasidarė tokie, kokie yra. Jis jai paieškotų atsakymo. Jam patikdavo ieškoti. Jis atsiloštų kėdėje, surauktų kaktą, papūstų lūpas, tarsi rengdamasis švilpauti, paskui pašokęs nueitų prie knygų lentynų, o po minutėlės grįžtų su didele atversta knyga rankose, skubiai žengdamas, pasilinguodamas, lyg eitų ant pirštų galiukų, pasikūprinęs, bet grakštus; jis net ir eidamas skaitinėtų.

Protu ji dar negali suvokti juos užgriuvusios — ne tik ją ir Adomą, bet ir visus kitus šeimos narius — nelaimės masto. Širdis išganingai sustingusi: Uršulė kone fiziškai jaučia — tarsi tarp susitraukinėjančio raumens sienelių ir švelnaus raudono minkštimo, kybančio šonkaulių gardelyje, būtų izoliacinis oro tarpelis. Kad ir ką jai sakytų gydytojai, ji nepatikės, ji tiesiog nesileis įtikinama, kad jis tikrai visai nesąmoningas, o ne labai giliai miega; ji vis laukia, kol jis atsisės, atsikrenkš ir pradės visko prašyti — drabužių, valgyti, taurės vyno, kaip kad prašo tuo apgaulingai droviu balsu, kai būna itin įpykęs, kai susiraukęs žvelgia kažkur pro šalį ir dedasi mąstąs apie kažką kita. Ne, jis nėra nesąmoningas, ji neabejoja, tik giliau nei kada nors paniręs į kitiems neįžengiamus mąstymus. Pastaruoju metu jis visada sugebėdavo pasišalinti iš jį supančios aplinkos, užsisklęsti savyje ir tarsi „išjungti“ visus ir viską. Kai ji štai taip sėdi su juo viena ypatingoje tamsoje šviesią dieną, tariasi girdinti ar bent jaučianti tolimą stabilų gaudesį; ji net neabejoja, kad gaudesys — tebeveikiančio jo proto skleidžiamas garsas. Kai to gausmo nebesigirdės, ji sutiks, kad Adomo nebėra, bet ne anksčiau.

Prieinu prie jos ir pasilenkiu, nematomais sparnais rūpestingai apgaubiu jos liūdnus sulinkusius pečius. Ar matote, kaip mes visi, nepaisant kai kurių beširdiškų mūsų poelgių, jumis rūpinamės? Ji jaučia ne mano buvimą, bet raminantį to buvimo poveikį.

Ji baigė karpyti vyrui nagus ir dabar laiko dešinę jo ranką kairiajame savo delne. Labiau apšviesta lempos jo oda atrodo ne tokia švelni, dabar ji labiau panaši į marmurą, blyški, drėgna ir tarsi švyti. Laiptuose ji išgirsta balsus. Sūnus veda Rodį Vagstafą į jam skirtą kambarį. Tikriausiai ir Petra velkasi iš paskos — slenka palei sieną susikūprinusi, susigėdusi, kaip visada.

Dar prieš Adomą ji tarėsi esanti patenkinta. Seniai, kai buvo dar visai jauna, tiesą sakant, dar visai vaikas, ji buvo nutarusi, kad pasaulis — ne jai. Net svarstė, ar nevertėtų tapti dvasininke, įstoti į vienuolyną, bet vis dėlto liko namuose. Ji buvo kaip paukštelis, sukantis lizdą šalia krioklio ir visai ramiai ten tupintis, nepaisant nuolatinio dundesio, putų ir vaivorykšte mirguliuojančių spalvų. Trumpai tariant, Adomas ją įtraukė į pačią krioklio šerdį.

Vanduo... jai vanduo visada buvo jo elementas, jo emblema. Pirmą kartą jį pamatė ant tilto, nutiesto virš sraunios upės, po sūkuriuojančiu dangum. Ji atvyko pasižiūrėti garsiosios priešpriešinės potvynio bangos; ir jį kažkas atvedė pažiūrėti to paties. Jai buvo neramu, nes ji bijojo aukščio. Atrodė, kad ji vis svyra ir svyra į priekį, kad galiausiai neišvengiamai persisvers per turėklą ir kris į kažkur žemai, apačioje, kunkuliuojančią upę. Jis stovėjo atokiau. Ir jis buvo įsikibęs turėklo, tarsi irgi bijotų. Vėjas taršė jam plaukus ir barzdą; jo žvilgsnis jai pasirodė prislėgtas ir kupinas nevilties. Prieš pamatydami didžiąją bangą, pirmiausia ją išgirdo — išgirdo žemą dundesį, sudrebinusį juos gaubusią prieblandą, jiems po kojomis suvirpinusį tilto metalą. Paskui iš už upės vingio iškilo

garmanti, aukšta, lygi, didinga vandens siena, lėtai slenkanti ir graužianti abu upės krantus. Ji galvojo apie tai, kaip jai šalta, nors vilkėjo storą paltą ir buvo užsidėjusi vilnonę kepuraitę. Kai milžiniška banga turėjo prasiristi po tiltu, ji kažkodėl pažvelgė aukštyn, o ne žemyn, ir kai išvydo virš galvos plaukiančius sunkius švino spalvos debesis, lyg trikdantį apačioje garmančios upės atspindį, jai dar labiau ėmė svaigti galva; baugią akimirką jai pasirodė, kad ji tuoj apalps. Bet neapalpo, o kai mirksėdama nuleido galvą, pamatė, kad į ją žiūri jis; jai pažvelgus, jis akių nenudūrė. Jis nusišypsojo, nors atrodė, kad raukosi iš skausmo. Jai buvo devyniolika.

Jie nuėjo į aludę, esančią tarp medžių pačiame tilto gale, ant žole apžėlusios aukštumėlės. Sėdėjo tabako rudumo kambarėlyje, o iš apačios sklindantis plataus kelio vingiu be paliovos dundančių mašinų gausmas buvo tarsi jos pačios gyslomis marmančio kraujo aidas. Pro medžius, blyškiai melsvą šmėklišką raizginį, ji matė tiltą. Jam paklausus, ko ji norėtų išgerti, ji tesumetė atsakyti, kad norėtų džino, nors džino dar niekada nebuvo gėrusi. Ir tikrai, ji niekada nebuvo ragavusi nieko panašaus; gėrimas buvo šaltas, klastingas, lengvai kvaitinantis. Jai patiko ir gėrimo išvaizda — metalo švytėjimas ir vos matomas parafino melsvumo atspalvis taurės apačioje. Jis nenusivilko palto, sėdėjo viena ranka graibydamas po apykaklės atvartu, tarsi mėgindamas užčiuopti, kur skauda; jis sakė, kad jam visada šalta, kad jis niekada negali sušilti. Lygių juodų plaukų kupeta, didelė, kaulėta, blizganti nosis darė jį panašų į plėšrų paukštį — akylą, kiek suglumusį, mąstantį apie kokią nors kitą vietą, kitas atskalūniškas aukštybes. Ji sėdėjo priešais jį ant kėdutės labai tiesi ir gurkšnojo gėrimą. Šlaitu pakilo nuo upės slenkanti migla ir droviai apglėbė sparnais butelio stiklo spalvos langus jiems už nugarų. Džinas mušė tiesiai jai į galvą.

Ji neprisimena, apie ką jiedu kalbėjo. Jis buvo tikrai šaunus, žaismingas, žvelgdamas šiek tiek pakreipęs galvą ir šypsodamasis, lengvai traukė ją per dantį. Ji nesidavė kvailinama. Nepaisant džino, ji permatė jį kiaurai — kiaurai sklastymą, įstrižai kertantį kruopščiai parinktą jai rodomą kaukę, kiaurai visas jame susivijusias ir susirangiusias gijas, kaip tas neįsivaizduojamai plonytes virveles, iš kurių, kaip jis jai pasakojo, žmonių manymu, ir yra suvytas visas pasaulis. Ji paprašė dar vieno stiklo džino, bet jis atsakė, jog jam atrodo, kad pakanka ir dviejų. Tada jis jai ėmė pasakoti apie savo žmoną, apie Dorotėją, kuri mirė. Kalbėdamas jis spoksojo tiesiai prieš save raukydamas kaktą, tarsi viskas būtų išspausdinta ore, ir jam tereikėtų jai perskaityti. Jis kalbėjo su keista apatiška nuostaba; širdgėla jį stebino.

Jis buvo vyresnis už jos tėvą. Jai tai nerūpėjo. Jam paprašius už jo tekėti, jai atrodė, kad ji jau seniai atsakiusi „taip".

Ji padeda vyro ranką ant antklodės ir susikaupusi žiūri, tikėdamasi išvysti nors menkiausią krustelėjimą. Ji tiki, kad jei tik galėtų, jis būtinai jai pasiųstų kokį nors ženklą. Nors ji ir įsitikinusi, kad jis vis dar protauja, dar yra, dar sąmoningas, jai šauna mintis, jog gali būti, kad jis suvokia ką nors kita, bet ne ją. Gal čia jis ne su ja, kaip ir tą pirmą dieną aludėje; nors jis šelmiškai šypsojosi ir kalbėjosi, iš tikrųjų nebuvo su ja. Ar jis apskritai kada nors yra iš tikrųjų buvęs tik su ja? Ji pajunta, kaip diafragmos srityje kažkas iš lėto pakyla — tarsi koks vangus, baisiai prislėgtas padaras norėtų apsiversti ant nugaros. O kas, jei jis su Dorotėja? Kas gali patikinti, kad dabar jis nėra arčiau mirusios žmonos nei gyvosios? Yra gyvųjų pasaulis ir yra mirusiųjų pasaulis, o jis įstrigęs tarp jų abiejų. Ar nėra taip, kad toje vietoje mirusieji turi daugiau galios nei gyvieji, ir tam, kas jau pusiaukelėje pas juos, jų buvimas yra

tikresnis? Gal net dabar mirusi jo žmona tiesia jam ranką per tamsius vandenis, švelniai kviesdama pas save.

Ji greitai atsistoja. Išjungus stalinę lempą, akimirksniu užgula tamsa; Uršulei atrodo, kad ji jaučia tamsą ant skruostų, ant rankų, tarsi ji būtų kokia nors minkšta, glotniai priglundanti medžiaga. Ji pasitraukia nuo lovos, įsiremia ranka į strėnas ir tyliai suaimanuoja.

Apačioje išgirsta tyliai mušantį svetainės laikrodį, kviečiantį į įprastą pasaulį su kasdieniais poreikiais.

Tai, kas Petrai atrodo tobulai tvarkinga, kitiems — sujaukta ir suvelta. Tarsi ji būtų užrašyta primityviu tiesių ir įstrižų linijų raštu, ogaminės abėcėlės atmaina, kurios dar neišmoko iššifruoti joks mokslininkas. To kodo neįstengė perkąsti net jos tėvas. Kiti nesupranta, kad ją labiausiai vargina ir erzina būtent begalinės pastangos save interpretuoti kitų labui. Viskas, apie ką ji mąsto ir ką ketina nuveikti, turi būti nors apytikriai išversta į jų kalbą, nes kitaip niekas nesupras, ką ji sako. Ji žino, kad pasaulis yra ne toks, kokį ji suvokia; ji jau seniai šitai žino, taip seniai, kiek tik prisimena. Kai kurių dalių trūksta, o tos, kurios yra, yra tik todėl, kad ji pati jas ten įmontavo. Tačiau tai nereiškia, kad trūkstamos dalys tikros, o esamos — ne. Tokia reali tikrovė. Tiesą sakant, diskutuotinas klausimas, kaip pasakytų jos tėvas. Nes tai, kas šiame pasaulyje yra dvasia, kitame gali būti kūnas. Pasaulių begalybėje realizuotos visos galimybės; tai vienas iš teiginių, įrodytų tėvo menkinamai vadinama jo paties aritmetika. Na, jis nepasakytų, kad teiginys įrodytas, nes, anot jo, visi įrodymai laikini.

Ir laikas sukelia sunkumų. Jai laikas turi du režimus. Arba jis velkasi vargais negalais tarsi kažkas šliaužiantis per žabus, stagarus

ir sudžiūvusius lapus, nusėjusius miško paklotę, kelią tepdamasis savo gleivėmis, arba lekia pasišokinėdamas ir mirgėdamas kaip išklerusiu projektoriumi sukamos kino juostos kadrai, beprotišku greičiu keičiantys vienas kitą. Ji visada arba atsilieka, arba beviltiškai toli atsiplėšia nuo kitų, gailiai šaukia, pridėjusi prie lūpų delnus, arba atsigrįžusi be kvapo kažką veblena. Kai ji viską papasakojo tėvui — prisipažino, kad jai niekada nepavyksta žengti koja kojon su kitais, jis nenustebo ir atsakė, jog ji visai teisi, jog laikas nėra pastovus ir vienodas, ir tik nuobodūs žmonės įsivaizduoja, kad yra kitaip. Tada buvo vasaros vakaras, jiedu sėdėjo miške už namo, prie švento šulinio, nedidelėje, anot tėvo, dar nuo druidų laikų gervuogynais ir bugieniais apaugusioje lomoje. Ji prisimena drėgnoką šviesą, samanų ir užsistovėjusio vandens kvapus, balto aukso spindulių spyglius ir spiečių mažutyčių permatomų muselių, virš šulinio vandens mikliai audžiančių nematomą raštą. Jiedu sėdėjo vienas ant vieno, kitas — ant kito seno mokyklinio suolo galo; kažkas labai seniai tą suolą atgabeno šioje vietoje apsilankiusiems piligrimams pailsėti — per laukus čion veda tiesus kelias, čia ateiti gali visi; kai kas ir ateina, ypač šventadieniais. Ji buvo užsikėlusi ant suolo kojas, rankomis apsikabinusi kelius ir įrėmusi į juos smakrą. Laikas, kalbėjo tėvas, žvelgdamas aukštyn ir per barzdą kasydamasis smakrą, laikas turi mažyčius įtrūkius, mažyčius defektus, kurie iš pat pradžių trukdė beformiškumo srautui ir sukūrė formą. Lygiai taip pat, kalbėjo jis, nagai mažyčiais kabliukais užkabina šilką, nors neužkabinus apie tuos kabliukus nieko nenutuokiama. „Matai?“ — paklausė jis. Matricos defektai, laikini neatitikimai. Taigi iš pradžių, kai dar nieko nebuvo, pasaulis, sakytum, buvo suturėtas. Ir visas milžiniškas darinys — tada jis mostelėjo rodydamas į viską aplinkui, visą prieblandos apgaubtą

grotą, kur jie sėdėjo — yra plačiausias mažyčių nelaimingų atsitikimų, be galo smulkių nesėkmių tinklas. Bejėgiškai šypsodamasis jis pažvelgė į ją. „Matai?“

Ir ko tik Rodis Vagstafas nebūtų atidavęs už galimybę ten būti ir klausytis, kaip jos tėvas kalba apie laiką ir jo kilmę. Ji labai gerai žino, kad Rodis tik dedasi ja besidomįs, kad tik galėtų atvykti į Ardenų namus ir aplankyti jos tėvą. Visi, pavyzdžiui, brolis, mano, kad šitai ją žeidžia, bet taip nėra; tiesą sakant, atvirkščiai. Kai jis pirmą kartą atvyko pas juos paviešėti, jai padarė įspūdį būtent Rodžio požiūris į save — jis buvo taip savin įnikęs, turintis aiškų tikslą. Ji niekada anksčiau nieko panašaus nepažinojo, išskyrus, žinoma, tėvą. Rodis jai atrodė kaip absoliučiai laisva dvasia, besvorė ir nerūpestinga, ne taip, kaip tėvas — neapkrauta darbais, laimėjimais, dosniai seikėjama šlove. Atrodė, kad Rodis gyvenimą nugyvens uoliai ir kartu linksmai nieko neveikdamas. Kaip ji norėjo nors truputį būti į jį panaši. Ji visą gyvenimą gyveno slegiama dunksančios nepajudinamos tėvo buvimo uolos. Kai Rodis užsiropštęs atsisėdo greta jos tos uolos šešėlyje, dulkindamas kelnių kelius ir nerūpestingai prisidegdamas cigaretę, jis tyčia ar netyčia pasiūlė pažvelgti į didžiules, visada egzistavusias platybes, stumtelėjo peržengti ribas, kurių rėmuose ji taip ilgai gūžėsi.

Kai tą pirmą savaitgalį Rodis atvyko paviešėti Ardenų namuose, ji sugalvojo geriausiai jį apibūdinantį žodį — „elegantiškas“. Ji niekada anksčiau neturėjo progos pavartoti šį žodį — šiuo žodžiu ji nebūtų galėjusi pavadinti nieko, net tėvo. Ji stebėjo po pietų oranžerijoje ant kėdės sėdintį Rodį, grakščiai užsimetusį ant kelio kulkšnį, alkūnę uždėjusį ant kėdės atlošo ir laikantį tarp pirštų suspaustą cigaretę; budrus, nieko nepraleidžiantis pro akis, be paliovos besišypsantis žvelgdamas tėvo pusėn. Ji taip pat nie-

kada nebuvo sutikusi tokio ramaus, tokio šaltakraujiško ir kartu labai susikaupusio ir ryžtingo žmogaus. Ji net įžvelgė skiriamąjį jo ženklą — vos pastebimai virpančias rankas, nuolatinės „kovinės parengties" rezultatą; jis visada viską akylai stebi, ypač save. Jis įtaikė į jų šeimyną kaip peilis į makštį. Petros manymu, gražiausia jo savybė — tikrosios vertės, savo esmės neturėjimas. Jis nėra nuoširdus ir patikimas kaip jos brolis; jis nei geras, nei malonus; jis lyg ir joks, nebent ambicingas ir gobšus: jis kaip blizgučius kaupianti šarka — visada gviešiasi žibančių naudingų daikčiukų, mažmožių, į kuriuos kiti nekreiptų jokio dėmesio. Beje, jis pats visada pedantiškai išsiblizginęs. Dauguma žmonių jai atrodo gluminamai bjaurūs, ypač vyrai. Sakykim, koks nors vienas atsistos prieš ją kostiumuotas, susijuosęs diržu, tvarkingai pasirišęs kaklaraištį, su gėle atlape, maloniai kalbės ir įspūdingai gestikuliuos kaip visi, ir staiga mintyse ji išvys jį tupintį tualete, įsirėmusį į kelius alkūnėmis, su nusmukusiomis ties kulkšnimis trumpikėmis, su kabaluojančiais siaubingais daiktais virš garuojančio klozeto. Paskui ji ims galvoti apie susiraukšlėjusias išanges, svogūnais trenkiančias pažastis, šlykščius susirangiusių blizgančių plaukų kuokštus — ji niekaip negali liautis — prie varpos ir šnervėse, kojų tarpupirščiuose. Tačiau Rodis jai atrodo glotnus ir švarus kaip manekenas parduotuvės vitrinoje. Jo matinė oda švyti kaip vaškas, kaip truputį patamsintas gipsas, iš kurio ir gaminami manekenai. Po drabužiais ji tariasi matanti aptakų vientisumą, išskyrus sudėtingesnes alkūnių, kelių ir kulkšnių sandūras; tarp šlaunų irgi nieko nėra, tik glotnus, į akis nekrintantis gumbas. Negalėdama užmigti, prieblandos apgaubtomis naktimis ji svajoja apie jį šalia savęs — apie gražų gipsinį vyrą, be jokio judesio gulintį šalia, kurio vienas kelis sulenktas, viena ranka su pakeltu smiliumi ištiesta, tarsi

kviestų padavėją ar stabdytų taksi, kurio tobulos rožinės lūpos sudėtos maloniai kvailam šypsniui, tuščias didelių akių žvilgsnis įbestas į niekur, o ji apsivijusi jį rankomis, prigludusi visu kūnu, jaučia jo blauzdų, šonų, pilvo be bambos vėsą.

Galvijų prižiūrėtojas Dafis — Rodžio priešingybė. Dar praėjusią naktį ji svarstė, ar nevertėtų atsikelti, išsmukti iš namų kaip stovint — su per didele tėtės pižama — ir visą kelią bėgte bėgti iki Dafio namo už kalnelio, paskui, pasičiupus saują žvyro, mesti jam į langą, kaip rašoma knygose, kad jis ją įleistų ir nusivestų laiptais į savo kambarį ir... ir ką? Pagalvojusi apie pridvisusią viengungišką Dafio lovą, Petra net sudreba iš pasibjaurėjimo ir dar dėl kažko kita, kažko, ko ji negali įvardyti ir niekaip neįvardys. Galvijų prižiūrėtojo rankų vagelėse įsisenėjęs purvas; jo delnų oda būtų įdiržusi, šiurkšti, svilinamai karšta, nes visų vyrų rankos karštos, išskyrus tėvo. Ji įsivaizduoja šią odą ant savo odos, pajunta brūžiklio šiurkštumą, lyg ją laižytų karvės liežuvis.

Vargšė Petra, vargšė kvaišelė, ji mums mieliausia iš visos šeimynos. Ir kadangi mes ją taip mylime, greitai paimsime pas save, bet dar ne dabar, dar ne dabar.

Dabar ji slenka koridoriumi Rodžiui Vagstafui ir broliui iš paskos; vienas — lieknas, smėlio spalvos plaukais, kitas — plačios sėdynės ir plačių pečių. Siaurų švarių Rodžio batų kulnai sausai taukši į juodas grindų plyteles. Tiesą sakant, ji jau anksčiau pastebėjo, kad atidžiau įsižiūrėjus plytelės nėra juodos, bet žvilgios, nemalonios sodriai rudos spalvos, panašios į sudegusių irisų ar kokio nors seniai išnykusio didelio žvėries storos odos spalvą. Šis koridorius, po šešėliuotais skliautais vedantis į pagrindinį didelį, kvadratinį, juodą ir baltą vestibiulį, Petrai visada sukelia prisiminimus, jeigu šitai tikrai galima vadinti prisiminimais — ji

prisimena kažką, ko nė negali gerai suvokti, kažką iš praeities, per tolimos jai prisiminti, per tolimos jai žinoti, gal iš praėjusio ar dar ankstesnio amžiaus, o gal ir iš dar anksčiau. Čia kažkuo dėtas vyras — stambus, kresnas, rūstus, nors ji tikrai gerai neįžiūri jo bruožų, vilkįs senoviškais drabužiais ir avįs aukštaauliais batais; jis čia stovi nenorėdamas kažko daryti, vykdyti kažkokio reikalavimo ar nurodymo, bet žinodamas, kad teks, kad bus priverstas įvykdyti. Tiek ir tegalima pasakyti apie šį vaiduoklišką apsireiškimą, net ir tokią gražią vasaros dieną paniurusį šmėkščiojantį vyrą — ar jis tikrai kažkuo apsivyniojęs stambų sprandą, į mazgą surištu šaliku ar jojiko skepeta? Nuobodžiai tiksi senelio laikrodis, ant kabyklos veidrodžio atsispindi pro tarpdurį tykštanti išsilydžiusi dienos šviesa. Petra įsitikinusi, jog šis vyras — vienas iš Aivės Blaunt protėvių. Ji neabejoja, kad šie prisiminimai, vizija, kad ir kaip pavadintum, vis dėlto tam tikra prasme reali, nors ir neįmanoma.

Atsigręžusi pažiūrėti, ką šis vyriškio vaiduoklis galėtų pamatyti — praviras lauko duris, spindintį veidrodį, — ji pastebi ant slenksčio pastatytą Rodžio Vagstafo lagaminą; lagaminas tebėra ten, kur paliko jos brolis, nusprendęs, kad ir taip toli nunešė.

Jie praeina pro arkines duris ir patenka į languotą vestibiulį; abu jauni vyrai žengia priekyje — staiga Rodžio batų kulnai ima garsiau taukšėti, nes patalpa aukštesnė, o Petra — jiems pavymui, dabar jau su Rodžio kiaulių odos lagaminėliu rankoje. Vestibiulyje lengvai dvelkia salsvu kvapu — sausas puvinys, patenkintas konstatuoja Dafis, o pro aukštus langus krintanti šviesa atrodo lyg sudaužyta. Rodis jai dar nepasakė nė žodžio, nė vieno tikro žodžio. Ji palauks, kol jis į ją pažvelgs, kol pažvelgs iš tikrųjų, kol ji neabejos, kad jis ją mato, ir tada ji nusišypsos ir nenusisuks, atlaikys jo žvilgsnį tiek, kiek tik jis į ją žiūrės. Štai ką ji padarys.

TUO METU DIEVIŠKO ĮKVĖPIMO GALIA SKRAIDINU ADOMĄ VYresnįjį per jūras, kur mudu abu pramanysime Veneciją. Prieš keturiasdešimt metų ir dar daugiau. Dabar žiema, ir išliaupsintas miesto žavesys sukaustytas šalčio. Bronziniai žirgai prie Švento Morkaus aikštės su sniego kepurėmis, po nuostabiais miniatiūriniais tiltais ir virš kanalų tvyro stingdanti migla. Jis sėdi restorane, antrame aukšte, prie kampinio staliuko; prieš akis atsiveria vaizdas į kanalą ir vestuvinį tortą primenančią vidudienio blausoje šmėkliškai švytinčią baltą bažnyčią, kurios pavadinimą jis turėtų žinoti. Tolimame žemai pakibusio dangaus kamputyje spingsi saulė, ir kiekviena švininio kanalo vilnelė apkraštuota sidabriškai geltonais blausios šviesos spurgais. Jis valgo ėrienos žlėgtainius ir geria tokajų iš Friulio — šiandieną jis kuo puikiausiai prisimena tą vyną, tarsi vėl jį ragautų, gėrėtųsi gelsvai rudais blyksniais taurėje ir aliejingu pėdsaku ant taurės sienelių, skonėtųsi saldžiarūgščiu sunokusių vėlyvųjų vynuogių aromatu. Jis sielvartauja ką tik mirusios žmonos. Sielvartas yra milžiniško gaublio, be jokių kalbų užmesto jam ant rankų, pavidalo; jis svirdinėja slegiamas neįsivaizduojamo glitaus svorio. Apkrautas tokia našta jis pabėgo į skęstantį miestą, kur nieko nepažįsta, kur niekas nepažįsta jo.

Ir labai greitai prie jo stalelio prieina nepažįstamasis ir prisi-

stato. Žmogus ilgomis rankomis ir kojomis, malonaus, glotnaus veido, siaura galva, išsišovusiais skruostikauliais ir keistai nederančiais imbiero spalvos ūsais, kuriuos nuolat knibinėja pirštais, lyg suprastų, kad jie jam netinka. Jis vilki angliško tvido kostiumą, nors nėra anglas, ir keistą ryškiai geltoną liemenę, prie kurios priderinęs geltoną šilko skepetaitę, atsainiai išpeštą iš languoto švarko viršutinės kišenės. Jo vardas, tiksliau, turbūt pavardė — Zenas — Adomo ausiai nuskamba keistai; nepažįstamasis pareiškia esąs grafas, nors nepasako savo kilmės ar titulą suteikusio monarcho. Jis pradeda mandagų, lengvą pokalbį — apie orą, nežmoniškas šio restorano kainas, apsileidėlius venecijiečius, — ir štai, po trijų ar keturių itališko brendžio taurelių, išlenktų prie baro apačioje, jiedu jau plaukia kanalu susėdę į gondolą. Žiemos popietė — aitra ir suodžiai, čaižūs žuvėdrų klyksmai. Adomas sėdi susirietęs ant drėgnos medinės sėdynės, kietai susisupęs į ploną lietpaltį. Pats sau jis panašus į išskobtą indą, kuriame kažkas barška — gal koks sudžiūvęs žirnis, į kurį susitraukė kadaise toks tvirtas jo *aš*. Jam už nugaros pagyvenęs gondolininkas, ant uniforminio dryžuoto megztuko užsivilkęs storą, trumpą vilnonį paltą, darbuojasi ilgu gintaro spalvos irklu ir niūniuoja barkarolės nuotrupas. Laivelis siūbuoja paplautas praplaukusio katerio. Dulkia smulkus lietus.

Aukštas aptriušęs namas stovi siaurame skersgatvyje už bažnyčios. Geltonas namo fasado tinkas vietomis nusilupęs, ir šiuose žemėlapį primenančiuose lopuose matosi plikos plytos, surištos į molį panašiu cementu. Kambariai drėgni ir šalti, tarsi dulkėtos paklodės viską gaubia tyla; akivaizdu, kad jau seniai čia niekas negyvena. Pro kambario langus matosi ilgiausia Venecijos sala, o dar toliau, lagūnoje, didžiulis vandeniliu varomas bangolaužis,

neseniai pastatytas miestui nuo neišvengiamų potvynių apsaugoti ir dabar atrodantis kaip blausiai sidabriški ornamentai, juosiantys išlenktą horizontą. Kambario viduryje, ant žemo staliuko, pastatyta milžiniška marmurinė Dzeuso galva — vaje, tėvuk, sveikas! — be kaklo, su vešlių garbanų karūna ir smaila barzdele, smakru lyg įaugusi į stalo medieną, žvelgianti sumišusiu ir tarsi vis rūstėjančiu žvilgsniu. Fotelyje, priešais tūžmingą dievo galvą, sėdi Adomas — bejėgis ir išsiblaškęs, skreite sumetęs geibias rankas delnais į viršų, lyg liūdintis klounas iš *commedia dell'arte*. Palto nenusivilkęs grafas atneša raudonojo vyno butelį ir dvi purpurinio Murano stiklo taures. Jis mandagus, manieringas, kaip cirko arenos prižiūrėtojas. Vynas — šaltas kaip akmuo ir toks tirštas, kad Adomui pasidaro šleikštu. Už lango dangus nusidažęs rašaluoto vandens spalva. Prieš jį esančiame lange dunkso pergamento rudumo katedros kupolas. Jis jaučiasi tarsi korėtas, išėstas skaudulių, taip jautėsi pastarąsias dvi savaites — permerktas sielvarto, nupliektas kaltės. Jis visada manė, kad netektis — tai tik vidinis procesas, sielos negalavimas, ir dabar jam neramu dėl tokių žiaurių fizinių reiškinių. Akys tarsi išsvilintos, lūpos suskeldėjusios, net plaukų svogūnėliai, rodos, tirta ir spragsi. Jis įsitikinęs, kad ėmė skleisti dar ir kvapą — šlykščią, alsią, mėsišką smarvę, o burnoje atsirado sūrokas skonis, kurio niekas niekaip nepanaikins. Ir vis dėlto kartkartėmis jį užplūsta — trūksta žodžių! — euforija, jaudinantis svaigulys, kurio jis nebuvo patyręs nuo vaikystės, prieš vasaros atostogas leisdamas paskutines popietes mokykloje. Kaip taip gali būti? — tarsi būtų norėjęs, kad žmona numirtų, tarsi visą laiką būtų troškęs ja atsikratyti. Be jokių abejonių, pasibaisėtina mintis, ir vis dėlto iš didžiojo inkvizitoriaus sielvarto malonės jis priverstas apie tai mąstyti.

Atėjusios jaunos moters vardas Alba. Jos oda neįtikimai plona ir blyški — Adomas pagalvoja apie ledą, kvėpsniu aptrauktą stiklą, vėsius, kietus, pieniškai sidabriškus spindinčius perlus. Ji nutupia ant jo fotelio ranktūrio. Jos žvilgsnis klydinėja šen ir ten, kaip drugys nusileidžia ant atsitiktinių daiktų — vyno taurės, stovinčios ant stalo, atspurusio kilimėlio kampo, per didelės kažkur spoksančios dievo galvos. Jos žvilgsnis svajingas ir kažko laukiantis, tarsi ji tikėtųsi neišvengiamai ištiksiančio kokio nors žavingo, bet kartu ir sunkiai įspėjamo įvykio. Panorusi patogiau įsitaisyti ant ranktūrio, ji trumpam ranka atsiremia į Adomo petį, ir jis krūpteli, tarsi jį būtų palietęs vaiduoklis. Grafas plačiai jiems nusišypso ir, skytum, mintyse trina rankas.

Miegamajame nėra jokių baldų, tik didelė, žema kvadratinė lova su ne per švariausiu baltu užtiesalu, be pagalvių; virš lovos, ant kalkėmis balintos sienos, kabo geležinis kryžius, tik vietoj nukryžiuoto Kristaus ant kiekvienos kryžiaus šakos galo įsmeigti keturi rubino spalvos stiklo vinukai. Adomas gardžiuojasi staigiu tiesmukumu: jis su nepažįstamąja keistame kambaryje, nuogas vidury baltos, tiksliau, pilkšvos, dienos; koks vėsus jį gaubiantis oras, kokia sutūrėta ramuma — sutūrėta ir kažkokia archajiška. Alba grakščiai ir stilingai išsineria iš suknelės — tarsi daugybę susmigusių žvilgsnių jaučiantis toreadoras, smėliu velkantis skraistę priešais suglumusį bulių; po suknele ji nieko neturi. Ji pašnairuoja, dirsteli žemyn; jos akių vokai tokie blyškūs, švytintys ir ploni, kad Adomas aiškiai įžiūri net menkiausius mėlynus kaip lazuritas kapiliarus. Jis žengia netvirtu žingsniu pirmyn, krūtine lengvai paliečia jos spenelius, „užtvėrusius" liulančias krūtis. Ji įsiremia rankomis jam į krūtinę ir palinksta visu kūnu lyg alpdama, tyliai miauktelėjusi. Jos šlaunys pašiurpusios,

jis jaučia pažastyse sužėlusių plaukelių šiurkštumą. Pabučiavęs jos karštą, švelnią burną su įtrūkusiu lūpų kampučiu, jis iškart supranta, kad visai neseniai ji buvo su kitu vyru — su niekuo nesupainiosi žuviškų glitėsių ir pjuvenų prieskonio, kad ir koks silpnas jis būtų, ir neabejoja, kad tai labai daug dirbančios mergaitės burna. Bet jam nerūpi.

Jie ten ir mylisi — ant tos baltos lovos, po rubininiu geležiniu kryžiumi; puiki aistringo flirto imitacija, nuolatinis aukštyn žemyn ant bedugnės krašto, už kurio galima įžiūrėti tamsžalius tolius smilkstančioje migloje ir kažką jiems švytintį, kažkokį pulsuojantį žiburį, įkyrų ir ryškų. Krūtinėje trankosi širdis, tarsi lėtai dundantis būgnas smilkiniuose tvinksi kraujas. Kai galiausiai jie nurimsta, kai užgęsta tasai švyturys džiunglėse, jie patenkinti guli susipynę rankomis ir kojomis, šį bei tą šnekučiuodami kiekvienas savo kalba, kiekvienas vargiai suprasdamas, ką sako kitas. Pirštu nuolat sukdama plaukų garbaną, Alba kartkartėmis nutyla, mitriu liežuviu tikrindama rausvai violetinį skaudulį lūpų kamputyje. Ji atvykusi iš kažkokios vietovės šiaurėje — Alba mosteli ranka į langą už lovos, jam rodydama drėgną neskustą pažastį; tikriausiai iš Bergamo; turbūt todėl jos tokia blyški oda ir šviesūs plaukai; nežinia kodėl, bet jis įsivaizduoja, kad bergamiečiai būtent tokie — šviesiaplaukiai ir mėgstantys juoktis.

Jis jai pasakoja apie Dorotėją, kuri numirė. Jis stebisi, kaip paprasta imti ir staiga viską garsiai išpasakoti, nors ji nesupranta nė vieno žodžio.

Po valandėlės jis pakyla iš baltos lovos ir pasileidžia per kambarius, kol galiausiai atsiduria lyg ir virtuvėje, keistame ištįsusiame kambaryje, taip pat baltame, su aukštomis lubomis ir vienoje sienoje aukštai šviečiančia langų matiniais stiklais eile;

sumišęs pagalvoja, kad čia labai panašu į pieninę. Virtuvėje, prie nedidelio apskrito stalo, ant kurio pastatyta puikiai čia deranti nugerta pieno stiklinė, vis dar su paltu sėdi grafas Zenas. Besiilsintis, cigaretę traukiantis grafas plačiai mosteli ranka tarsi popiežius, sveikina Adomą šypsodamasis. Adomas susivokia esąs be marškinių ir basas. Nuo sienų atsispindinčioje pastirusioje šviesoje jis pamato, kad grafas vyresnis, nei atrodė iš pradžių. Jo žandenos pražilusios, ant nosies ir kapšeliuose po akimis matosi sutrūkinėję kapiliarai. Adomas nujaučia, jog jis labai pavargęs, kaip pavargsta senas aktorius, įpusėjęs vaidinti prastą vaidmenį ilgame spektaklyje. Vis dėlto gal jis tikrai grafas, paskutinis kokios nors senos kaip Gvelfai ir Gibelinai giminės palikuonis, puolęs taip žemai, kad dabar tik sąvadauja liūdintiems varganiems keliauninkams, kokį aptiko šiandien. Jis duria pirštu į pieno stiklinę, tada paglosto pilvą, nusišypso suraukęs nosį ir sako: *La solita ulcera*. Jis vis dar šypsosi; jo šypsena rami, geraširdiška, supratinga. Staiga labai pailsęs Adomas sėdasi priešais, suneria ant stalo rankas ir pasiremia jomis galvą. Jam šalta. Tarsi jūrą šiaušiantys gūsiai per nugarą perbėga mėšlungiški šiurpuliai. Visoje Venecijoje ramiai gaudžia varpai. Jis verkia visai be garso. Grafas atsistoja, nusivelka paltą ir užmeta jį ant tirtančių Adomo pečių. „*Poverino,* — sumurma senis, — „tau šalta". Adomas rauda toliau.

Dorotėja, kurią vadino Dote ar Dot — net ir vardo trumpinimas ją mažina kone iki nieko, — mirusi vos pora savaičių, tačiau šiandien, Venecijoje, ji stulbinamai sparčiai blėsta iš jo minčių. Tarsi būdama gyva ji nė nebūtų gyvenusi taip, kad po mirties liktų jos atminimas. Ji buvo didelė moteris, tai yra aukšta, nors visai nesunki. Jis prisimena, kaip nustebo, kai pirmą kartą ją apkabino — ji buvo tokia lengva, tarsi visi jos kaulai, kurių, atrodė, jos

kūne yra daugiau nei priklausytų, būtų tušti kaip nendrės. Lygiai taip jis galėtų laikyti apglėbęs aukštą, trapų paukštį — ir grakštų, ir nerangų, gal gervę, o gal ibį. Jį persmelkia mintis, kad iš išvaizdos ji labai panaši į jo motiną: jos abi to paties tipo — blyškios, liaunos, prakaulios.

Ji buvo uždara, toji Dorotėja, jos gyvenimas — žaviai slapukiškas. Namas, kuriame jie gyveno vedę, nebuvo didelis, bet ji vis tiek kažkaip sugebėdavo jame dingti ištisoms valandoms. Praeidavo visas rytas, o jos nebūdavo nė garselio, todėl jis manydavo, kad ji kur nors išėjo — bet kurgi ji galėtų eiti? — ir staiga, žingsniuodamas iš savo kabineto į virtuvę ar tualetą, jis užtikdavo ją tarsi kažko tykančią koridoriuje, tarpduryje ar kambario nišoje, kurią jos buvimas paslaptingai pagilindavo ir patamsindavo. Tada ji krūptelėdavo ir greitai į jį atsigręždavo susinėrusi už nugaros rankas, išpūtusi akis, tarsi pabrėždama esanti nekalta, kaip išdykęs vaikas, užkluptas darantis eibę. Būnant su ja jam visada susidarydavo įspūdis, kad ji neramiai kažko klauso, tikisi kažką nuskambėsiant už jo žodžių — kokį nors nežymų išdavikišką, bet iškalbingą garsą. Jis svarstydavo, ką ji veikia ištisą dieną. Ji imdavosi įvairiausių sumanymų — sodininkystės, egzotiškų patiekalų gamybos, net dailidės darbų, bet greitai nuo visko pavargdavo. Jis suprasdavo, kada jos malonus laisvalaikis baigdavosi, nes ji labai savitai išleisdavo iš rankų kulinarijos knygą, sodininko žirkles ar vilnonių siūlų kamuoliuką su kryžmai susmeigtais dviem virbalais, paskui vangiai nusigręždavo, tyliai atsidusdavo ir perbraukdavo pirštais per kėdės atlošą ar palangės kraštą. Iš rankų išleistas daiktas taip ir pasilikdavo ten, kur pamestas, kol laiko ir nepriežiūros varomas tolydus kitimas ištirpdydavo prigimtinį jo tapatumą, ir jis virsdavo į paprastą nepaslankų, negyvą objektą,

kurio teikiama nauda kone užmiršta; dažniausiai būtent jis mandagiai, nieko nesakydamas, galiausiai padėdavo tą daiktą į vietą. Ji palikdavo gluminantį įspūdį — tarsi saugotų kokią nors svarbią tiesą ar turėtų išpažinti kokią nors sunkią nuodėmę. Pastarosiomis gyvenimo savaitėmis ji vis labiau tolo; jis sugaudavo į save iš po surauktų antakių įsmeigtą spėliojantį jos žvilgsnį, tarsi ji žinotų, jog jį pažįsta, bet šią akimirką tiksliai neprisimintų, kas jis. Tada jis jai ką nors švelniai, ramiai pasakydavo, bet vis tiek pajusdavo, kad kone rėkia, su ja kalba gerokai garsiau nei norėtų; tada ji krūptelėdavo, jos veide sušvisdavo atpažinimo šviesa, ir ji nusišypsodavo spinduliuojančia bejėgiška šypsena, tarsi užgimusia labai toli ir jį pasiekiančia sunkiai įveikusi didelį atstumą.

Jis svarsto, ar ilgai ji rengėsi išeiti. Ar ji apskritai rengėsi? Ji, kuri, atrodo, gyveno taip, tarsi kiekviena akimirka būtų atskirta nuo visų kitų? Jo motina tūžo ant Dorotėjos ir ant jo, iš pradžių primygtinai kartodama, kad tai nelaimingas atsitikimas, o paskui kaltindama jį ir sakydama, kad kaltas tik jis, kad nuolat jos nepaisydamas jis atvedė Dotę į mirtį.

Ištraukę jos kūną iš vandens, suknelės kišenėse jie rado akmenėlių. Kaip ji galėjo manyti, kad keli akmenys ją nusvers ir nugramzdins į dugną? Vis dėlto kažkas nugramzdino.

Jis priėmė visus motinos kaltinimus ir pats save kaltino — jie visada taip daro, tarsi būtų gyvenimo ir mirties viešpačiai — ir dabar tebekaltina prisiminęs. Naktimis ypač sunku. Prakaituodamas, dejuodamas ir tyliai keiksnodamas jis blaškosi lovoje kaip deglu svilinamas kankinys. Turbūt jis jos pakankamai nemylėjo, ne kitaip. Būdamas jaunas, dažniau padedant smūgiams nei glamonėms, iš motinos jis išmoko pamoką, kad meilė — tai veiksmas, tai, ką darai, o ne ką jauti; bet gal, dabar mąsto jis, toji pamoka

buvo klaidinanti, gal meilė vis dėlto yra kažkas kita, kažkas, ko jis nežino. Jis mato, kaip toji meilė tarsi Šventoji Dvasia sklando virš figos lapeliais prisidengusios Kranacho poros, degančiais spinduliais apipildama juos dieviška malone. Kur buvo jo siela tada, kai iš dangaus leidosi ši Sekminių ugnis?

Ir dabar toji mergina Alba Venecijoje... ar ji — Dotės vaiduoklis, sugrįžęs jo paguosti? Gal ir taip. Kartais tylusis vartų sargas ir jo daugiagalvis šuo leidžia sielai trumpam ištrūkti iš Pluto valdų, bet aš nežinau, ar ji ir yra viena iš jų; aš juos palydžiu tik iki ten, o ne iš ten, nes Plutas — pavydus dievas, jis aršiai saugo baisiąsias savo valdas. Taip taip, žinau, mėginau Orfėjui padaryti paslaugą, jam taip skaudėjo širdį, bet tik pažvelkit, kuo viskas baigėsi. Vargšė Euridikė ir dar vargšesnis Orfėjas, iš pradžių praradęs žmoną, paskui praradęs ją antrą kartą, paskui praradęs save ir galiausiai sudraskytas, vis dar dainuojančią nutrauktą galvą „pametęs" Hebro vilnyse. Dažnai mąstau, kad nepaisant visų mūsų galių, o gal būtent dėl jų, mums neturėtų būti leista kištis į mirtingųjų reikalus, nes dažniausiai toks kišimasis baigiasi katastrofomis.

Kartą po daugelio metų Adomas vėl ją pamatė — turiu galvoje Albą, ne Dorotėją, nes ją, taip sakant, jis mato kiekvieną dieną. Šis antrasis susitikimas nutiko ne Venecijoje, bet kažkokiame nedideliame, iš visų pusių sausumos apsuptame Italijos mieste, jis neprisimena kokiame. Adomas neabejojo, kad ten buvo ji, nors ją matė tik akimirką, gatvėje, šurmuliuojančioje minioje. Ji atrodė ne vyresnė nei tą popietę, name prie katedros, bet buvo pasikeitusi, labai pasikeitusi. Ji sėdėjo ratukuose, kuriuos stūmė kita jauna moteris — žema, apvalaina, sakytum, pikta, garbanotais raudonais plaukais, panašiais į varinių vielučių kuokštus, kuriais teka elektra. Adomas neabejojo, kad pažino ir šią esybę. Ar tik ji nebuvo ten,

kiek atokiau, tą dieną Venecijoje, kai jis mėgino išeiti ir dėl pinigų susivaidijo su grafu? Nors ir nenusileidęs dėl atlyginimo, grafas buvo maloniai pakantus, atlaidžiai besišypsantis kantria šypsena, kaip suaugęs žmogus, dėl saldainių besiderantis su rėksmingu vaiku, o jam už nugaros, taip taip, kambariu praslinko ši raudonplaukė rubuilė jauna moteris, nutaisiusi tariamai piktą veidą, rūkydama ilgą cigaretę ir plonomis, greitai lekiančiomis srovelėmis tarsi nuodų čiurkšles leisdama dūmus. Kaip keista... tie atminimų pramanai netikėtai užplaukia ir vėl nuplaukia... Ratukai, kuriuose sėdėjo — tiksliau, buvo stipriai pririšta — Alba, senamadiški, juodi, su mediniais lankais, nublizgintais ilgai naudojant, iš abiejų pusių pritvirtintais prie ratų, kad sėdintysis galėtų jų įsitverti ir stumtis pirmyn arba, jeigu prireiks, atgal; už sėdynės — dvi rankenos, jeigu reikėtų pastumti; akivaizdu, kad šiandien būtent to ir prireikė. Ji gniaužė medžiaga aptrauktus sėdynės ranktūrius ir buvo gerokai palinkusi į priekį, visu liemeniu pasisukusi į vieną pusę, tarsi jos globėja būtų pradėjusi stumti ratukus neįspėjusi, būtent tą akimirką, kai sėdinčioji mėgino trūks plyš nulipti nuo sėdynės. Jos pėdos su kreivokais, bukais pirštais — jis pats stebisi, kad taip aiškiai juos prisimena — pririštos prie pakojos, tarsi ji dar kartą būtų desperatiškai ir, aišku, nesėkmingai mėginusi pašokti ir bėgti. Ji avėjo vaikiškomis permatomomis pigiomis rožinio plastiko basutėmis. Jaudinančių lūkesčių kupinas žvilgsnis, jį stebinęs tą popietę, sėdint priešais dievo galvą, tapo aršus, pamišėliškas; dabar jos jau nebeištiks joks stebuklas, kurio ji taip laukė. Alba kalbėjosi su savimi, mikliai krutindama glebias lūpas, kaip atgailaujantis nusidėjėlis klausykloje, veblojantis nuodėmių litaniją ir primygtinai reikalaujantis atleidimo. Jis būtų galėjęs ją pašaukti, būtų galėjęs jiedvi pasekti ir užkalbinti, bet ką būtų sakęs, ką

daręs? Taigi jis tik stovėjo citrininėje itališkos popietės saulėkaitoje ir vėl išvydo Veneciją žiemą — suodiną dangų, sklandančias žuvėdras ir neperkalbamą senąjį valtininką Charoną, niūniavimu reikalaujantį savojo skatikėlio.

II

ŠUO REKSAS PIRMASIS PASTEBĖJO NUO GELEŽINKELIO PUSĖS ANT kalvos viršūnės pasirodžiusį nepažįstamąjį. Jau gerokai įdienoję, laukus užgulusi ūkanota ramuma. Kaitroje pūškuoja medžiai. Dangus pilkšvai mėlynas ir geibus. Viskas tviska mirga. Vyras žemas, storas ir atrodo, kad ne eina, bet ritasi liulėdamas, kaip nuo rato nuimta suglebusi padanga. Jis vilki juodą kostiumą ir baltus marškinius atsagstyta apykakle. Vyriškis laikosi šešėliuotos kelio pusės. Atrodo, jis labai kamuojasi — su tokiu kostiumu turėtų gerokai prakaituoti. Nepanašu į šmėklą — pėsčias, keliauja lapuočiais apaugusiu šlaitu. Tačiau Reksas nesistebi; jis jau ganėtinai ilgai gyvena tarp žmonių ir spėjo priprasti prie dažnai nesuprantamo jų elgesio. Šuns regėjimas jau ne toks, koks buvo, bet kiti pojūčiai aštrūs kaip visada, ypač uoslė. Jis pakelia nosį, dydžiu ir visa kuo panašią į drėgną trumą, ir uodžia orą tikėdamasis apie tą žmogų nors menkutės užuominos, kurią galėtų atpūsti klajojantis vėjelis. Jo snukyje, beveik tarp akių, yra mažytė liaukutė, galinti aptikti net menkiausią kvapo molekulę — o jie dar giriasi turį paslankų nykštį! Jis stovi tarpuvartėje, kelio gale. Nepaisant amžiaus, jis čia — dominuojanti figūra, stambių pečių ir kvadratine kakta. Jo uodega elegantiškai švytuoja kaip vėjyje siūbuojantis palmės lapas. Jis įtempia senų akių žvilgsnį norėdamas įžiūrėti žmogaus

veidą, bet veidas taip ir lieka balzgana dėmė. Šuo suloja demonstruodamas gilų, toli sklindantį balsą, prasidedantį kažkur pilve ir priverčiantį jį lengvai pašokti ant priekinių letenų. Paskui pasuka galvą gręždamasis pažiūrėti į namą. Neprasivėrė jokios durys, ant laiptų niekas nepasirodė, net užuolaidos nejuda. Ar jam leisti nepažįstamajam įeiti, jei jis ketina įeiti?

Paaiškėja, kad ketina. Jis prieina prie vartų kiek pridusęs, susitaršęs. Vyriškis ir šuo apžiūrinėja vienas kitą, tada vyras sucaksi liežuviu, ištiesia ranką ir glosto šuniui galvą, o šuo vizgina uodegą. Nepažįstamasis atsiduoda stipriu, tamsoku, sodriu kvapu, labai aštriu, kažkokiu „užjūriniu“, tolimu. „Sveikas, Reksai“, — bičiuliškai prataria. Reksas nustebęs. Iš kur žmogus žino jo vardą? Jis irgi šypsosi. „Ar kas nors yra namie?“ — paklausia ir prisidengęs delnu akis žvelgia per keliuką namo pusėn. Jo plikę tarsi laurų vainikas juosia žvilgančios juodos garbanos, nesveikai atrodantis veidas panašus į svogūną, baltas kaip lėkštė, o nosis primena sulaužytą mažąjį pirštą; putlios, kūdikiškos jo rankutės — kaip kamščiai, įsukti į storų rankų biges. Iš viršutinės švarko kišenės jis išsitraukia didelę baltą nosinę, šluostosi kaktą ir nukarusį pilkšvos varliškos odos kapšą pasmakrėje. Jis praeina pro Reksą ir žengia taku; prigimtinis instinktas liepia šuniui dantimis kibtis vyriokui į kulkšnį, bet Reksas tik nutipena iš paskos, iškišęs karštą liežuvį, mėgaudamasis palaimingai vėsiu, nors ir dulkėtu oru.

Petra viršuje, kambaryje, oriai vadinamame rytmečio kambariu. Tai niūri, nyki patalpa, ir žmonės retai kada čia užsuka — tiek rytą, tiek bet kuriuo kitu paros metu, todėl ji gali darbuotis niekieno netrukdoma. Ant pusmėnulio formos staliuko su išstypusiomis kojomis, stovinčio prie sienos priešais langą, paskleisti jos vadovėliai ir medicinos žodynai. Stalelis, kuris tikrai senas, žaviai

aptrauktas žalsvomis apnašomis, išmargintas giliais pajuodusiais rėžiais, nors įrantų kraštai aplyginti prabėgusio laiko. Kiek kitų žmonių per metų metus sėdėjo čia štai taip, prie šio stalelio, ir dirbo gaubiami vasaros dienos tylos? Ji įsivaizduoja save taip, kaip ją pamatytų kas nors, sumanęs pasižiūrėti — palinkusią prie popierių, su parkeriu rankoje, tarsi senos knygos graviūrą, vaizduojančią dirbantį mokslininką, vargstantį prie legendinių sunkiai įveikiamų eilučių. Nors ji dešiniarankė, parkerį laiko kaip kairiarankė — taip sugniaužusi kumštį, kad net pabalę aštrūs krumpliai, o pro įtemptą odą kone prasišviečia kaulai.

Ši diena jai ypatinga, turint galvoje jau pradėtą rašyti enciklopediją apie žmonių ligas, kurią ji pavadino *Florilegium Moribundus Humanae;* Petra nėra įsitikinusi, ar lotynų kalba taisyklinga, bet jai patinka pavadinimo skambesys; ji ką tik baigė azotemijos (uremijos) aprašą, paskutinį iš visų „A“ raidės aprašų, o rytoj pradės rašyti apie „B“ raide prasidedančias ligas, pirmiausia — apie bacilemiją, o gal apie Babinskio refleksą, nors, priekabiai žvelgiant, pastarasis negalavimas yra simptomas, o ne liga. Ji rašo į ketvirčio lapo dydžio užrašų knygelę su ant viršelio nupieštais vilkdalgiais, kurią jai vienais metais, atrodo, iš Florencijos gimtadienio proga parvežė tėvas. Rašo plieniniu parkeriu, levandų spalvos rašalu, atidžiai ir susikaupusi, visada labai stengdamasi neužtėkšti dėmės. Jai patinka klausytis, kaip plunksnos galiukas skrebena storą kreminį popierių. Kad rašytų tiesiai, naudojasi liniuote ir specialiu instrumentu su dantytu metaliniu ratuku vaiduokliškai linijai, pagal kurią būtų galima rašyti, pasižymėti. Ji girdi iš miesto atsklindantį prieš Mišias skambinančių varpų gausmą. Už nugaros zyzia kažkur lango kampe įkliuvusi musė; garsas toks, tarsi su pertrūkiais dirbtų gendantis mažytis elektrinis variklis. Ji apie

nieką negalvoja, ypač negalvoja apie Rodį Vagstafą, besiilsintį savo kambaryje po nepatogumų, patirtų dvi valandas keliaujant traukiniu. Ji rami. Mintys plaukia kaip vandens nešamas plaukas. Ant vaiduokliškos taškuotos linijos ji užrašo: *normą viršijanti šlapalo ir kitokių azotinių medžiagų koncentracija kraujyje...*

Petra girdėjo, kaip apačioje, prie vartų, sulojo Reksas, ir iš pradžių nekreipė dėmesio, bet dabar kažkas — kažkoks „budintis" nervas tarp menčių — ją įspėja, jog kažin kas artėja prie namo. Ji pakyla nuo stalo ir rankoje tebelaikydama parkerį eina prie lango. Mato taku žingsniuojantį žmogų ir paskui sekantį Reksą. Bijodama būti pastebėta, žengia žingsnį atgal. Ji girdi slopius žvyruotu taku einančio žmogaus žingsnius. Stebėdama jį Petra pajunta staiga užpuolusį būgštavimą — tarsi termometro stulpeliu būtų aukštyn šovęs gyvsidabris. Ji svarsto, kas jis galėtų būti, kaip čia pateko, ko galėtų norėti. Jai nepatinka į namus atvykstantys nepažįstamieji, ypač tokie — keliaujantys pėsti, nukrintantys tarsi iš niekur. Viskas verčiasi aukštyn kojom todėl, kad serga tėvas; ji neabejoja, kad būtent dėl to atvyko ir šis žmogus. Ji nesumeta, ką daryti. Kas nors išgirs beldimą ir jį įleis, bet gal jo nereikėtų įleisti, galbūt jis nedelsiant turėtų būti išsiųstas atgal.

Staiga ji apsigręžia ir išlekia iš kambario, perbėga aikštelę, puola laiptais žemyn, peršokdama po dvi tris pakopas, ir atplėšia sunkias lauko duris kaip tik tada, kai žmogus jau siekia belstuko. Sutrikęs jis pasitraukia atatupstas, Petra irgi krūpteli — jiedu abu vienodai nustebę; vyriškį nustebino ji, o Petra sutriko dėl savęs pačios. Atrodo, kad buvo atidarytos ne durys, o atstumta du pasaulius skyrusi sienelė — lauke Petrai atrodo neįprastai šviesu, tarsi kiemas iš viršaus būtų apšviestas ne saulės, bet milžiniškų nematomų lempų. Ji sunkiai alsuoja, skruostai dega. Vyriškis

šypsosi. Jis kažką kalba, tik Petra nesupranta ką; turbūt sako savo vardą. Jam už nugaros stovintis Reksas kyšteli galvą ties žmogaus keliais ir klausiamai žiūri į Petrą dvejodamas. Ji kiek pasitraukia, nerangiai mosteli ranka, trumpai drūtai kviesdama vyriškį užeiti. Jis žengia vidun, truputėlį suklumpa keldamas koją per aukštą akmeninį slenkstį, praėjęs pro Petrą krypuodamas ir liulėdamas eina į vestibiulį; jis panašus į juokingai per storą baleto šokėją su per mažais ir baisiai spaudžiančiais batais.

— Neprieštarausi, jei prisėsiu? — klausia jis, nors jau klestelėjo į aukštą, grėsmingai juodą fotelį su ranktūriais, stovintį prie kabyklos; Petra niekada nebuvo mačiusi ko nors čia sėdinčio. — Uff! — sustena žmogus išpūsdamas skruostus. Jis išsitraukia nosinę ir vėl šluostosi veidą. Nesveikai išblyškusi oda blizga tarsi padengta plonyčiu aliejaus sluoksniu. Stora apatinė lūpa atvėpusi, ir Petra mato pilkšvą, šlapią, smailą liežuvio galiuką. — Atsiprašau, — sako jis beviltiškai šypsodamasis, dar sunkiau alsuodamas, lyg norėtų parodyti, jog jam iš tikrųjų trūksta kvapo. — Karšta.

Jis klausiamai nuduria akis — Petra tebelaiko parkerį, tarsi ore ketintų kažką parašyti. Ji greitai paslepia ranką už nugaros. Prisimena į langą besidaužančią musę, zvimbiančius jos sparnelius; kaip baisu, kai esi taip užspeistas, nežinia kodėl atitvertas nuo gražios dienos, oro ir šviesos, mąsto ji.

— Tu vardu... — prataria vyriškis ir baksteli pirštu į kaktą. — Žinau, jog turėčiau žinoti.

Tarpduryje stovi ir uoliai, budriai juos stebi Reksas, palengva mojuodamas uodega tai į vieną, tai į kitą pusę.

— Petra, — atsako ji. Kodėl jis turėtų žinoti, kuo ji vardu? Iš kur galėtų žinoti?

— Petra. Teisybė.

Išsiblaškęs vyriškis dairosi aplinkui. Atsisėdęs jis tarsi susmuko; dabar atrodo, kad jis be kaklo, o galva juda kaip didelis, sunkus kamuolys, įmestas į negilią daubą.

— Mano tėvas su niekuo negali susitikti, — čaižiau nei ketino sako Petra. — Na, norėjau pasakyti, kad jis prastai jaučiasi.

Žmogus ir toliau abejingai apžiūrinėja vestibiulį, lyg jos nė nebūtų išgirdęs.

— Būtų gerai atsigerti, — sako jis. — Kaip manai, ar atsirastų ko nors atsigerti? Tiktų ir stiklinė vandens.

Petra pažvelgia į praviras duris — aukštą šviesos dėžę, kur tebestovi Reksas vizgindamas uodegą — švyst, švyst. Ji vienintelė, neskaitant šuns, kuri matė šį žmogų, vienintelė žinanti, kad jis čia. Dabar ji galėtų paprašyti jį eiti sau, galėtų paliepti išeiti, ir nė lapė nesulotų. Jeigu ji uždarys duris, jis pasiliks. Bet ar jis išeitų, net jei ji lieptų? Sėdėdamas bjauriame, į sostą panašiame fotelyje jis žvelgia į ją riebiu žvilgsniu iš po blakstienų, kreivokai, bet bičiuliškai, linksmai šypsodamasis vožtuvus primenančia burna.

Kad ir kas jis sakytųsi esąs, aš, pasiuntinys Hermis, tikrai žinau, kas jis toks. *Et in Arcadia ille* — jie sakė didžiajam dievui Tamuzui, kad Panas mirė, bet jie klydo. Jeigu jis blogai elgsis — o aš žinau, kad taip ir bus, — skelsiu jam antausį, tam nenaudėliui.

— Aš tikrai labai ištroškęs, — nedelsdamas priduria jis. — Kelias?.. dulkės?

— Taip, — sako Petra tebestovėdama ir lengvai siūbuodama lyg transo būsenos. — Dulkės.

Taigi dabar šiuose namuose šmirinėjam trise — mano tėvas, aš ir tasai ką tik atvykęs šelmis. Šaunus fokusas. Vis dėlto kalbėdamas apie nemirtingus dievus neturėčiau kalbėti apie tą ar kitą personą — nepaisant mūsų skirtingumo, mes visi esame viena; ir kai vartoju žodį „tėvas" ar, tarkim, „jis", arba, pavyzdžiui, „aš", taip darau tik dėl patogumo. Tie pavadinimai šiame kontekste tokie laisvi, tokie paprasti, jog beveik bereikšmiai. Taip, beveik, bet ne visai. Jie šį tą atitinkamai nušviečia, nors ir labai menkai. Jie, galima sakytui, lyg priešešėlis, gaubiantis ir liudijantis neišreiškiamos esaties buvimą. Tačiau koks niūkus plyšys tarp to švytėjimo ir taškelio, kurį jis nušviečia. Kai tik būdavo paprašytas peržengti saugias didžiosios konsistorijos ribas ir neįtikėtinas savo idėjas paskleisti platesniam pasauliui, Adomas pasijusdavo besiiriąs tokiu pačiu erzinančiu neapibrėžtumo srautu. Jis visada niekino paprastus, menkus objektus, iš kurių jo pirmtakai — kokią jų daugybę jis padėjo sukompromituoti! — nusikaldavo metaforas: besidaužantys biliardo rutuliai, besivartantys lošimo kauliukai, aukštyn žemyn važinėjantis liftas, tamsioje naktyje prasilenkiantys laivai... Kita vertus, o kaip dar jie turėjo kalbėti apie tai, kas negali būti pasakoma, bent jau ne visiems įprasta kalba. Jis stengėsi remtis tik skaičiais, skaitmenimis, konkrečiais simboliais. Jis, savaime aišku, suprato, kad ką nors išreikšdamas rizikuoja supainioti raišką su išreiškiama, ir netgi pats kartais pasiklysdavo neapibrėžtoje zonoje tarp sąvokos ir to, kas ta sąvoka apibrėžiama; netgi jis, kaip ir aš, išraišką klaidingai vertino kaip esmę — todėl, kad mums abiem ši esmė iš esmės neesminė, jeigu jau prakalbome apie raišką. Man — dievai; jam — begalybės.

Štai kad ir tasai vyrukas, kurį Petra, nepaisydama būgštavimų, įsileido į namus. Jis prisistatė esąs Benis Greisas. Negaliu

pasakyti, ką jis ten daro, ką ketina veikti, nors įtariu, oi, patikėkite, įtariu. Ar man dabar nusileisti nuo stogo — prisimenate tą varganą, menką mano atvaizdą, kurį aptikome ant bokštelio, virš Dangaus kambario? — ir įspėjant trinktelėti gyvatine lazdele? Kai kalbama apie tokius kaip jis, jeigu jį apskritai galima priskirti kokiam nors tipui, visada verta įsikišti kuo anksčiau. Pažįstu jį ir žinau visus jo bjaurius darbelius — kaipgi nežinočiau? Tik pažvelkit, ir dabar sėdi išsidrėbęs groteskiškame fotelyje, tarsi ištiškęs savo paties balutėje, sunėręs ant pilvo pirštus, praskėtęs riebius, liulančius kelius, ir dar tas beformis kapšas tarp šlaunų... Kas jis tariasi esąs, kuo dedasi? Benis Greisas, tikrai, duosiu aš jam Benį Greisą... Šalia tupi šuo, bičiuliškai prisiglaudęs prie jo kojos. Mergina stovi susinėrusi rankas ir bejėgiškai žiūri į nepažįstamąjį. Minutėlei diena tarsi suglemba, viskas nurimsta. Šypsodamasis sukta šypsenėle, Benis Greisas pakelia į lubas akis.

Viršuje, aptemdyto kambario tyloje, lovoje gulintis Adomas nepažįstamojo apsilankymą patyrė kaip vos juntamą, tolimą virpulį, kaip tvinksnį ore. Ir jis girdėjo prie vartų lojantį sunerimusį Reksą, paskui laiptais bildančią Petrą, lekiančią atidaryti lauko durų. Dabar jam neramu. Kad ir kas čia būtų įleistas, tai ne paprastas lankytojas. Adomas visada pasižymėjo aštria mistikos nuojauta. Oo, taip, tikrai, kad ir kaip šitai būtų nebūdinga jo mąstysenos žmogui. Jo pasaulį slapčia stebintys dievai nėra dieviški, tikrai ne, velniai — nėra velniški, tačiau dievai vis tiek yra dievai, o velniai — velniai; jo akimis žvelgiant, jie visi neabejotinai egzistuoja, kaip ir tos nematomybės, kurioms tyrinėti jis paskyrė visą gyvenimą, kaip tos beribėje erdvėje besigrūdančios dalelytės, kurias telkia geležinės jėgos. Nepaisant pagarsėjusių subtilaus proto galių, jis lengvai įtiki. Kadangi egzistuoja begalybės, tiesą sakant,

begalybė begalybių, kaip kad jis įrodė, turėtų būti ir amžinos esybės, apgyvendinančios begalybes. Taip, jis mus tiki ir mano, kad gyvename iki šiol net nenumanytoje erdvėje už laiko ribų, kurią jis atrado.

... Benis Greisas! Akimirksniu jis susivokia. Štai kas turėtų būti tasai atvykėlis. Be jokių abejonių, jis įsitikinęs. Benis... kas gi kitas? Turėjau numanyti, pagalvoja jis, pagalvoju aš. Turėjau numanyti.

Petrai gyvenimas šiuose namuose, — o tai ir yra vienintelis jai pažįstamas gyvenimas, — tarsi primestas begalinis uolus darbas renkant painią dėlionę ar sprendžiant nepaprastai sudėtingą kryžiažodį. Dabar ji turi rasti vietą dėlionėje, kur tilptų Benio Greiso gabaliukas — būtent Benio Greiso pavidalo lopinėlį. Jis sako, kad atvyko aplankyti jos tėvo — oi, žinoma, o dėl ko gi dar čia visi atvyksta? — tačiau Petra pagalvoja apie motiną. Gal motiną reikia nuo jo saugoti? Ar galėtų taip būti? Jis neatrodo linkintis bloga, bet vis dėlto kažkodėl kelia nerimą. Jis jai primena poną Pančą — personažą iš lėlių spektaklio. Gal jis ims švaistytis aplink motiną su lazda? Petrai motina nepatinka, bet ji mano, kad motina ją turbūt myli, nes kas gi dar galėtų būti šis gailesčio, sąžinės graužaties ir ilgesio raizginys, jeigu ne meilė? Motina juos visus slegia — visus, gyvenančius šiame name, net tėtį, nors jis to gali ir nežinoti. Ji nenorėtų slėgti, bet slegia, be tikslo pūsčiodama tai šen, tai ten, tarsi vėjas rugių lauke. Gal Benis Greisas padarys kokį nors stebuklą — nepuls švaistytis vėzdu, bet mostelės burtų lazdele ir numalšins visus jaudulius, ir jie visi — tėtis turbūt irgi — pakils į ramų, švelnų orą po vieną ir poromis, tirtėdami iš nuostabos ir malonumo.

Ji nuvedė Benį į apačioje esantį kambarį, jos manymu, pačią nuošaliausią ir atokiausią namų kertę, nes bent jau dabar jam nereikėtų leisti brautis giliau. Kambarys kampinis, su dviem aukštais pakeliamaisiais langais, sudarančiais statų kampą; vienas langas žvelgia į žvyruotą pusskritulį priešais namą, o kitas — į tankų, kiek grėsmingą rododendrų krūmų tankumyną; kyšantys augalų lapai blizga, šakos gumbuotos, tarsi išklaipytos artrito. Kambario lubos aukštos, aprūkusios, švelnaus sausmedžio atspalvio; kambaryje visada tvyro malonus dervos kvapas, sklindantis nuo židinio; kvepia net ir dabar, vasaros vidury, kai židinys nekūrenamas jau ištisus mėnesius. Sofos ir foteliai apdengti išblukusiu kartūnu, sofos ties viduriu įlinkusios kaip senų ponių nugaros. Suoleliai kojoms pasidėti gerokai nušiurę, prie židinio pastatytas varinis kibiras anglims, ant sienų sukabinti čiabuvių ginklai ir šiaip bauginantys daiktai — kirviai, žeberklai, vėzdai ir nepaprastai ilgos, grakščios ietys, puoštos nuo amžiaus pajuodusiomis plunksnomis, kurių bronziniai lapo formos ašmenys blizga kaip gerokai nutrinta senoviška oda. Čia atėjus Beniui, visus daiktus ji pamato tarsi iš naujo arba apskritai lyg pirmą kartą. Ties labiausiai nusidėvėjusiomis kartūno vietomis šviečia sidabriškai dulsvos juostos, anglių kibirėlio įrantos žvilga sodria spalva — kodėl šis vario švytėjimas ją verčia galvoti apie Aleksandrą Didįjį? — grakščiųjų iečių kotai lyg puošniais kutais nugulti pelių kailiukų spalvos dulkėmis.

— Mano tėvui šis kambarys patiko labiausiai, — sako Petra. Ji nežino, ar tai tiesa arba kodėl taip pasakė; tai jai jis patinka, o tėvas negaišta laiko tokiems niekams kaip patikimas ar nepatikimas, bent jau kalbant apie kambarius. — Šis buvo... yra... jo mėgstamiausias, — garsiai kalba ji, tarsi lauktų prieštaravimo, — šitas kambarys — jo mėgstamiausias visame name.

Žvalgydamasis Benis ramiai linkteli patenkintas viskuo, ką kliudo jo žvilgsnis. Jis kuo ramiausiai kažko lūkuriuoja, aiškiai tikisi nors lengvo susidomėjimo; jis net neabejojo, kad šitai tinkamu laiku vis tiek pasireikš. Jis itin nereiklus. Atrodo, visai neima į galvą, kad ji tiek nedaug tegali jam pasakyti — ir jis jai nedaug ką gali pasakyti; jis tepaprašė gerti, ir nors prašė daugiau nei vieną kartą, neparodė nė lašelio nekantros. Galiausiai iš virtuvės iškiūtina Aivė Blaunt, nešina nedideliu variniu padėklu su rasota vandens stikline. Vanduo, kurio paviršius vos pastebimai virpa, drumstas ir atrodo kaip ką tik ištirpęs ledas — čia, Ardenų namuose, vamzdžiuose visada būna oro, — bet Benis nedvejodamas išgeria vandenį ir net sučepsi. Aivė paima tuščią stiklinę kaip slaugė, imanti indelį su šlapimu tyrimams, deda ant padėklo ir skubiai išeina, paskui save perdėtai rūpestingai, be jokio garso, na, nebent vos girdimai, tarsi caktelėjus liežuviu, uždarydama duris. Benis ir vėl apsižvalgo po kambarį, palinksi galva, lyg mintyse kalbėtųsi su savimi. Pro vieną langą šviečianti saulė išbraižo dailias, įmantrias šviesos grotas, lūžtančias ties palange ir nusidriekiančias žemyn. Petra įsižiūri į vieną baltų Benio marškinių sagą; koks keistas daikčiukas toji saga, mąsto ji, matinė ir balta tarsi kaulas, dar tos dvi viena šalia kitos pragręžtos mažutytės skylutės pačiame viduryje... Ji neabejoja, kad už durų klausosi Aivė. Ji dažnai taip daro. Aivė skaito ir svetimus laiškus. Net nekyla abejonių, kad ji mirtinai nori sužinoti, kas tasai Benis Greisas, ko jis čia atvyko. Atrodo, ir Dafis smalsauja, nes štai nerūpestingai žingsniuoja sau žvyruotu taku, bet ne taip nerūpestingai, kad nesugebėtų mikliai užmesti akies į langą ir nužvelgti įsibrovėlio. Iš tikrųjų tai ne Dafis, bet aš Dafio pavidalu — manau, galėčiau pasakyti, kad jau ištobulinau nerangią

pakumpusio galvijų prižiūrėtojo eiseną. Turiu pasitelkti visas įmanomas gudrybes ir nenuleisti nuo Benio akių; reikia stebėti šitą savyje netelpantį rubuilį blizgančiu kostiumu, su prakaito dėmėmis po pažastimis, nešvaria balta oda ir maža riesta nosimi. Jis netrikdys šių namų ramybės daugiau, nei man atrodys tinkama.

Petra krūpteli koridoriuje sužvangėjus metalui — žinoma, susijaudinusi Aivė išmetė padėklą; Petra kažką sumurma atsiprašydama ir skubiai išeina iš kambario stengdamasi neatrodyti taip, tarsi bėgtų, kaip atrodė baikštuolė Aivė. Ji girdi savo pačios alsavimą. Jau už durų Petra dar spėja pamatyti Aivės padus ir sulenktą nugarą, šiai neriant laiptais į virtuvę. Visas namas pritilęs, tarsi daugybė ausų klausytųsi kiekvieno menkiausio garselio. Kodėl būtent ji turi priimti šį vyruką? Ji vis dar nežino, kas jis ar ką jis čia veikia, išskyrus tai, kad, jo žodžiais tariant, atvyko aplankyti tėvo. Ji nuseka paskui Aivę laiptais klausydamasi į medines lentas dusliai kaukšinčių savo pačios žingsnių; ji jaučiasi kaip aktorė, kuri pamiršo tekstą ir nepakėlusi pažeminimo spruko nuo scenos per šonines dureles. Ji pagalvoja apie brolio žmoną ir mintyse pradeda bartis.

Brolis virtuvėje, sėdi prie stalo ir krapštinėjasi taisydamas radiją. Jis jau nuėmęs aparato nugarėlę ir ilgu, grakščiu atsuktuvu lengvai baksnoja radijo vidurius. Marškinių rankovės atraitotos. Jo dilbiai — abu stambūs kaip kumpeliai — rausvi ir tankiai apžėlę šviesiais plaukeliais. Radijas seno modelio, su medžiaga dengtomis grotelėmis ties garsiakalbiu, rudo bakelito rankenėlėmis stotims nustatyti ir stačiakampiu stiklo langeliu su užrašytais jai negirdėtų vietovių pavadinimais — pavyzdžiui, Hilversumas; kur galėtų būti Hilversumas? Lė radiją vadina bevieliu, nors, kaip

Petra aiškiai mato, aparatas prikimštas visokiausių laidų — vijų vijos laidelių ir visi — skirtingų spalvų.

Aivės Blaunt niekur nematyti. Tikriausiai ji paspruko pro galines duris.

Adomas suraukęs antakius, labai susikaupęs, prikandęs apatinę lūpą, o viršutinė atrodo kaip mažo, riebaus nykščio galiukas; ant kaktos užkritusi plaukų sruoga. Jis puikiai moka viską taisyti. Tai dar viena priežastis, dėl kurios sesuo juo žavisi, bet kartu ir pavydi, ir pyksta. Petrai nulipus laiptais jis dirba toliau, tarsi jos čia nė nebūtų. Minutėlę ji stebi brolį; koks jis miklus, nors rankos tokios didelės, pirštai — trumpi ir stori. Jis darbuojasi atsuktuvu lyg stiletu.

— Kas atsitiko Aivei? — klausia jis nepakeldamas akių. — Ji išbėgo taip, lyg būtų pamačiusi vaiduoklį.

Petra jam pasakoja apie atkeliavusį nepažįstamąjį.

— Jis atvyko aplankyti tėtės, — sako ji. — Nežinojau, ką jam pasakyti.

Adomas dar labiau pasilenkia ir dar giliau sukiša atsuktuvo galiuką į spalvotas vijas.

— Kuo jis vardu?

Ji pamato, kaip parausta jo sprandas; visada taip būna, kai jis kuo nors abejoja ar nusimena. Atvykęs nepažįstamasis priverčia nejaukiai pasijausti visus — iš pradžių Aivę, dabar — Adomą; Petra jaučiasi sustiprinta, nes žino, kad nėra vieniša.

— Nežinau, — sako ji. — Jis man sakė, bet neišgirdau... Jis kalba kaip Popajus.

— ... tasai jūrininkas.

— Ką?

— Jūrininkas Popajus. Esmi kas esmi.

Adomas trumpai nusijuokia įbedęs nosį į radijo nugarėlę. Petra stovi jam prie šono ir spokso į sprandą; nuoraudis dar nedingo. Ant sprando nugulę plaukai susiviję į nedidelę garbanėlę. Adomas atsigręžia į ją pažiūrėti.

— Ko jis iš tėtės nori?

Petra prikanda lūpą ir nieko neatsako.

— Ar jis sako, kad jį pažįsta?

Petra gūžteli pečiais, kaip yra įpratusi — atmeta pastirusią kairę ranką į šalį, pakelia dešinį petį ir priglaudžia prie jo skruostą. Adomas iš lėto purto galvą.

— Nejau tu jo nieko nepaklausei?

Petra ir dabar neatsako, tik apatiškai, niauriai žvelgia jam į akis.

— Tu beviltiška.

Adomas vėl nusigręžia, ima aparato nugarėlę — ji irgi iš bakelito, taip? — ir uždėjęs ją ant užpakalinės radijo pusės pradeda sukti varžtelius.

— Kas jam negerai? — klausia Petra.

— Kam?

— Šitam, — rodo ji, — radijui, bevieliui, kaip ten jį vadini... kas jam negerai?

Adomas padeda atsuktuvą ir pakyla nuo stalo, viena mėsinga ranka masažuodamas nutirpusį petį.

— Atvirai kalbant, Pita... — prataria jis. Bet Adomas vis dar vengia jos akių.

Akivizdu, jog galvodamas apie Benį Greisą jis nervinasi taip pat, kaip ir Petra. Bet kodėl jis turėtų nervintis? Jis gyvena tokiame pasaulyje, kokiame ji negyvena; jis turėtų būti pripratęs prie netikėtų įvykių, prie blogai susiklosčiusių aplinkybių, lyg iš dangaus nukritusių žmonių.

Jis nuseka paskui Petrą laiptais, paskui — didžiuoju vestibiuliu ir į kambarį. Benį Greisą jie randa vėl sėdintį, tik šį kartą jau viename iš kartūnu trauktų fotelių; jis romus ir giedras kaip Budos skulptūra, visai kaip anksčiau, sėdi patogiai praskėtęs kelius, skreite susidėjęs rankas sugniaužtais pirštais; virš įveržto kelnių juosmens, pro marškinių plyšį, matosi nedidelis trikampis žuvies blyškumo pilvo lopinėlis. Juodviem atėjus žmogus pašoka ant kojų; stovintis jis atrodo neką aukštesnis nei sėdintis.

— Greisas, — jis sako Adomui tiesdamas ranką. — Benis Greisas.

Adomas suraukia kaktą.

— Mano tėvas serga, — prataria jis. — Ar sesuo jums sakė? — Petra atkreipia dėmesį, kad ir Adomas kalba per garsiai, kaip kalbėjo ji. — Tiesą sakant, labai sunkiai serga.

Benis linkteli; jis šypsosi, tarsi išgirdęs labai smagią žinią.

— Taip, žinau, žinau, — jis lūkuriuoja vis dar šypsodamasis, ant šono pakreipęs didelę, apvalią galvą; Adomas prisimena papurusį miklų strazdą lakstančiomis blizgiomis akutėmis.

— Jis ištiktas komos, — sako Adomas. — Jis patyrė insultą.

— Insultas, — Benis kraipo galvą sučiaupęs lūpas. — Labai blogai. Tikrai labai labai blogai.

Visi tyli. Adomas juste jaučia šalia stovinčią Petrą, be kvapo gaudančią kiekvieną žodį.

— Kaip čia patekote? — klausia jis mažojo žmogelio. Adomas ir pats jaučia, kad kalba per garsiai, bet niekaip negali nuleisti balso. Kodėl jie visi taip rėkia ant vargšo Benio? Aš jau kone imu jo gailėtis.

— Oi, visai paprastai, — nerūpestingai atsako Benis. Bent jau jis kalba švelniai ir tyliai. Iš jo balso galima numanyti, jog

kliūčių buvo begalės, tačiau jas visas jam pavyko meistriškai įveikti.

— Na, tiksliau, — neatlyžta Adomas neįstengdamas susilaikyti, — ar atvažiavote automobiliu?

Benis papurto galvą ir trukteli pečiais.

— Aš nevairuoju, — sako jis. — Taip ir neišmokau.

Adomas bejėgiškai palinksi. Jis jaučia viduje kylančią neaiškią paniką; baiminasi, kad tuoj tuoj nepradėtų prunkšti ir neprapliuptų isteriškai kvatotis. Jis atsisuka į Petrą.

— Kodėl tu, — jis beveik rėkte išrėkia, — kodėl tu nenuvedi pono Greiso į viršų aplankyti tėtės?

Mergina pašnairuoja žvelgdama į brolio kelius.

— Ką? — kvėpteli ji. Kairė ranka jau pradeda trukčioti.

Apsivilkusi senomis velvetinėmis kelnėmis ir palaikiais mėlynais marškiniais, liesa, trapi, kone plika, ji atrodo kaip kalinė arba pabėgėlė, likusi gyva po kokio nors prievartinio sunkaus žygio. Benis vėl susineria ant pilvo pirštus ir beveik meiliai žvelgia į ją.

— Gal leistum tik dirstelėti? — meilikaudamas klausia Benis. Gudrus senas kaukas... — Kad galėčiau pasakyti, jog jį mačiau.

Trijulė apsigręžia ir patraukia durų link, kur šiek tiek apsigrumdo, nes netyčia visi trys vienu metu mėgina pro jas praeiti. Jau iš vestibiulio Petra nulydi Benį Greisą laiptais į viršų. Pro stiklinį stogą tarsi tylus lietus krenta šviesa — tokia abejinga, lyg įnikusi į kažką kita. Laiptų aikštelėje Petra akimirką susvyruoja, atsigręžusi pažvelgia į kambario tarpduryje sustojusį ir į ją žiūrintį brolį. Jo veidas tuščias, jis nepasiunčia jokio pagalbos ženklo. Petra eina toliau, lipa į viršų ir kuo aukščiau kyla, tuo žemiau į kulnus krinta širdis. Greta jos, lipdamas laiptais, tyliai šnopuoja ožiakojis

Benis Greisas. O kas, jei tėtis atsibus iš komos? Ką jis jai pasakys, taip staiga atsiradusiai šalia patalo su šiuo nepažįstamuoju? O ką ji jam pasakytų? Kaip pasiteisintų?

Dabar jie jau prie durų, vedančių į laiptelius Dangaus kambario link. Petra pabeldžia ir pasuka rankenos bumbulą. Koks čia gūsis, atplūdęs iš viršaus, kokia dvasia saugo įėjimą?

TIKRAI, KOKIA DVASIA? JEIGU TIK GALĖČIAU, PIESTU STOČIAU APsisiautęs įkapėmis, išsiplėščiau dvokiančius vamzdžius ir tiesiai į juos paleisčiau srutas ir mėšlus, užtrenkčiau tiesiai jiems prieš nosis duris. Ajajai, liūdnos mirštančiojo pagyros. Ne, aš nebijau Benio Greiso; aš bijau sudrumstos ramybės. Aš — sustojęs burlaivis; mane labai baugina staiga išsipūtusios burės. Mano ir Benio istorija ilga ir paini. Pažvelgęs į vis labiau apsiblausiantį atminties krištolą, matau didžiulę besigrumdančią ir besikumščiuojančią minią, o iš minios tirštimo man šypsosi riebus Benio veidas — dviprasmiškas, pašaipus, nekantraujantis. Ar jis atvyko tam, kad man skaičiuojant paskutines valandas iškilmingai papostringautų, pasakytų, kad mirštu pasirinkęs labai prastą būdą? Gerai jį pažinojau, ir jis mane gerai pažinojo ilgiau nei pats prisimenu, nors, tiesą sakant, niekur nedingsi neprisiminęs, ypač dabar, kai jis štai taip išdygo kaip Pilypas iš kanapių. Iš tikrųjų jaučiuosi taip, lyg jis būtų šalia manęs visą gyvenimą, o tai vargiai tikėtina, nes jis ne mano metų — jis jaunesnis ir toks paliks. Taip, Benis tikrai iš nemirtingųjų giminės.

Staiga prisimenu košmarą, kurį sapnavau vaikystėje, kai buvau dar visai mažas, gal net kūdikis, sakyčiau, gal net lopšyje, bet kurio niekada nepamiršau. Tasai sapnas buvo toks bauginan-

tis, toks sklidinas prasmės, kad aš labai aiškiai viską prisimenu prabėgus net ir daugeliui metų. Vis dėlto nesu įsitikinęs, kad sapną būtų tikslu pavadinti košmaru — jis buvo labai trumpas, ir jokios nelaimės nesapnavau. Gal tada net nesapnavau, gal snūduriuodamas sulaukiau užuominos, kurios tada dar negalėjau interpretuoti ar suprasti, nes buvau per jaunas, o dabar irgi negaliu, nes esu per senas ir per daug nuo tos akimirkos nutolęs. Kad ir kaip ten būtų, sapnuodamas košmarą, sapną ar tiesiog svajodamas pasijutau atsidūręs ant plikos uolos vidury tuščio vandenyno. Taip, atsidūręs, nes manęs ten nenuplukdė valtimi ar laivu, nenuvežė sausuma; buvau tarsi nuleistas iš dangaus, lyg nupuolęs Ikaras, svaigstančia galva, nukarusiais, niekam nebetinkamais ugnies nulaižytais sparnais. Aplink mane plytintis vandenynas buvo rausvai violetinio atspalvio, visiškai ramus, be menkiausios vilnelės — net ir prie pat uolos, ant kurios gūžiausi, telkšantis vanduo nė trupučio nejudėjo, nors atrodė takus, nebeišsitenkantis savyje, kiekvieną akimirką galįs išsilieti galingu pliūpsniu, išlinkdamas kaip didžiulis, ties kraštais stipriai spaudžiamas nupoliruotas diskas. Į visas puses žvalgydamasis nieko nemačiau — jokio horizonto, tik blankūs, beveidžiai toliai, įsilieję į tokį pat blankų, beveidį dangų. Jokio garso, jokio paukščio riksmo ar vėjo aimanos. Visur plačiausia tuštuma ir aš, abiem rankomis įsikibęs į savo uolą ir vos beišlaikantis pasaulį, besistengiantis, kad šis neapvirstų, kad viskas nenuslystų į tuštumos bedugnę, taip pat ir aš, ypač aš. Ką tai reiškia? Turėtų kažką reikšti ar nors nurodyti. Ar aš, dar vystomas kūdikis, jau buvau įmerkęs kojos pirštelį į Letos vandenis ar net taškiausi seklumoje? Pradėti mirti niekada ne per anksti.

Žinojau, kad tai Benis. Kai pajutau namuose atsidūrusį įsi-

brovėlį, supratau, jog čia turi būti jis. Tikriausiai jo laukiau visą laiką, nė pats nenumanydamas.

Užlipę kelis laiptelius, girgždindami grindlentes, jie dviese žengia į kambario prieblandą. Kad juos pamatyčiau, turėčiau kaip reikiant pažvairuoti, o paskui pažvelgti žemyn taip, kad įskaustų akiduobės, jeigu tik jausčiau skausmą. Toji pora atrodo kaip šmėklos, artėjančios prie manęs aptemdytu kambariu. Neturėčiau leisti jiems pamatyti, kad žiūriu; tada jie pamanys, kad tik deduosi „pasimaišęs", nors, kita vertus, taip ir turėčiau jaustis, nes mano smegenys virte verda. Gali būti, kad aš juos matau geriau negu jie mane, nes dabar mano akys jau visai priprato prie šios šlykščios netikros nakties, kurioje mane pasmerkė gyventi žmona nuo tada, kai čia paguldė. Benis... tik pažvelkite į jį, mano nykštuką, homunkulą. Jis kalba murmėdamas kaip kunigas, palenkęs galvą į mano dukterį, kuri irgi palenkusi galvą; tarsi vienuolis ir mergelė klausykloje. Veltui įtempiu ausis mėgindamas išgirsti, ką jis sako, kokias šelmystes pila jai į ausį. *Mm mm mmm.* O aš guliu sau nebylus.

Petra eina prie vidurinio lango, prie to, į kurį „žvelgia" mano lovos kojūgalis, pakelia rankas ir plačiais, dramatiškais šokėjos gestais atitraukia sunkias užuolaidas, iš pradžių gerokai palinkdama į kairę, paskui — gerokai į dešinę. Mane kiaurai veria judančio žmogaus reginys. Atrodo, kad dienos šviesa minutėlę dvejoja prieš suplūsdama. Apakintas kietai užsimerkiu, vidinėje vokų pusėje nuo ryškios šviesos sumirga įvairiausi besivartaliojantys pavidalai — tamsūs dar tamsesniame fone, lyg nešvariame vandenyje iš lėto sproginėtų juodų dažų gumuliukai. Vis dėlto mane sujaudina neįprastas spindesys, kaip prieš akimirką sujaudino šokėjiškas dukters lingavimas. Kai ateis laikas — dabar jau

neturėčiau ilgai laukti, — noriu mirti šviesoje, kaip senas medis, spindinčiame pasaulyje žaliuojantis paskutinį kartą. Pastarosiomis dienomis — kiek jų praėjo? — prie užtrauktų užuolaidų jaučiausi tarsi milžiniškoje tamsioje erdvėje, kur lėtai, vienos po kitų užsidaro tolimos durys. Negirdžiu, kaip jos užsidaro, bet jaučiu virpantį orą, tarsi iš lėto, sunkiai ir skausmingai vienas po kito būtų įtraukiami oro gurkšniai. Man visada patiko galvoti, kad mirtis daugmaž turėtų būti to, kas egzistuoja, tąsa — tolydus blėsimas, traukimasis, mažėjimas, kurio nė nepastebėčiau, kol galiausiai toji baigtis baigtųsi. Gal Uršulė tyčia sumanė laikyti mane tamsoje, kad nepastebėčiau blėstančios šviesos. Bet aš nenoriu išleisti paskutinio atodūsio šiame kambaryje. Kodėl ji mane čia ištrėmė, kodėl iš visų name esančių kambarių pasirinko būtent šį — visų mano didžiųjų džiaugsmų ir dar gausesnių nesėkmių vietą? Noriu būti kur nors kitur. Noriu mirti kieme; įdomu, ar būtų galima taip surengti? Taip, kur nors ant šiaudinio čiužinio, ant žolės, po medžiais, švelniai leidžiantis prieblandai; būtų tikra palaima, paskutinis palaiminimas.

O kas, jeigu būtent tą akimirką aš ir vėl pradėsiu jausti, o kas, jeigu... ne ne, tada iškiltų kiti dalykai, su kuriais nenorėčiau susidurti. Leiskite man numirti be jausmo, be pojūčių, bet vis dar mąstančiam, jeigu tik taip įmanoma.

Iš girgždančių lentų pajuntu — aš pajuntu! — prie lovos artėjantį Benį Greisą. Pritilęs, demonstruodamas pagarbų rūpestį jis pasilenkia virš manęs ir įsižiūri man į veidą, o aš ir vėl tariuosi esąs mažas berniukas, kuris dedasi miegąs, kai šviesų mokyklinį rytą virš lovos pasilenkia įtari motina. Matote, kaip Benio apsilankymas jau dabar mane sumažino iki vaikystės, sapnų ir iš gelmių išvilktų sėlinančių baimių? Dabar, gal pajutęs, kaip mane trikdo

štai toks šiltas alsavimas ir jo, palinkusio virš patalo, buvimas, jis tyliai sukikena.

Ar man atsimerkti? Gal reikėtų atsimerkti.

— Jis nepasikeitė, — sako per petį prie lango stovinčiai Petrai; ji ir lieka ten pat, neabejotinai susinervinusi, nes priėjo per arti manęs; ji bijo to, į ką turės pažvelgti. Aš jos nekaltinu; pavyzdžiui, kateteris, na, ar tik kateterio užuomina... prisiminus jo paskirtį ir vietą aišku, jog tai nėra koks nors gražus daiktas, apie kurį dukra galėtų mąstyti ir mąstyti. — Plaukai vis dar juodi, — sako Benis, — kilnus profilis.

Jis ir vėl šnarpštelėjęs nusijuokia.

— Tikras Adomas, — paskutinius žodžius jis ištaria sakytum tik man, intymiai, murmėdamas; jis turi žinoti ar nors įtarti, kad jį girdžiu. Jis nusisuka ir ima žingsniuoti po kambarį; nelygūs jo žingsniai trinksi į medines grindis kaip ožio kanopos. — Taip, meteliai, — dabar jau iš toliau prataria jis Petrai, aiškiai tęsdamas ankstesnę temą. — Kiek galėčiau tau papasakoti! Kokių istorijų!

Nusijuokčiau, jei įstengčiau. Aš taip nustembu, kad beveik puolu į paniką — Benis Greisas čia, Ardenų namuose, su savo istorijomis! Aš guliu paslikas ir nebylus, o jis — Benis, ne kas kitas — stovi stačias. Negaliu patikėti. Tikriausiai klydau dėl to, ką prieš minutę pasakiau, tiksliau, apie ką pagalvojau; turbūt aš jo nelaukiau, nes jei būčiau laukęs, kodėl dabar taip stebėčiausi, kad jis atvyko? Kita vertus, jo pasirodymas prieš galą vis tiek būtų buvęs neišvengiamas. Benis Greisas, mano šešėlis, mano antrininkas, mano nepataisomas demonas... Taip, nusijuokčiau.

Man niekada nesisekė bendrauti su žmonėmis. Drįstu pasakyti, jog nesu vienintelis, patekęs į šią keblią padėtį, bet, jeigu

kalbėsime apie elgesį su kitais žmonėmis, visada nemaloniai jaučiu savo nekompetenciją. Juk žinot, kaip būna. Tarkim, eini žmonių neperpildyta gatve; akies krašteliu — akylo žvilgsnio krašteliu — pastebi dar ganėtinai toli esantį nepažįstamąjį, kuris, kaip supranti, savo ruožtu irgi mato tave artėjantį. Net ir būdami toli vienas nuo kito abu žmonės šiek tiek pasitraukia, kad netyčia nesusidurtų, nors visą laiką dedasi vienas kito nė nepastebį. Bet dažniausiai visos pastangos išvengti susidūrimo žlunga, manau, kaip tik todėl, kad apskritai buvo stengtasi, ir galiausiai vienas kuris yra priverstas vangiai trauktis į šalį, kad kitas galėtų praeiti mesdamas piktą šypsnį. Štai taip man visada ir nutinka — kad ir kur būčiau, su kuo susitikčiau. Aš visada saugausi gresiančio susidūrimo su kokiu nors savos rūšies atstovu. Ir kai būnu priverstas iš tolo pradėti šį neramų šokį mėginant išvengti kito, plačiausias šaligatvis tampa painiausiu taku, o aš pats pasijuntu atsidūręs gūdžiausiose džiunglėse, kur rėkauja beždžionėlės ir šaudo klykaujantys nakties paukščiai. Net neabejoju, kad galėtų būti kitaip. Juk niekas netrukdo šypsantis žengti į priekį ir šiltai, bičiuliškai, vyriškai prispausti priartėjusį nepažįstamąjį prie krūtinės. Jeigu gerai prisimenu, buvo toks poetas Gėtė — dabar jis jau visai pamirštas, bet jo laikais kai kas kėlė jį aukščiau už didįjį Kleistą! — primygtinai siūlęs sveikintis vieniems su kitais ne kreipiantis pone, mesjė, sere, bet „mano kančios broli“, *Socî malorum, compagnon de misères!* O gal taip siūlė Šopenhaueris? Vaje vaje, nebegaliu eiti ir pasitikrinti knygose! Na, nesvarbu, juk suprantate, ką noriu pasakyti. Aš savo ruožtu labai apsidžiaugčiau tokiu geru pasiūlymu, jeigu man būtų leista sveikintis naudojantis semaforu.

Nemačiau ateinančio Benio Greiso, štai kokia bėda. Pirmą kartą su juo susidūriau toli šiaurėje — tiksliau, jis pirmą kartą su

manimi susidūrė, — ir šitai man atrodo labai keista, nes apie jį visada mąstau kaip apie būtybę, būdingą pietų regionui. Auditorija — ilgas baltas kambarys, knibždantis nuo žmonių, pirmoje eilėje, rezervuotoje vietoje, sėdžiu aš, šalia manęs sėdi moteris ir susijaudinusi sklaido lapus, kuriuose surašyta jos kalba — būtent šio sunkaus išbandymo perspektyva ją labiausiai ir gąsdino, nors tokių išbandymų ji buvo patyrusi daug. Ji vardu Ingė ar Ilza, gaila, kad gerai neprisimenu. Luktelkit, vis dėlto pasirinksiu Ingę. Seminaro atidarymo proga surengtas priėmimas — triukšmas, juokas, lipnus baltas alkoholinis sirupas šampano taurėse, o vėliau bus vakarienė su atitinkamai prideramais šokiais. Viena auditorijos siena buvo stiklinė, atverianti vaizdą į žalią šlaitą, nubarstytą pavieniais išstypusiais beržais. Ar ten buvo elnių? Mano atmintis primygtinai tvirtina, kad elnių buvo — tarp medžių ramiai ganėsi ilgakojės būtybės rusvai gelsvais kailiukais ir komiškai trukčiojančiomis trumpomis uodegomis. Blausus šiaurietiškas saulėlydis, subtilus balto aukso spindesys. Tada irgi buvo vidurvasaris; tose platumose tokiu metu dienos begalinės. Neseniai nulijo ir vėliau palis daugiau; tarsi degdama pykčiu kibirkščiavo žolė. Pirmiausia pamačiau į kanopas panašias Benio kojas ir rusvai juodomis kelnėmis aptemptas dvi riebias šlaunis, pūkščiant spraudžiamas į sėdynę man iš kairės. Tada išvydau galvos rutulį ir drėgną, į pilną mėnulį panašų veidą, šypseną, garbanomis apvainikuotą plikę — jis jau tada pliko — ir tas išraitytas ausis, įmantriai nusmailėjančias ties galiukais.

Negaliu prisiminti, kokiame tada buvome mieste, net šalies neprisimenu. Tądien mudu su Inge atvykome iš kažkur kitur. Karingoji Švedija, prisimenu, vėl žengė karų keliu — trokšdama plėstis buvo įklimpusi bekovodama su ją supančiomis kaimy-

nėmis, todėl keliauti tame regione buvo rizikinga — galėjome gerokai užgaišti, o aš labai nervinausi bijodamas, kad neįstrigčiau kokiame nors Kažinkurborge ar Kažinkursunde. Ingė buvo Švedijos suomė ar Suomijos švedė, nemanau, kad kada nors būčiau išsiaiškinęs, kaip yra iš tikrųjų. Pelenų šviesumo plaukų, smulkutė, labai liauna, tiesą sakant, visai vaikiško sudėjimo, bet puiki savo srities žinovė, garsi mokslininkė erudite; kiek prisimenu, jos sritis — elementariųjų dalelių sąveikos teorijos, tuo metu — paskutinis mados žodis. Ir dabar ją matau, mažąją Ingę — virpančias rankas, liesas kojas su į vidų pasuktais piršteliais; ir dabar užuodžiu šerpetotą odą ir cigaretėmis dvelkiantį jos kvėpsnį. Ji buvo keturiasdešimties, bet atrodė kaip dvidešimties, tik, aišku, ne anksti ryte ir ne vėlai vakare. Neseniai buvo mirusi Dorotėja, aš plūduriavau širdgėlos ir graužaties svaiguly, tuose tamsiuose, neaprėpiamuose, siautulinguose vandenyse, pasirengęs kabintis į bet kokį rąstgalį. Susiklosčius tokioms aplinkybėms, kokios susiklostė man, apima keistas jausmas — jautiesi taip, lyg būtum nuo visko atskirtas; neabejoju, kad iškentusieji tokią pat skaudžią, staigią netektį supras, apie ką kalbu. Viskas, ką dariau, ką mačiau, viskas, kur tik apkvaišęs ėjau, mane priblokšdavo keistumu ir groteskiškumu, tarsi būčiau idiotas vaikas, kurį reikia tempti už rankos vedžiojant nuo vieno trikdančio reginio prie kito.

Tikrai labai norėčiau, kad Ingę prisiminčiau geriau — likau jai skolingas prisiminti. Ji manimi rūpinosi, ji, kuriai pačiai taip labai reikėjo globos. Keista, kad būdamas baisiai prislėgtas ieškojau tokių kaip ji, o ne stiprių žmonių, kokių nors vyriškų pedančių, kokių apstu tarp mano srities mokslininkių. Pats būdamas bejėgis stvėriausi bejėgės.

Nepaisant visų apie mane sklindančių kalbų, niekada nebu-

vau mergišius, net tada, sielvartingų klajonių metais. Tiesa, mane ir anksčiau, ir dabar traukia moterys, bet nebūtinai tik tikintis ant jų užlipti ir išisilieti kaip kokiam žarną nusičiupusiam gaisrininkui; ne, mane labiausiai žavėdavo tasai pokyčio momentas, kai viena kuri iš jų noriai išsinerdavo iš drabužių, ir akimirksniu viskas tapdavo kitaip. Šiuo reiškiniu aš niekada nepasisotindavau — visada stebėdavausi, visada likdavau be kvapo. Kaip būdavo stebuklinga, kaip žavinga, kai galva, su kuria ką tik kalbėjausi gatvėje ar autobuse, ar žmonių prigrūsto kambario viduryje, pritemdytame miegamajame prasiskleisdavo lukštendamasi nuo kaklo žemyn, ir sušvisdavo kūnas, kuris nuogas atrodo visai kitaip nei aprengtas. Kalbu ne tik apie kūną, bet ir apie jausmus — pamatai naują žmogų, atvirą, geidžiantį, artimą, pažeidžiamą. Toje stiklinėje auditorijoje mane laikė mintys apie laukiančią galimybę vėl žaviai nustebti, glėbyje laikant visai kitokią būtybę vėsia oda; ant lūpų jaučiau lipnaus tekšių likerio skonį, nuo tramdomo žiovulio skaudėjo žandikaulius; stebėjau Ingę, kai ji tarsi pusaklė, tebešiurendama popieriaus lapus, apgraibomis ėjo pranešėjų pulto link, o ant lengvos vasarinės suknelės užpakalio matėsi nedidelė apvali dėmelė — ji truputį apsišlapino iš baimės, kad reikės atsistoti ir kalbėti visai auditorijai.

Visa tai vyko iškart po didžiojo atradimo, kai mes atskleidėme reliatyvumo melagystę ir parodėme, kas iš tikrųjų yra Planko konstanta. Visas oras mirgėjo nuo iš aukštai kritinėjančių, nevilties apimtų reliatyvistų ir seno sukirpimo kvantinės mechanikos ekspertų; tikiuosi, jie pasinaudojo proga patikrinti reliatyvaus judėjimo ir tikrąsias sukimosi periodo vertes, kai visi kartu leidosi į gatves. Buvau naujo mokslo avangarde — žymi tuo metu tikrai siauros ir specifinės srities figūra. Mano iškelta vadinamoji

Brahmos hipotezė — pirmiausia, vos sužinojęs, ją taip pavadino Benis — pribloškė visus. Kertinė hipotezės sąvoka, priimama be įrodymų — garsusis chronotronas — bjaurus pavadinimas; ir vėl Benio darbas — elementarioji laiko dalelė, auksinis Brahmos kiaušinis, iš kurio ištiškusio trynio atsirado visa kūrinija. Jeigu tik kas būtų išdrįsęs pagalvoti, paprastesnės teorijos nė būti negalėjo. Iš pradžių, žinoma, buvau išjuoktas, bet šitai visada šimtu procentų liudija apie galiausiai vainikuosiantį triumfą. Kad suvoktų esmę, jiems prireikė nemažai laiko, bet kai suvokė... vaje vaje, koks kilo triukšmas. Atsigręžęs matau save aukštai iškeltą ant būrio fanatikų degančiomis akimis pečių, tarsi būčiau standus dažytas stabas, kenčiančio šventojo atvaizdas, kurį šventą dieną neša visa procesija — truputį barškantis, kai nešikai per stipriai pakrato, su ant šono nusmukusia mitra ir nuo daugybės dievobaimingų maldautojų bučinių blizgančiu kojos nykščiu. Neprašiau jų liaupsių. Kai pakilau didžiajam skrydžiui, buvau visai vienas; tada ir spyriau tuo kojos nykščiu į didžiąją jų Visa Ko Teoriją. Daugumos jų neapkenčiau. Kaip jie šunuodegiavo ir meilikavo galiausiai supratę, kad manoji tiesa nenuginčijama. Kita vertus, ar aš nepaniekinau ir pats savęs, savęs ir savo darbo, Darbo didžiąja raide, kuriuo tikrai turėčiau didžiuotis? Oo, ne, nemanau, kad mano atradimai menkesni už kitų — tiesą sakant, manau, kad pasiekiau daugiau nei visi kiti, daugiau nei būtų galėję pasiekti kiti amžininkai, tik man to negana. Suprantate, ką turiu galvoje. Pasaulis visada pasirengęs nustebti, bet žmogaus *aš*, akylasis kontrolierius, mato visus gudravimus, per didelius skubėjimus ir niekada nesiduoda apgaunamas.

Amžininkai? Ar aš sakiau „amžininkai“? Mano amžininkai visi mirę.

Man nepatiko Benio Greiso išvaizda. Jis buvo labai kibus. Per vakarienę ir vėl įsitaisė šalia manęs. Ten turėjo sėdėti Ingė, bet tuo metu buvo moterų tualete — susirietusi kabinoje visa drebėdama vėmė po kankinančio išbandymo viešumu. Vis dėlto net ir dėmesingiausias meilužis nemokėtų labiau įsiteikti ar meilikauti nei Benis. Kai tik pakeldavau nuo lėkštės akis, pamatydavau į mane įsisiurbusį linksmą, reikšmingą blizgančių, juodų jo akių žvilgsnį. Benio manieros buvo panašios į dirigento, kuris lankstosi ir linguoja mosuodamas sulenktomis rankomis, stengdamasis išgauti iš orkestro dar galingesnius didingo triukšmo pliūpsnius. Už veidrodinės sienos vėjelis sidabravo žolę ir pasiutusiai šlamino beržų lapus. Koks melancholiškas buvo tasai nepanoręs baigtis, be paliovos tęsęsis vakaras, iš lėto tirpęs blyškioje šiaurinėje šviesoje. Benis pasilenkė virš stalo ir per kitų balsus pasisakė, kas esąs, ištiesęs delną — pati ranka iš storumo net negalėjo visai išsitiesti, atrodė lyg sukimšta į plačią rankovę. „Aš, savaime suprantama, žinau, kas esate“, — pasakė jis.

Dabar jis eina prie lango, žvelgiančio į sodą, atsistoja šalia dukters ir pradeda jai aiškinti mano sukurtą begalybių teoriją. Beniui patinka aiškinti. Petra tyli; ji jau viską girdėjo anksčiau, bet yra per daug mandagi ir gerai išauklėta, kad nesistengtų sudaryti įspūdžio, jog jaučiasi pakerėta naujumo. Iš savo regėjimo taško jos nebematau, tik galiu įsivaizduoti, kaip ji stovi nuleidusi akis, kietai susinėrusi rankas, tarsi mėgintų išsilaikyti nesubyrėjusi į gabalėlius, linksinti ir linksinti kaip mechaninis vaikiškas žaislas. Būdama tokios būsenos ji sakytum įstengia taip susikaupti, jog atrodo mirtinai išgąsdinta, sustingusi iš baimės, žodžiu, lyg suakmenėjusi. Ir vis dėlto man pasirodo, kad būtent jai iš visos šeimynos Benio pasirodymas sukėlė mažiausiai nerimo, nors ne-

žinau kodėl, na, nežinau, kodėl taip manau, bet vis tiek manau ar bent jau tikiuosi. Turbūt todėl jai ir buvo patikėta atvesti Benį čia, kad pasižiūrėtų į „palaikus“; tikriausiai ir šeimynykščiai pastebėjo, kad Benis jos neglumina. Ji — miela mergaitė, tik labai nerami, labai nerami. Ar aš blogai pasielgiau padarydamas ją savo patikėtine, artimiausia drauge, mūza, kuria galima piktnaudžiauti kada užsigeidus? Nuo pat gimimo dienos ji man patiko labiau nei sūnus, vargšelis mėgdžiotojas — jis visai neseniai buvo čia atėjęs, žliumbė atsistojęs prie lovos, bet dabar manau, jog ją išskirdamas tikriausiai nebuvau teisingas nei jai, nei sūnui. Uršulė labai maloniai mane patikindavo, kad rodydamas mergaitei dėmesį aš ugdau jos pasitikėjimą ir valią siekiant tikslo, suteikiu jai stiprybės; gal aš ir įskiepijau jai kokį lašelį šių savybių, kurių, dangus mato, jai tikrai labai trūksta. Bet nesu įsitikinęs. Esu padaręs daug negerų dalykų daugeliui žmonių, ir man baisu, kad... cha cha! Ar tik aš nepradedu garsiosios priešmirtinės išpažinties? Bet čia nėra nė gyvos dvasios, galinčios mane išgirsti, išskyrus dievus, kurie nepajėgūs suteikti man išrišimo. Susilaikykime nuo išsipasakojimo ir tyliai iškeliaukime nesulaukę atleidimo.

Prie lango Benis tebepasakoja Petrai apie tai, kaip jaunystėje jos tėvas beskaičiuodamas apvertė vadinamąją realybę aukštyn kojomis.

— Tai, ką jis padarė, dar ir dabar nėra iki galo suvokta ir įvertinta, — kalba jis didžiai niekinančiu tonu; įsivaizduoju, kaip dešine ranka jis brėžia apskritimą, norėdamas sustiprinti reiškiamą panieką. — Suvokiame tik mes keli.

Man paliko įspūdį išsuoktų jo žodžių nuoširdumas. Jis taip kalba norėdamas įsiteikti Petrai, paakinti ją didžiuotis šlovingiausiais tėčio laikais; beje, ji turėtų suprasti, kad tos šlovės spinduliai

krinta ir ant jo, mano patarėjo ir bičiulio. Vis dėlto tomis šlovingomis dienomis būtent Benis visada žavėdavosi mažiausiai. Kai visi akademijos nariai muistydamiesi surdutuose ir rimtais veidais timpčiodami barzdas grumdavosi su gėdingu vienos ar kitos mano iškeltos hipotezės keistumu, tolimiausios auditorijos eilės viduryje sėdintis Benis iš lėto atsilošdavo, užkišdavo už diržo nykščius, išversdavo apskritą pilvuką ir šypsodavosi. Oi, toji švytinti šypsena. Kad ir ką darydavau, kad ir ko pasiekdavau, Benis leisdavo suprasti, kad jis jau seniai šito laukė. Joks mano atradimas jam neatrodė naujiena, jam niekada nieko nepakakdavo. Jis visada būdavo netoliese; kai nueidavau nuo pulto ir pribraižytos lentos, jis visada būdavo netoliese, bet ne šalia, nors kiti grūsdavosi prie manęs murmėdami pagyras ir reikšdami susižavėjimą arba, tiesa, gerokai dažniau, apimti siaubo ir pykčio ar net įtūžio. Benis galėdavo ir palaukti. Prisimenu dar vieną jam būdingą rankos gestą — jis ištiesdavo ranką delnu į priekį vėl kaip dirigentas, prašantis groti kiek galima tyliau, iškeldavo pirštą, lengvai prisimerkęs, sučiaupęs lūpas pakreipdavo į vieną šoną galvą... tokio žmogaus niekas nenustebins, niekas neišgąsdins, niekas nesuglumins. Net kai pakartodamas ištisus amžius mano pirmtakų atliktą veiksmą atrėmiau kopėčias į didžiulės Kalėdų eglės kamieną, kai ant pačios viršūnės užkėliau fėją, kuriai mostelėjus burtų lazdele sušvito tamsa ir pasirodė begalinis įvairiausiais žaisliukais nukabinėtų eglių miškas — tankus miškingas plotas, apie kurio egzistavimą iki šiol niekas, įskaitant ir mane, nieko neįtarė, — net tada švelniu, lengva panieka nuspalvintu globėjišku tonu Benis paskubėjo man pareikšti, kad aš tikrai kvailas, jei įsivaizdavau, jog kas nors gali būti baigta, aš, — ką jau kalbėti apie kitus žmones, — kuris daug geriau už kitus žino, jog mano paties postuluotame

realybių chaose viskas be paliovos ir be galo tęsiasi ir skleidžiasi, pasaulis po/ant pasaulio... Žinoma, viskas tiesa — kaip gali baigtis tai, ką pradėjau aš ir vos keletas kitų? Nejau tariausi esąs paskutinis žmogus? — paklaustų Benis ir žvelgtų į mane purtydamas galvą, gailiaširdiškai priekaištaudamas ir šypsodamasis. Jis buvo teisus — tik pažvelkite į mane dabar, į mano savasties likučius... tiek telikę.

Kirai, žuvėdros, gergždžiantys klyksmai... staiga juos išgirstu. Jie įveikia nemenką atstumą nuo jūros ir susisuka lizdus ant „nebeveikiančių“ namo kaminų, pakyla ir suka ratus aplink stogą, skraidydami sutrūkinėjusiomis grandinėmis, grūsdami orą sparnais, smagiai klykaudami aštriais pakeltais balsais. Visada labai laukdavau šio kasmetinio sujudimo — tai vienas iš mano metų žymeklių. Kad ir kokie dideli, grėsmingi, aršūs būtų, jauni paukščiai kartais įkrisdavio į kaminus ir atsidurdavo čia, kambariuose; ne kartą buvau aptikęs tokį nelaimėlį suodinomis, sutaršytomis plunksnomis, stovintį ant juokingų pilkų kojų priešais židinį, įtariai į mane šnairuojantį blizgiomis akimis. Kiti pasauliai, kiti pasauliai, kur mūsų nėra, bet vis dėlto esame.

— Matai, — kone springdamas tauškia Benis vis dar aiškindamas Petrai, — matai, begalybės, begalybės, atsirasdavusios visų kitų lygtyse ir paversdavusios jas į neveiksmingas, atsiradusios ir jo lygtyse, *jo* akimis buvo pamatytos būtent kaip...

Būtent kas juodu laiko ten, prie lango? Ar jie žiūri į kirus, ar jie tiesia kaklus norėdami pamatyti, kaip tie paukščiai suka ratus ir klykia virš kaminų taurių? O gal kas nors yra sode, gal ten ką nors įdomaus veikia, gal tasai banditas Dafis jaučia, kad yra stebimas, todėl dedasi dirbąs? Bet ar jiems būtų įdomu į jį žiūrėti? Gal jie visai nė nežiūri pro langą, gal jie stovi priešpriešiais įnikę

vienas į kitą: Benis vienoje lango ertmės pusėje atsirėmęs į „atverstą“ langinę šneka ir baksnoja riebiu pirštu, o kitoje pusėje stovi Petra ir spokso į suteptą jo marškinių krūtinę, tariamai apimta siaubo, kaip kad ji dažnai atrodo. Dieve! Nežinai, negali žinoti net paprasčiausių dalykų! Veikla, *veikla* yra gyvenimas, kaip man iš paskutiniųjų stengėsi įkalti į galvą vargšė nelaiminga sėkmės nelepinta mano motina ir visi kiti. Dabar ir pats suprantu, nors visą laiką maniau, kad svarbiausia — mąstyti.

— ... begalybė begalybių, — kalba Benis, — visos jos kerta viena kitą ir smelkiasi viena į kitą, viskas čia pat, tik nematoma, ištisas pasaulių kompleksas, nors niekas niekada nė neįsivaizdavo, kad taip gali būti... na, gali numanyti sukeltą efektą.

Atrodo, pagaliau jie prisiminė lovoje gulintį žmogų, bet ir vėl girgždindamas batus prieina vienas Benis; jis pasilenkia virš manęs, ir išgirstu, kaip jis alsuoja pro suplotą nosytę, ant veido pajuntu dar vieną šiltą, salsvą jo kvėpsnio gūsį.

— Taigi, — labai tyliai, kone pašnibždomis, tarsi kreiptųsi į mane, vėl sako jis, — taigi galima numanyti, — ir dar kartą tyliai nusijuokia.

Ingė — elementariųjų dalelių sąveikos teoretikė. Kodėl galvodamas apie jį galvoju apie ją? Aa, taip, todėl, kad kai pirmą kartą jį pamačiau, buvau su ja — manau, kad tada ir buvo pirmas kartas, bet dar ir todėl, kad vargšė drebanti Ingė buvo tikra baisiojo Benio priešingybė. Tik įsivaizduokite mane, sėdintį prie ilgo balto stalo, iš nuobodžio ir paniekos išplėstomis šnervėmis, spoksantį į baltus beržus, ant staltiesės lyg suspaustą krabą padėjusį sugniaužtą kumštį, ir Benį, mėginantį patraukti mane savo pusėn. Nepaisant apnikusio liūdesio ir melancholijos, tais laikais buvau gražus vaikinas, be jokių abejonių. Į ką buvau panašus? Sakykim, į

J. Robertą Openheimerį, kuriam nepavyko sukurti bombos, nors ja taip gyrėsi, arba į geometrą Hilbertą, kurio barzda tokia pat graži, kaip mano — beje, jis buvo vienas iš tų šaltų, išpuikusių daktarų; pasaulio akimis jis — tikras bejausmio mokslo žmogaus pavyzdys. Šalia manęs sėdintis Benis suokalbiškai prisilenkia, murma meilikaujančius žodelius ir alsuoja į mano vandens stiklinę. Jis sako, kad mums reikėtų iš čia išeiti ir nukakti į vieną jam žinomą vietelę uosto rajone — į garsiąją smuklę, kur, kaip pasakojama, labai seniai nakčiai buvo apsistojęs Tichas Brahė, keliavęs į Prahą užimti Johaneso Keplerio, vyriausiojo imperatoriaus Rudolfo matematiko, asistento vietos; tos smuklės meniu įrašytos ir meškos letenos. Galėtume pasėdėti terasoje ir pažiūrėti į vandenį, kuriame atsispindi blausiai mirgantys tolimojo Helgolando — o gal Hvino? — žiburiai, ir atsigerti firminės kmynų degtinės su aukso dulkių šlakeliais — su tikromis aukso dulkėmis, plūduriuojančiomis taurės dugne. Jis turi man kai ką papasakoti, kai ką pasiūlyti. Nesiteikiu atsakyti į šiuos karštus įkalbinėjimus. Tikrai, kmynų degtinė... meškos letenos!

Vis dėlto iš miesto grįžau paryčiais, nors taip ir nebuvo sutemę; grįžau sunkiai šnopuodamas, baisiai atrodydamas — su praskelta lūpa ir beveik nuplėšta švarko rankove. Kur dabar manasis Benis, bjaurusis mano bendras, mano vedlys nuodėmės keliu? Jis mane paliko kažkur tarp uosto barų, o gal aš nuo jo pasprukau. Nenorėjau grįžti į viešbučio kambarį, kur po antklodėmis būčiau radęs į kumštį kūkčiojančią Ingę. Apimtas girtos euforijos ir vis dar šnopuodamas nuklydau prie ežero — ten buvo ir ežeras — ir žiūrėjau, kaip nuožulniu lanku iš lėto ritasi milžiniška saulė, kaip plūstelėjusi auksu lengvai paliečia horizontą, o paskui nedelsdama vėl ima kopti. Man už nugaros, švino mėlynumo prieblandoje,

tarp beržų nardė ir purpčiojo būrys baltų paukščių. Kitą dieną, jeigu tame krašte tuo metų laiku apskritai galima kalbėti apie naktis ir dienas, man pavyko gauti dvi vietas hidroplane, skrendančiame į pietus; mudu su Inge pabėgome iš Tolimosios Žemės, žvelgdami į kažkur žemai, plačioje tundroje, viena prieš kitą besispiečiančias dvi balčiausias mažutytes kariuomenes.

Taigi ar Benis — blogasis mano *aš*, ar tas, ko turėčiau atsikratyti ir niekada neprisileisti? Prieš jį gyvenau slėpdamasis, panarinęs galvą ir nedrąsiai dirsčiodamas iš padilbų. Tada jis atsekė iki mano migio. Neperlenksiu lazdos sakydamas, kad viskas, ką dariau po tos šiaurietiško vidurvasario dienos, kai jis mane išsivarė, buvo perlieta drumstomis jo buvimo pamazgomis. Jis... sakau „jis", kai tariuosi galvoje turįs „aš". Atlikau didžius darbus, įkopiau į aukštas viršūnes — šilkinės virvės, tviskantys kabliai! — ir visada netoliese būdavo jis, repečkojantis iš paskos. Taip buvo tada. Sukūriau pasaulį — pasaulius! — paskui tai, kas buvo likę sukurti — smagią poilsio dieną, begalinį dyką sekmadienį, į kokį pavirto visas likęs mano gyvenimas. Tai kodėl gi jis atvyko?

III

KĄ? HMM. TURBŪT MINUTĖLEI PRISNŪDAU. DARAUSI KVAITInamai mieguistas kaip mano senasis tėtis. Tuoj pažiūrėsiu, kas nutiko, kol manęs nebuvo. Visuose namuose tvyro keistas jausmas — tarsi visi žmonės atsargiai kyščiotų galvas žvalgydamiesi pro įtvirtinimus po taip ir nenugriaudėjusio sprogimo. Štai tokį efektą sukėlė trikdantis Benio Greiso vizitas. Beje, kodėl reikėjo taip nuogąstauti? Pažvelkite dabar į jį — ganėtinai patenkintas, taikiai nusiteikęs, besikaitinantis saulutėje ūksmingame sode, už oranžerijos. Jis sėdi ant akmeninio laiptelio tarp dviejų dekoratyvių žemų akmeninių kolonų, nusimetęs švarką, atsiraitojęs marškinių rankoves. Kad pravėdintų kojas, jis nusiavė batus, nusimovė kojines, ir pagaliau galime pažvelgti į ožiškas jo kanopas. Tenka nusivilti, nes iš tikrųjų jos labiau panašios į kiaulės kojas — bukos, rausvos, su krūvon suaugusiais pirštais su storais ir kietais kaip ragas nagais. Jo petnešos ryškiai mėlynos. Jis mėgaujasi pliką viršugalvį šildančia kaitra. Tarp įveržtų marškinių sagų atsivėręs plyšys, pro kurį sukišęs pirštus jis vangiai čiupinėja pilvo klostes, tingiai žvalgydamasis į sodą juosiančių visai nejudančių išgeibusių medžių eilę, kaip viskuo patenkintas faunas — juk giliai širdyje jis toks ir yra. Hamadriadė ar hamadrilas — ir miško nimfa, ir nuo-

dinga karališkoji kobra, gyvenanti Indijoje, ir Abisinijos babuinas. Gerai išmanyti tokius dalykus.

Jau pradėta ruoštis vėlyviems pietums — vėlyviems, nes atvyko Benis, viską sujaukęs ir užgaišinęs. Jis girdi iš toliau sklindančius švelnius dėliojamų lėkščių ir sidabrinių stalo įrankių garsus; kartkartėmis oranžerijos stikle iš šešėlių išnyra atšiaurūs Aivės Blaunt bruožai — ji vis suka ratus aplink stalą ir kaskart praeidama pro sėdintį Benį meta priešišką žvilgsnį į riebią, pakumpusią jo nugarą. Oranžerija — iš tikrųjų tik dar vienas šio namo kambarys, kurio priekinė siena neatmenamais Ardenų istorijos laikais buvo išgriauta, o vietoj jos įstatytas bjaurus grublėtas stiklas geležiniuose rėmuose. Šita stiklo siena sudurstyta iš kokių kelių šimtų langelių — kai kurie iš jų originalūs, su aiškiai matomais sūkurėliais ir vingiais, likusiais nuo alyvos, palietos ant skystam stiklui pilti paruoštų lakštų; o, taip, mano žinios neapsiriboja vien flora ir fauna, nes, be daugelio man priskiriamų įmantrybių, aš esu dar ir kūrėjas ir išradėjas, išmanantis kiekvieno amato ir meistrystės paslaptis; aš, galėtumėte sakyti, sakyčiau, — Faustas ir Mefistofelis viename asmenyje. Metalinis rėmas padarytas netinkamai, ir vėjuotu metų laiku pro plyšius skverbiasi nuožmus šaltis, o vasaros pradžioje kambaryje tvanku; čia būti tampa pakenčiama tik šiomis paskutinėmis birželio savaitėmis, kai saulė zenite ir jos spinduliai nesminga tiesiai į stiklą. Višta jau iškepta, kartkartėmis Benis sugauna jos kvapą; apskrudusios mėsytės aromatas „paleidžia“ jo seilių liaukas. Jis atkeliavo iš toli, jis išalkęs.

Virtuvėje nejudėdama stovi beformiu nertiniu vilkinti Uršulė. Kad pamatytų lauke ant laiptelio sėdintį Benį, ji turi pasilenkti ir pašnairuoti žvelgdama pro langą virš kriauklės. Ji žino, kas jis turėtų būti. Ji prisimena, kaip Adomas apie jį pasakojo

pirmą kartą. Gili žiema Hagardo viršukalnėje, jiedu stovi vienas šalia kito jo kabinete. Tiesą sakant, jie net nesibarė. Kažkur žemai, po langais, tyvuliuojanti jūra buvo tarsi plieno drožlių sklidinas dubuo, dangus — irgi plieninis; nesimatė jokio horizonto. Jis laikė jos riešą suėmęs smiliumi ir nykščiu ir taip stipriai spaudė, kad traškėjo smulkūs kauleliai ir į akis plūdo ašaros — kokios stiprios buvo jo rankos; jos visada jai priminė metalines atrakcionų aparatų žnyples, kuriomis, sumokėję kokį pensą, vaikai išsitraukia plastikinį žaislą ar kramtomosios gumos rutuliukų. Jis dažnai ją taip pagriebdavo suglumindamas — berniuką, jaunąjį Adomą, irgi — ir įžnybdavo, pastumdavo ar patraukdavo. Ji aiškiai mato save, ten stovinčią prieš ketvirtį amžiaus, ir jį, jos įsitvėrusį; ji kramto lūpą mėgindama nepravirkti. Jis nenorėjo suteikti jai skausmo, ji nemano, kad norėjo. Lauke lietus jau buvo pradėjęs stingti į pavienias šlapias sniegules, limpančias prie langų ir varvančias nuo stiklų kaip skrepliai. Ne, jis nenorėjo, kad jai skaudėtų. Kiek laiko jis pažinojo Benį Greisą prieš jai apie jį papasakodamas? Apie jį ir tą moterį? Oo, metų metus, sakė jis; metų metus.

Ant didelės juodos viryklės, kur skrudinama višta, kažkas garsiai, piktai sušnypščia — tikriausiai kažkur užtiško riebalų. Uršulė dažnai svarstydavo, ar nevertėtų tapti vegetare. Dabar jau per vėlu. Dabar jau viskam per vėlu. Jai susidaręs įspūdis, kad jos gyvenimas baigiasi, ir ji labai aiškiai šitai jaučia. Ne, jai neatrodo, kad ji tuoj mirs, bet kai Adomo nebebus, su juo pradings ir tai, kas ji buvo esant jam gyvam, o kas iš jos liks, bus visai kitas žmogus — žmogus, kurio ji visai nepažinos ir nė nenorės pažinti, kuriuo nenorės būti. Ji jau žino tokių pavyzdžių — kai žmonės gyvena toliau patyrę kokio nors brangaus žmogaus mirtį ir tampa visai svetimi patys sau. Tačiau jos situacija kitokia — yra vaikai,

kurių nereikėtų pamiršti; jai reikės jais pasirūpinti — Adomu ne mažiau nei Petra. Jai atrodo, kad Adomo žmona jį paliks; ji aiškiai nujaučia ir negali tos nuojautos atsikratyti. Ji įsivaizduoja, kaip gyvens čia kartu su jais — su vargše pamišėle dukra ir pas ją grįžusiu paliktu bejėgiu sūnumi. Petra vis labiau kraustysis iš proto, bet gal taps ramesnė, paslaptingesnė, o Adomas stums dienas krapštinėdamasis apie namus, taisydamas visokiausius daiktus, kurių nė nereikia taisyti. Taip ir slinks metai, jie visi trys iš lėto plauks į ateitį — liūdni išlikėliai ant savojo plausto. Štai taip ji mato visa, kas artėja.

Ji atsidūsta vis dar nenuleisdama nuo Benio Greiso akių. Uršulė niekada iki galo ir nebuvo patikėjusi, kad jis tikrai realus. Iki šiandienos ji įtarė, kad jis — Adomo pramanas, alibi jo meilės romanams. Štai kodėl ją taip nuliūdino toks netikėtas jo vizitas. Nors iš tikrųjų ji turėtų džiaugtis įsitikinusi, kad Benis tikrai egzistuoja ir nėra tik dar vienas įmantrus Adomo išradimas. Jo vardas — toks, kokį Adomas ir pramanytų, absoliučiai absurdiškas — jos ausims visada skambėjo kaip pajuoka, pašaipus jos vyro suktumo, žiauraus žaismingumo, jo apgavysčių priminimas. Nejau ji turėjo patikėti, kad Adomas susidėtų su tokiu padaru, kokį jis nupiešė esantį Benį Greisą — su intrigantu ir nenaudėliu? Tačiau aplink Adomą visada pleveno nenumaldomas potraukis viską ardyti. Jis pats sakė, kad Benis Greisas — jo dalis, kurią jis slopino, kad taptų tuo, kuo tapo. O kas ji tokia, kad galėtų sakyti, jog buvo kitaip?

Uršulė pajunta, kad už nugaros kažkas yra. Ar ir vėl jos kamuoti ir bauginti atėjo tasai vaiduokliškas priešininkas, kurį ji pajuto ligonio kambaryje? Ne, tai jos sūnus stovi ant medinio laiptelio už durų, vedančių į koridorių. Kaip jis, toks didelis, gali

taip tyliai vaikščioti? Tarsi būtų ne iš raumenų ir kaulų, bet iš kokios nors kitokios medžiagos — sunkios, tačiau minkštos.

— Ar iš čia jį matai? — klausia Adomas.

Ji neatsako, todėl jis nulipa paskutinius du laiptelius, pereina per virtuvę ir atsistojęs už nugaros lengvai uždeda jai ant pečių rankas. Turbūt dabar saulė kaitresnė, nes Benis Greisas pasidarė kepuraitę nuo saulės — kiekviename nosinės kampe surišo po mazgą ir užsimetė ją ant galvos pridengdamas plikę.

— Ir tavo tėvas taip darydavo, — sako Uršulė. — Iš nosinės štai taip pasidarydavo kepurę. Jis sakydavo, kad jam visada šalta, bet vis tiek labai nemėgo būti saulėje.

Tylėdami jie stebi komišką galvos apdangalą užsidėjusį storulį.

— Jis panašus į pozuotoją paplūdimio kurorto atvirukui, — sako Adomas.

Ar storulis juos pamatytų, jei dirstelėtų į šalį? Adomas pagalvoja apie berniuką traukinyje. Dabar Benis uoliai kasosi pažastį.

— Ar žinai, kas jis? — klausia Adomas. Ji ir vėl neatsako. — Jis vardu Greisas, — sako Adomas. — Jis atvyko aplankyti tėtės. Pita jį įleido.

Uršulė atsigręžia ir žvelgia į jį tuščiu žvilgsniu.

— Ką? Kur?

— Aplankyti tėtės. Viršuje, Dangaus kambaryje.

— Aa.

Ji vėl nusisuka į langą ir į saulės nutviekstą sodą. Dalis jos kažkur kitur. Tebelaikydamas motinai ant pečių rankas, Adomas ją nuožmiai papurto. Seniai, kai jis dar buvo vaikas, vieną dieną už namo, priešais nebenaudojamą lauko tualetą augusioje laurų gyvatvorėje, jis pamatė kažką žibant; tualete požeminius lizdus

sukdavo žiurkės — jos jam patiko, tos žiurkės, tokios riebios, kailiniuotos, vikrios, visada lyg tramdančios džiaugsmą; įkišęs tarp lapų ranką jis ištraukė tuščią ketvirčio pintos viskio butelį, o paskui pamatė ir kitus — tuzinus butelių, daugybę butelių, ištuštintų iki lašelio ir kakliukais į priekį sukištų į tankią krūmų lapiją.

— Greisas, — užsisvajojusi prataria motina. — Taip, jis vardu Benis Greisas.

— Vadinasi, tu jį pažįsti.

— Oo, žinau, kas jis.

Adomo manymu, kai motina būna štai tokia, jos galvoje nuolat kažkas zvimbia ir dunda — neduoda ramybės jos pačios nerimasties triukšmas, užgožiantis viską, kas jai sakoma.

— Manau, — jau garsiau sako Adomas, — jis liks pietauti. Pasakiau Aivei, kad padengtų dar vienam asmeniui. Čia yra ir Rodis Vagstafas, juk žinai, prisimeni, atvyko kiek anksčiau.

Uršulė ir toliau žiūri pro langą.

— Pilnas namas! — murma ji. Jos balsas sudreba, tarsi ji tuoj tuoj pratrūktų juoktis. — Tavo tėvui nepatiktų.

Kad jau prakalbome apie tėvus, manasis pagaliau budinasi.

Įeina kažkuo nešina Aivė, ir jiedu atsigręžia. Aivė įeina ne pro duris, esančias prie laiptų, bet perėjusi tamsoką, visada drėgną koridorių dešinėje virtuvės pusėje, vedantį tiesiai į oranžeriją — šiame name daugybė slaptų praėjimų ir patalpas jungiančių koridorių. Guminukus trumpais aulais Aivė jau pakeitė į senas vėmalų spalvos šlepetes, kurios jai absurdiškai per didelės. Uršulei atrodo, lad tai jos vyro šlepetės. Pajutusi pykčio pliūpsnį ji susimąsto, kodėl visi puolė dėvėti jo daiktus — iš pradžių Petra apsivilko nunešiotą jo pižamą, o dabar Aivė Blaunt apsiavė jo šlepetes. Ji norėtų, kad eidama Aivė kilnotų kojas; Uršulė net neabejoja,

jog Aivė žino, kaip labai ją erzina, kai kas nors šliurinėja aplinkui šlepsėdamas. Kai pagalvoji, moteris gerai išauklėta, ponų dukra!.. Pasirodo, kad Aivė neša išblukusią raudono satino pagalvėlę su daugybe skylių ir rėžių, pro kurias kyšo medvilninio kamšalo kuokšteliai. Aivė pastebi įdėmų Uršulės žvilgsnį.

— Reksas kramtė, — sako ji. Aivė pamano, kad taip stovintys jiedu atrodo kaip toteminis stulpas — sūnus motinai už nugaros, visa galva už ją aukštesnis. — Atrodo, buvo nusičiupęs.

Uršulė sucaksi liežuviu.

— Oi, tas šuo, — prataria. — Susirgus Adomui jis tapo nepakenčiamas.

Jaunajam Adomui nepatinka pagalvėlės vaizdas — jam ji kažkodėl baisi, primena smurtą ir kraują. Ji jam primena vištą, kurią iš ryto atsinešė Aivė. Jis prisimena dar vieną naktį regėto sapno nuotrupą. Jis buvo kažkur aukštai, ant kalno, ne, lėktuve ar ant debesies, taip, ant debesies, ir skrido virš miško — apačioje plytėjo tankus kaip brokolio žiedynas medžių baldakimas, po kuriuo vingiavo didžiulė upė, panaši į išsilydžiusio alavo juostą, ant kalno stūksojo tvirtovė storomis sienomis, o jos bokštas degė. Adomas žengia iš už motinos nugaros, nueina prie stalo ir atsisėda; ten tebėra radijo aparatas; Adomas pasiima atsuktuvą, dar kartą atsuka varžtelius ir nuima aparato nugarėlę.

— Abejoju, ar pakaks pietų jiems visiems pasotinti, — sako Aivė ir bejėgiu žvilgsniu žvelgia į vis tebegniaužomą sumaitotą pagalvėlę, tarsi sugadinta pagalvė kaip nors sietųsi su maisto nepritekliumi. — Vis dėlto du papildomi žmonės — ponas Vagstafas ir tasai vyrukas sode.

— Tai pridėk daugiau bulvių! — kone žaismingai atšauna Uršulė ir sukikena.

Aivė pažvelgia į ją.

Adomas pagalvoja, kad šiuose namuose niekam nerūpi, ką veikia kiti. Kita vertus, čia beveik nėra ko veikti — vis tiek nieko nepadarysi iki galo. Jis gailisi, kad atvažiavo, gailisi, kad į šį nervų ir netvarkos sūkurį atsivežė Eleną. Mums reikėjo palaukti, kol jis numirs, apmaudaudamas kartoja sau Adomas. Jam prieš akis ima lietis dulkėtos radijo aparato detalės — varžteliai ir laidų pluoštai. Šitą daiktą jis norėjo sutaisyti tėvui, bet kokia bus iš to nauda? Tėvas negalės jo klausytis, net jei radijas vėl veiks. Tėvas miršta. Greitai jis bus miręs. Jiedu daugiau niekada nesikalbės, tėvas jau niekada nebeturės dar vienos progos nesikreipti į jį vardu. Gal jam reikėtų įstoti į armiją, staiga pagalvoja Adomas, gal reikėtų tapti kareiviu ir kariauti kokiame nors kare užsienio šalyje, gal būtent tai ir reiškia jo sapnas. Jis pamėgina save įsivaizduoti su antkrūtiniu ir bronziniu šalmu, su didžiuliu kardu, prakaitu užpiltomis akimis, gaubiamą kruvinos miglos; aplink — žvengiantys arkliai ir mirštančiųjų aimanos. Jis meta atsuktuvą ir kovingai nusiteikęs pakyla nuo stalo vos neklupdamas; sucypia plytelių grindimis staiga patraukta kėdė; abi moterys išsigandusios atsigręžia.

— Eik, — sako Adomas motinai eidamas prie jos ir imdamas už riešo, — eik ir pasakyk ką nors tam vyriokui.

Jis skubiai vedasi ją pro galines duris, kurios kaip visada užkliūva už akmeninio slenksčio ir barška drebėdamos; kokie pastovūs jūsų pasaulyje būna net patys menkiausi dalykai, ir kaip gėda, kad jiems skiriate tiek mažai dėmesio. Aivė spokso pavymui motinai ir sūnui, tarsi išpurtusią sudraskytą širdį prie krūtinės spausdama raudoną pagalvėlę. Oi, žmonės!

Jau lauke Uršulė greitai kilsteli ranką gindamasi nuo šviesos.

— Kaip spigina! — tyliai sumurma ji. Kitą riešą mėgina iš-

laisvinti iš sūnaus gnybtų — visai kaip tėvo pirštai; net kaulus traiško! — bet Adomas nesirengia jos paleisti ir suspaudžia dar smarkiau. Jis kone tempte tempia plytelėmis grįstu kiemu smulkiais žingsneliais tipenančią motiną sodo vartelių link.

— Ar pastebėjai, kad Aivei vis prasčiau ir prasčiau? — padrikai beria žodžius Uršulė mėgindama išlošti laiko, stengdamasi nepastebimai atsilikti. — Kaip manai, kas jai yra?.. Aš tai jau tikrai nežinau.

Adomas neatsako. Jis jaučia, kaip motina dreba — lyg šuoliuoti pasiruošęs žirgas. Jam vėl kyla noras ją supurtyti, tik šį kartą smarkiau. Jis atidaro medinius vartelius; jie irgi sukreta ant senų vyrių, visai kaip galinės durys. Tikriausiai durys ir varteliai pasišneka apie intymius dalykus — kiekvienas turi savo balsą, kuriuo ir šnekasi, atsišaukia ir atsakinėja vienas kitam.

Sunkiai bepasivilkdamas po ilgo miego — taip, net ir nemirtingieji kartais būna atbukę ir nevėkšlos — prie manęs atkako ir mano tėvas, ketindamas pažiūrėti, kas bus toliau. Jis, kaip ir aš, žino, kas tasai Benis Greisas. Į jį dedame daug vilčių. Mūsų, dievų, padermė pavydi ir vaidinga, bet, o, dangau, mes tikrai gardžiuojamės vienas kito nuotykiais susidūrus su žmonėmis.

Benis jau snūduriuoja, įrėmęs į krūtinę smakrą. Išgirdęs iš už nugaros ateinančią porą jis krūptelėjęs nubunda ir apsiblaususiomis akimis žiūri į priešingą pusę — į ilgą medžių eilę už pievelės. Adomas paleidžia motinos riešą ir stumteli ją prieš save. Galiausiai juos pastebėjęs Benis greitai stojasi ir atsisuka; jis vis dar be batų. Jam nutirpo vienas kelis, todėl pasilenkia ir suima jį abiem rankomis raukydamasis ir juokdamasis.

— Oi! Vai! — negarsiai šūkčioja jis liūdnai tebesijuokdamas.

Jis išsitiesia, kiek tik pajėgia išsitiesti, ir išskėtęs abi putlias

rankas šlubčioja jų link. Jis vis dar su nosine ant galvos. Uršulė nieko nesako, bet leidžia jam paimti ją už rankos; jis laiko delne jos ranką ir tapšnoja, kaip kepėjas tapšnoja duonos kepaliuką. Ji nuduria akis į basas Benio kojas. Jis jai dėsto, kaip labai visus tuos metus norėjo su ja susipažinti, kaip jam sunku suprasti, kodėl jie niekada taip ir nesusipažino. Ji spokso į jį stiklinėmis akimis, stebi jo lūpas ir tarsi imituodama jo žodžius nedrąsiai judina lūpas pati, šypsodamasi nervinga šypsena ir linksėdama; lyg Benis kalbėtų kokia nors svetima kalba, kurią ji temokėtų paviršutiniškai ir mintyse turėtų kruopščiai išsiversti kiekvieną jo ištartą žodį. Viso to jau išvargintas mano tėtis graudžiai murma man į ausį. Jam jau vėl panižo ir norisi sužinoti, kur ketina eiti jo mergina. Mėginu nekreipti į jį dėmesio. Kaip džiaugiuosi, kad tik aš jį galiu matyti taip absurdiškai apsirengusį — būdamas dievų tėvas, keliaudamas į žemę jis pareikalauja auksinių sandalų, ties petimi sege persmeigto debesies baltumo, kulkšnis siekiančio drabužio, varinių plaukų, banguotos barzdos ir nereidės spenelių rausvumo lūpų. Garbės žodis... Benis pakelia Uršulės ranką prie sučiauptų rožinių lūpų — oo, niekšas! — bet ji su baime ją patraukia, ir Beniui nieko kita nelieka. Jis žengia atgal, ironizuodamas nusilenkia, apsisuka ir vėl sėdasi ant laiptelio, pukšėdamas ir kriuksėdamas lenkiasi užsimauti kojinių ir apsiauti batų. Uršulė jį stebi, išvaduotąją ranką kišdama po kita, uždėta ant juosmens. Koks nekaltutis atrodo šis nutukęs putas. O Adomas dabar...

Gerai gerai *gerai!* Neardyk garbanų, aš jos paieškosiu!

Kodėl tas senas ožys negali eiti ir pats susirasti merginos — nežinau. Arba žinau. Tiesiog jis nori parodyti, kas čia viršiausias; jis taip elgiasi negalvodamas, su mumis visais ir su jumis, nors jūs vargu ar tai žinote arba jau pamiršote tokio elgesio padarinius.

Koks jis man atrodo apgailėtinas. Aš kone girdžiu savo apmaudą — uodo zyzimą, plonytį ir sklidiną įniršio. Jis — egoizmo viršūnė; o kaip kitaip galėtų būti žinant, kas jis yra? Jis — tikras egocentrikas, visai nesivaržantis. Kodėl turėčiau pataikauti jo kaprizams kaip dabar? Todėl, kad privalau. Todėl, kad jo bijau. Todėl, kad jis man galėtų padaryti tą patį, ką padarė savo tėvui Kronui — galėtų sviesti mane stačia galva nuo Olimpo į juodžiausias visatos gelmes ir palikti ten sukaustytą grandinėmis visai amžinybei, pasiklydusį tamsybėse, pasaulio pagairėje. Taip taip. Dzeuso mylinčiu tėvu nepavadinsi.

Esu name. Tikrai mieliau būčiau pasilikęs su Beniu, Uršule ir taip staiga susinervinusiu jos sūnumi. Dabar nežinosiu, ką jie veikia, ir turėsiu pasikliauti nuogirdomis. Aš tik kartais visažinis.

Tik pažvelkite, štai kur ji, toji ledi Elena — smagiai sau vaikšto po namus švilpaudama. Ji vilki tiesaus kirpimo šilkinę berankovę suknelę, panašią į tuniką, ties liemeniu sujuostą, švelniai mėlynos spalvos... Drabužis mums gerai pažįstamas ir charakteringas, puikiai žinome originalų jo modelį. Tik pažiūrėkite, kaip ji juda — Atikos mėlio ir aukso bangavimas. Jai būdingos dvi gana skirtingos eisenos: viena — jos pačios, o kitos išmoko ketindama tapti aktore. Vaikščiodama išmoktąja eisena ji juda didingai, kartu maloniai suglebusi, kažkaip ilgesingai, sulig kiekvienu žingsniu atsargiai statydama pėdas nuo kulno iki pirštų galiukų, vieną prieš kitą, lengvai siūbuodama klubais. Tačiau pažvelgęs atidžiau suprastum, kad čia nėra jokio suglebimo ar laisvumo; atvirkščiai — ji eina įsitempusi kaip lyno akrobatė, nutvieksta baltų, kryžmai šviečiančių prožektorių, colis po colio stumdamasi su

malonia šypsenėle veide, nedrįsdama pažvelgti žemyn. Kita, prigimtinė, jos eisena visai kitokia — primena reikalaujantį pastangų, bet triumfuojantį veržimąsi iškelta galva, plačiai žirgliojant ir mosuojant per alkūnes sulenktomis rankomis, tarsi dabar ji ne lynu eitų, o stovėtų ant poros slidžių ar net riedučių — tų senų, gremėzdiškų, su storais odiniais dirželiais ir džeržgiančiais metaliniais ratukais; ar juos dar prisimenate? Man atrodo, kad tėvui labiau patinka riedutininkė — tarp didingų Olimpo ponių nieko kita ir nerasi, tik lyno akrobatės, nes vaikščiodama būtent taip ji atrodo tokia smarki, laisva, užsimirštanti, o šias mirtingų merginų savybes mano tėvas didžiai vertina.

Ji pasuka į kairę, eina pro duris, patenka į kambarį, kuriame pamato Rodį Vagstafą, ir liaujasi švilpavusi. Rodis sėdi prie stiklinių durų ant kėdės su tiesiu atlošu, visai vienas, užsimetęs koją ant kojos, delnu suėmęs alkūnę, tarp ištiestų pirštų laikąs juokingu kampu iškeltą pridegtą cigaretę; jis atrodo taip, tarsi pozuotų savo portretui.

— Atsiprašau, — sako Elena atsiprašymams netinkamu balsu, — ar meditavote?

Rodis nesistoja, tik nutaiso šaltą šypsnį ir nežymiai palinksi, iš pradžių kryptelėdamas galvą į šoną, o paskui — žemyn; Elena kone laukia pasigirstančio traškesio.

— Visai ne, — sako jis. — Nieko neveikiau.

Jie vienas kito nepažįsta. Anksčiau buvo susitikę tik kartą — tą savaitgalį prieš metus, kai Rodis pirmą kartą viešėjo Ardenų namuose; tada jie vargu ar apsikeitė daugiau nei vienu ar dviem bereikšmiais žodžiais. Rodis jai atrodo kaip žmogus iš kitų laikų — įdomiai senamadiškas. Jis dar ir gražus, tik gal kiek nenatūraliai įsitempęs. Jis panašus į tapytą paveikslą — per daug

išgrynintą, išdailintą, bet kartu ir pablukusį. Jis negali nuoširdžiai domėtis Petra; tikrai negali.

— Bet čia žmonės dažniausiai tuo ir užsiima — nieko neveikia, — sako ji. Žodžiai nuskamba gaižiau ir aikštingiau, nei jai norėjosi. Rodžio žvilgsnis pasikeičia — jam darosi įdomiau.

Esame patalpoje, vadinamoje muzikos kambariu, nors muzikos instrumentų čia nėra nė kvapo — net pianino nėra; seniai seniai čia niekas negroja. Tai dar vienas kampinis kambarys — nors namas pastatytas kaip paprastas keturkampis, turbūt pastebėjot, kad kampinių kambarių čia daugiau nei gali būti, — tik šį kartą su dviem porom langų gretutinėse sienose. Stiklinės durys veda į pievelę, tik jau į kitą sklypą, nei buvome prieš akimirką; čia ir medžiai kiti, ir žmonių nesimato. Sienos dažytos šviesiai mėlyna spalva. Kambaryje pastatyta didelė bjauri indauja, tarp dviejų langų, prie sienos — šezlongas, ant kurio dabar ir pasidriekia Elena atsipalaidavusio žmogaus poza — ištiesusi kojas, vieną ranką atmetusi virš galvos, kitą padėjusi skreite, iškėlusi smakrą, tarsi rengtųsi ant jo ką nors uždėti ir mėgintų balansuoti. Jos suknelės spalva labai panaši į kambario sienų mėlį. Ji žiūri į Rodį pro gražiąją nosytę. Ar jau minėjau, kad Elenos nosis labai panaši į daugelio mano giminaičių moterų nosis — leidžiasi nuo kaktos vertikalia linija. Ar sakiau, kad ji trumparegė ir neketina nešioti akinių, nes yra aktorė, o aktorės akinių nenešioja? Apkvaišęs mano tėvas atsidūsta ir sunkiai pasiremia man ant peties. Jis žavisi lengvai nulinkusiu jos dešinės — ne, kairės, tiesa? — akies kampučiu; jam tai malonios apatijos ir gebėjimo vilioti ženklas.

Elena ir jaunikaitis apie šį bei tą padrikai šnekučiuojasi, kartkartėmis nutildami, kone užčiuopdami tylą, lyg švytinčia, ramia, pilka upe plaukdami luotu būtų panardinę pirštus į vandenį. Jie

žino, kad lauke — vasaros diena, sklidina švelnaus dvelksmo ir permatomos šviesos. Elena pasakoja apie spektaklius, kuriuose vaidina, apie nepakenčiamą režisierių. Rodis linksi; sakosi pažįstąs tą vyruką ir žinąs, koks jis kvailys. Ji atkreipia dėmesį į jo nagus, nukramtytus iki gyvuonies. Jo ranka dreba, todėl nuo cigaretės galiuko dailia vertikale kylantis dūmelis šiek tiek banguoja.

— O, tikras kvailys, — sako Rodis, — ir dar sukčius; visi šitą žino.

Elena nieko neatsako į šiuos jo žodžius, tik nuleidžia blakstienas ir nusišypso. Nuo sodo padvelkia lengvas vėjas, tarsi begarsį šūksnį išpūsdamas balto gazo užuolaidas, dengiančias pusę atdarų durų; po akimirkos užuolaidos apatiškai sukrinta į vietą. Ir čia prasismelkia kepamos paukštienos kvapas. Rodžio viduriai kimiai sugurguliuoja — ir jis po kelionės, ir jis išalkęs, — jis atsikrenkščia, mėgina keisti pozą perkryžiuodamas kojas.

— Ir dar taip gerai apie save galvoja, — priduria jis išplėsdamas akis.

Kaip matau, Elena apsiavusi auksines basutes, kurių dirželius surišusi virš kulkšnių; sakyčiau, visai kaip tėtės sandalai. Jos kojos baltos, keliai kaulėti ir truputį sutepti raudoniu — gal įtrūkę? Mano tėvo keliai neįtrūkę. O šiuos kelius jis pažįsta.

Elena sakosi negalinti suprasti, kodėl pjesė pavadinta Amfitriono vardu, nors Amfitriono žmonos Alkmenės — jos — vaidmuo neabejotinai pagrindinis.

— Galėtumėte recenzuoti spektaklį po premjeros, — sako Elena. Ji šypsosi. — Aš, aišku, tikėčiausi karštų pagyrų, ne mažiau.

— Oo, žinoma, — sako Rodis ir kažkaip per greitai nusuka žvilgsnį.

Jis atsistoja, eina prie židinio ir susmeigia nuorūką į peleninę,

rastą ant židinio atbrailos. Elena pastebi vogčiomis mestą žvilgsnį į savo atspindį veidrodyje paauksuotais rėmais, kabančiame priešais, ant sienos.

— Spektaklį galėjo pastatyti ir čia, — tarsi gulbė baltu sparnu plačiai, gracingai mostelėjusi ranka sako ji. — Čia, šiame name, kai tik jis buvo įrengtas.

— Oo? Bet ar veiksmas vyksta ne Graikijoje, ne Tebuose, ne kažkur ten? Kiek atsimenu...

— Mūsų statomo varianto veiksmo vieta — Vinegar Hilas pilietinio karo metais.

— Aa, — suraukia kaktą Rodis. Jis sakosi nepritariąs klasikos perdirbinėjimams. — Kad ir kaip ten būtų, graikai žinojo, ką daro.

— Oi, visai ne graikai, — nesusilaiko nepasakiusi Elena ir tęsia toliau dar labiau viską gadindama. — Pjesė buvo parašyta Vokietijoje, vos prieš šimtą ar du šimtus metų.

Rodis vėl susiraukia, tik šį kartą niauriau.

— Aha, taip, — sumurma. — Pamiršau.

Jis eina prie stiklinių durų, atsistoja prie pravirosios pusės ir prilaikydamas atitrauktas gazo užuolaidas žiūri į sodą. Elena įsmeigusi akis jam į nugarą — tokią tiesią, tarsi sustingusią.

— Atsiprašau, — sako ji silpnu balseliu, nutaisiusi atitinkamą išraišką, kurios jis nemato. Rodis dedasi jos neišgirdęs.

Elena atsidūsta, nuleidžia ant grindų kojas — jos kojų pirštų nagai nulakuoti rožiniu perlamutru, tikrai žavingai atrodo — ir sako, jog pietūs jau tikrai turėtų būti paruošti.

Ji išeina iš kambario jausdama, kaip po kojomis siūbuoja įlinkęs lynas, o tai, ką ji įsivaizduoja kaip įbestą Rodžio žvilgsnį, iš tikrųjų yra mano tėtis, entuziastingai kėblinantis jai pavymui.

MANO TĖVO VISAI NEVILIOJA ŠIŲ VĖLYVŲ PIETŲ PERSPEKTYva — pietūs išties labai vėlyvi, juos būtų teisingiau vadinti ankstyva arbatėle; šiandieną laikas sutrikęs, ir jūs jau žinote, kam už tai reikėtų padėkoti. Jis skundžiasi, kad pietūs jį atitrauks nuo jo merginos; taip ir bus, atitrauks. Ir niekuo negaliu padėti. Vis dėlto yra ribos, kurių ir aš negaliu peržengti, tampydamas jų pasaulio dienos meto spyruokles. Valandai sulaikyti aušrą buvo lyg vaikų žaidimas, mirtingų vaikų žaidimas, palyginti su galimomis pasekmėmis sulaikius pietų metą. Mus žavi, tiksliau, kelia siaubą, tai, kiek daug ir kaip dažnai jie valgo, nes mums numalšinti alkį ir būti žvaliems pakanka kartą per amžinybę nugurgto ambrozijos gurkšnelio ir profilaktiškai krimstelėto auksažiedžio česnako. O jie visada viską pateisina būtinybe pasimaitinti, nesvarbu, kas juos ištinka — džiaugsmas, sielvartas, sėkmė, žeminantis nepasisekimas ar net didžiausia netektis. Ištisas savaites po Dorotėjos mirties senasis Adomas, kuris tada dar nebuvo senas, šešis ar septynis kartus per dieną atsidurdavo priešais vėl prikrautą lėkštę ir tik sėdėdavo bejėgiškai į ją žiūrėdamas. Vos tik jis atsistodavo ir svirdinėdamas žengdavo nuo lėkštės, kažkokia geraširdė siela čiupdavo jį už riešo ir rūpestingai šypsodama grąžindavo prie girgždančio stalo, įbrukdavo į rankas peilį ir šakutę, vėl parišdavo

servetėlę ir iki pat putojančio krašto pripildydavo bokalą. Eikš, nuolat būdavo raginamas, eikš, turi ko nors užvalgyti, apsiraminsi, įgausi jėgų! Jam nebūdavo iš ko rinktis, telikdavo iškūkčioti padėkos žodžius ir kibti į darbą — taršyti dar vieną avienos troškinio porciją, dar vieną naminio pyrago gabalą, dar vieną apskritą dvokiantį kamamberą. Kaip jie visi nušvisdavo, stovėdami šalia susinėrę rankas, savimi patenkinti ir padrąsinamai linkčiodami. Jis suprato, kad atjautos repertuaras tikrai ribotas. Vis dėlto tokios gerumo apraiškos jam spausdavo ašaras, tarsi ir taip nebūtų buvę rimtų priežasčių raudoti.

...Betgi palaukite, kas tai? Galiu lažintis, jog sode kažkas nutiko, žinojau, kad taip ir bus, jei budriai nesaugosiu. Kai lipdamas Elenai, tėvui ir Rodžiui Vagstafui ant kulnų — kokia šauni mūsų procesija! — tvirtu, ne, greičiau minkštu žingsniu įeinu į oranžeriją, iškart pajuntu įkaitusią atmosferą. Čia niekas netriukšmauja, neatrodo suirzęs, atvirkščiai — visi prislopę, bet vis tiek aišku, kad patekome į kaži ko atomazgą. Benis Greisas stovi prie stalo susikišęs į švarko kišenes kumščius ir susikaupęs dairosi, tarsi skaičiuotų šaukštus. Tolėliau, stiklinio kambario kampe, su seseria tyliai kalba jaunasis Adomas; Petra atidžiai į jį žiūri, linksi, kartkartėmis jiedu dirsčioja Benio pusėn. Ką jis jai sako? Jo veidas viską išduoda — Adomas paniuręs, bet kartu kone šypsosi, lyg mėgintų sutūrėti ištrūkti grasinančią pakilią nuotaiką. Kur Uršulė? Esu tikras, jog, kai išėjau, ji kažką pasakė Beniui, kažką netinkama, gal net įžeidžiama. Jai būdinga su šaknimis neišraunama girtuoklių silpnybė drabstytis drąsiomis pastabomis, kurios iškart nuskamba siaubingai, bet kartu ir liūdnai komiškai. Jos vyrui labai patikdavo tokie neapdairaus atvirumo antplūdžiai ir atsitiktiniai įžeidinėjimai, nors jai pačiai pasidarydavo labai baisu, jeigu tik prisiminda-

vo, ką pasakiusi. Nenustebčiau, jei net dabar ji tūnotų susigūžusi iš gėdos nenaudojamoje prausykloje, už indų plovyklos, ir mėgintų sau pagelbėti vienu kitu raminamuoju lašeliu iš pilno ketvirčio pintos buteliuko, tokių buteliukų atsargos gausios; vargšė drebanti mano meilutė, ji ten ir slepia savo atsargas.

Drėgnu ir vėsiu koridoriumi iš virtuvės ateina Aivė Blaunt; dideliame alaviniame pusdubenyje ji neša keptą vištą. Jai tenka prilaikyti duris ištiesta alkūne; žengdama toliau ji duris paleidžia, ir šios užsidarydamos prispaudžia vieną seną pilką šlepetę; Aivei nelieka kitos išeities, tik ištraukti iš šlepetės koją; taip ir padariusi ji klupčiodama eina toliau, o jos pėdos — basa ir apauta — pakaitomis tai šlepsi, tai šliurina akmeninėmis plytelėmis išklotomis grindimis. Benis pašoka norėdamas jai padėti, bet ji mikliai pro jį praeina atlikdama įmantrų sukinį — ji sau neleis į jį pažvelgti — ir drebia ant vidurio stalo sunkų pusdubenį. Visi pakyla ir stovi spoksodami į paukštį, nutaisę dvejonių kupinus, būgštaujančius veidus. Jis smarkiai susitraukęs, odelė rusvai gelsvos spalvos ir, atrodo, dar tebečirška, iš lėto traukiantis žvilgiai stingstančių riebalų luobelei. Šuo Reksas — iš kur jis atbėgo? — ištraukia iš po durų apačios Aivės šlepetę, dantyse atneša ją savininkei ir gražiai padėjęs prie kojų meta į ją švelnų, liūdnai priekaištingą žvilgsnį.

Norom nenorom žmonės išsiskirsto kiekvienas prie savo kėdės, o Aivė grįžta į virtuvę paimti daržovių. Žvelgiant iš šio šešėliuoto vidaus, viskas, kas netelpa po aukštu stiklo stogu — medžiai, saulė, plati žydro dangaus juosta — atrodo kaip triukšmingas karnavalas.

Petra susivokia sėdinti kėdėje šalia Elenos ir iškart, netarusi nė žodžio, pašoka pereina į kitą vietą — Beniui Greisui iš de-

šinės. Benis pasuka galvą ir suokalbiškai nusišypso pakeldamas antakį. Rodis Vagstafas stebėjo Petros manevrą su nuožmia panieka; atvykęs jis vargu ar persimetė su ja kokiu žodeliu. Elena siekia servetėlės ir pirštų galiukais perbraukia jam per ranką; ji į jį nežiūri.

Aivė grįžta nešina dideliu rudu mediniu padėklu, ant kurio padėtos lėkštės su bulvėmis, morkomis, žirneliais ir porcelianinis dubuo, nejaukiai panašus į naktipuodį, su dviem ąselėmis iš abiejų pusių, kuriame garuoja troškintų kopūstų jovalas. Ji išdėlioja lėkštes ir pasirinkusi vietą Elenai iš dešinės, kur iš pradžių sėdėjo Petra, pradeda aptarnauti svečius. Kitoje pusėje esanti kėdė tuščia. Adomas galanda peilį, stulbinamai greitai trindamas atšmenis į plieną, tarsi demonstruodamas fechtavimosi meno įmantrybes.

Uršulė įeina taip tyliai, taip ramiai, kad kiti vargu ar pastebėjo, kol ji neatsisėdo. Ji nusišypso mėgindama išreikšti prielankumą visiems, nuleidžia akis, į nieką nežiūri, ypač į Benį Greisą, na, nebent man tik taip atrodo. Oo, taip, pievelėje turėjo įsiplieksti koks nors kivirčas; įdomu, ką ji jam pasakė?

Adomui įbedus į vištą peilį, pro drėgną plyšelį tarp apskrudusios odelės ir drėgnos, riebios mėsos plūsteli garų atodūsis.

— Oi, Aive, kopūstai! — švelniai sušunka Uršulė bailiai protestuodama, — ... su vištiena!

Aivė nekreipia į ją dėmesio; tebestovėdama ji nubraukia nuo skruosto plaukų sruogą ir įsmeigia jiems virš galvų žvilgsnį.

— Pakviečiau poną Dafį, — garsiai pareiškia ji ir turi būtinai nutilti, kad nurytų seiles. — Aš pakviečiau poną Dafį pietų.

Virš stalo pakimba tyla; staiga Elena springdama nusijuokia ir greitai pakelia ranką prisidengdama burną.

Šuo Reksas — akylas žmonių elgesio stebėtojas. Jis visą gyvenimą — na, bent tiek, kiek pats suvokia save gyvenantį — susijęs su šia šeima; praeitis jam atrodo abejotina, beformė vieta, apgyvendinta šešėlių, vieta, kurioje knibžda neryškūs pavidalai, neaiškios pamėklės. Šie žmonės jo valioje, jis jais rūpinasi. Su jais nėra labai sunku. Jis mielai ėda jam paduotą maistą — kukurūzų košę ir visokią pliurzą, graužia pliką kumpio kaulą, kai Aivė Blaunt nepamiršta jo pasaugoti; jis jau priprato prie tokio ėdalo, nors sapnuose vis dar gaudo eiklias, karštas būtybes, o paskui puotauja įnikęs į garuojančią jų mėsą. Jis turi pareigų — saugo vartus, nuvaro šalin pakeleivius ir elgetas, sergsti nuo lapių — ir, nepaisant nuolat prisidedančių metų, skrupulingai jas vykdo. Kol senasis Adomas dar nebuvo užneštas į Dangaus kambarį — beje, jį užnešė Dafis, — kol jis dar nebuvo atsisakęs nubusti ir vėl nusileisti žemyn, būtent Rekso pareiga buvo kasdien išvesti jį pasivaikščioti, o jeigu oras itin gražus — kartais net du kartus per dieną; senojo Adomo labui jis net apsimesdavo labiau už viską pasaulyje mėgstąs bėgti paskui jam numestą lazdą ar teniso kamuoliuką. Vis dėlto jis nenuspėjamas, tasai senasis Adomas; jis rėkia ir jau daugiau nei kartą buvo nusitaikęs į jį spirti. Ir toji mergaitė Petra kelia nerimą; ji kvepia krauju. Vis dėlto juos visus reikia atidžiai stebėti. Jie ne tiek pavojingi, kiek riboti, štai kodėl, jo manymu, jiems taip reikia paramos, meilės ir pagarbos. Jie džiaugiasi matydami, kaip jis vizgina uodegą jiems įėjus į kambarį, ypač jei būna vieni — jeigu jų būna daugiau nei vienas, jie linkę jį ignoruoti. Bet jis neima į galvą. Jis visada gali atkreipti į save dėmesį, ypač moterų — tereikia kyštelėti joms tarp kojų snukį; jam labai smagu taip daryti.

Vis dėlto jiems kažkas negerai, jiems visiems. Jam visa tai — lyg koks paslaptingas žinojimas, nerimas, keistos nuojautos ir dar

kažkas, kas juos kamuoja — didelė mįslė; kad ir kaip stengtųsi, jam niekaip nepavyksta tos mįslės įminti. Jie kažko bijo, kažko, kas visada šalia, nors jie apsimeta, jog taip nėra. Šitai — tą patį didžiai svarbų baisų dalyką — galima pasakyti apie juos visus, na, gal išskyrus mažuosius, nors net ir jų akyse jis kartais tariasi matąs akimirkos nušvitimą, staigų, siaubą keliantį suvokimą. Šį paslaptingą, baisų žinojimą jis atskiria visur ir visada, kad ir ką jie darytų. Net kai jie laimingi, tai laimei lyg kažko trūksta. Jiems juokiantis skamba spigi gaidelė, atrodo, kad jie ne tik juokiasi, bet kartu ir verkia, o kai jie rauda, kūkčiojimai ir aimanos būna neproporcingi, tarsi tai, kas juos turėtų liūdinti, būtų tik pretekstas, o tikrasis sielvartas kiltų iš to kito bauginančio dalyko, apie kurį jie žino, bet stengiasi nepaisyti. Jie visada linkę dairytis atgal — ne, jie nedrįsta atsigręžti ir pažiūrėti, baimindamiesi pamatyti kokį nors nenuginamą seklį, besikabinantį jiems į kulkšnis. Pastarosiomis dienomis, nuo tada, kai senasis Adomas užmigo, visi kiti sakytum dar aiškiau suvokia juos sekiojančios pamėklės buvimą, tarsi toji šmėkla būtų juos aplenkusi ir pastojusi kelią, kaip ką tik padarė tasai storulis nepažįstamasis, kuo ramiausiai įėjęs, atsisėdęs prie stalo ir spoksantis visiems į akis, lyg tikrai turėtų teisę čia viešėti. Taip, skandalingoji paslaptis akivaizdi, bet kas ji galėtų būti?

Ar Reksas mato skirtumą tarp Benio ir manęs? Įdomu. Tiksliau, turėčiau klausti, ar jis mato, kad mes vienodi. Vargu ar mūsų išvaizda galėtų dar labiau skirtis: aš — gryna dvasia, o dabartinis Benio pavidalas — deja, grynas apgailėtinas kūnas. Esminis skirtumas slypi gerokai giliau nei mūsų pasirinktuose apsireiškimo pavidaluose. Galbūt mes abu kaukai, bet, palyginti su Beniu, aš esu pareigos, stabilumo ir tvarkos įsikūnijimas. Jis, vai-

kinas, išardytų tėvo auksinį kišeninį laikrodį, kad tik išsiaiškintų, kaip jis veikia. Kalbėdami apie paslaptingąjį mokslą, kurio didis žinovas yra senasis Adomas, turėtume išskirti du aiškius magų tipus. Pirmasis pasaulį mato kaip kunkuliuojantį chaosą ir darbuojasi, kad jį susistemintų pagal savo sumanymą — kad tvarkingai išrikiuotų padrikusius fragmentus ir iš jų sukurtų visumą; antrasis pasaulį atranda sutvarkytą ir ima jame krapštinėtis, stengdamasis išsiaiškinti, kokiais principais pagrįsta čirpianti visų besisukančių sraigtelių ir varžtelių harmonija. Pastarasis dažniausiai bus putlus, apkūnus ir viskuo patenkintas, o anksčiau minėtasis — elegantiškas ir žibantis, kaip elegantiškiausias prelatas. Štai jums Benis, štai jums aš.

Vis dėlto Reksas tikrai turėtų žinoti, kas yra Benis. Gyvūnai, sakoma, visada atpažįsta paniškąjį savo viešpatį ir prieš jį lenkiasi. Bet ką reiškia atpažinimas kalbant apie Reksą, ką jis, įmantriau tariant, suponuoja? Jo pasaulyje vardai ir kategorijos ne svaresni nei mūsuose; jūs, žmonės — nepalenkiami sistematikai. Dabar šuo susirangęs ant akmeninių plokščių, prie pat oranžerijos durų, kaip sfinksas ištiesęs priekines letenas, pakėlęs didelę kvadratinę galvą, budrus ir akylas. Iš čia jis geriausiai mato visą pietų stalą, nors pro visus langus plūstanti šviesa krinta pietautojams į nugaras, todėl, žvelgiant iš čia, jie atrodo tamsūs, kai kurie iš jų — beveidžiai, o kiti, atsisukę profiliu, matomi kaip siluetai. Kadangi Reksas keturkojis, jis geriausiai susipažinęs su apatinėmis dvikojų galūnėmis. Apačioje, prietemoje, kojos visada gerokai judresnės, nei mano jų savininkai. Pavyzdžiui, Benis nuolat tai sukryžiuoja, tai vėl praskečia kojas, kaip pirštukais žaidžiantis kūdikis. Jis sėdi patenkintas išsikėtojęs, kumščiuose su duobutėmis viltingai spausdamas peilį ir šakutę; tešlinės jo šlaunys apkritusios bejėgę kėdę, ant kurios

jis sudribęs, pasiruošęs pietums ir užsimetęs ant pilvo jau gerokai sutrintą servetėlę. Jis kreipiasi į visus, sėdinčius prie stalo, dar kartą pasakodamas pasaką apie didelio draugo ir kolegos Adomo Godlio triumfą tą dieną, rodos, buvusią vakar, kai jam tarsi žaibo blyksnis sušvito mintis, jog tose tamsiose begalybėse, kurios taip ilgai trikdė jo skaičiavimus, iš tikrųjų ir slypi spindintys atsakymai. Niekas jo neklauso, net Petra. Visi užgniaužę kvapą, susitelkę į tuščią vietą prie stalo, į kurią niekas nedrįsta pažvelgti; visi laukia reikšmingojo galvijų prižiūrėtojo Dafio atėjimo. Prisipažįstu, aš ir pats nesitveriu savame kailyje. Įdomu, kokių gražių vaisių davė mano žaismingas rytinis pagudravimas? Tačiau, staiga prisiminus tas šviečiančias žalias langines ant Aivės trobelės langų, mane perveria negeros nuojautos dyglys. Ar jos pranašauja kažką neišvengiama ir grėsminga, kaip kad pačios atrodo?

— ... jog turėtų būti įmanoma parašyti lygtis daugeliui pasaulių, apimant ir jų begalybes, suprantate, ir todėl tos visos kitos dimensijos... Ką?

Benis nutyla, lyg kas nors būtų kažką pasakęs, kad jį nutrauktų, nors iš tikrųjų niekas nieko nesakė. Elena atsisuka ir pažvelgia į jį nutaisiusi pabrėžtinai rimtą nenusijuokti besistengiančio žmogaus veidą. Šalia jaunojo Adomo sėdinti Uršulė spokso nieko nereginčiu žvilgsniu į staiga nusileidusią tylą, išsigandusi svarstydama, ar nepasakė ko nors, ko neturėjo sakyti. Dabar ji dažnai užklumpa save garsiai murmančią žodžius, kuriuos, jos manymu, ji kalbėjo tik mintyse, o kartais, kai ji tikrai kalba arba mano kalbanti, žmogus, į kurį ji kreipiasi, atrodo, nė negirdi. Pavyzdžiui, ji įsitikinusi, kad prieš akimirką prašė šalia sėdinčio Vagstafo atkimšti vyną, bet — jeigu ji tikrai prašė — jis arba negirdėjo, arba visai jos nepaiso, nes dabar ramiai sėdi alkūnėmis dailiai pasirėmęs į stalą, sunėręs

pirštus, padėjęs ant jų smakrą, tarsi rengtųsi priešpietinei maldelei, ir į ją net nežiūri. Ji sutelkia dėmesį į sūnų ir stebi, kaip jis erzinamai lėtai, pagal savas taisykles pjausto vištą, krūtinėlės gabalėlius užmesdamas ant šlaunelių, kad laukiant Dafio paukštiena neatauštų. Dafis — jų namuose, pakviestas pietų!.. O gal ji tik įsivaizdavo, kad Aivė sakė, jog jį kvietė? Ne, ji neįsivaizdavo, nes... štai ir jis.

Vargšas Dafis. Jam įėjus, įtampa atslūgsta. Jis apsivilkęs geriausius sekmadieninius drabužius — nuskalbtą, išblukusį pilkai mėlyną dryžuotą kostiumą, kokio niekur už Kikladų ribų nesu matęs, o tose salose kiekvienam vos gimusiam berniukui paskiriamas štai toks amžinas drabužis, kuris per iškilmingą ceremoniją jam įteikiamas tapus pilnamečiu ir jau nenusivelkamas iki kapo duobės — daugeliu atvejų nenuvelkamas net tada. Dafio marškiniai labai balti, prasagstyta apykakle, batai rudi. Plaukus jis išsitepęs sakytum ratų tepalu ir užšukavęs nuo kaktos į viršų; su tokia šukuosena jis atrodo lengvai pašėlęs ir traukiantis akį. Dafis sustoja tarpdury ir nuryja įstrigusį gumulą; matosi, kaip šokinėja Adomo obuolys. Atrodo, niekas nesumeta, ką pasakyti, Aivė niekaip neprisiverčia į jį pažvelgti. Tada vienintelė Petra pakyla nuo kėdės, mikliai prie jo prieina, ima už rankos, taip, už rankos, kas visiems kitiems, net ir Aivei, jų visų nuostabai, pasirodo natūraliausias dalykas pasaulyje, ir be žodžių veda į jam skirtą vietą prie stalo. Jis linksi dėkodamas, veidą mėgindamas gaivinti jam neįprasta, neįvaldyta šypsena. Vis dar į jį nežiūrėdama, Aivė vos pastebimai stumteli arčiau jo lėkštės servetėlę, paliesdama audeklą pačiu didžiojo piršto galiuku, ir atsikrenkščia. Jis sėdasi labai įdomiai, tarsi įveikdamas kelias pakopas — kaire ranka atsiremia į stalą, pasilenkia į šoną, kitą ranką prispaudžia prie dešinės šlaunies ir atsargiai nusileidžia ant kėdės, kuri išgąstingai sugirgžda. Gal jį kamuoja reumatas — romatas,

kaip sakydavo vargšė senutė jo motina. Benis Greisas žvelgia į jį su šypsena, atvirai susidomėjęs. Elena ima kamščiatraukį ir duoda jį Rodžiui Vagstafui. Petra grįžta į savo vietą ir sėdasi nuleidusi akis, kaip ką tik komuniją priėmęs tikintysis.

— Mums labai malonu tave matyti, Adrianai, — iš kitos stalo pusės keistai klampiai prabyla Uršulė, atsargiai tardama žodžius, lyg šie būtų suklijuoti ir dabar turėtų būti kruopščiai vienas nuo kito atplėšti. Šalia jos pakėlęs peilį stovi Adomas; ji lengvai paliečia jam alkūnę. — Neabejoju, kad Ponas Dafis, — švelniai sako ji, — norės kulšelės.

Visi pajunta, kaip ima sklaidytis įtampa. Visi mato, kad Dafio apsilankymas nepateisino didžių čia susirinkusiųjų lūkesčių. Šuo Reksas, staiga liovęsis domėtis visais, įskaitant ir Dafį, atsidusęs pasiverčia ant šono ir užsimerkia.

Jaunąjį Adomą apima keista, pakili nuotaika. Tarsi jis kybotų ore, supuotųsi virš kambario. Dėliodamas paukštienos gabalėlius į lėkštes, kurias jam laiko Aivė Blaunt, jis mato savo rankas lyg iš labai toli, o kai prabyla, savo balsą girdi žvangiai vibruojantį galvoje. Jis nesupaiso, kas jam yra — gal vėl užplūdo ta pati laimė, kaip tada, kai važiavo į stotį? Tiesą sakant, gal ir ne; tai tik kažkoks svaigulys. Taip, iš tokio aukščio žiūrint į stalą jam svaigsta galva. Šalia sėdinti motina palenkia virš vyno taurės galvą, jis žiūri į balkšvą, žilti pradėjusių jos plaukų skyrimą ir akimirksniu patiria veriantį jausmą — patį tikriausią gailestį. Kas jam nutiko? Kodėl jis taip pašėlusiai nardo nuo vienos emocijos prie kitos?

Elena kalbasi su Rodžiu ir šypsosi, iš kitos stalo pusės prisimerkusi ją stebi Petra.

Višta supjaustyta, Adomas atsisėda prie savo lėkštės; vis dėlto tasai sūpuoklių pojūtis nepraeina. Jam iš dešinės sėdinti motina

kreipiasi į jį nerimaudama, kad mėsos visiems neužteks. Jis atsako, kad jai reikia liautis nerimavus, kad toji mėsa niekam nė motais.

— Tik pažvelk, Dafis gavo savo kulšelę, — tyliai sako Adomas ir prisiverčia nusišypsoti, bet ji tik spokso į jį kaip paprastai, įdėmiai ir kartu abejingai, išplėtusi akis, nuleidusi galvą, įrėmusi į krūtinę smakrą. — Nesijaudink, — pakartoja jis, tik šįkart jau pikčiau, šiurkščiau, — viskas gerai, juk sakau.

Ar tikrai? Jis labai skaudžiai jaučia, kad prie stalo nėra mirštančio tėvo, kuris taip dažnai triukšmingomis kalbomis traukdavo visų dėmesį. Bet, kita vertus, kada tėvas čia būdavo iš tikrųjų — čia, prie šio stalo, arba kur nors kitur šių namų gyvenime? Šito klausiu aš, ne jaunasis Adomas, kuris už mane atlaidesnis, na, jei būčiau jo vietoje, nebūčiau toks atlaidus kaip jis dabar. Vaje vaje, tėvai ir sūnūs, tėvai ir sūnūs. Nepasakyčiau, kad šiuo klausimu labai daug išmanau. Apie tėvą kalbu kaip apie tėvą, apie save — kaip apie jo sūnų, bet iš tikrųjų mums šios sąvokos — tik metaforos, nes mes negimėme ir nemirsime; atrodo, kad gimimas ir mirtis yra tikrieji šaltiniai, iš kurių mirtingieji semiasi meilės ir netekties jausmus. Senose pasakose kalbama apie poravimąsi ir gimdymą, gyvenimą ir mirtį, bet tai tik pasakos. Mes, kaip ir senasis Adomas savo šeimoje, nesame čia pakankamai įsitvirtinę, kad kada nors galėtume teigti tikrai išėję. Jeigu galite, pagalvokite apie amžinai galingą jūrą ir mus — banguojančius ir siūbuojančius vandenų kuriamus pavidalus; pagalvokite apie orą, atmosferos frontų paverčiamą į perregimas formas; pagalvokite apie ledą; pagalvokite apie liepsną — tokie mes, ir amžini, ir greitai išnykstantys.

Kur mes ką tik buvome? Prie pietų stalo, tarp tų žmonių. Aš tiesiog ramiai leidžiu laiką, į apverstą šilkinę skrybėlę mėtydamas žvilgančias lošimo kortas.

Adomas dairosi po stalą lyg nustebęs, tarsi būtų kažkur paniręs ir žvelgtų iš tų gelmių viską matydamas kaleidoskopiškai — aplink tik raibsta ir mirguliuoja. Jis jaučiasi taip, lyg būtų tempiamas vandeniu po kiliu — vieną akimirką iškilęs į vandens paviršių ir gaudo orą, o kitą jau panardintas į žalią beorę erdvę. Kaip dabar ten, viršuje, žvelgiant iš čia, iš apačios, viskas atrodo plokščia ir blanku, net žmonių pavidalai — ypač pavidalai: motina, sesuo, žmona, taip pat ir absurdiškasis Benis Greisas. Jis prisimena, kaip geležinkelio stotyje Rodis Vagstafas žengė į medžių šešėlį ir tarsi sekundėlę išnyko toje atšiaurioje tamsoje. Kaip suvokti tokią ganėtinai smulkią, ganėtinai padriką realybę, kaip prisiderinti prie visko, kas yra pasaulyje? Jis gyvena toje realybėje, bet vis tiek negali iki galo jos suvokti. Jis stovi apstulbintas visa ko gausos — ir viskas taip skirtinga, viskas taip unikalu. Paprasčiausias žolės stiebelis sudarytas iš neįsivaizduojamos daugybės mažutyčių ir dar mažesnių dalelyčių — o kiek tokių žolės stiebelių yra šiame neįtikėtiname pasaulyje? Tėvui pasisekė šias įmantrias gudrybes pergudrauti — padaryti taip, kad visi fragmentai ar dalelytės susijungtų į didingą junginį, gautą pasinaudojus paprasčiausių skaičių triuku. Bent jau taip mano sūnus.

Krūptelėjęs jis išnyra iš apmąstymų. Visas stalas atgijęs, girdisi susimaišiusios pokalbių nuotrupos. Palenkusi ant žavios kaklo kolonos besipuikuojančią auksaplaukę galvą, Elena kažką pasakoja Rodžiui Vagstafui — Adomo manymu, apie spektaklį, kuriame vaidins; pastarosiomis dienomis ji beveik daugiau apie nieką ir nekalba. Adomas mato, kad jos kaklas subtiliai parausvintas rožiniu porcelianiniu blizgiu, primenančiu kriauklės perlamutrą. Rodis atitraukęs kėdę, kad geriau ją matytų, sėdi atokiau stalo, vieną kaulėtą koją užsimetęs ant kitos, sulenkęs ranką ir prie smakro prispaudęs

smilių. Jis klausosi jos nemirksėdamas, kartkartėmis palinksi, nors jo žvilgsnis skeptiškas, su pašaipos atspalviu. Adomas žmonai pajunta tokio pat gailesčio antplūdį, kokį prieš akimirką pajuto motinai; kodėl Elena tiek daug dėmesio skiria vyrukui, kuris tikrai ją niekina, beje, kaip ir visus — bent jau taip Adomui atrodo, — susirinkusius prie šio stalo. Petra taip pat vis dar stebi juodu — žvalgosi tai į vieną, tai į kitą, tai į vieną, tai į kitą, kaip teniso mačą stebįs žiūrovas; kartkarčiais ji pasilenkia mėgindama kažką pasakyti, tačiau sulaukia atkirčio — jie nesiteikia jos pastebėti, ir ji vėl susmunka kėdėje nebyli ir nuliūdusi. Aivė Blaunt ir galvijų prižiūrėtojas Dafis sėdi vienas šalia kito, gaubiami tik jiems vieniems suprantamos atmosferos; virš lėkštės palinkusi Aivė, itin susikaupusi, tarsi mezgimo virbalais darbuojasi peiliu ir šakute, o Dafis, visai nepaisydamas maisto, nieko nematančiomis akimis dėbso į druskinę. Atrodo, jie susiginčijo ir kalbasi pusbalsiu nežiūrėdami vienas į kitą, po trumpų gūdžios tylos pertraukėlių paskubom drėbdami savo replikas. Vis dėlto jie nesiginčija; tikrai ne. Arba jie derasi ketindami vienas kitam pasižadėti, arba mano vardas ne Hermis.

Staiga garsiau už visus kitus nuskamba Benio Greiso balsas:

— O, ne, jis nemirs, — garsiai ir tvirtai sako jis, — ne ne. — Vis dar ant šono gulėjęs šuo Reksas greitai pakelia nuo grindų didelę galvą ir pažvelgia į jį.

Adomo dešinėje sėdinti Adomo motina tyliai sukosčioja; šį garsą, Adomo manymu, būtų galima pavadinti juoku. Sėdintieji už stalo nuščiūva — turbūt tai ir yra vadinamoji paniška baimė. Benis šypsosi, nepasirinkęs jokio konkretaus adresato, ir gurkšteli vyno; linksmai žiba pro taurės kraštą žvelgiančios mažos juodos jo akys. Nuo tokio pareiškimo sėdintieji prie stalo pasijuto nejaukiai. Taip pat nėra aišku, kam šis patikinimas buvo skirtas. Aivė Blaunt

pakėlė galvą ir pravėrusi lūpas įsispoksojo į mažąjį vyruką, net nebebaksnodama mikliuoju peiliu ir šakute. Kaktą suraukęs Dafis vėl pakibusioje tyloje sutelkia dėmesį į lėkštę, kurioje gulintis vienintelis vištienos gabaliukas ties krašteliais jau pradėjęs raitytis, o kopūstai seniai ataušę ir įgavę nemalonų balkšvą atspalvį. Ar Dafis, ar aš pastebiu šias nuostabiausias smulkmenas? Ar apskritai yra koks nors skirtumas?

Net nekyla abejonių svarstant, apie ką kalbėjo Benis Greisas, kieno baigtį ar bent jau jos artumą neigė. Visus kitus, susirinkusius prie stalo, labiausiai sujaudino staigus, ne laiku ir netinkamoje vietoje išsakyto neigimo kategoriškumas. Iš šešėlių, kuriuose visą laiką slėpėsi, į pietaujančiųjų būrelį žengė juodais drabužiais apsivilkęs mano gentainis Tanatas, nakties sūnus, nešinas iš makšties ištrauktu kardu. Būtent šis staigus jo pasirodymas ir pažadino šunį Reksą, kuris dabar atsargiai pakyla ir stovi uosdamas kitaip suvibravusį orą. Būna akimirkų, kurios jį jaudina labiausiai — kai staiga, tarsi be jokios priežasties, pasikeičia žmonių nuotaika. Jie visi kalbėjosi, jis ir miegodamas juos girdėjo, o dabar visi nutilę ir sėdi labai ramiai, tarsi juos vėl kas nors būtų išgąsdinęs — tas pats paslaptingasis „kažkas“, kas gąsdina visada; išsigandę visi, išskyrus storulį nepažįstamąjį, kuris, atrodo, nieko nepaiso. O lauke, už stiklo sienos, tolimame saulės nutviekstos pievelės pakraštyje augantys medžiai stovi kaip eilė nugaras atgręžusių žmonių, abejingai spoksančių į kažką kita.

Nemirs, a? Vadinasi, jis čia atsibastė baigti savo žaidimėlio. Nuo kada jis tapo gyvenimo ir mirties viešpačiu, tasai ponas Benis, vadinamasis Gailestingasis*?

* Gailestingasis — aliuzija į Benio Greiso pavardę. *Grace* (angl.) – palankumas, malonė, gailestingumas.

Kita vertus, kodėl aš toks suirzęs? Koks man skirtumas, ar vienas iš jų miršta, ar gyvena? Jie visi iškeliaus į laiko pilnatvę, į laiko tuštumą. Vienintelė mano užduotis — perimti laidojimo namų agento pareigas ir palydėti juos į kitą gyvenimą, kad ir koks jis būtų — beje, kiekvienam skirtingas. Jų manymu, mirtis visada ateina per anksti; paskutinę šimto metų dešimtį skaičiuojantis senukas, plikas ir bedantis kaip kūdikis, nekreipia dėmesio į užkalkėjusias kraujagysles, užsikimšusias smegenis ir įsivaizduoja esąs pačiame jėgų žydėjime, tariasi esantis tinkamas dar mažiausiai devyniasdešimčiai metų padūkusio gyvenimo. Turėtume leisti jiems paragauti nemirtingumo; pažiūrėtume, kaip jiems patiktų. Jie ganėtinai greitai pas mus ateitų verkšlendami ir skųsdamiesi skausmais, melsdami juos pribaigti. Mano tėvas kartą svarstė, ar nevertėtų jiems suteikti — cha cha — amžinojo gyvenimo dovanos. Tai nutiko prieš daugelį metų, oi, prieš daugelį metų, Mikėnų karaliaus Elektriono laikais. Štai kas tada nutiko. Senojo karaliaus sūnėnas Amfitrionas — taip, tas pats — ir mano brolio Persėjo — gorgonės Medūzos žudiko anūkas, susižavėjo pussesere Alkmene, Elektriono dukra — taip taip, žinau, vėl kaip visada surizgusios giminystės gijos. Amfitrionas bėgo į Tebus ir mūšio lauke, įvykus kažkokiam nesusipratimui, netyčia nužudė uošvį — na, bent jau jis tvirtino nenorėjęs perdurti senuko, — o narsioji mergelė Alkmenė po visokiausių painiavų, per daug vingrių, kad gaištume laiką narpliodami, nusekė paskui jį ir už jo ištekėjo. Alkmenė buvo išskirtinė būtybė, auksinė mergaitė; net neverta sakyti, kad mano tėtis ją įsižiūrėjo, o norėdamas įsivilioti į lovą pasinaudojo viena iš mėgstamiausių gudrybių, žaviu sąmoju — nusileidus prieblandai jis atėjo pas ją jos vyro pavidalu. Kartu jie praleido dievišką naktį — tariamas Amfitrionas ir brangioji jo mergaitė, — o išaušus mano tėtis išėjo

(beje, aš ir toliau uoliai darbuosiuos nekreipdamas jokio dėmesio į neišvengiamą dvilypumą); ir tada netikėtai iš karų grįžo ne kas kitas, kaip pats Amfitrionas. Matote, kaip įsitraukiau į pasakojimą... Ponia Alkmenė, savaime suprantama, labai nustebo pamačiusi savo miegamajame išdygusį vos prieš minutę išėjusį vyrą, besielgiantį taip, tarsi aistringosios nakties nė būti nebuvo; vis dėlto ji narsiai pasiryžo dar vienam audringam seansui sujauktoje lovoje — karvedys Amfitrionas pasiutusiai ilgai buvo Tesalijoje, kariavo su senais priešininkais, todėl, vos žengęs pro duris, iš karto pareiškė savąsias sutuoktinio teises. Praėjus kiek laiko, pasirodė šių dvigubų vaisinančių išdaigų rezultatas: dvyniai Ifiklas — Amfitriono sūnus, todėl vėliau apie jį mažai kas buvo girdėti, ir Heraklis, kurį mano tėtis su malonumu vadina savo vaiku.

Atsikvėpsiu.

Žaliūkas Heraklis išaugo į galingą vyrą, didingiausią iš didingiausių senųjų galiūnų didvyrių, ple ple ple, ple ple ple... Mat, bet kokie sumanymai, kokių tik imasi mano tėvas, nebūna paprasti ar aiškūs, tačiau nedoros gudrybės, į kurias jis įvėlė drąsų, bet išmintimi netrykštantį Heraklį, mėgindamas įgyvendinti planą mirtinguosius paversti nemirtingaisiais, buvo itin vingrios, palyginti su įprastais standartais. Iš pradžių vargšui vaikinui laikinai atėmęs protą, paskui jis surengė Heraklio susitikimą su Delfų orakulu, kuris jam paliepė ištikimai tarnauti Tirinto karaliui Euristėjui, o šis savo ruožtu dėl visai neaiškių priežasčių ir miglotai numanomų tikslų paskyrė didvyriui daugybę sunkiausių, bemaž neįgyvendinamų užduočių. Jūs žinote tuos garsiuosius dvylika Heraklio žygdarbių — nudaigota daugiagalvė Hidra, pagautas Erimanto šernas, iš amazonių karalienės Hipolitės išgauta juosta ir visa kita, tačiau iš viso tuzino darbų vienuolika tebuvo paprastos uždangos,

pro kurias reikėjo praeiti žengiant dvyliktojo link — sumanyto Cerberio pagrobimo; šį žygdarbį atlikti turėjo nuoširdžiai jūsų Hermis ir mano sesuo Atėnė — tikras galvos skausmas; tiesą sakant, tai dar viena aklina uždanga, nes sumanyta pašalinti ne ką kitą, o patį Plutą. Tai buvo svarbiausias mano tėvo ketinimas, visos jo sumanytos schemos esmė — aš ir manoji sesutė turėjome palydėti Heraklį prie požemio pasaulio vartų, kur sarginio šuns lojimas turėjo prišaukti Plutą pažiūrėti naujųjų atvykėlių, ir tada Herakliui reikėjo įtempti lanką, paleisti į tamsiojo dievo širdį strėlę ir negyvai ją perverti. Tik įsivaizduokite, mirties mirtis! Tačiau tam nebuvo lemta nutikti. Sukilo visas Olimpas, na, arba grasino sukilti. Sklido kalbos, kad tada ir buvo solidarumo laikai, metas, kai senajam Dzeusui buvo parodytos jo galybės ribos. Jis ir taip ganėtinai ilgai elgėsi itin valdingai — apgaudinėjo su jų žmonomis tiek dievus, tiek vyrus, ryte rydavo savo giminaičius nė nekramtęs. Jeigu jis niekieno netrukdomas galėtų sunaikinti mirtį, vadinasi, galėtų sunaikinti ir visus mus. Paprasčiausiai neketinome su tuo taikstytis. Štai taip liko gyvas Plutas, žmonių žudikas.

Kodėl Dzeusas buvo sumanęs mirtį pasmerkti myriop? Aš jo neklausiau ir niekada neklausiu; yra tam tikrų klausimų, kurių dievų tėvui nereikėtų pateikti. Tačiau tai nereiškia, kad negaliu šia tema svarstyti. Ar gali būti, kad jam nemalonu galvoti apie numylėtas mergeles, iš džiaugsmo spurdėjusias jo glėbyje — besimylėjusias su jaučiais ir gulbėmis, aplietas aukso lietumi, kaip sako sidabraburnis poetas, — besiraičiojančias iš skausmo mirties pataluose? Jeigu taip, kodėl neišžudžius visų vyrų ir neleidus geresnėms jų antrosioms pusėms gyventi amžinai? Ne, tada jis būtų per geras, per daug rūpestingas. Jis norėjo, kad jie visi — tiek mergaitės, tiek berniukai, suaugusieji pačiame jėgų žydėjime, senukai ir

senutės — visi patirtų tai, ką patiriame mes — amžinojo gyvenimo kankynę. Kodėl jam būtinai reikėtų turėti priežastį? Vadinkite tai žiaurumu, kaprizu, vadinkite tai dangiškojo viešpaties kerštu savo sukurtoms būtybėms. O gal jis manė sukursiąs naują pusdievių rasę? Taip, yra apie ką pamąstyti — jie ne tik gyventų amžinai, bet ir, o varge, amžinai daugintųsi, kol galiausiai visas pasaulis taptų sausakimšas ir jie būtų priversti šturmuoti dangų ieškodami naujų vietų gyventi. Brr.

Vis dėlto, kaip matote, niekšiškiems jo planams buvo sukliudyta, ir už tai reikėtų dėkoti mums, plačiajai jo šeimai; žmonės ir toliau gali mirti senu, geru būdu.

Šuo Reksas vėl kamuojamas snaudulio — sunki jo galva nukąra. Tamsa, kurią užleido Benio Greiso žodžiai, po truputį traukiasi, visi kiti, sėdintieji prie stalo, po truputį atsigauna kaip rugių pjovėjai, po vidudienio poilsio vėl susirinkę vagose. O virš jų, ore, sklandau ir aš, kiek įmanydamas plačiau išskleidęs apsiausto skvernus kaip Pjero „Gailestingoji Madona“, saugodamas savąjį mirtingųjų nusidėjėlių būrelį. Kaip matote, nesu tik kandus šaipūnas, moku būti ir švelnesnis.

Petra pasinaudoja proga ir nutraukia tylą garsiai klausdama visų, sėdinčių prie stalo, kodėl augliai visada lyginami su citrusiniais vaisiais.

— Sakoma, didelis kaip citrina, — kalba ji, — kaip apelsinas, kaip greipfrutas... kodėl?

Ji dairosi į sėdinčiuosius primygtinai reikalaudama atsakymo, tačiau niekas nieko jai negali pasakyti.

NĖRA DVIEJŲ VIENODŲ DALYKŲ, IR TAI LYGU SKANDALUI; ŠTAI KAS svarbiausia, štai kryžius, prie kurio jau iš pat pradžių buvau prikaltas. Skirtumas: tiesiog pati sąvoka nebereikalinga, tai okazionalizmas, nusikaltas tam, kad paguostų ir apgautų. O, aš sakiau sau, aš vis sau kartoju, kad pasakymas „yra lygus tam ir tam" nėra tas pat, kas „identiškas tam ir tam", bet ar tai svarbu, ar tai guodžia? Mano lygtys apėmė daugybę visatų, bet vis tiek postulavo vienintelį vieningą, tobuliausia tvarka grįstą pasaulį. Gal ir yra toks pasaulis, bet jei ir yra, mes jame negyvename ir nežinome, kaip ten kas klostytųsi. Net ir kokio nors daikto ar reiškinio tapatumas — ne kas kita, kaip tvirtinimas, jog yra būtent taip, o ne kitaip. Tai ar apskritai galima statyti koją ir drąsiai teigti: „Štai čia tvirta žemė?" Dar vaikystėje patyriau tikrą siaubą pamatęs, kaip tiksinčio laikrodžio rodyklės buvo pasuktos atgal; pamaniau, kad ir pats laikas bus pasuktas priešinga linkme, ir viskas žlugs įsigalėjus netvarkai; kita vertus, būtent aš buvau pasirengęs sulaužyti laiko strėlę ir padėti šalin atleistą lanką. Benis Greisas šaipydavosi iš mano dvejonių ir abejonių. Koks mūsų reikalas, pašaipiai klausdavo jis lyg koks senų laikų scholastas, koks mūsų reikalas, ar bus išsaugoti tokie reiškiniai. Štai toks tarp mudviejų ir buvo skirtumas — skirtumas! Aš niršdavau trokšdamas tikrumo, o jis

buvo netvarkos pradas. Kai apie jį galvoju dabar, vėl išgirstu praeities muziką — gergždžiančią, nedarnią, bet kartu ir malonią ausiai — liūdną, mielą jaunystės muziką.

Kad ir ką jis sakytų mėgindamas viską paneigti, mes vis tiek kai ką užbaigėme, mes — praeinamybės alchemikai. Po mūsų jau nebebuvo įmanomos tam tikros didžios galimybės. Naujojoje mūsų pradžioje slypėjo sena pabaisa. Prisimenu tomis dienomis — net pačioje mūsų taip narsiai įsiūbuotos revoliucijos pradžioje — akademijose tvyrojusią atmosferą. Iš pradžių — euforija, paskui — užgriuvę būgštavimai, tada — vis auganti apatija, vis didėjantis nuovargis. Dar pasitaikydavo ginčų, na, greičiau rietenų nei ginčų, per daug karštų, kad ilgėliau užsitęstų, visada besibaigiančių bejėgyste ir aršia frustracija. Po tokių ginčų žmonės skirstydavosi labai panašiai nusiteikę — jie apsigręždavo ir nuslinkdavo tarsi susigėdę, nutildyti, perkreiptomis burnomis ir niurzgėdami. Tarsi viskas prarado kvapą, oras tapo gerokai rūškanesnis, šviesa — gerokai blausesnė. Iš pradžių negalėjome suvokti, kad šis aptemęs pasaulis — mūsų darbas; juk ketinimai buvo absoliučiai priešingi. Kažkodėl taip jau išėjo, kad pratęsimas ar išplitimas suponavo ne didėjimą, bet išsiskaidymą. Paskutinės mano lygtys, saujelė rinktinių, nepriekaištingų paradoksų, ir buvo kombinacija, atrakinusi užantspauduotą laiko kambarį. Mirties alsavimas, pro žiojinčias duris šaltu ir drėgnu gūsiu tvoskęs mums į veidus iš iki tol vienintelio mūsų pasaulio, pasirodė esąs ne naujo gyvenimo kvėpsnis, kaip tikėjomės, bet paskutinis atodūsis. Aš vis dar šito nesuprantu. Iki tol niekieno neįsivaizduota sritis, kurią atvėriau už plytinčių begalybių, buvo naujas pasaulis, kurio link nekels burių jokia eiklioji karavelė. Mes laikėmės nuo jo atokiau jau iš anksto pavargę nuo paprasčiausio fakto, kad tas pasaulis ap-

skritai taip staiga pasirodė esąs. Kitaip tariant, to žinojimo mums buvo iki kaklo. Štai ką atradome savo nusivylimui ir gėdai: mums jau pakanka — daugiau nei pakanka — gluminančių senojo, viskuo pertekusio mūsų pasaulio skirtybių. Tegu toje tolimoje, naujoje vietoje ramiai sau gyvena dievai.

Vis dėlto mes buvom pora kaip tvora — Benis ir aš; eteriu sklendžiantis, triko apsitempęs ir apsiaustu apsigobęs antžmogis ir iš visų jėgų jam į sprandą įsikirtęs storulis jo bendras. O gal viskas atvirkščiai — gal jis sklendžia, o aš iš paskutiniųjų laikausi? Taip niekada iki galo ir nesupratau, kas yra „iš paskutiniųjų". Kiti, atrodo, supranta kuo puikiausiai — jie tiesiog veikia arba leidžiasi patys būti veikiami; gal čia ir slypi visa paslaptis — ne tiek gyventi, kiek būti gyvenamam; tegu gyvenimas pats atlieka savo darbą. Žinoma, Benis, atrodo, taip ir gyveno. Mėgindamas atgauti kvapą po eilinio šaunaus pašėliojimo, likęs tuščiomis kišenėmis ir su nubrozdintais keliais, apsidairydavau aplink ir pamatydavau jį, braukiantį nuo rankovės dulkes ir ramiai sau niūniuojantį, tarsi nebūtume patyrę jokių nuotykių, o tik ramiai pavaikštinėję sekmadienio popietę. Ar aš buvau linkęs į tokį žemą gyvenimą dar prieš pasirodant Beniui ir smagiai mane nutempiant iki padugnių lygio, kad atsikvėpčiau? Žinau, kad man patiko taškytis myžaluose ir skrepliuose, kai tik ten atsidurdavau. Štai, sakydavau sau, štai kur tikras daiktas, tikras reikalas — nenudailinta, grubu, gyva; štai ką reiškia būti gyvam. Čia nėra jokių Ingių ar Uršulių, tik šliundros, kišenvagiai ir vargšė keistuolė Gretchen, beviltiškai ieškanti savojo Fausto.

Neturėčiau perdėti. Širdyje esu bailus, todėl visos keblios situacijos, į kurias mane įpainiodavo Benis, tebuvo išdaigos, pokštai ir mokykliniai žaidimai. Jis apsireikšdavo netikėtu metu netikė-

tose vietose; aš nustebdavau, bet jis — niekada. Visada būdavo keista, kad jis taip triukšmingai įsiverždavo į mano gyvenimą tarsi pertraukdamas kalbą vidury sakinio, riebia ranka paimdavo mane už parankės, patraukdavo šalin nuo bet ko, ką tuo metu darydavau, ir įspraudęs į kampą tyliai, bet iš visos širdies pasiūlydavo kokį nors naują absurdišką pramaną. Ir visada atrodydavo, kad jo nebuvo vos akimirką ar dvi, o dabar jis štai tvarkosi drabužio skvernus ar raitojasi marškinių rankoves, rengdamasis būsimiems skandalams. Merginos... Aišku, merginų būdavo visada; stebėdavausi ir žavėdavausi Benio elgesiu su jomis. Ką jos jame matė, kur slypėjo šito dručkio žavesio paslaptis? Jis įžengdavo į sausakimšą barą, viešbučio vestibiulį, konferencijų salę ir po penkių minučių grįždavo už parankių vesdamas du labai tikėtinus kąsnelius meilės nakčiai — vieną žemą jam ir aukštą — man. Dažniausiai tokie susitikimai baigdavosi nemalonumais arba farsu, arba ir tuo, ir tuo — džinu atmieštomis ašaromis, nutekėjusiu blakstienų tušu, galutinai užtraukta juodo šilko petnešėle, tačiau Benis niekada neišsigąsdavo, nepriimdavo jokių atsisakymų, nesitaikstydavo su pralaimėjimu.

Jis smerkė mano skonį ir apgailestavo dėl mano potraukio Ingei ir į ją panašioms — elegantiškoms, dailioms ir „pagadintoms", bet sutikęs ponią Mak nė nemaniau gintis nuo jo pašaipų. Dabar turiu stabtelėti ir prisipažinti, kad jaučiausi truputį suvaržytas ir šiek tiek sutrikęs. Kad iš pradžių ją palaikiau jo motina, yra viena, bet kad dar ir dabar nesu tikras, kad taip nebuvo, — na, kad ji nebuvo jo motina, — yra visai kas kita. Jis niekada aiškiai ir nepasakė, kas ji tokia, niekada suprantamai nepapasakojo apie jų tarpusavio santykius, o kai viskas atitinkamai susiklostė, praėjus tam tikram laikui nebebuvo įmanoma paklausti. Apie ją

jis kalbėdavo kaip apie ponią Mak, kartais — kaip apie „mano senąją ponią", taigi man aiškiau nepasidarydavo. Iš pradžių atrodė, kad jų amžiaus skirtumas tikrai didelis, kad jis galėtų būti jos sūnus, bet bėgant laikui ir metams keičiant niekada nebuvusį jaunatvišką jo stotą tasai skirtumas mažėjo, o mano dvejonės vis labiau stiprėjo.

Būdamas su ja, jis nebūdavo savimi, na, būdavo ne toks, kokį esu įpratęs jį matyti. Jo elgesys svyruodavo nuo meilikaujančios meilužio pagarbos iki šiurkštaus dirglumo, mano galva, liudijančio apie motinoms ir sūnums būdingus santykius. Su ponia Mak, kiek atsimenu, buvau supažindintas — jeigu „supažindintas" šiuo atveju apskritai tinkamas žodis — Romoje. Ten viešėjau ketindamas atsiimti Bordžos premiją, įsteigtą švelniajam taikdariui, gamtos ir humanitarinių mokslų globėjui Čezarei atminti. Gerai prisimenu viešbutį, vieną iš tų niūrių amžinų rūmų, kurių yra kiekvienoje sostinėje, kur koridoriuose spengia tyla, visuose kambariuose nemaloniai atsiduoda išmatomis, o po laiptais garsiai juokauja nematomas personalas. Prieblandos gaubiamame ištaigingame bare, kuriame, rodos, visada tik popietė, prie kavos puodelių ir mažų pyragaičių sukiojosi neaiškūs kūnai; aukšti langai spindėjo mėlyno spalio dangaus nuostaba. Ar mes su Beniu buvome susitarę susitikti, ar vėl atsitiktinai susidūrėme? — beje, atsitiktinumą išprovokavau aš, o ne jis. Po vienu iš langų, fotelyje, prie žemo stalelio, sėdėjo moteris; kadangi jai iš už nugaros krito šviesa, negalėjau įmatyti jos bruožų, nors nujaučiau, kad ji įdėmiai mane apžiūrinėja. Ji sėdėjo sunkokai palinkusi į priekį, suknelės sijonas buvo glotniai apkritęs praskėstus kelius, o fotelis, kuriame ji įsitaisiusi, tarsi skėtė trumpus, drūtus sparnelius, mėgindamas ją apkabinti ir grąžinti į brokatinį savo glėbį. Jos vilkima suknelė —

vyturų vyturai įvairiaspalvės medžiagos, išmargintos stambiais rožių, bijūnų ar dar kažin kokiais raštais, tarsi pratęsiančiais fotelio apmušalų marginius, todėl ji atrodė lyg užsimaskavusi, tegalėjai įžiūrėti daugybę paskirų kūno dalių — galvą, rankas, plaštakas, storas trumpas kojas. Žinoma, visa tai — tik pirmas įspūdis. Jai už nugaros, lango kampe, pučiant karštam Romos rudens vėjui, be paliovos virpėjo oleandro krūmas.

Benis atėjęs nenustygo vietoje iš anksto trindamas rankas. Jis vilkėjo amžiną, nepamainomą juodą kostiumą ir nešvarius baltus marškinius. Skundėsi, kad oro kondicionierius per daug šaldo — Beniui niekada nebūna per šilta; šitai bendra mums abiem — ir dar labiau trynė rankas. Jis nebuvo nusiteikęs prisėsti; kad pamatyčiau jo akis, dėl atitinkamai pastatytos kėdės turėjau nepatogiai pasukti galvą į šoną ir tada pakelti aukštyn. Kai pagalvoju, jam pasirodžius visada turėdavau kaip nors nepatogiai keisti pozą; kai jis sukiodavosi netoliese, mano kaklo raumenys visada būdavo patempti. Tada jo elgesys man pasirodė kažkoks suktas, jis pats tarsi duso iš kažkokio jaudulio. Jis pasakė, kad išgertų taurę vyno, bet atrodė susirūpinęs kuo kitu. Benis blaškėsi po salę nerasdamas vietos, kol galiausiai jo žvilgsnis užkliuvo už prie lango sėdinčios moters. Ar jie pasiuntė vienas kitam kokį nors ženklą? Benis atsikrenkštė ir kažką sumurmėjo, paskui priėjo prie sėdinčios moters, manieringai atsidrėbė į šalia stovinčią kėdę, atmetęs galvą ir pakėlęs vieną petį, tarsi dagerotipui pozuojantis frakuotas džentelmenas, ir dėbtelėjo į mane kviesdamas, suraukęs kaktą. Truputį dvejodamas atsistojau ir priėjau.

— Čia, — kone abejingai sugergždė jis, — ponia Mak.

Ji pažvelgė į mane iš fotelio ramiu, vertinančiu žvilgsniu ir kilstelėjo ranką lyg norėdama, kad pabučiuočiau — grakščiai

išlenkusi riešą, nukorusi atpalaiduotus pirštus; ranką tik paspaudžiau. Delnas pasirodė lygus, kremzlėtas, vos šiltas, primenantis paukščio kojelę. Ji buvo kažką užsidėjusi ant galvos — glotniai apgaubiančią skrybėlaitę ar dailiai užrištą skarą, todėl prisiminiau garsiame plakate gerąją naujieną išrėkiančią Lilę Brik arba Mileto valstietę su galvos apdangalu. Man paliko įspūdį ryškiaspalvės gėlių girliandos, kaspinai, aplink ją besiplaikstančios mirgančios šilko juostos. Jos veidas buvo daugiau platus nei pailgas, su tarsi išskaptuotais išraiškingais žandikauliais ir beveik neturinčia lūpų burna, rodos, besitęsiančia nuo vienos ausies iki kitos, vienu metu ir varliška, ir kone prakilnia. Jos oda buvo pilkšvai balta ir atrodė sausa kaip rupūs miltai. Po plačia suknele galėjai nuspėti laisvai krintančias nesuvaržyto kūno klostes. Lengvai pasiduodantis nepadorioms mintims, iškart pamėginau įsivaizduoti vienas kitu susižavėjusius Benį ir ją, tarsi jūrų vėplių porelę, besitaškančią ir trimituojančią sūkuriuojančiuose vandenyse; gal todėl aš jau kitą akimirką tyliai pagalvojau apie galimus jų kraujo giminystės ryšius — kad daugiau niekada nebesismaginčiau tokiu vaizdiniu. Labiausiai mane pribloškė ponios Mak akys — blizgančios, kiek išsprogusios, nedidelės, bet baugiai veriančios ir tokios ryškios, jog jų šviesoje nublanko kiti bruožai, net ypatingoji burna. Prisimindamas tą pirmąjį susitikimą galėčiau tvirtinti, kad tos akys buvo juodos, bet vėliau, kai man teko nelaimė geriau į jas įsižiūrėti, jos man atrodė tamsiai violetinės — ar gali akys keisti spalvą atsižvelgiant į aplinkybes, šviesos žaismą ar akimirkos nuotaiką? Turbūt atsisėdau. Nežinau, ką jai sakiau, ką ji man sakė. Ar ji kalbėjo su akcentu? Jeigu ir su akcentu, man neužkliuvo. Dar viena paslaptis. Jai virš peties, prie lango, oleandro krūmo žvilgantys lapai virpėjo ir krūpčiojo, tarsi ant šakelių būtų nuolat pila-

mos vandens čiurkšlės. Gal dėl kontrasto tarp nejudraus, pilkšvo, plokščio, plataus jos veido, įnirtingų už nugaros žaliuojančio augalo judesių ir aplink ją vilnijančių šilko skiaučių ji man labai priminė elektrinį ventiliatorių su prikabinta įspėjančia juostele, iš lėto į visas puses sukiojantį palenktą buką galvą, su grotelėmis pridengtomis burzgiančiomis mentimis, kurios vis sukasi, sukasi, sukasi...

Benis leidosi į padriką pasakojimą apie tai, kaip mes pirmą kartą susitikome toli šiaurėje, vėsų vidurvasarį. Jo balse skambėjo kažkokia atsaini gaidelė, alsi nekantra, tarsi jis būtų mokinys, priverstas iš naujo pasakoti nuobodžią pastraipą, kurios gerai neįsiminė. Ponia Mak, atrodė, nesiklausė, išties atrodė taip, tarsi nė nekreiptų į jį dėmesio. Tačiau mane ji vis tyrinėjo apžiūrinėdama išsiblaškiusiu, bet skvarbiu žvilgsniu, klaidžiodama manimi klastingai kaip katė, nors už apsauginio dangtelio ir toliau tyliai sukosi mentės. Prikaustytas būtinybės klausytis Benio dėstomos prastai išmoktos pamokos ir kęsdamas ponios Mak tiriamą žvilgsnį, nemaloniai pasijutau tarsi pakeltas ir kažkur nešamas tarp jų abiejų kaip satrapas, tyliai leidžiamas žemyn vis siaurėjančiu tarpekliu, samdyto žudiko irštvos link. Padavėjas atnešė Beniui vyno, Benis paėmė taurę, godžiai sriūbtelėjo gurkšnį ir įsižiūrėjo į niekur prikandęs liežuvį. Jis tarsi kažko iš manęs reikalavo, tyliai manęs kažko prašė, kažkokio supratimo ar nebylaus pritarimo.

Jau vėliau, tą patį vakarą, ponia Mak man papasakojo savo gyvenimo istoriją, tiksliau, atkarpas — istorijos atkarpas, savo gyvenimo atkarpas. Mes buvome lauke, viešbučio terasoje, žvelgėme į prožektorių nušviestus tolyn išdrikusius istorinius griuvėsius. Rausvai violetinėje prieblandoje tai šen, tai ten šmėkščiojo šikšnosparniai. Man buvo vėsu, jaučiausi apgirtęs, negalėjau tin-

kamai susikaupti ir labai gerai perprasti sumazgyto, įmantriai audžiamo jos pasakos audinio. Kadaise, miglotoje praeityje, ji buvo trumpam ir — ji ypač pabrėžė — be jokių rezultatų susituokusi su gerbiamu ponu MakKažkokiu, turtingu silpnų plaučių homoseksualu, įgaliotuoju Kažkinkokios respublikos ambasadoriumi prie Šventojo Sosto, daugybės puikių namų Kapryje, Paryžiuje, Manhatane ir Sidi bel Abese savininku, kuris prieš ankstyvą ir, kaip ji tyliai patikino, išties įspūdingą gyvenimo pabaigą prisakė jai būsimą didžiulį palikimą panaudoti visos žmonijos gerovei kelti, o ypač fizikos mokslams skatinti; ambasadorius jau seniai buvo entuziastingas šios srities savamokslis žinovas. Klausiausi šio kratinio maloniai susižavėjęs, gurkšnodamas šeštą ar septintą sauso putojančio vyno taurę ir kvėpuodamas kanalizacijos smarve, kurią mums siuntė Roma tarsi apžadinio aukojimo dūmą. Kalbėdama ponia Mak lyg hipnotizuodama gręžė mane iškiliomis mažomis, blizgančiomis akimis, linguodama priešais kaip žiedais susirangiusi kobra. Gal viskas buvo tiesa — ponas Makas ir jo prasti plaučiai, rūmai su minaretais Magribe, mirties patale duotas priesakas ir visa kita. Pasaulyje yra daug pasaulių — kas jau kas, bet aš tai tikrai šitai žinau — ir visi jie vienas už kitą keistesni, įvairesni ir, sakyčiau, absurdiškesni. Įmanoma viskas. Jai baigus mudu pastovėjome kelias akimirkas tylėdami, žvelgdami į savo taures, o tada ji susverdėjusi palinko į priekį, užsikvempė visu svoriu ant manęs graibydama rankos, o sugriebusi tvirtai ją suspaudė. Viskas baigėsi tuo, kad aš praradau pusiausvyrą ir būčiau nukritęs nusitempdamas kartu ir ją, jeigu ne mus sulaikęs raupuoto kalkakmenio turėklas. O kas, jeigu mes būtume nupuolę nuo balkono ir nukritę ant griuvėsių apačioje? Ką būtų pamanęs Benis, kai mus būtų radę pasruvusius krauju ir

sulaužytus, išsikėtojusius, susikibusius už rankų prie pat pirmojo Vespasiano statinio?

Man šovė mintis, jog ji galbūt siūlė man pinigų. Kodėl gi tada pasakojo apie gerbiamo pono Mako meilę mokslui, jo filantropiškus polinkius ir apie jo palikimą, dėl ko gi dar ji taip staiga ir aistringai ėmė reikšti intymius jausmus, desperatiškai stvėrė mano ranką? Švelniai iš jos išsivadavau jausdamasis kaip gerai išauklėta aristokratė panelė, kurią sena stora ponia ką tik pakvietė pamėginti dirbti viešnamyje. Mes apsisukome ir grįžome į viešbutį: aš — sutrikęs, o ji — labai susimąsčiusi. Kai ją pamačiau kitą kartą, ji merdėjo.

Ar tada buvo kitas kartas? Ar aš ją mačiau tik du kartus? Neprisimenu. Savaime suprantama, būtent Benis nuvedė mane į ligoninę kalnuose jos aplankyti. Tada buvo pats vasaros vidurys; vaiskiame, gryname ore neįtikimai aiškiai girdėjosi skambantys karvių varpeliai; iš pradžių pamaniau, kad tai įrašas, kurį ligoninės personalas „leidžia“ palatose vietoje įprastos raminamos muzikos. Ponia Mak mėnesių mėnesius klaidžiojo po žemyną ir apkeliavo jį skersai išilgai lyg sužeistas žvėris, ieškantis vietos nugaišti. Plika, išpurtusi ji gulėjo neužsiklojusi siauroje baltoje lovoje, numesta kaip kokia nors daržovė, neramiai šaudydama akimis ir pirštais pašiodama paklodę. Nepaisant atitinkamų aplinkybių, ji kaip visada buvo pasipuošusi įvairiaspalviais kaspinais ir juostelėmis. Stengiausi nežiūrėti į stambius, nuogus, dėmėtus jos kelius. Pro langą krito linksmai abejingos Alpių saulės spinduliai. Iš pradžių pamaniau, kad ji manęs nepažino, bet tada ji karštai suspaudė mano ranką — ir vėl! — ir padrikai šnabždėdama ėmė pasakoti apie kažką, kas nutiko labai seniai, bet aš visai nieko nesupratau. Vis dėlto apsimečiau, kad suprantu, ir stengiausi atrodyti susi-

domėjęs — o, ta šleikšti šypsena, tokiais atvejais prilimpanti prie veido! — bet Benis truktelėjo mane už rankos ir patempė lūpą tarsi sakydamas, kad man neverta vargintis, tada aš pasitraukiau nuo lovos, ponia Mak paleido mano ranką ir netikėtai atsikvėpė piktu juoku kaip tetulė, gailiai dūsaujanti dėl nepaprastai mylimo, bet neišauklėto storžievio sūnėno; aš pasijutau nejaukiai, tarsi tikrai būčiau neišauklėtas, išsilaisvinau iš Benio rankos ir išėjau iš kambario. Nežinau, ar buvau ją dar kada nors sutikęs, išskyrus tuos du kartus, kuriuos prisimenu, bet tikrai žinau, jog tuomet ją mačiau paskutinį kartą.

Tą pačią dieną, kiek vėliau, mudu — Benis ir aš — atsidūrėme dideliame įstiklintame balkone, kur į vieną eilę buvo sustatyti mediniai krėslai su sulankstytomis raudonomis vilnonėmis antklodėmis ir poroloninėmis pagalvėlėmis ant kiekvieno, o prieš akis vėrėsi didingas vaizdas — dantytos snieguotos viršukalnės, rodos, aršiai besivaidijančios ir negalinčios susitarti, kuri labiau žavi ir traukia akį. Buvo vidurdienis; tiek personalas, tiek pacientai turbūt valgė priešpiečius, nes ten nebuvo nė gyvos dvasios, tik mudu. Benis pasinaudojo proga surūkyti draudžiamą cigaretę, laikydamas ją kaip gatvės vaikigalis — apgaubęs kumščiu ir pelenus berdamas į švarko kišenę. Visada pavydėdavau rūkaliams nedidelio ritualo, kurį jie gali atlikti dvidešimt ar trisdešimt kartų per dieną prisidegdami cigaretę, giliai įtraukdami, prisimerkdami, lėtai iškvėpdami. Mėginau jam pasakyti ką nors guodžiančio, bet nieko negalėjau sugalvoti. Taip pat negalėjau suvokti, kodėl turėjau ten būti — kas man buvo ponia Mak, kas aš buvau poniai Mak? Vis dėlto man atrodė, kad prieš savo valią buvau įtrauktas į kažkokį nartų intymumą. Dabar ne tik Benis man atrodė kaip sūnus — mes abu galėjome būti lyg du jau suaugę broliai, suvesti

nemalonios progos prie mirštančios motinos patalo. Benis papsėjo cigaretę ir dūsavo, dūsavo ir papsėjo apžiūrinėdamas patalpą tarsi ko nors ieškotų — ko nors, kas turėtų ten būti, bet dėl nesuprantamų priežasčių nebuvo. Tada jis pasakė labai keistą dalyką, kurio svarbos tuo metu nesupratau; beje, nesuprantu ir dabar. „Tau nėra ko jaudintis, — pasakė jis suraukęs kaktą ir šnairuodamas man į kelius. — Viskas bus gerai." Kaip rimtai ir reikšmingai jo lūpose nuskambėjo šie paprasti žodžiai. Aš linktelėjau vis dar nieko nesakydamas. Kodėl jis ramina mane, jei pats greitai patirs netektį? Galėjau paklausti, bet neklausiau. Tikriausiai mano nenoras buvo susijęs su vieta — su aukštybėmis, nerimą keliančia tvarkinga ištiestų krėslų eile ir dideliu virš mūsų šviečiančiu langu, pro kurį matėsi beprotiškai gražūs nerealioje popietės šviesoje spindintys kalnai.

Niekada neleidau Uršulei susipažinti nei su Beniu, nei su ponia Mak — įdomu kodėl? Ji baidydavosi net minties apie juos, net ištartų jų vardų. Manau, ji įtarė, kad mūsų santykiai kažkokie gašlūs, kad jie įviliojo mane į kokią nors grupuotę, kuri laikosi kūniškumu grįstų taisyklių ir ritualų. Nesakau, kad ji įsivaizdavo orgijas, kurių metu ant plačios, plikos ponios Mak sėdynės krauju rašau runas ir magiškas formules, o šalia stovintis Benis Greisas ragina mane botagu ir pančiais; ne, tokių vulgarybių ji negalėjo įsivaizduoti. Ji — lyg skaisti vaidilutė, ir šiuos du žmones, tiksliau, pačią jų idėją, ji, sakyčiau, įsivaizdavo kaip visų niekingo pasaulio pagundų ir meilės malonumų personifikaciją. Bet, antra vertus, ar ji tikrai taip labai klydo? Ji gelbėjo mane nuo paties manęs; tokia buvo jos misija iš pat pradžių. Ryžto jai pakako. Nors Uršulė buvo jauna, kai susipažinome, ji dvelkė kažkokiu tikrumu ir pastovumu, išbaigtumu, poliruotu žvilgesiu — išbaigta, nusistojusi,

nublizginta, bet vis dėlto kartu stebėtinai pažeidžiama. Man atrodė neįmanoma atsispirti žaviam jos kelių virpuliui ir savitam netvarumui; šios neišlaikomos pusiausvyros priežastis — ne nerangumas, bet rūpestis ir budrumas, kuriuo apsiginklavusi ji skynėsi kelią per išdavikiško pasaulio valdas. Štai kaip mintyse ją regiu, savo brangią, mielą žmoną, atsargiai žengiančią prie manęs, susikaupusią, suraukusią kaktą, nuleidusią akis, pakėlusią alkūnes ir į abi šalis tiesiančią rankas, tarsi mėgintų prisilaikyti nematomų lentynų iš oro, suspaustais keliais, lengvai nusklembtais kulnais, virš manęs palenkta galva, kad matyčiau per patį galvos vidurį nubrėžtą skyrimą — tobulą sniego pilkumo griovelį. Vis dėlto svarstau, ar nebūsiu jos prašęs per daug arba, galbūt dar blogiau — per mažai. Giliose Borneo, o gal Naujosios Gvinėjos džiunglėse, na, nesvarbu kur, gyvena primityvi gentis — maži tvirti žmonės dideliais pilvais ir pajuodusiais dantimis, valgantys savo protėvius ir rauginantys priešų galvas, o gal atvirkščiai, pamiršau. Genties moterys nešioja per nosį pervertą kaulą ir baisingai ištampo ausų spenelius, nes įsiveria į juos žiedus, o vyrai — tikriausiai aš viską išgalvoju, ką? — vyrai savitais protezais prailgina savo vyriškumą, įstatę jį į ilgą, siaurą bambuko ūglį, kurį laiko atkišę stačiu kampu, pasirišę supinta virvele, pritvirtinta prie galo — na, prie bambuko galo, — paskui sunerta į kilpą ir apjuosta apie galvą. Sulaukę lytinės brandos šie vyrukai dalyvauja iniciacijos apeigose, kurių metu jiems įteikiama ne tik bambuko lazdelė ir jardas virvės, bet ir išdrožta medinė figūrėlė — ganėtinai abstrakti, tačiau vis tiek panaši į storą, mažą moterį be aiškių bruožų, sakyčiau, ne tokią jau ir nepanašią į storas, mažas jų motinas. Tie gentiniai totemai tikrai įspūdingi — esu jų matęs muziejuose. Berniukai gauna jau nežmoniškai senas lėlytes, saugotas daugelio kartų, nugludintas

ir nublizgintas laiko ir ilgo naudojimo. Jų paskirtis — lydėti vaikinus per visą gyvenimą teikiant paguodą ir palaikant draugiją, o svarbiausia — atstojant visokiausių abejonių, baimių, audringų potraukių ar kerštingų troškimų saugyklą; toji figūrėlė — nusiraminimą teikiantis ir gerbiamas daiktas, bet taip pat ir atpirkimo ožys, tiksliau, atpirkimo ožka. Svarstau, ar man Uršulė nebuvo kažkas panašu į tokią figūrėlę. Tai tamsi mintis, ir aš nenorėčiau ilgiau apie tai mąstyti.

Vaikai man buvo tikras siurprizas — antrasis nustebino ne mažiau nei pirmasis. Suprantu, skamba absurdiškai, bet taip yra. Žinoma, abiem atvejais nesulaikomai vis didėjantis iškilumas ties žmonos pusiauju turėjo mane apsaugoti nuo neišvengiamo įvykio sukelto šoko. Tačiau taip nenutiko — ne kartą, bet du svirdinėjau apstulbęs. Po mitrių biologijos išdaigų staiga atsiradusios mistiškos būtybės labiausiai baugino nepaneigiamu kitoniškumu. Žinau, žinau, kiekvienas kitas yra kitas, kitaip ir būti negali. Tačiau, pavyzdžiui, Uršulė ar net Dorotėja, du žmonės, kuriems per visą gyvenimą buvau pats artimiausias, na, jei neskaičiuočiau motinos, kurios dabar ir neskaičiuoju, žodžiu, mano žmonos buvo aistringai man atsidavusios, todėl galėjau susidaryti iliuziją, kad įveikiau žiojėjusį plyšį — kitoniškumo plyšį, tačiau kai visokeriopo rūpesčio objektu tapo tos mažos naujutėlaitės būtybės — arba baugiai ramios, arba įnirštančios iki raudonumo dėl menkiausio niekniekio, — tą iliuziją išlaikyti tapo gerokai sunkiau. Ypač daug nerimo man kėlė berniukas, ir ne tik todėl, kad gimė pirmas. Jis buvo visai kaip kūdikis iš animacinių filmukų — apskritaveidis, pūstažandis, užkištas čiulptuku, plikas, vos su kelių plaukelių klaustuku ant pakaušio, galintis staiga ištiesti iš lopšio tvirtą rankutę ir trenkti vargšui katinui Silvestrui smūgį

iš apačios taip, kad šiam net susisuktų akys, o virš galvos sušvistų kreiva sproginėjančių žvaigždučių aureolė. Ten buvau aš — toks pat svirdinėjantis žingsnis, toks pat išgąstingas, žvairas žvilgsnis. Mergaitė buvo visai kitokia — gulėdavo rami ir budri, tarsi gimimas jai būtų kieno nors iškrėstas pokštas, kurio padariniai bus dar šiurpesni nei pats gimimas.

Bet ji — mano mylimiausioji. Jai atsiradus, berniukas jau buvo didelis vaikis — atsargus, uždaras, atsiskyręs. Jis manęs bijojo, aš irgi jo bijojau. Jau iš pradžių mačiau, kad mergaitei kažkas negerai, kad jai kažko trūksta, tarsi jungties su pasauliu, kuriame mes visi gyvuojame daugiau ar mažiau vykusiai apsimesdami, kad čia mūsų namai. Man turėtų būti gėda prisipažinti, jog dėl to labiau džiaugiausi nei nerimavau. Pagaliau radau sielą, su kuria galėjau viskuo dalytis, sielą, kuri buvo tokia pat pažeista, kaip ir, mano įsitikinimu, manoji.

Ar aš juos mylėjau, ar myliu? Klausimas paprastas, bet itin delikatus. Kiek galėdamas saugojau juos nuo pavojų, nieko nešykštėjau, nelepinau, mokiau atskirti tas vertybes, kurias pats branginau, kurių, kaip man atrodė, jiems gyvenime prireiks. Nerimavau, kad jie nenukristų, neįsipjautų, neperšaltų, nesusirgtų raupsais. Manau, drąsiai galėčiau sakyti, kad tam tikrais žūtbūtiniais atvejais dėl jų gyvybės būčiau galėjęs atiduoti savąją. Bet atrodo, kad viso to nepakako — ir vėliau reikėjo pastangų, ne, ne pastangų, bet poveikio, efekto, tiksliau, afekto — sakykim, tam tikros būsenos, tam tikros pozicijos pasaulio atžvilgiu, to, kas vadinama meile. Kai apie ją kalbama, na, apie tą jų meilę, kalbama kaip apie didįjį blogį, kaip apie mokslui nežinomos, bet visur aplink mus ore sklandančios bacilos sukeltą katastrofą; toji bacila gali pažeisti visus organizmus, išskyrus pačius šalčiausius,

ji kaip tuberkuliozės spora. Tačiau man atrodo — jei aš gerai suprantu šią sąvoką, — jog deramai ir iš visos širdies mylėti galima tik anonimiškai ar bent jau nesiskelbiant, kad nepasirodytum ko nors prašąs mainais, nes prašymas ir gavimas — meilės priešybė, bet, kaip sakiau, jei aš teisingai suprantu šią sąvoką, nes, sprendžiant iš to, ką jau pasakiau ir kas iki šiol man buvo sakoma, atrodytų, kad suprantu klaidingai. Labai keblu. Tokiai meilei, apie kurią kalbu, prireiktų antžmogiškų gebėjimų aukotis ir atsiduoti pamirštant save, gebėjimų, būdingų šventajam arba dievui; šventieji, kaip žinome, yra pabaisos, o kalbant apie dievus... na... Gal čia mano bėda, gal per aukštai keliu kartelę. Gal žmogiška meilė paprasta, todėl man nesuprantama, nes aš nepataisomai linkęs viską komplikuoti. Gal taip ir yra, gal toks ir atsakymas. Bet aš taip nemanau.

Ir vis dėlto aš turbūt myliu nė pats to nežinodamas; ar gali taip būti, kad mylima nevalingai, nesąmoningai? Kartais, kai pagalvoju apie tą ar kitą asmenį, sakykim, apie žmoną, sūnų ar dukrą — dabar nekalbėkime apie mano marčią, — mano širdis, na, tai, ką vadiname širdimi, nevalingai prisipildo kažko lipnaus ir karšto, tarsi širdgėlos, bet malonios širdgėlos, tokios galingos, kad savyje imu kniūbčioti, man užgniaužia gerklę ir akyse pradeda tvenktis ašaros, taip, tikros ašaros. Tarsi būčiau ne aš, nes paprastai nealpėju ir nesvaigstu. Taigi gali būti, kad manyje slypi didžiuliai meilės rezervuarai, o tie išsiliejimai — perteklius, bėgantis per cisternos kraštus, kai įmetamas koks nors sunkus daiktas.

Visada maniau, kad mirtis bus didinga, išganinga sumaištis, kaip girtuoklio sapnas, bet tik pažvelkite į mane, žengiantį paskutinius žingsnius, tiksliau, net nebepastovintį ant kojų, tačiau skaidrios kaip varpas — nors, aišku, galiu jus patikinti, ne tokios

skambios — sąmonės. Aš silpstu; norėjau pasakyti, mano ryžtas silpsta. Jeigu ir toliau viskas taip klostysis, galiausiai turėsiu kviestis kunigą, kad išklausytų išpažinties.

Bet Uršulė... grįžkime prie Uršulės temos. Man dėl jos neramu. Man nesisekė su žmonomis — vaje, ką aš kalbu? Noriu pasakyti, kad mano žmonoms su manimi nepasisekė. Vieną priverčiau nusiskandinti, kitą — pradėti gerti. Ne pati geriausia sutuoktinio reputacija. Žinau, nebuvau Uršulei teisingas, neskyriau jai tiek dėmesio ir pagarbos, kiek reikėjo. Su vaikais elgiausi kaip su suaugusiais, o su žmona — kaip su vaiku. Gal bijojau ją prarasti, kaip praradau Dotę, todėl tariausi privaląs ją saugoti amžinoje mergystėje? Tarsi mirtų tik suaugę. Nežinau, kada ji pradėjo gerti iš tikrųjų. Manau, po Petros gimimo. Svaigulys, pykčio priepuoliai, rytiniai verkšlenimai ir vakarinės raudos... tada viską aiškinausi kaip pogimdyvinę psichozę, bet dabar manau, jog priežastis buvo paprastesnė. Ji labai taktiška, na, net per švelniai pasakyta; ji — takto meistrė. Ir todėl, kaip ir dar dėl daug ko, man skaudu, drovu, negera. Ką aš jai duodu mainais?

Man pavargo galva, nebegaliu mąstyti. Kai taip pasijusdavau senais laikais, pašokdavau ir matuodavau žingsniais grindis — žingsniuodavau ir žingsniuodavau užsisklendęs savyje su savo bėda kaip pantera, kol atgaudavau pusiausvyrą. Kaip man patikdavo surikiuotos mintys, geležiniai skaičiavimai, vienas paskui kitą nenutrūkstamoje samprotavimų grandinėje dėliojami terminai. Niekur ir niekada neįmanoma patirti tokio džiaugsmo — tylaus vieno paties mąstančio žmogaus džiaugsmo. Ar Uršulė man pavydėjo atsiskyrėliškos profesijos, ar ja piktinosi? O vaikai? Būdama maža, Petra įsliūkindavo į kambarį, kuriame dirbdavau, susirangydavo ant grindų, apsikabindavo kelius ir stebėdavo mane

kaip katę, kartkartėmis iš lėto sumirksėdama. Mane ramino jos buvimas, o berniuko buvimas nebūtų raminęs. Koks jam buvau neteisingas, net labiau neteisingas nei Uršulei, o dabar jau per vėlu pasitaisyti. Pienas palietas, pienas palietas, pieninės grindys užtvindytos, o pienininkas su savo šeimininke žliumbia neatsižliumbia. Bet ar aš mėginčiau pasitaisyti, jei turėčiau laiko ir žinočiau kaip? Toji tyli mergaitė pulsavo kažkokiu ritmu, kuris mušė sutartinai su dunksinčiu manyje. Tarsi ji būtų su manimi susijungusi, tarsi aš, o ne jos motina, būčiau ją pagimdęs, ir likusi bambagyslė dar nebūtų nupjauta. Vis dėlto būtent Adomas pasirūpins Uršule, kai iškeliausiu, esu tvirtai įsitikinęs. Jis jai geras ir visada kantrus. Jis jai nepriekaištauja ir nemėgina įtikinti laikytis sauso įstatymo — toli gražu ne, jis maloniai pakantus šiai liūdnai jos ydai. Ir aš buvau pakantus, tačiau tai visai kas kita; mano pakantumas, sakyčiau, buvo tarsi tam tikra abejingumo forma. Taip, jis jai bus geras, bus geras jos labui. Tik pažvelkite į jį dabar, sekantį paskui ją į virtuvę su krūva lėkščių rankose; jis toks paslaugus ir rūpestingas. Dienomis, tokiomis kaip ši, į tą didelį akmeninį kambarį saulės pluoštai krinta lyg kažkaip droviai, įspindę pro didelį langą už kriauklės staigiai smigdami žemyn. Nuo viryklės kaip visada sklinda lengvas puvėsių — dujų — kvapas, virš stalo kabančios lempos gaubtą tingiai ratu ropinėja trys vasarinės musės. Ji labai žaviai bėgioja, toji Uršulė, kai susijaudina ar supyksta — bėgioja truputį krypuodama, stypčiodama ties keliais kreivokomis kojomis. Jai patinka beformės, minkštos, pilkų, levandos ar rausvai violetinių atspalvių vilnonės suknelės. Kai tik pradėjome kartu gyventi, aš ją vadindavau balandėle ir gainiodavausi aplink namą pastatęs uodegos plunksnas. Kaip ji nuo manęs bėgdavo, kaip pašėlusiai ulbėdavo ir juokdavosi: „Ne ne ne ne *ne*!“ — kol ją

pasivydavau ir prisispausdavau, tą spurdančią, tankiai alsuojančią paukštytę. Ėch, taip. Įsivaizduokite mane taip, kaip aš save įsivaizduoju — daužantį kaktą sugniaužtu kumščiu — dar ir dar kartą, bum bum bum be jokio gailesčio, apraudantį prarastus metus, prarastą laiką. Galimybes, kuriomis nepasinaudojau.

— ... ateina štai taip, — sako ji, — nė žodeliu neperspėjęs, — prisimerkusi ji piktai dėbteli į kažką kriauklėje. Ji, kaip ir marti, trumparegė; kaip marti, ji iš tuštybės nenešioja akinių. — Ir dar kalba apie mirštantį tavo tėvą.

Mano sūnus padeda atneštas pietų lėkštes į saulės nušviestą indų džiovyklą. Kaip labai seniai jį mokė močiutė, maisto likučius jis sudėjęs į viršutinę lėkštę. Visai kaip ir aš, jis pasaulį nori matyti tvarkingą. Staiga jam pajuntu tokį švelnumo antplūdį... Ir kas mane taip paveikė? Tikriausiai tai, kaip jis tas lėkštes padėjo, šio didelio lėtapėdžio vyro — mano sūnaus! — ir elegancijos, su kuria jis atliko paprasčiausią namų ruošos darbą, nesuderinamumas. Kai jis ir mergaitė buvo maži, melsdavau, kad tik gyvenčiau ir matyčiau, kaip jie užauga; dabar esu dėkingas už tai, kad nematysiu jų pasenusių.

— Bet iš tikrųjų jis pasakė, kad jis nemirs, — nežiūrėdamas į motiną sako Adomas.

Dažnai pastebėdavau tokį vieną jam būdingą dalyką — kartais jis staiga sustingdavo, sustodavo, kad ir ką darytų, tarsi žaisdamas žaidimą, kurį vaikystėje žaisdavom ir mes; rodos, jis vadinosi „Statulos“. Ir Uršulė taip daro; tikriausiai jis iš jos ir paveldėjo. Oi, visi tie genų perduodami tikai ir bruožai... kodėl taip būna?

Ji pakelia galvą ir pažvelgia į saulės nutviekstą langą; man pažįstamas tasai klaidžiojantis žvilgsnis.

— Ką? — tarsteli ji.

Adomas sumirksėjęs atgyja iš stingulio, trukteli pečiais, įkvėpia, pasipurto kaip šuo. Jam nespėjus nieko pasakyti, greitu žingsniu įžengia Aivė Blaunt, nešina dar viena lėkščių krūva; ji atėjo iš koridoriaus, vedančio pro viryklę. Aivė ant nugaros kažkuo susirišusi neklusnius plaukus, tačiau kelios spirale susisukusios garbanos išsipešusios ir apkritusios atšiaurų, blyškų veidą. Jie abu spokso į Aivę, į šią romią medūzą, tarsi jos nė nepažinotų. Ji sustoja tebelaikydama indus. Jos žvilgsnis lengvai paklaikęs.

— Man reikia, — skubiai taria ji Uršulei, ne, greičiau sušnabžda, — man reikia su jumis pasikalbėti.

Adomas žengia į priekį ir paima iš jos lėkštes — tvirtai suėmęs ištraukia jas iš rankų, tarsi išvaduodamas Aivę nuo laikomo ginklo, ir deda ant džiovyklos šalia kitos tokios pat jo atneštos krūvos. Indai, kriauklė, saulėtas langas — kokie brangūs staiga pasirodo šie absoliučiai kasdieniai daiktai.

Kartais taip trokšdavau Uršulės, jog net laikydamas ją glėbyje jausdavau, kad jos negana; tada spausdavau ją prie savęs vis karščiau ir karščiau, glėbdavau aštuonkojo čiuptuvais, apimtas troškimo ekstazės, tarsi būtų įmanoma ją visą praryti, įsmelkti į save pro visas poras. Norėjau padaryti taip, kad ji taptų mano dalimi. Jeigu tik būčiau galėjęs, būčiau įpjovęs jau senstantį savo šoną ir įskiepijęs jos, mano jaunosios roželės, ūglį, o paskui pririšęs prie savęs virvele. Sakykite, sakykite, ar meilei to per maža?

Įdomu, ar mano sūnų irgi kamuoja tokie apgailėtini troškimai savo dailiajai žmonai. Kas jį galėtų kaltinti, jei taip ir būtų?

Dabar jam einant iš virtuvės, be garso pėdinant didžiulėmis kojomis, Uršulė gailisi, kad negali išsmukti kartu. Ji nenori likti viena ir aiškintis su Aive, nes akivaizdu, kad Aivė susinervinusi. Ji visa virpa kaip užgautas kamertonas. Kas čia galėtų būti? Šauna

baisi mintis, kad Aivė, toji nepakenčiama moteris, ketina mesti darbą šiuose namuose. Tokios katastrofos Uršulė bijojo kaip ugnies jau nuo tada, kai pirmą kartą atvyko į Ardenų namus ir paprašė Aivės padėti auginti vaikus ir pridengti nuo baisiosios Adomo motinos. Staiga jos širdis ar kažkoks į ją panašus organas tarsi ištino, pradėjo dusinti neišsitekdamas krūtinėje, jai išdžiūvo burna. Kaip ji be Aivės versis? Likti vienai su mirštančiu vyru, išprotėjusia dukra... ooo! Ji apsigręžia ir sparčiai nužingsniuoja prie ąžuolinio bufeto — bjauraus daikto, kurį močiutė Godli nupirko atsikrausčiusi kartu su jais — Adomu ir ja — čia, į Ardenų namus; Uršulė visada šio baldo nekentė; dabar ji nusikabina nuo kabliuko baltą puodelį. Aivė ir toliau ją stebi budriu medžioklinio šuns žvilgsniu; juda tik akys. Uršulė grįžta prie kriauklės, prisipila iš čiaupo puodelį vandens ir geria — prasižioja ir pila vandenį tiesiai į gerklę beveik nerydama; vanduo atsiduoda skarda. Pro langą ji mato saulę, sodą, nenuilstančių medžių būrelį už pievos; viskas taip ramu, taip nerūpestinga, atrodo, kad iš jos šaipomasi. Ji prisipila dar vieną vandens puodelį ir išgeria — šaltas aštrumas raižo gerklę ir sunkiu švinu drimba į skrandį. Ji pajunta keistą gailestį savo kūnui, tarsi jis būtų nuo jos atskirtas, tarsi jis būtų koks nors vargšas kenčiantis padaras, susigūžęs iš skausmo ir baimės. Ar banginiai prisisiurbia tonų tonas jūros vandens, kad prakošę jį pro dantis užspeistų planktoną, kuriuo maitinasi? Tada aš kaip banginis, mąsto ji mintyse liūdnai nusišypsodama, tik nėra maisto, kurio galėčiau prasisijoti.

— Ponas Dafis, — jai už nugaros prabyla Aivė, — su manimi pasikalbėjo, — žodžiai iš jos burnos skrenda kaip burbulai — drebantys ir netvarūs. — Na, Adrianas.

Uršulė suraukia kaktą, tačiau ir toliau žvelgia į sodą mėgin-

dama laimėti laiko pagalvoti. Tai štai dėl ko Aivė ir baisusis Dafis ginčijosi. Ji pajunta panišką norą juoktis. Tarsi scena iš kokios nors senos melodramos: šeimos galva mirties patale, šalia susirinkusi šeima, o apačioje riejasi tarnai. Uršulė susimąsto apie tą didelį pajuodusį paveikslą koridoriuje, kuriame pavaizduotas vyras su auliniais batais, juodu apsiaustu ir aukšta apykakle; sakoma, jog tai vienas iš Aivės protėvių. Kokią istoriją apie jį pasakojo Aivė? Lyg kažką apie Keliaraiščio ordino riterius, apie gresiantį linčą? Uršulė dabar jau nebeprisimena; pastarosiomis dienomis ji nieko nebegali prisiminti.

— Pasikalbėjo su tavimi? — pagaliau atsigręžusi tyliai pakartoja ji. — Apie ką?

Aivė kažką sau padarė — lyg pasitempė ar buvo timptelėta kaip lėlė už virvelių; kaklas ištįso, akys išsprogo, o rankos kadaruoja prie šonų kaip pagaliai. Ir dar jos skruostai nusidažė vos įžiūrimu rausvu atspalviu — tarsi į pieną būtų įleistas lašas vyno; gal šis rausvumas iš pykčio, o gal iš drovumo; sunku pasakyti, kaip yra iš tikrųjų.

— Na, — tarsteli ji ir nuryja gerklėje įstrigusį gumulą, — tiesą sakant, lyg ir nekalbėjo. Kaip sakoma... — ji bejėgiškai nutyla, veidas sukrinta, lyg susiraukšlėja kaip per daug į išorę išlenktos atverstos knygos nugarėlė... ar tikrai jos akys patvino ašaromis, ar susigniaužė kumščiai, ar jos lūpos virpa? Koks susikrimtimas!

Oo, trigalve Hekate, ar aš kaltas, kad prisiėmiau Dafio pavidalą ir vargšei Aivei pakišau mintį, kad su ja buvo pasikalbėta svarbiu klausimu tą akimirką prie pieno ąsočio? Jeigu taip, man reikės pasikalbėti ir su juo — teks įpūsti šiek tiek entuziazmo. Maniau, kad viskas jau sutvarkyta — tai ką gi jie darė prie pietų

stalo, jei neišsprendė šitų reikalų? Vadinasi, aš ne Hermis. Varge varge, kokie sudėtingi tie širdies reikalai, na, jų širdžių reikalai, norėjau pasakyti; šioje srityje aš tik mėgėjas savamokslis. O dabar turiu išvilioti iš čia Aivę, kol nekilo dar daugiau bėdų. Ji išleidžia kažkokį garsą — lyg suniurna, lyg suaimanuoja — ir, atgalia ranka patrynusi iš pradžių vieną, paskui kitą sudrėkusią akį, staiga apsigręžia ir išskuba iš virtuvės.

Uršulė stovi nesusivokdama. Ji nėra įsitikinusi, ar tai, kas nutiko, nutiko iš tikrųjų; gal ji viską tik įsivaizdavo. Pastaruoju metu ji regi haliucinacijas — jai labiau patinka apie tai galvoti kaip apie sapnus nemiegant — trumpus intensyvesnės realybės epizodus; tarsi įprastų įvykių tėkmė tam tikru momentu būtų suspausta ir todėl pagreitėjusi, tarsi perkaitusi. Štai iš kur atklysta šmėklos, nerealios pro ją besispraudžiančios pamėklės, persekiojančios ir trukdančios ištisas dienas. Keistai atsiribojusi pati nuo savęs ji svarsto, ar jos sąmonė jau pažeista, ar šie grėsmingi šuoliai ir skuba nėra pirmieji krinkančio proto ženklai. Gal Aivės Blaunt čia nė būti nebuvo; gal pastarąsias penkias minutes čia apskritai nieko nebuvo, tik ji, stovinti šioje suklypusioje saulės nutviekstoje dėžėje ir įsivaizduojanti su ja kalbančius žmones — iš pradžių sūnų, paskui — Aivę. Pakirdusi iš stingulio Uršulė eina koridoriaus link, praslenka pro viryklę, žengia toliau — tamsiai ruda prieblanda, drėgmės tvaikas, lengvai susigarankščiavęs linoleumas po kojomis — ir atsiduria oranžerijoje, nutviekstoje tokios didelės, spindinčios šviesos, kad ji net susvyruoja. Štai, mąsto Uršulė, štai koks dabar jos gyvenimas — apatiškas, šešėliuotas klibikščiavimas nuo vieno sunkiai pakeliamos šviesos lopinėlio prie kito. Ji nužvelgia didelį kvadratinį stalą su dar nenurinktais pietų likučiais — kur išskubėjo Aivė? — suglamžytomis servetėlėmis, nešvariais deserto

indeliais, keturiais tuščiais vyno buteliais — trimis žaliais ir vienu bespalviu; tasai bespalvis atrodo truputį susidrovėjęs ir susigėdęs dėl savo nuogumo. Iš pradžių ji mano, kad čia nieko nėra, bet paskui įžiūri marčios, sėdinčios, ne, beveik gulinčios pintoje kėdėje priešais stiklo sieną, siluetą; marti rūko cigaretę ir suraukusi antakius žvelgia į sodą. Mėlynas jos vasarinės suknelės šilkas šešėliuoja atspindėdamas šviesą; jos kojos sukryžiuotos, viena auksinė basutė kyburiuoja. Ji dar nepastebėjo Uršulės, ir jos veidas Uršulei pasirodo tarsi be bruožų. Uršulė pasilenkia norėdama pamatyti, kas yra lauke, į ką jaunoji moteris taip įdėmiai žiūri. Lauke — Benis Greisas, kaip anksčiau, vešliame sode sėdintis ant laiptelio nugara į namą. Šalia jo stovi Rodis Vagstafas, nerūpestingai atsirėmęs į vieną iš akmeninių kolonų, jis žvelgia į medžius už pievelės. Neįmanoma pasakyti, ar jie bendrauja, ar tik atsitiktinai atsidūrė vienas šalia kito. Žolėje lyg prisuktas tai šen, tai ten šokinėja juodasis strazdas; galiu patvirtinti, jog tai tas pats strazdas, kurį šįryt, auštant, žiūrėdamas pro langą, matė purpčiojantį jaunasis Adomas. Kaip viskas nuoseklu ir susiję, jeigu stebėsi iš tinkamos perspektyvos.

— Norėčiau, kad namuose nerūkytum, — švelniai prataria Uršulė ir apsidžiaugia matydama, kaip Elena krūpteli; protestuodama sutreška pintos kėdės sėdynė. — Oras tampa toks troškus.

Elena pasimuisto keisdama pozą — atlošdama galvą, ištiesdama kojas, demonstruodama geibią apatiją. Jai nė motais, kad buvo užklupta netikėtai, o ypač anytos. Ant kojos pirštelio kadaravusi basutė nukrinta ir netikėtai labai garsiai taukšteli atsitrenkusi į plytelių grindis.

— Bet kai jis rūko, neprieštarauji, — sako ji pamodama cigarete į porelę sode. — Rodis, ar kuo jis ten vardu.

— Na, — atsako Uršulė žvelgdama į priekyje sunertas rankas ir rinkdama žodžius, — jis — svečias.

Elena sukikena.

— Kokia tu taktiška. Net keista, kad gali mus visus pakęsti.

Tarsi išgirdęs tariamą savo vardą, Rodis Vagstafas atsigręžia ir kreiva akimi pažvelgia per petį, pro matinius atspindžius languose mėgindamas įžiūrėti, kas dedasi kambaryje. Elena vėl sukruta, kėdė vėl sutreška, tik šįkart švelniau.

— Kas jis, — klausia ji, — tasai kitas vyrukas?

— Kuris?

— Greisas... ar ne tokia jo pavardė? — ji pašnairuoja nužvelgdama visą savo kūną, įsižiūri į basos kojos pirštus ir juos pajudina; vieno nago lakas aptrupėjęs, nors nusilakavo dar šįryt. — Ko jis nori?

— Jis nori Adomo, — griežtai sako Uršulė ir suraukia kaktą. Elena atsisuka ir susidomėjusi spokso į ją nuo savo kėdės. Uršulė trumpai nusijuokia sutrikusi. — Turėjau galvoje savo Adomą... na, Adomo tėvą.

— Jo nori?

— Ai, net nežinau, ką norėjau pasakyti. Tiesiog jis — vienas iš Adomo pažįstamų.

Elena baigia rūkyti cigaretę ir pasilenkia užgesinti nuorūkos į didelę stiklinę peleninę, kurią buvo pasidėjusi ant grindų, prie kėdės. Uršulę labai nervina sulig kiekvienu Elenos judesiu traškanti kėdė — tarsi erškėčio krūme ūžtų liepsna. Ji prieina ir pasilenkia paimti peleninės — trys sumaigytos nuorūkos, iš kurių dvi suteptos lūpų dažais, tarsi girtos suvirtusios į sausą pelenų balutę, — bet Elena čiumpa peleninę ir dėbteli į Uršulę. Kiek pagiežos! Ant dešinės rankos didžiojo piršto ji užsimovusi didelį,

bjaurų žiedą iš kažkokio balto metalo, su plokščiu rombo formos nugludintu juodu akmeniu, kuriame išraityta įmantri raidė *A*. Vis dar pasilenkusi ir stengdamasi apsaugoti veidą Uršulė žiūri į žiedą perdėtai susidomėjusi; iškilęs nuožulniai nusklembtas akies kraštas netikėtai ir keistai nemaloniai jai primena piktžaizdę.

— Naujas, — tiesdamasi sako ji. — Koks gražus.

Sėsdamasi ir leisdama kojas ant grindų — viena koja grabinėja nesugaunamos basutės — Elena meta į žiedą niekinamą žvilgsnį.

— Adomas man jį padovanojo.

Uršulė surizikuoja nusišypsoti.

— Taip ir matau.

— Ką? — vėl piktas žvilgsnis.

— *A* reiškia Adomas.

— Ne, — skuba purtyti galvą paneigdama. — *Amfitrionas*. Tai spektaklio, kuriame vaidinu, pavadinimas. Arba *A* galėtų reikšti ir Alkmenę, mano vaidmenį. Jis sakė, žiedas tam, kad sektųsi, bet teatre niekam niekada nereikia linkėti sėkmės.

Sėdėdama ant kėdės krašto ji pasirąžo, lanku iškeldama rankas, ant šono pakreipdama dailią, auksu aptaisytą galvutę ir kaip katė prispausdama skruostą prie petyje atsiradusios įdubos. Uršulė užuodžia nuo jos padvelkusį aitrų ir karštą prakaitą; aš ir pats kone užuodžiu muskuso ir vasaros naktų dvelksmą. Elena atsidūsta.

— Jis toks mulkis, — tramdydama žiovulį su pasitenkinimu sako ji, — tasai tavo sūnus.

Elena atsistoja, eina prie stalo ir pradeda rinkti deserto dubenėlius, skubėdama, kaip papuola kraudama juos vieną ant kito ir garsiai tarškindama.

— Dieve, — tarsteli ji ir vėl atsidūsta, tik dabar jau sunkiau, — ar gali būti kas nors nuobodžiau už vasaros popietę?

— Norėjai pasakyti, už vasaros popietę čia? — švelniai klausia Uršulė.

— Bet kur.

Dabar ir Uršulė prieina prie stalo ir galvodama apie sniegą pradeda rinkti servetėles. Ji pažvelgia į Benį Greisą, kuris sėdi ant laipto susmukęs kaip batsiuvys, ir nuo tokio jo vaizdo Uršulės mintis užgožia šešėlis.

— Jie labai gerai vienas kitą pažinojo, — sako ji, — Adomo tėvas ir... ponas Greisas, — Benio pavardę ji taria taip, lyg mintyse nemaloniai išsivėptų.

Elena jau surinko visus dubenėlius ir dabar renka šaukštus. Jos akys primerktos, ji pati atrodo skrajojanti kažkur labai toli. Elena paima Uršulės sudėliotas servetėles ir padeda jas ant dubenėlių krūvos. Eidamos viena paskui kitą — Uršulė eina pirma — jos neša indus į virtuvę, o aš nematomas sklendžiu koridoriumi iš paskos, vis dar uosdamas katišką Elenos aromatą. Kas aš dabar? Kur mano tėtis? Pakaks, pakaks, esu kas esu, ir viskas; Protėjas mūsuose — ne vienintelis, gebąs keistis.

— Tam tikra prasme jie buvo kolegos, — per petį sako Uršulė. — Tik, man atrodo, tavo tėvo manymu, jis buvo sukčius, na, turiu galvoje Adomo tėvą — Adomą. Bet, kita vertus, — ji gūžteli pečiais, — man atrodo, Adomas manė — mano, kad visi daugiau ar mažiau yra sukčiai. Net ir jis pats.

Elena sudeda dubenėlius į kriauklę, Uršulė stovi į juos žiūrėdama — į krūvą negilių pilkšvai baltų diskų dar pilkšviau balto porceliano fone. Kažkodėl jie atrodo komiškai žavūs ir keis-

tai mieli. Jie jai primena — ką? — cirką. Labai seniai, kažkur, klounas ant tuzino lazdelių galiukų suko tuziną lėkštelių; viskas drebėjo — lėkštelės, ilgos, liaunos lazdelės, ištiestos klouno rankos. Prisiminimai sumirga ir išsisklaido. Elena nusiima bjaurųjį žiedą, padeda jį ant palangės ir pakiša po čiaupu rankas. Uršulė ją stebi kreivu žvilgsniu. Elenos rankos — mažiausiai patraukli kūno dalis; jos tarsi be kaulų, lengvai šlakuotos, putlūs pirštai ties galiukais gerokai nusmailėję ir atrodo lyg tvirtai prisiūti prie krumplių nematomais siūlais. Saulė lange šiek tiek pasislinko. Ar kažkur skamba muzika? Kartą, kai ji buvo maža mergaitė, kažkur, ji neįstengia gerai prisiminti kur, buvo nuostabus parkas ar kažkokio didingo namo sodas; atsirėmusi į neaukštą samanotą sieną, Uršulė pasistiebė ant pirštų galiukų ir pažvelgė į aptvertą sodą, kuriame augo daugybė gėlių, žydėjo vaismedžiai, egzotiški krūmai, vijosi vijokliai ir viskas linksmai ir laisvai vešėjo saulėje. Dabar, giedriu žvilgsniu žvelgiant į praeitį, šitai atrodo kaip maloniausia jos gyvenimo akimirka, prisotinta įvairiausių ateities pažadų, ir ji pavydžiai laiko šiuos prisiminimus atminties kertelėje kaip brangenybių skrynutę slaptame stalčiuje. Jeigu ji ten grįžtų šiandien, Uršulė neabejoja, kad per tvorą nieko nebematytų — tvora būtų kažkaip užaugusi arba ji pati sumažėjusi, nors vis tiek ji žinotų, jog ten yra sodas — vešlus ir didingas, kaip visada laukiantis kitų, kurie ateis, dirstelės ir bus laimingi.

— Tikiuosi, — skubiai prataria ji, apimta baisaus jausmo, kad tuoj apsivers, — tikiuosi, tavasis spektaklis sulauks didelės sėkmės... tikiuosi... tikiuosi, tau jame labai pasiseks.

Elena šluostosi į pašluostę rankas. Uršulė neramiai ją stebi įskaudinta ir laukianti — kodėl, klausia ji savęs, kodėl aš kaip kokia kvaiša turiu paistyti tokius niekus?

— Tikrai? — bespalviu balsu prataria Elena ir meta pašluostę ant indų džiovyklos; dabar ji mąsto apie kažką kita.

Uršulė tarsi iš naujo pamato, kokia ji švytinti, apsivilkusi dangaus mėlio suknelę ir apsiavusi auksines basutes, su glotniu blizgančių plaukų gobtuvu ant galvos.

Tėtis tampo mane už rankovės.

— Taip taip, tikrai, — atsako Uršulė tebejausdama, jog krinta, tarsi sapnuotų. — Linkiu tau... linkiu tau visko.

Elena užsisvajojusi apsigręžia ir išeina iš virtuvės.

Jaučiu besiskleidžiantį tėvo geismą, kai mudu išskubame paskui ją iš virtuvės į muzikos kambarį ir einame pro stiklines duris, kur kone susiduriame su iš kiemo grįžtančiu jos vyru. Ji taip ir nesugebėjo piprasti prie tokių staigių jo apsireiškimų netikėtai sušmėkščiojus. Jis kaip didelis, švelnus, uolus šuo, suirzusi pagalvoja Elena.

— Štai kur tu! — be kvapo sako jai Adomas čiupdamas už parankės ir šypsodamasis jai į veidą. — Norėjau pasakyti... norėjau tau pasakyti...

— Ką?..

Pasimuisčiusi ji išsivaduoja iš jo rankų ir pasitraukia žingsnį atgal.

— Na, tik kad aš nusprendžiau...

... *tave palikti,* mintyse už jį pabaigia Elena.

Jis nežino, ką nori jai pasakyti, ką nori jai papasakoti. Jis vis dar toje jūroje, balansuoja ant paties brazdančios lentos galo. Jį apėmęs keistas sklidinumo jausmas — tarsi jis pats būtų koks nors indas, kažkam įduotas panešti, pripiltas kažkokio stebuklingo skysčio, kurio negalima išlieti nė lašelio.

— Ką? — vėl klausia ji jau šiurkščiau. — Ką tu nusprendei?

Jis suraukia kaktą. Koks keistas jos žvilgsnis, kai ji štai taip nuo jo pasitraukusi, nuleidusi smakrą ir dėbso negailestingu, niekuo nesistebinčiu žvilgsniu, lyg vaikas, besirengiantis išgirsti kokį nors pranešimą iš didžiojo pasaulio, kuris suaugusiesiems atrodo reikšmingas, nors iš tikrųjų tėra nuobodus.

— Ketinau pasakyti, — tęsia jis nešamas abejonės šuoro, bet paskui pasiryždamas. — Pamaniau, gal galėtume... nežinau... pamaniau, galėtume persikelti čia, kai... na, po visko... — Jo kakta nurausta. — Kaip manai?

— Kaip aš manau? Apie persikėlimą čia, į Ardenų namus? — ji gaižiai nusijuokia, greičiau suprunkščia ir meta jam per petį žvilgsnį. Jai šauna į galvą mintis, kad saulės nutviekstas sodas atrodo kaip scena — ryškus, nekaltas ir lengvai pamišęs. — Einu pasivaikščioti, — sako ji.

Adomas sumirksi:

— Pasivaikščioti? — mintyse jau kirba atgijusi scenelė tarp jųdviejų, tarsi viskas jau būtų praeitis ir dabar jis ją prisimintų.

— Taip, pasivaikščioti... ar gerai?

— Žinoma, žinoma, — jis nusijuokia, ir dabar jo kakta liepsnote liepsnoja. — Ar galiu eiti kartu?

Nors Adomas nė nekrusteli, Elenai pasirodo, kad jis svirdinėja į šonus stovėdamas tarpduryje, kad tik jos nepraleistų.

— Tavo motina vėl girta, — sako ji. — Manau, turėtum geriau ją prižiūrėti.

Akimirką atrodo, kad jis vėl čiups ją už parankės, tik šįkart jau šiurkščiau. Nepaisant sutrikusios jo šypsenos ir šuniško uolumo, ji jo prisibijo — tokio didelio ir baugiai šviesaus, kartais tokio akylo, kaip dabar. Jam ant skruostų ir smakro blizga neskustos barzdos šereliai, lyg kas nors į veidą būtų metęs žiupsnį rausvo

smėlio, o smiltys būtų taip ir likusios prikibusios. Ji įsivaizduoja jį smogiantį — kumštis į kaulą.

... vaje, koks sapnas!
Mes ant kažkokio aukso kalno, pačiame viršuj,
Mes tiktai du, tik mudu, o aplink, danguj —
Tokia vaiski mėlynė be ribų ir taip švelnu!

Matote, kaip mano tėtis darbuojasi — kemša joms į galvas visokias fantazijas, kad tik jas išblaškytų ar sutrikdytų. Ji pradeda kažką prisiminti iš auštant sapnuoto meilės sapno, bet paskui daugiau nebeprisimena. Tačiau ji visada prisimins šią dieną, tiksliau, taip ilgai, kiek mirtingieji apskritai gali prisiminti.

Dabar jau suraukęs kaktą ir staiga pasijutęs bejėgis jos vyras pasitraukia iš kelio ir leidžia jai praeiti. Elenai einant pro šalį jis uoliai mėgina paimti ją už rankos, bet Elena jį stumteli ir išeina.

Iš muzikos kambario norėdama patekti į sodą, ji turi pereiti uždarą akmenimis grįstą kiemą ir išeiti pro geležinius vartus. Dar toliau yra kitas kiemas, kur įrengtos vištidės; vištos dažnai ištrūksta ir pro vartus įsigauna čia, nes joms patinka kapnoti tarp grindinio akmenų, kur galima rasti vikšrų, kirminų ar dar ko nors. Eleną nervina šie jaudrūs barokiški paukščiai su drebančiomis skiauterėmis, piktdžiugiški, įtarūs jų žvilgsniai ir mąslūs, lėtai išgargaliuojami garsai kakluose. Jų išmatos įvairiaspalvės — kreidos baltumo ir juodos — ką jos lesa? — alyvuogių žalumo, šilkinės šviesiai žalios ir dar siaubingai blizgančios tamsiai rudos. Elena žingsniuoja atsargiai, saugodama basutes. Jai darant vartelius šie iš pradžių priešinasi, girgžda ir spiegia surūdijusiais vyriais.

Tiedu, kuriuos ji stebėjo iš oranžerijos, vis dar ten pat, ant laiptelio, virš vešlios vejos; jiedu labai keistai dera: vienas — aukštas ir elegantiškas, kitas — storas, pasikūprinęs ir plikas. Benis Greisas nužvelgia ją akių kampučiais; Elena mato, kaip jis pats sau nusišypso. Jis ir vėl nusiavęs batus, nusimovęs kojines — gal jam kas nors su kojomis negerai? Rodis Vagstafas pabrėžtinai dedasi nepastebįs, jog ji eina jų link. Apsiavusi basutėmis ji jaučia žolę — žolė drėgna, vėsi, maloniai kutena pirštus. Ši vejos dalis yra žemiau, todėl pro medžių šakas besismelkiantys saulės spinduliai krinta kitokiu kampu — tarsi skverbtųsi per vandenį, o ne per orą. Švelnus, lengvas paklydęs vėjelis kedena medžius tilindžiuodamas lapais; iš viršaus lapai tamsūs, lyg nulakuoti, iš apačios — žalsvai pilkšvi. Vasara, rodos, pasiekė pačią viršūnę ir žvalgosi iš melsvų aukštybių stebėdama dieną. Žiūrėkite, kaip viskas akimirkai sustoja — čia, šioje margoje giraitėje, kur dabar net ir vėjelis nutilo. Šis atokvėpis — dievo, daugiau nei nuolankaus jūsų tarno — dovana.

Elena prašo Rodžio Vagstafo cigaretės. Jis sušvinta įmantria šypsenėle ir spragtelėjęs nykščiu atidaro dailią sidabrinę dėžutę su cigaretėmis, kurią padėjęs ant delno atkiša Elenai. Ramus, vaiskus oras nubalina Rodžio žiebtuvėlio liepsną. Jiedu nekreipia dėmesio į Benį Greisą, nutūpusį ant laiptų ties jų keliais, nuolat į juos šnairuojantį, linksmai, maloniai nusiteikusį, atlaidžiai ironišką. Valandėlę abu rūko tylėdami ir toliau nekreipdami į jį dėmesio — jiems jis galėtų būti ne daugiau nei kokia nors sodo puošmena, o paskui, netarę nė žodžio, abu vienu metu nulipa laiptais ir nueina pievele.

— Tasai vyriokas, — sumurma Elena, — kas jis, ar žinai?

Rodis gūžteli pečiais.

— Mmm. Kai atėjai, jis jau buvo įpusėjęs kažką taukšti, rodos, apie Graikiją, apie tai, kaip buvo kalnuose, kaip ten kažką veikė. Nieko negalėjau suprasti. O jau ta jo šleikšti šypsenėlė! — jis sustoja, pakelia vieną koją, atidžiai apžiūri batą ir susiraukia. — Kaip čia gali būti, kad žolė drėgna? Juk ištisas savaites nelijo.

— Atrodo, niekas nežino, kas jis, — sako Elena. Jie prieina stačią, žole apžėlusią pakriaušę — tikriausiai kažkada čia būta griovio su žema tvorele — ir sustoja baigti rūkyti cigarečių. Atsigrįžusi ir nužvelgusi visą pievelę ji pamato, kad Benis Greisas tebesėdi toje pačioje vietoje, kur ir sėdėjęs — tarp dviejų akmeninių kolonų; „išplaukęs" homunkulas su boluojančiomis pėdomis, kyšančiomis iš juodų kelnių klešnių; Elena pagalvoja apie žiurkes ir kanalizacijos vamzdžius. — Nuo jo mane krečia šiurpas, — švelniai prataria ji ir nusipurto.

Jie apsigręžia ir eina iki vejos krašto, kur pakriaušė itin stati, ir jiems tenka negrakščiai ropštis aukštyn — Elena pamano, kad Rodis galėtų ištiesti jai ranką, bet jis to nepadaro; galiausiai jie atsiduria ant piktžolėmis apėjusio žvyruoto keliuko, vingiuojančio šalia dar vienos medžių juostos. Kažkas jai sakė, jog tai bukmedžiai; ji mėgsta išsiaiškinti daiktų vardus, net ir tų, kurie jai visai nerūpi. Medžiai jai atrodo tarsi įpykę ar įsižeidę, stūksantys saulėje ir, pūsčiojant menkam vėjeliui, išdidžiai linguojantys aukštai iškeltomis galvomis. Tačiau jų šešėlyje maloniai vėsu ir staiga tampa labai tylu — viską slopina didžiulės tamsios lapijos kepurės. Aukštą padangę ties pačiu viduriu mikliai atlapoja be garso praskridusio lėktuvo palikta balta juosta. Ji neketino eiti pasivaikščioti, ji taip pasakė tik norėdama atsikratyti vyro, bet vis dėlto ji vaikštinėja šiuo takeliu po medžiais, pačiame vasaros popietės įkarštyje, kaip viena iš tų Čechovo moterų, beje, dar ir su

Rodžiu Vagstafu, kuris jai labiau panašus į pjesės personažą nei į realų gyvą žmogų.

Ką jis, Adomas, norėjo pasakyti užsimindamas apie persikėlimą čia — juk jis, savaime suprantama, kalba nerimtai? Ir ko tik jis neprisigalvoja, ko tik neprisapnuoja!

Ji visada norėjo būti aktore; dar vaikystėje apsirengdavo mamos drabužiais ir maivydavosi priešais spintos veidrodį kedendama plunksneles ir trypčiodama kojytėmis. Vėliau scena jai tapo vieta, kur galima tobulėti, kur galima save realizuoti; jai ir dabar taip atrodo. Ji įsitikinusi, jog sukaupusi visų suvaidintų vaidmenų paliktus pėdsakus — net ir menkų ar blogų personažų patirtis — ji po truputį sulipdys naująjį *aš*, pasikeis ir taps kažkas kita — galbūt kilnesnė, gilesnė ir rimtesnė. Šitai galima palyginti su grimu, tik tasai grimas stebuklingai ilgaamžis — jo negalima nusivalyti, tik reikia nuolat dažytis iš naujo, kruopščiai tepant sluoksnį po sluoksnio, kol galiausiai išgausi tikrąją išvaizdą, tikrąjį savo veidą. Elena žino, ką apie ją šneka žmonės — kad ji kietaširdė, nepermaldaujama, apsėsta ambicijų; ji turi sutikti, kad jie neklysta, tačiau žmonės nežino vieno dalyko — aišku, ji niekam apie tai nesakys, net Adomui, ypač Adomui, — būtent įsitikinimo, ugdyto nuo pat pradžių, įsitikinimo, jog jai lemta tapti kažkuo daugiau nei ji yra. Galima numanyti, kad tai ir yra jos susidomėjimo Rodžiu Vagstafu priežastis. Jis, kaip ir ji, dar nespėjęs savęs realizuoti, dar ne tasai visa ko pasiekęs žmogus, koks taps vieną gražią dieną. Jis neturi jokio kvapo — štai ką ji pastebėjo. Taip, aplink tvyro visokiausi kvapai: pavyzdžiui, cigaretės dūmų, muilo, odekolono ar dar koks nors kvapas, bet ji niekaip negali užuosti nė lašelio paties Rodžio, žmogaus iš kūno ir kraujo, ir dėl to jis jai atrodo dar tuštesnis, turintis daugiau potencialo nei gebantis konkrečiai

ką nors nuveikti dabar. Taigi juos sieja savita giminystė, nes ji irgi tokia pati — grynas nuolat kaip nors besikeičiantis potencialas; ji nuolat kelyje į save pačią, į autentišką savąjį aš.

Jai nė nepastebėjus, medžiais apaugęs takas juos nuvedė iki plataus lanksto; sodo jau nesimato, tačiau Elenai nemaloniai dilgsi tarp menčių, tarsi jos vis dar nenorėtų paleisti Benio Greiso žvilgsnis. Iš čia visas namas matosi taip, kaip ji dar niekada nematė. Žvelgiant iš šios vietos viskas — nuožulnumai, nišos ir ypatingos formos langai — atrodo beprotiškiau nei visada; ji mato, kad statinys labiau panašus į bažnyčią nei į namą, tik toji bažnyčia pastatyta kažkokioje atkampioje, primityvioje vietoje, kur religija sunykusi ir telikęs kultas, o kunigams tenka leisti bažnyčios lankytojams kartu su naujuoju dievu garbinti ir senuosius.

Rodis ir vėl sunerimęs dėl batų; jis nuolat stoviniuoja jų apžiūrėti ir nepatenkintas caksi liežuviu. Batai siauri, smailėjantys, liguistai blyškios, gelsvos lyg apčiulpto iriso spalvos. Jis skundžiasi, kad virš siūlių, ten, kur lietėsi drėgna žolė, oda linkusi raukšlėtis.

— Jie nematę žolės nuo tada, kai buvo užtempti ant karvės, — susiraukęs sako Rodis.

Elena trumpai nusijuokia ir greitai prisidengia ranka burną — ji žino, kad jos juokas gargždus, bet jis visada išsiveržia nespėjus susiturėti ir labai ją sutrikdo. Rodis pasuka galvą ir spokso į Eleną nepasitikėdamas, lengvai sunerimęs. Jis neketino juokauti. Jam nerūpi juokeliai, jis jų nesupranta ir nežino, kam jie reikalingi.

Besidriekiantis takas staiga pasisuka ir veda į tamsų miškelį. Tikriausiai, mąsto Elena, tai tas pats miškelis, kurį ji šįryt matė pro vonios kambario langą, tas pats, kurio ji niekada anksčiau

neįstengdavo rasti, na, tiesą sakant, labai ir nesistengdavo. Ji nedvejoja ir nieko netarusi eina toliau; nors Rodis žingsnį ar du atsilieka, jis paskuba ir ją pasiveja; eidami vienas šalia kito jiedu praeina pro savitą arką — susivijusius gervuogynus ir vijoklius, — tarsi pro bažnyčios duris. Miške diena staiga tampa visai kitokia, čia, savaime suprantama, tamsiau, nes šešėliuota, bet ir jautiesi kitaip — tampi atidus, kone budrus. Visur tvyro grybų kvapas, o oras, kuris, sakytum, turėtų būti žalsvas dėl čia vešinčios žalumos, nusidažęs melsvu atspalviu, atrodo, kad neseniai čia buvo degintas laužas, kurio lengvi dūmai vis dar tvyro neišsisklaidę. Tačiau atidžiau apsižvalgiusi ji pamato, kad žalumos ne tiek jau ir daug — tik aukštai, kur lapai, o apačioje daugiausia rudumo — medžio rudumo, spyglių rudumo, molio rudumo. Nuo krūmo purpteli paukštis ir greitai nuskrenda šaižiai švilpaudamas. Takas baigiasi, žemė po kojomis tampa puri, netvari, lyg vibruojantis batutas. Elena pagalvoja apie Joniuką ir Grytutę — ar būtent šie vaikai paklydo miške, ar čia kokia nors kita pasaka? Jie barstė paskui save duonos trupinius, kad rastų kelią iš miško, bet paukščiai juos sulesė ir vaikai pasiklydo. O kas nutiko tada? Ji stengiasi prisiminti, bet niekaip negali. Tikriausiai buvo ir ragana; miške visada būna kieno nors laukianti ragana.

Vis dėlto kokia toji gamta rami, kokia abejinga. Medžiai, alyvinis oras, susiraizgę erškėčiai ir šakas apsiviję vijokliai nekreipia dėmesio į pro juos einančius Eleną ir Rodį; net samanoms nė motais, kad žingsniuodama ji mindo jas kojomis. Čia pasiklystų pasiklydusių vaikų šūksniai; net jų kraujas nesuteptų žemės, o jei ir suteptų, tai neilgam — kraujas įsisunktų kaip bet kas kita, kaip rasa, kaip lietus. Taip, ji stebisi tuo, kaip čia viskas vyksta — niekam nieko nereikia pastebėti ar įsidėmėti, į ką nors reaguoti. Bet

tada jai šmėkšteli mintis, kad iš tikrųjų čia nieko nė nevyksta, o visa, kas čia tvyro, nėra abejingumas, nes kitaip reikėtų sakyti, kad jie galėtų būti ir kitokie, tie medžiai, jie galėtų atsigręžti ir į juos žiūrėti, vijokliai galėtų tiestis kaip rankos ir čiupti jiems už kulkšnių, erškėčiai galėtų pulti žemyn ir tarsi rimbai skalbti jiems nugaras, bet niekada nenutinka nieko panašaus. Nes gamta, mano mielieji, neturi tikslo, na, gal tik išskyrus pastangas nebūti mumis, norėjau pasakyti, jumis.

Dabar jie jau priėjo pačią miško gilumą, o čia stovi — kaip jai rasti tikslesnį žodį? — nedidelė lapinė, uždengta žemu skliautiniu gebenių, gervuogių, saldžiai kvepiančių sausmedžių ir visokių kitokių susiraizgiusių vijoklių stogu.

— Oo, — sako Rodis Vagstafas, — čia ir turėtų būti garsusis šventasis šulinys, — kažkodėl jis nusijuokia keistai sutrikusio žmogaus juoku.

Šulinys? Iš pradžių ji nepastebi jokio šulinio, bet paskui pamato. Čia nėra jokio statinio, jokių sukrautų plytų ar akmenų, tik sklidinas ramaus vandens klanelis, tarsi ant žemės numestas poliruoto tamsaus metalo diskas su ryškiomis, šlapiomis, žaliomis samanomis aplinkui. Dabar ji pamato dar ir rožinius, tuzinus rožinių, sukabintų tarp gebenių ir sausmedžių žiedų, už šakelių užkištus ar ant spyglių pasmeigtus šventų paveikslėlių — Mergelės Marijos ir Šventosios Širdies — skutus ir suteptas, suglamžytas žmonių nuotraukas — mažos mergaitės su kasytėmis, vilkinčios Pirmosios Komunijos suknele, nuo saulės prisimerkusios bedantės senutės, kareivio uniforma vilkinčio išdidaus jaunuolio, rankoje laikančio kepurę... Čia karaliauja tokia tyla — ir įtempta, ir svajinga, tarsi koks nors kada nors, labai seniai, lauktas garsas, koks nors šūksnis ar aimana taip ir nebūtų išsiveržęs ir dabar jau

niekada nebeišsiverš. Po šiuo tankiai išaustu baldakimu viskas atrodo vaisku ir vandeninga. Oras vėsus ir drėgnas, tarp samanų išsibarstę juodi akmenys nutaškuoti šlapiai žvilgančiomis žėručio dėmėmis; kažkas kažkur skleidžia netilstantį, aidų garsą — tarsi lašėtų. Priešais šulinį įrengta vieta atsisėsti — kreivai įcementuotas nedidelis, siauras suolelis su metalinėmis kojomis. Jai prireikia minutėlės, kol atpažįsta seno mokyklinio suolo sėdynę. Rodis jai pasakoja apie tai, kaip čia, prie šulinio, iš aplinkinių sodybų ir kaimų vis dar ateina pasimelsti žmonės; „manau, jog čia rengiamos net gegužinės procesijos", — kvailai šyptelėjęs vylingai sako jis; Rodis pasakoja, kaip jos uošvis mėgino uždaryti kelią per mišką, bet jam nepavyko. Ji beveik nesiklauso, stebi pro medžius krintančiameploname saulės spindulių stulpe tingiai sklandančias dulkeles.

Jie sėdasi ant siauro suolo. Ji mato, jog, nepaisant tariamo vandens paviršiaus ramumo, truputis vandens nuolat liejasi per šulinio kraštą; tyli, vingri srovelė teka per samanas tiesiai jai prie kojų. Kur ji sruvena? Saulės spindulys blėsta lyg į makštį iš lėto kišamo kardo ašmenys, bet ore vis tiek lieka lengvas švytėjimas. Rodis jai pasiūlo žiebtuvėlio liepsnelę. Ji neprisimena, kad būtų ėmusi iš jo cigaretę, bet cigaretė tarp pirštų — liaunas, baltas daikčiukas nugnybtu galiuku, atsiduodantis kažkokiu lyg ir užjūriniu tabaku. Ji įsivaizduoja stačią uolą, kreivą medį ir auksinius padūmavusius tolius, tyliai dainuojančius balsus, žiedu susikibusias rankas, vasaros dieną žalioje laukymėje besisukantį šokėjų ratelį. Klampus įtrauktų dūmų gumulas stringa gerklėje. Dabar jausmas, kad yra stebima, gerokai stipresnis.

— Tavo vyrui aš nepatinku, — keistu, lyg nesavu balsu, tarsi kalbėtų iš toli, sako Rodis. Ji stebi pro šulinio kraštus tekantį vandenį.

— Kodėl taip manai? — klausia Elena.

— Todėl, kad jis pavyduliauja.

— Adomas? — ji nusijuokia, paskui susvyruoja, suvirpa ir toliau pašnibždomis sako: — Ko pavyduliauja?

Ji nežiūri į Rodį. Nors jis nė nekrusteli, atrodo, kad pasislenka arčiau jos; jis įsitempęs ir tarytum kenčiantis.

— Koks ramus šioje vietoje oras, — sako jis. — Ar nejauti dievo buvimo?

— Kokio dievo? Apie ką kalbi?

Prisimerkusi ji dirsteli į lapiją už šulinio ir tariasi ten matanti veidą, bet paskui jis dingsta. Ji baigė rūkyti cigaretę, bet kvapnus, aitrus poskonis lieka. Prabilusio Rodžio balsas garsus, tačiau nuskamba švelniai, lengvai virpėdamas.

— Tu prisiminsi šitai, kai visa kita išblės, šią akimirką čia, prie šio šulinio, kai mes kartu. Bus dienų, bus naktų, kai jausi šalia mano buvimą, girdėsi mano balsą. Manysi, kad viską tik įsivaizduoji, bet širdyje išgirsi tau atsiliepiantį šūksnį. Balandžio vakarais, nutilus lietui, tau suvirpės širdis, verksi nežinia ko, ilgėsies, ko nėra šalia. Tau niekada nepakaks šio gyvenimo, amžinai jausi tuštumą ten, kur kartą tavyje buvo pats dievas.

Ji sukruta, krūpteli — ar buvo užmigusi? Ji jaučiasi taip, lyg tuoj nualps, ir juokdamasi, kiek sutrikusi, keistai sunerimusi uždeda Rodžiui ant rankos delną.

— Atleisk, — sako ji, — pamaniau... man pasirodė... tarsi kažkas... lyg eilutės iš...

Jis taria jos vardą, jo burna jai prie skruosto; ji atsisuka norėdama vėl kažką pasakyti, bet jis bučiuoja praviras jos lūpas, liežuviu svilina jos liežuvį. Tarsi šauksmas, tarsi juokas ją perlieja nuostaba. Ji atsimerkusi, jis — taip pat. Koks jo žvilgsnis, lyg tiesiai

į širdį! O jo rankos... du tvirtai laikantys grakštūs lankai. Kažką sakydama jam į burną — į auksinę burną — ji mėgina trauktis. Giliai viduje kažkas sujuda, tarsi koks už širdies griebiantis pumpuras. Pagaliau jis ją paleidžia, ji garsiai įkvepia: „Aach!“ — kaip skendęs, bet staiga išgelbėtas žmogus.

o kas gi dar...

Ji atšlyja sutrikusi, sunkiai alsuodama, atmetusi rankas, lūpomis vis dar tebetarianti tylų „aach!“ Jis atrodo sutrikęs kaip ir ji — mirkčioja, raukosi, pirštais bėginėja sau per lūpas, lyg tikėdamasis rasti jos pėdsakų. Ji prideda ranką sau prie plaukų, prie skruosto, prie burnos.

— Kas tariesi esąs... ką?

— Nežinau... — jis trukteli pečiais, išsitraukia nosinę ir šluostosi lūpas. Kokia gi čia muzika virpa ore — švilpynė ir būgnelis, ragas ir fleita, kieno gi čia gieda balsai, traukiantis spinduliuojančiai kavalkadai? — Atleisk.

Ji stojasi nuo suolo ir, mikliai lenkdamasi grakščiai kaip šokėja, smagiai skelia jam per skruostą. Jis atšlyja, įsistebeilija, primerkia akis. Dabar jis tėra jis, dievas jį apleido. Dangus pritemsta. Jis mėgina kažką pasakyti. Tiesiai virš galvos, sakytum ties pačiomis medžių viršūnėmis, nugriaudi rimbo kirtis.

Griaustinis? Taip!

Oi, tėti.

BENIS GREISAS IŠGIRSTA TĄ PERKŪNIJOS TRENKSMĄ IR NUSIšypso. Trenksmas jį užklumpa sėlinantį per muzikos kambarį nuo vienų durų prie kitų. Pasirodo, kai labai reikia, šis netikša moka eiti dailiai. Dabar jis sustoja ir klausosi. Po garsaus įpykusio dievo šūksnio lauke mirtinai tylu. Netrukus zvimbiančiame, slogiame ore mūsų ištikimasis juodasis strazdas pamėgins pasitaškyti keliomis skaidriomis natelėmis, o paskui pasigirs lengvas šnarėjimas, tarsi brailio rašmenimis lakstytų neregio pirštai. Iš kur atsirado debesys, kaip jie galėjo atslinkti nepastebėti? Benis išmano pavydaus dievo įstatymus. Jis eina toliau pats sau tebesišypsodamas. Benis vis dar basas, girgždančius batus nešasi rankose; po kiekvieno bato liežuviu įgrūsta prakaituota kojinė. Iš kelnių juosmens išsipešęs vienas marškinių skvernas, ne visos kelnių sagos užsagstytos. Kur jis eina? Ten, kur jį neša vaizduotė, o kolei kas — tiesiai link manęs. Pritilęs oras — jo elementas.

Keista, kokie tampame nedrąsūs, atėję į jų pasaulį; kokie tampame drovūs, atsidūrę tarp mūsų pačių sukurtų būtybių. Gal mes tikrai nerimaujame, kad pražūtingai nesujauktume jų susikurtos tvarkos? Viskas turi būti grąžinta į vietas lygiai taip, kaip buvo anksčiau — negalima palikti jokio apversto akmenėlio, jokio atplėštos velėnos sklypelio, jokios nesutvarkytos išardytos rikiuotės.

Šiai taisyklei dievai privalo paklusti. Ar aš pasakiau „dievai"? Ar pasakiau „paklusti"? Geri esame dievai, jei turime paklusti mirtingųjų „privalu". Tačiau net mūsų įsikūnijimas — vėlesniojo apsireiškimo triasmenis viešpats — paneigia jūsų primetamą visagalybę paprasčiausiu faktu: jis negali savo valia pasitraukti iš būties, kaip kad neapdairiai padarė vienas iš garbiųjų tėvų — tik dabar neprisimenu kuris — ir už tokį įžūlumą buvo nedelsiant mirtinai užmėtytas akmenimis, o gal nukryžiuotas? Viskas priklauso nuo nustatytų ribų, nuo darbo padalijimo; vienas darbas — vienas dievas. Ir mes turime savas hierarchijas, chorus, sostus ir visa kita. Serafimai... Cherubinai...

Ką aš čia kalbu? Painioju dangiškuosius šeimininkus.

Mano mintys vis sukasi, sukasi...

Benis Greisas sėlina pirštų galiukais muzikos kambariu; drėgni jo padai nemaloniai „čepsi" prisiliesdami prie parketo. Jo elementas, taip, toji tyla po griaustinio, prieš lietų, ir staiga prapliupusi paukščio giesmė. Mums visiems taip būna; būtent čia, šiose trumpose laiko atkarpose, negiliose mūsų kūrinijos medžiagos klostėse, patys sau atrodome tikriausi iš tikriausiųjų. Mes nenusileidžiame tarp jūsų, na, iš tikrųjų čia nebūname, kad ir ką sakyčiau tvirtindamas priešingai. Mums jūsiškis pasaulis yra tas pats, kas jums — veidrodžių pasaulis. Nupoliruota kristališka vieta, tviskanti ir skaidri, kur viskas lygiai taip pat, kaip ir šitoje pusėje, tik apversta ir niekada nepasiekiama. Tikrai, veidrodinis pasaulis; tik tiek. Štai iš kur mūsų melancholija ir pyktis — o, trenkti kumščiu į lygų stiklą ir prasimušti į kitą pusę! Tačiau trenkę rastume gyvsidabrį. Merkurijus!* Dar vienas mano vardas iš daugelio.

* Žodžių žaismas. „Gyvsidabris" angliškai — *mercury*.

Jei kalbėsime apie veleną, buvau ėmęsis misijos ją pakeisti. Na, gal ir ne misijos, nors visada labai supykdavau ant tų, kurie palikdavo velėnos gabalus atplėštus, tokius drėgnus, padrėbtus kaip šviežio mėšlo krūvos. Tuo rūpinausi gyvendamas ant to kalno Hagardhede, virš jūros; mano sodas ribojosi su populiaraus golfo aikštyno septintąja skyle — o gal jie sako „duobutė", vadinasi, su septintąja duobute? — kur bet kas galėdavo bent valandai išsinuomoti golfo lazdų rinkinį ir nemokėti jokių gamtosaugos mokesčių. Aikštynas dažniausiai būdavo tuščias, jeigu neskaičiuotume keistuolio vienišiaus pensininko, rasotą rytmetį ar vakare stoiškai lavinančio mostą, tačiau savaitgaliais ar švenčių dienomis iš visokiausių miesto lindynių traukiniu ar autobusu atvažiuodavo sulaukėjusių jaunuolių, kurie išakėdavo visą aikštyną lyg visa aibė klebančių, vos besisukančių vėjo malūnų. Turiu pasakyti, kad pats niekada nežaidžiau golfo, bet buvau įjunkęs eiti pasivaikščioti, — „įjunkęs" — dar vienas specifinis gražus senas žodis, kaip ir „velėna", — ypač tomis dienomis, kai pertempdavau protą ir nebegalėdavau dirbti; beje, ilgainiui tokių dienų vis daugėjo. Man būdavo skaudu matyti išknistas ir suraikytas lankas. Apversti išplėštos velėnos gabalai atrodydavo kaip žali skalpai arba kaip kažkada prostitučių naudoti tarpkojo perukai. Kai įspausdavau juos atgal į žemę, jie žlegsėdavo patenkinti. Ką tariausi veikiąs, štai taip lopydamas vargšės žemelės epidermį? Bet aš juk puoselėjau pasaulį, tikra tiesa; turbūt pakankamai aiškiai šitai išdėsčiau. Gal turėjau būti poetas, besikalbantis su vieversiais ir beprotiškai mylintis narcizus. Turėjote atkreipti dėmesį į mano vartojamus žodžius, retai pasitaikančius mano profesijos žmonių žodyne. Žodžiai tokie draugiški, tokie sugyvenami, taip lengvai pritaikomi; tai ne skaičiai, įkyriai reikalaujantys itin konkrečios prasmės ir nieko

daugiau; jie reiškia tik tai, ką reiškia. Tačiau skaičiai turi kai ką, ko neturi žodžiai, būtent tikslumą, o tikslumas mane gundė jau iš pat pradžių; tikslumas — pastovumo nepastoviame pasaulyje pažadas. Iš pradžių viskas atrodė taip paprasta. Man patiko procesas, lėtas daugybės mažutyčių dalelių jungimasis į didžiulį žavų niekniekį, teikiantį tikrą džiaugsmą būtent todėl, kad yra absoliučiai nenaudingas. Kas gi čia tokio, jei kas nors kitas, koks nors paprastas technikas, išsitraukia iš mano tinklo vidurio kokį nors pasišiaušusį siūlelį, kuo puikiausiai tinkantį įterpti į kokios nors jo sumanytos pragaro mašinos plyšį? Taikykite, taikykite nutaikydami! — toks buvo mano šūkis. Ir jie taikė, naudojosi lengvabūdiškomis mano fantazijomis, kad išrastų pačių įvairiausių stulbinamų ir naudingų niekniekių, pradedant sūraus vandens konverteriu į niekada nesibaigiantį energijos šaltinį ir baigiant raketomis, skraidysiančiomis laiko tinklais. Aš, žinoma, piktinausi; tokie kaip aš visada piktinasi. Benis mane įspėdavo, bet aš niekada jo neklausydavau. Benis dėdavosi esąs viešumos žmogus, nors giliai širdyje jis lygiai toks, kaip ir aš. Visi mes vienodi, visi olimpiečiai. Manoma, kad mes nuolat švenčiame gyvybės, džiaugsmo ir šviesos šventę; na, taip ir yra, bet, ojojoj, mes šalti šalti.

Palikau Benį įstrigusį to kambario viduryje, nusileidus saulėlydžio prietemai ir artėjant lietui. Jis pakeliui pas mane, visai neskuba. Tegu dar pastoviniuoja, yra pakankamai laiko, aš niekur neinu, dar ne dabar. Staiga jam pajuntu liūdną prielankumą — vargšė nepatraukli, atstumta būtybė, — kokį anksčiau buvau pajutęs sūnui; turbūt prieš galą pradedu skysti. Benis yra atsiskyrėlis; šitai mums irgi bendra.

Jis eina į didelį pagrindinį vestibiulį. Čia vandeninga šviesa austrių pilkumo; ji švyti atsispindėdama nuo išblizgintų grindų

plytelių ir marginto stiklo. Pasviręs veidrodis žiopso nebyliai stebėdamasis viskuo, ką mato. Dabar lietus barbena pastoviu monotonišku ritmu, tarsi vasaros diena būtų gavusi naują rimtą, liūdną užduotį; viršuje stiklinis stogas srūva ir mirga, stiklai patamsėję iki besimainančių jūros žalumo atspalvių; viskas nugulta dulksnos. Jis pajunta šalia esančią kitą būtybę ir budriai apsižvalgo. Po sena dryžuota sofa, stovinčia prie sienos, šalia vazone augančios palmės, gūžiasi šuo Reksas. Jis lekuoja ir dreba, nuo liežuvio galiuko tyška stambūs lašai; jis labai bijo griaustinio. Benis prieina, atsitupia ir kalbasi su juo, bet šuo tik šiepia dantis ir urzgia.

— Na, gerai, — atlaidžiai sako Benis stodamasis. — Gerai.

Jis prieina prie laiptų ir įsiklauso įtempęs ausis; ar čia šnara lietus, ar kažkas viršuje tyliai kalba monotoniškai berdamas neramius žodžius, tai nuleisdamas, tai vėl pakeldamas balsą? Jis pakyla trimis laipteliais, sustoja, vėl įsiklauso. Tikrai balsas, murmurmurmur, atodūsis, tyliai besiskundžianti rauda, vėl murmesys. Štai kas Beniui patinka, štai kas patinka visiems dievams — slapta klausytis paslaptingų kitų gyvenimų. Matote, kaip apniktas smalsumo jis vogčiomis lipa aukštyn iškėlęs galvą, kaip ant jo nosies galiuko švyti lietaus atspindys, kaip mėsingas jo kumštis, pasišokinėdamas lyg stora blyški rupūžė, stvarstosi turėklų. Galėčiau jį pargriauti, apsukti apie kelius kelnių klešnes ir nuleisti jį kūliais, kad trenktųsi riebia galva į juodas ir baltas plyteles. Bet aš taip nedarysiu.

Prieš išsiaiškindamas, iš kur sklinda balsas, jis apeina tris laiptų aikštelės puses. Durys patogiai pravertos. Kambarį su užtrauktomis užuolaidomis gaubia prieblanda. Ji guli ant lovos, prie sienos, iki kaklo užsitraukusi rudą antklodę. Iš po antklodės iškišusi rankas, ji kažką spaudžia prie krūtinės — kažkokį beformį raudoną minkštą daiktą. Šalia jos ant kėdutės sėdi sūnus ir

milžinišku delnu labai švelniai glosto jai kaktą — glosto ir glosto. Uršulė užsimerkusi. Ji padrikai kažką murma vis atsidusdama, vis suaimanuodama. Į nematomą langą aršiai barbena lietus, barškina į stiklinį stogą. Benis prisispaudžia prie sienos; Benis — tik akys ir ausys. Ar ne žavus vaizdelis? Sakytum Vato tapytas epizodas — miglotais reikalais užsiėmusios esybės, nušviestos neaiškios blėstančios dienos šviesos. Ten juos visus tris ir palikime — liūdinčią ponią, ją raminantį vyriškį ir už durų stovintį klausytoją, visur nosį kaišiojantį juokdarį.

O, dangau, kokia liūtis! Elena permirkusi iki siūlelio, jos suknelė išmarginta šviesesnėmis ir tamsesnėmis dėmėmis, vietomis net tamsiai mėlynomis, ir limpa prie kelių, šlaunų ir krūtų. Ji grįžta susijaudinusi, barstydama nuo blakstienų lietaus lašus, juokdamasi, garsiai užtrenkdama paskui save virtuvės duris. Šlapias net apatinių kelnaičių juosmuo, ir nuo to šlapumo ties pilvu laksto šiurpuliukai.

— Tik pažvelkite į mane! — smagiai sunerimusi sušunka ji, iškelia rankas ir suplazda pirštais, apšlakstydama grindų plokštes penso dydžio lašais. Prie stalo sėdinti ir žirnius aižanti Aivė Blaunt minutėlę žvelgia į ją nė nekrustelėdama; jos veide atsispindi susitaršiusios jaunos moters neblėstantis spindesys, nes nuo lietaus ji tik dar labiau švyti: oda tapo dar rausvesnė, plaukai — nublizgintų kviečių baltumo. Ji nuspiria purvinas basutes, pakelia rankas ir stengiasi atsegti tris viršutines suknelės sagas nugaroje — dievuli, nejau ji ketina nusivilkti suknelę? Jeigu nusivilks, mano tėvas nualps. Oi, luktelėkit, bet Aivė ne viena. Kas gi ten stoviniuoja prie ąžuolinio bufeto? Dafi, ar čia tu? Ahaa, įžūlusis niekšelis. Jis

kažkoks susidrovėjęs ir suglumęs. Jis atrodo kaip žmogus, neprisimenantis jau priimto savo paties pasiūlymo. Ir Aivė lyg nesava — skruostai nesveikai nuraudę, neramios akys blizga. Ar tikrai buvo ištarti žodžiai, ar sandėris baigtas? Manau, kad taip, atrodo, jau matau išbarstytus rožių žiedlapius ir girdžiu giedamą epitalamą. Vis dėlto koks aš gudrus piršlys!

— Duosiu rankšluostį, — sako Aivė.

Ji pakyla nuo kėdės su lyros formos atlošu, bet minutėlę kažko lūkuriuoja žvelgdama į artipilnį dubenį su piktai žvilgančiais žirniais; žvelgdama į žirnius ji gali nežiūrėti į Dafį; tada ji apsisuka ir skubiu žingsniu išeina iš virtuvės. Ir Dafis nežino, kur jam žiūrėti; manau, jis pamanė, kad Elena tikrai gali išsilukštenti iš šlapios suknelės, o tada, net neabejoju, prireiktų dar vienos uostomosios druskos dozės. Elena prieina prie kriauklės, pasilenkia ir delnais prispaudžia prie pakaušio plaukus; į kriauklės porcelianą tėkšteli keli nugręžti lašai. Lange atsispindi vingri lietaus šviesa — skaidri, fosforuojanti. Dafis atplėšia žvilgsnį nuo viliojančiai atkišto užpakaliuko; kad ir kaip ten būtų, jis juk džentelmenas, nors ir netašytas. Aš iš jo pasišaipiau, buvau jį užgrobęs, klastingai uždegiau entuziazmu, bet nelinkiu jam nieko bloga. Tikiuosi, jis ves Aivę. Tikiuosi, jie gyvens laimingai tiek, kiek jiems liko gyventi; nors Dafis ir jaunesnis už numanomą nuotaką, jis — ne viščiukas, kaip neabejotinai pasakytų jo mama. Taip, aš tikrai linkiu jiems laimės, kiek gali jaustis laimingi mirtingieji. Kaip ir Aivės, Dafio gyvenimas nebuvo lengvas — niršdamas ir bejėgiškai trypčiodamas jis leido ilgas, bedžiaugsmes viengungio dienas tame bjauriame name už kalno, paspaustas po pavydžios motinos padu, kuri savo ruožtu buvo mušama motinos ir skriaudžiama tėvo, su kuriais taip pat negražiai elgėsi jų protėviai ir pramotės — ir taip toliau, ir taip

toliau iki Adomo ir Ievos, kurie, be jokios abejonės, taip pat netinkamai elgėsi su nesantuokiniais savo vaikais, priversdami juos panirti į kraujomaišos orgijas, kad žmonių rasė suklestėtų ir pasklistų po visą žemę. Tačiau Dafio lūkesčiai kuklūs, kaip ir Aivės; leidęsi į savąjį nuotykį jie turi ir privalumų — neišvengiamas nusivylimas vedybiniu gyvenimu jų nesužeis taip, kaip sužeistų jaunus, romantikos kupinus žmones. Ar minėjau, kad Dafis — beraštis? Jo motina — beje, maniau, kad jau nebekalbėsime apie tą raganą — nepritarė mokykloms, nes ir pati buvo menkai mokyta. Savo neraštingumą jis dangsto griebdamasis įvairiausių gudrybių, kurių išmokti jam prireikė daugiau pastangų, nei būtų prireikę mokantis skaityti; tos gudrybės tokios subtilios ir įtikinamos, jog šios gėdingos Dafio paslapties nežino net Aivė. Jis jau dabar nerimauja, kaip reikės pasirašyti metrikų knygoje. Bet viskas bus gerai. Paprašysiu visus santuokinio gyvenimo reikalus tvarkančios savo pamotės Heros, kad padarytų taip, jog vakarą prieš vestuves Dafis atskleistų Aivei savo paslaptį; dviese jie praleis laimingą valandėlę sėdėdami vienas šalia kito prie klijuote uždengto stalo Aivės virtuvėje, lempos šviesoje palenkę galvas ir kone liesdamiesi kaktomis, švelniai Aivės rankai vedžiojant Dafio pirštus, šiam kruopščiai braižant pieštuku tol, kol bus gerai įsimintos stebuklingosios jo pavardės raidės. Toji trumpa ceremonija prie lempos apšviesto stalo, gaubiant tylai — skrebės tik popieriumi slystąs grafitas — ryškiau nei pačios vestuvės paženklins tikrąją bendro jų gyvenimo pradžią. Taip taip, aš viską suplanavau.

Elena nusisuka nuo kriauklės ir prašo Dafio cigaretės.

— Aš nerūkau, — sako ji, — todėl niekada jų ir neperku.

Dabar Dafio žvilgsnis kaip kiškio; jis perbraukia liežuvio galiuku per viršutinę lūpą; ar ji juokauja?

— Turiu tik suktinukių, — sako jis rodydamas Elenai iš kišenės ištrauktą tabakinę ir greitai vėl ją paslėpdamas delne.

Ji trukteli pečiais.

— Tada susuk vieną.

Dar labiau sutrikdytas tokių jos žodžių Dafis pasitraukia kelis žingsnius atatupstas ir stovi nejudėdamas, spoksodamas į niekur.

— Oi, viskas gerai, — sako Elena, — kas nors duos man tikrą.

Dafis su palengvėjimu linkteli. Elena žengia pirmyn, sustoja prie stalo, atsiremia klubu ir vedžioja vienos rankos pirštais pirmyn atgal, tarsi iškilios nuzulinto paviršiaus medienos rumbės būtų arfos stygos.

— Kur ta Aivė taip ilgai? — murma ji. — Aš tikrai visa permirkusi.

Atrodo, ji nė nežino, kad nugaroje suknelės sagos vis dar atsagstytos, ir Dafis gali akies krašteliu pažvelgti į tamprią baltą elastinę juostelę. Lietus rimsta, ir sode juodasis strazdas vėl skardžiai švilpauja nerūpestingą dainelę.

— Prakeikimas, — ramiai prataria Elena ir išsiblaškiusi dairosi po virtuvę.

Ji dar niekada nebuvo skėlusi vyriškiui antausio; ją vis dar krečia netikėtumo virpulys. Ji jaučiasi taip, tarsi pati būtų gavusi perštintį smūgį. Vargšas Rodis! Elenai smagu prisiminti, kaip jis atšlijo sėdėdamas ant suolo, suvirpėjo kaip mergaitė, spoksodamas į ją išpūstomis akimis, prispaudęs prie skruosto delną. Ji pati nustebo pastebėjusi jo rankas — baltas, ilgas, smailėjančiais pirštais, visai kaip jos uošvio; rankų grožį temdė tik apkramtyti nagai. Ji taip pat stebėjosi ant skruosto likusios melsvos dėmės

ryškumu ir tuo, kaip greitai toji dėmė plito. Elena tikrai neketino taip smarkiai jo užgauti; tiesą sakant, ji apskritai neketino jam suduoti, tiesiog taip nutiko jai nė nesusivokus. Bet, kita vertus, ką jis sau mąstė taip ją bučiuodamas? Ji svarsto, ar turėtų apie tai papasakoti Adomui. Ką jis tada darytų? Pagrasintų išplakti Rodį botagu, iškviestų į dvikovą? Dabar ji gailisi, kad pasakojo Rodžiui apie spektaklį, o ypač gailisi siūliusi parašyti recenziją. Ne, negali sakyti, kad ji tik juokavo, nes spektaklį reikės garsinti kiek įmanoma. O dabar, savaime suprantama, jeigu jis ir rašys ką nors, būtinai stengsis jai atkeršyti; ji net neabejoja, kad Rodis būtent toks — menko protelio ir kerštingas. Bet vis dėlto, primena sau Elena, šiaip ar taip, aš jam trenkiau, ir dėl to man labai smagu.

Akies krašteliu ji mato palei bufetą vogčiomis sliūkinantį į galines duris nusitaikiusį Dafį. Ji svarsto, kur dabar Rodis. Įsiutęs jis pasileido mišku pirma jos, tebesivalydamas burną nosine, tarsi ant lūpų jaustų bjaurų skonį, kurio niekaip negalėtų atsikratyti. Elena tikisi, kad jis, kaip ir ji, kiaurai peršlapęs; jeigu taip, jo apavui neliko jokių vilčių.

Pagaliau grįžta Aivė, nešina didžiuliu baltu sulankstytu rankšluosčiu. Ji stabteli mėgindama užčiuopti kažką, tarsi sklandantį ore, žvilgčioja tai į Dafį, tai į Eleną ir prisimerkia.

— Oi, tu — tikras angelas, — sako Elena. Ji paima rankšluostį ir ima įnirtingai trinti plaukus.

— Na, duok man, — tarsteli Aivė, nepasakytum, kad nešvelniai, paima iš Elenos rankšluostį ir pasodina ją prie stalo.

Sėlinantis Dafis jau kone pasiekė duris, bet dabar sustoja ir stebi abi moteris — Eleną, geidulingai atsipalaidavusią ir laisvai sumetusią į skreitą rankas, su nugaroje prasegta suknele, dabar atrodančią lyg pora mėlynų sparnelių, ir prie jos palinkusią Aivę,

kaulėtą, su paukščio lizdą primenančiais plaukais ir per rankas permestu baltu rankšluosčiu, panašiu į kunigo stulą Mišių metu, iš lėto glostančią drėgnų, tamsaus aukso spalvos plaukų šalmą. Aivė sako, jog juodviem susitvarkius ji užplikys Elenai nuostabų karštos arbatos puodelį, bet Elena prislopintu balsu prisipažįsta, jog mieliau išgertų nuostabaus šalto gėrimo su lašeliu džino. Aivė neatsiliepia, tik naršiau darbuojasi rankšluosčiu. Elena pasilenkusi sukikena užlieta šilto jaudulio.

Lietus liovėsi; lange spingsi šlapia saulė. Dafis eina prie durų. Aivė nepasuka į jį galvos net ir tada, kai jis pakelia skląstį. Dafis išeina, ir sudžeržgia į akmeninį slenkstį besitrinančios durys. Jį užlieja permerktos žolės aromatas. Kurį namą būtų galima brangiau parduoti aukcione — Aivės ar jo? — svarsto Dafis.

Ir Petra sušlapo lietuje, bet nepermirko, kaip Elena ir Rodis Vagstafas. Ji bijo griaustinio, todėl bėgo iš miško besidaužančia širdimi ir nesustojo iki pat namų; prieš pradedant pliaupti ji jau bėgo per kiemo pievelę. Kaip namuose tylu, tarsi jų būstas būtų sulaikęs kvapą irgi labai išsigandęs. Petra sustoja koridoriuje ir įsiklauso; pro teškenantį lietų ji išgirsta iš viršuje esančio kambario sklindantį tylų motinos murmesį; ji pripratusi prie tokių garsų. Paskui Petra girdi toli sugirgždėjusius vartelius; po akimirkos trinkteli galinės durys, ir ji supranta, kad grįžo Elena arba Rodis, arba abu kartu. Petra viliasi, kad jiedu kiaurai peršlapo ir kad Elena peršals, o paskui iškart susirgs plaučių uždegimu, sukeltu pneumokoko, kokių nors kitokių mikroorganizmų — bakterijų, virusų ar grybų, — paprasta arba netipine forma, visai nesvarbu kokia, tik kad liga prasidėtų ūmiai, kirstų skaudžiai ir tęstųsi su

daugybe nemalonių ir, jei tik įmanoma, mirtinų komplikacijų. Neišklystant iš P raidės sąrašo, tiktų ir pleuritas su skysčių kaupimusi pleuros ertmėje — *būdingas duriantis skausmas krūtinės srityje, paprastai juntamas netoli spenelių,* o Rodžiui reikėtų bent jau chroniškos pleurodinijos su priepuoliniu krūtinės ląstos sienos ir tarpšonkaulinio nervo skausmu. Šitai juodu pamokytų.

Laiptų aikštelėje ji pamato pritūpusį ir prie motinos miegamojo durų besiklausantį Beną Greisą, pro praviras duris įžiūri kambaryje gulinčią motiną ir šalia sėdintį Adomą. Nė vienas iš jų Petros nepastebi.

Savo kambaryje ji užsirakina duris, nuspiria šlapius batus, sėdasi ant lovos, apsikabina kelius ir klausosi į stogą barbenančio lietaus. Šviesa liūdna, sidabro pilkumo; Petra norėtų verkti, bet negali; jai niekada nesisekdavo išsiverkti. Langas aplytas, todėl viskas, kas už stiklo, mirga ir plaukia, tarsi ji tikrai viską matytų pro ašaras — pilkumas, vandeningas žalumas ir kalvotus rudumus. Petra stebisi, kaip gali būti tokia rami. Viskas pasikeitę, jos gyvenimas pasikeitęs. Arba ne, jis negali būti pasikeitęs, nes tai, kas, jos manymu, turėtų būti gyvenimas, dorai dar nė neprasidėjo. Tą gyvenimą turėjo pradėti Rodis — būtent Rodis turėjo paimti ją už rankos ir nuvesti į saulės nutviekstas ateities aukštumas. Jai keista suvokti ir pagaliau pripažinti, kiek daug į jį dėjo vilčių. Visi stengėsi ją įspėti, bet ji neklausė. O dabar ji jaučia... ji jaučia... Ji nežino, ką jaučia.

Petra pakyla nuo lovos, eina prie durų, atsargiai jas praveria ir dirsteli. Benis Greisas nuėjęs, motinos kambario durys uždarytos, mama nebeaimanuoja. Pirštų galiukais ji perbėga laiptų aikštelę — kas, jos manymu, gali ją pamatyti, ko ji bijo? — atidaro duris ir užlipa septyniais laipteliais iki Dangaus kambario. Kažkas vėl

užtraukė užuolaidas, ir ji beveik nieko nemato. Petra apgraibomis iriasi šešėliais, kol aptinka lovą. Kad išgirstų tėvo kvėpavimą, ji turi įtemptai klausytis. Ji baigia priprasti prie tamsos ir dabar jį mato, na, bent jau siluetą. Jis atrodo visai kaip vaškinė statula, natūralaus dydžio vaškinis manekenas. Atsargiai, stengdamasi nepajudinti jokio ant metalinio stovo kybančio vamzdelio ar buteliuko, ji įsirango į lovą ir gulasi ant šono šalia tėvo, atsigręžia į jį veidu. Jo profilis — tarsi kalnų viršūnių linija, iš tolo matoma net ir naktį. Tvyro nemaloniai aštrus amoniako kvapas; ji numano, kad kvapas sklinda iš indų, sustatytų po lova, nuo kurių driekiasi jau kiti, nematomi, vamzdeliai, bet juntamas ir gerai pažįstamas tėvo kvapas — tamsokas, šiltas, kiek paplėkęs. Ji uždeda jam ant krūtinės ranką. Jis toks liesas, atrodo, jo nė būti nėra, tik krūvelė po antklode sumestų kaulų.

Petra svarsto, ar ilgai Rodis ir Elena yra meilužiai.

Kaip keistai, lėtai tarsi dūmų kamuoliai, tarsi audros debesys tolumoje juda, banguoja aplink ją sugulę šešėliai, kai į juos įsižiūri. Petros galvoje kažkas laša — laša arba tiksi; jai dažnai taip būna, gal net visada, tik ne visada ji šitai pastebi. Ji girdi žuvėdrų riksmą — iš pradžių toli, paskui staiga arti, tada vėl toli.

Pabučiuok mane. Pabučiuok *mane.*

Oi. Staigus krūpsnis. Ji atsimerkia — ar buvo užsimerkusi? Ar minutėlę buvo užmigusi? Turbūt, nes dabar ją apėmęs tas pats jausmas, koks būna nubudus — tarsi paslapčia kažkas būtų nutikę, kažkas, ko ji neturi žinoti. Nors nepasakytum, kad kažkas nutiko — ji kaip ir anksčiau guli ligonio kambario prietemoje, šalia tylinčio tėvo. Vis dėlto kai kas pasikeitė; liovėsi lyti, štai kas. Tokia spengianti tyla, tarsi jiedu gulėtų pačiame gilaus, milžiniško ir tuščio akmeninio požemio dugne — akmeninio, o gal metalinio,

kokio nors surūdijusio milžiniško geležinio bako dugne, kuriame visiškai nieko nėra, net oro. Ji nuima tėvui nuo krūtinės ranką, atsigula ant nugaros ir įsižiūri į beveik nematomas lubas. Gal galvoja apie tėvą, aklai žvelgiantį į kitą pasaulį, kvėpuojantį kitokiu — dar tamsesniu — oru. Kodėl nebeklykia žuvėdros? Kur jos nuskrido?

Pabučiuok mane.

Ilgai netrukus Petra grįžta į savo kambarį. Taip, lietus liovėsi, dangus giedrinasi, vietomis matosi išdrikusi vaiski žydrynė. Petra stovi prie lango ir žvelgia į nuskalautą, žaižaruojantį pasaulį. Ji tariasi matanti, o ne juntanti lietaus atneštą vėsą, nes oras lauke lyg nugludintas, subtiliai spindintis, ir viskas atrodo kitaip — ryškiai ir aštriai lyg stiklo šukė. Per pievą bindzina šuo Reksas — sustoja, uodžia, pakelia koją, paskui, minutėlę pastovėjęs ir pažiūrėjęs, cimpina toliau. Priešais namą ant žvyruoto tako stovi kiek pakrypęs „Salsol". Palei buksmedžių gyvatvorę iš lėto vaikštinėja Dafis apžiūrinėdamas krūmelius, lyg ieškotų aplūžusių šakelių; jis atrodo kaip budrus slapukautojas. Kelią apaugusios liepos tamsesnės nei visa kita, tarsi jų lapuose jau kauptųsi naktis ir lauktų, kol galės pakilti į orą. Petrai viskas atrodo išdėstyta labai tvarkingai, lyg nesuskaičiuojami plačiausio paslaptingai reikšmingo rašto elementai. Ji nuleidžia akis, apsidairo po kambarį; kaip vakaro šviesa išbalina rankas... Ant vienos rankos matosi įbrėžtos odos punktyrai — lyg mažutyčių rubinų vėrinėlis: bėgdama užkliuvo už erškėčio. Tiesą sakant, ji nė neketino šnipinėti Elenos ir Rodžio Vagstafo — iš kur ji galėjo žinoti, kad jie eis į mišką? Ji kaip visada ten nuėjo norėdama pabūti viena, pasėdėti prie šventojo šulinio, suvaldyti sūkuriuojančias mintis ir nusiraminti. Išgirdusi juos ateinančius pasislėpė tarp sausmedžių ir gebenių — bet kodėl, juk ji net nežinojo, kas iš tikrųjų ateina; dabar Petra mano, kad elgėsi

kaip vaikas, užkluptas bekrečiantis kokią nors šunybę. Ir tikrai, susigūžusi drėgname, kvapiame guolyje, nugulta nematomų erkių, į delnus sminigančiais nagais ir liepsnojančiais skruostais ji kaip vaikas pajuto slėpiningą piktdžiugišką virpulį. Porelei atsisėdus ant suolo, priešais šulinį, Petra buvo tiesiai prieš Eleną, kuri, Petros manymu, tikrai turėjo ją pastebėti. Vos tik jiems pradėjus bučiuotis, Petra nėrė sąžalynu atgal, dabar jau nebesirūpindama, ar bus išgirsta, bet jie, aišku, neišgirdo — jie buvo labai užsiėmę, pasiklydę vienas kitame. Kai tiesiai jai virš galvos nugriaudėjo perkūnas, ji kone pasitiesė veidu į žemę — taip garsiai ir taip arti trenkė. Tada ji pasileido bėgti klupinėdama.

Petra nusigręžia nuo lango. Ji pajunta kylančias perštinčio laukimo vilnis — pažįstamas jausmas, spaudžiantis sąžinę, karštas. Ar ji užrakino duris? Petra patikrina, ar tikrai užrakino. Nuo durų pasuka prie spintos, ją atidaro ir atsiklaupia. Spintoje, pačioje apačioje, giliai, yra sunkiai pastebimas stalčius, ideali slėptuvė, beveik ideali. Ji atsargiai, be garso, praveria stalčių, pakiša delnus po stalčiaus turiniu, kažką iškelia, nuneša prie lovos ir padeda. Plono vyniojamojo popieriaus lakštuose blausiai švyti žalias šilkas — tarsi sniego dulkių pridengta nefrito plokštė. Vyniodama popierių Petra kaip paprastai sudreba nuo baisaus triukšmo — šnarėjimo, lyg į gabalėlius dūžtų koks nors brangus, trapus daiktas. Ji išlanksto kimono ir pakelia suėmusi už plačių kampuotų rankovių. Nuo klosčių pakyla lengvas aromatas, kuris jai taip patinka — švelnus ir sausas, lyg apelsinų žiedų ar džiovintų rožės žiedlapių dvelksmas; jai patinka įsivaizduoti, jog tai likęs kokios nors nuostabios ponios, kuriai šis drabužis buvo siūtas, pėdsakas, nes kimono — senovinis, labai seniai tėvo pargabentas iš Japonijos. Ji nusirengia ir ant nuogo kūno velkasi sunkų drabužį; oda pajunta

šilko vėsą — šilkas visada vėsus. Petra užsiriša platų juodo, matinio šilko diržą, minutėlę lukteli ir užsimerkusi nulenkia galvą. Ritualas prasidėjo. Smulkiais, kapotais žingsneliais ji nuskuba prie durų ir dar kartą patikrina, ar jos tikrai užrakintos. Grįždama prie lovos, laikydamasi griežtos tvarkos, pirštų galiukais ji paliečia tris daiktus — pirmą dešinėje lempos jungiklio pusėje esantį sienos apmušalo dryžį, ant nekūrenamo židinio atbrailos stovinčią įrėmintą tėvo nuotrauką, ant naktinio stalelio padėto vėžlio kiautu puošto plaukų šepečio nugarėlę.

Iš kišenės išsitraukia žiedą, nukaltą iš sunkaus balto metalo — čia platina, taip? — puoštą plokščiu juodu akmeniu su išraižyta raide. Ji užsimauna žiedą ant bevardžio piršto ir ištiesusi ranką juo grožisi.

Kur jie matosi, kur susitikinėja? Ar jie turi kur nors kambarį, savo meilės lizdelį? Ji įsivaizduoja būstą menkoje akmenimis grįstoje gatviūkštėje, purvinais laiptais užlipus aukštyn, pačiame katėmis dvokiančio koridoriaus gale. Grindys išklotos linoleumu, įlinkusi lova įsprausta į kampą, dvi medinės kėdės ir dėmėtas stalas su tuščiu vyno buteliu ir dviem taurėm, kurių dugne pridžiūvę, susikristalizavę purpuriniai praėjusios savaitės vyno likučiai. Siauras langelis pridengtas geltona tinkline užuolaida, pro langą matosi kiemai su aplamdytais šiukšlių konteineriais. Skardinėje peleninėje smilksta dvi cigaretės — viena sutepta lūpų dažais. Čiurlena klozeto bakelis, gatvėje kažkas šūkauja. Kampe, šešėliuose, juda balti jo klubai, girdisi duslios jos aimanos.

Po langu pasigirsta duslūs žvyre gurgždantys žingsniai. Petra pasislepia už užuolaidų, paskui surizikuoja dirstelėti žemyn. Link automobilio eina brolis ir Rodis Vagstafas. Rodis ant pečių užsimetęs lininį švarką. Dar šlapi jo plaukai glotniai sušukuoti ir

priploti prie pailgos, siauros galvos; iš čia Petra mato, kad ties pakaušiu plaukai gerokai praskydę — jis prapliks nesulaukęs nė keturiasdešimties. Rodis nešasi lagaminėlį. Vadinasi, jis neketina pasilikti. Kodėl jis persigalvojo? Ar kas nors atsitiko? Gal jie — jis ir Elena — pastebėjo, kaip ji braunasi per gervuogynus, ir dabar bijo, kad nepapasakotų, ką mačiusi. Petra mano, kad dabar jis jos nekenčia, nes Rodis nekęstų kiekvieno, kurio manytų turįs bijoti. Ar jis bent jaučiasi susigėdęs, sutrikęs? Taip, tiesa, jis jai niekada nieko nežadėjo. Ar būdamas su Elena jis apie ją kalba? Ar jie guli lovoje rūkydami ir juokiasi iš jos vaikiškumo ir kvailumo? Adomas ima Rodžio lagaminėlį ir deda ant galinės „Salsol" sėdynės, jie sulipa, automobilis nuvažiuoja. Pro automobilio langą matosi, kaip Rodis pasilenkia prisidegti cigaretės; jis nesigręžioja pažiūrėti į namą.

Ji galėtų išduoti jų — jo ir Elenos — paslaptį. Ji galėtų papasakoti broliui, ką mačiusi prie šventojo šulinio prieš perkūniją. Ką jis darytų? Ar nusuktų Rodžiui sprandą, pasmaugtų Eleną? Ne. Jis būtų geras ir stoiškas kaip visada; jis iškęstų skausmą ir atleistų žmonai, gal net ir Rodžiui atleistų. Ji mąsto apie vos prieš akimirką matytą brolį,— didelį, nerangų stuobrį brolį, linguojantį žvyro taku lyg kreivakojis jūreivis, apsitempusį absurdiškomis per ankštomis kelnėmis, kurias dėvi visą dieną lyg išpirkinėdamas kažkokią kaltę; Petra žino, kad nieko nesakys, niekada neleis jam sužinoti, kaip jis buvo apgaudinėjamas.

Ji eina ir iš už komodos išima aksominę dėžutę su skustuvu; ji laiko dėžutę paslėpusi nedideliame plyšyje virš sienos panelio; Petra nusineša dėžutę prie lango ir padeda ant palangės. Švarutėlis juodas aksomas traukte traukia šviesą, iš visų pusių ją sugerdamas. Petra spragteli nedidelę varinę sąsagą. Jai gera matyti, kaip pui-

kiai skustuvas sutelpa raudono atlaso griovelyje. Dramblio kaulo rankenėlė vėsi ir lygi, tarsi sukietinti šalti ledai, o lenkti ašmenys vandens spalvos. Ji ima mielą daikčiuką ir lengvai pavarto delne. Pievelę margina įkypi šešėliai, baigiantis dienai, medžiuose graudžiai švilpauja sunerimę paukščiai. Petra atsmaukia plačią, laisvą kimono rankovę. Visa vidinė rankos dalis išmarginta randais — neseniai užsitraukę plonytės odos pusmėnuliai blizga kaip žvakės vaškas. Ji pasilenkia prie palangės lyg apimta galingo transo; visas jos kūnas trokšta vėsių plieno ašmenų bučinio. Petra giliai įkvėpia šnypšdama. Kai ji pjauna, pasaulis staiga įgyja centrą, akimirksniu viskas persirikiuoja ir subėga ten, kur oda praveria plonytes baltas lūpas, kur droviai išrasoja pirmi kraujo karoliukai. Ji atriša diržą, praskleidžia kimono, prispaudžia prie krūtinės ranką ir oda pajunta lėtai tekantį kraują; kraujas šiltas, jos pačios ir ją ramina. Ji lukteli minutėlę ir apnuogina kitą ranką.

URŠULĖ IŠ LĖTO BUNDA: KYLA IŠ VIENO LYGMENS Į KITĄ, IŠ TAMsos — į prieblandą, lyg nirtų iš jūros gelmės irdamasi vis arčiau paviršiaus. Ji visa apsunkusi, bet jau budri, tarsi kažin kaip į gyvenimą grįžtantis lavonas. Jai visada labai gerai vakare nusnūsti, tada prasisklaido visi galvoje susikaupę rūkai ir miglos. Minutę ar dvi ji nepraplėšia akių, mėgaujasi antklodės šiluma, pagalvės švelnumu. Ji žino, jog vos atsimerkus pakaušyje ims dunksėti įprastas nepakeliamas galvos skausmas, bet dabar besvorės jos mintys ramiai plaukia kaip burbulas, atsitrenkdamos į atsitiktinius daiktus ir lengvai nuo jų atšokdamos. Uršulė turi tiek daug dėl ko nerimauti, bet pastaruoju metu ji pastebėjo, kad vos nubudus sąmonė jai suteikia trumpą malonės atkarpą ir tik paskui nugramzdina į niaurią realybę.

Kažkas su ja čia buvo... sūnus... ar jis vis dar?.. Taip, ji jaučia, kad jis čia, šalia.

Jai patinka šitas kambarys, kuriame jiedu su Adomu taip dosniai dalijosi gyvenimais. Čia jis būdavo nuolaidžiausias ir sukalbamiausias, žaismingiausias ir atlaidžiausias tiek sau pačiam, tiek jai. Žinoma, Uršulė jaučia, kad jo nėra, skaudžiai jaučia, bet vis dėlto turi sau pripažinti, jog ši iki šiol nepatirta miegamojo vienatvė, ištikusi po jo ligos, jai tapo stulbinama, ilgai laukta

prabanga. Ne todėl, kad kambarys būtų kuo nors ypatingas ar labai gerai įrengtas. Jis didelis, tikrai gerokai per didelis, žiemą jo neįmanoma apšildyti, o vasarą čia atgrasiai atšiauru, tačiau dieną jis būna raminamai santūrus; tai tarsi koks nors iš senų laikų, iš vaikystės tolybių prisimenamas kambarys, nakties metu ar dieną, kai užuolaidos užtrauktos kaip dabar, galėdavęs pavirsti į didžiulę rudą palapinę, pastatytą senosios Maskvos stepėse arba Arabijos smėlynuose, iš visų pusių saugomą neaprėpiamų platybių. Uršulė juokiasi iš savęs dėl tokių fantazijų, bet vis tiek laikosi jų įsikibusi kaip vaikas mėgstamo žaislo. Ji nesigaili į Dangaus kambarį išgabenusi didelę dvigulę lovą, į kurią paguldė Adomą, — kurioje jį pašarvojo, kone pagalvojo Uršulė, — nors dabar, kai tos lovos nebėra, kambarys atrodo dar nykiau. Ji jautė, kad jis norėtų būti vienas, jis visada to norėdavo, kai sirgdavo, jis negalėdavo pakęsti, kai apie jį kas nors šokinėdavo. Net jei lova čia tebebūtų, Uršulė joje nemiegotų, nes kitaip, ji net neabejoja, vyro prarastis dar skaudžiau varstytų širdį. Ši sena sofa, tiksliau, šezlongas, jai visai tinkamas, nors ir kietas, kauburiuotas, o kai atsigula, nuo jo padvelkia suplėkusiu kvapu; jos manymu, tai visų per daugybę metų čia sėdėjusių užpakalių pėdsakas, likęs nuo tų laikų, kai šis baldas pirmą kartą buvo čia atneštas ir pastatytas nežinia kokiam Blauntų protėviui paliepus.

Ji girdi geležinkeliu tolstantį vėlyvąjį traukinį.

Mieguistos ramybės akimirkos baigiasi, vėl taikosi smigti baimės ir abejonės adata. Uršulė prisimena prieš užmigdama kalbėjusis su jaunuoju Adomu, prisimena, kad jam kažką sakė, tik neprisimena ką. Būdama tokios būsenos ji apskritai neturėtų kalbėti, nors būtent tokia būsena jai atriša liežuvį, ir ji gali kalbėti apie viską, dėl ko nerimauja, kas ją gąsdina ir siutina. Ji privalo

liautis gėrusi, privalo mesti visų, taip pat ir savo pačios labui. Pavyzdžiui, ji pagalvoja apie spektaklį, kurį galėtų surengti per laidotuves — raudanti, staugianti ir kniaukianti girta našlė mėgina šokti į kapo duobę... Uršulė susizgrimba. Laidotuvės. Kapas. Našlė. Kaip vienodai ji apie visa tai mąsto, kaip paprastai priima šią grėsmę ir neišvengiamybę. Pagaliau ji atsimerkia ir pakreipia ant pagalvės padėtą galvą, norėdama pažvelgti į sūnų, ketindama kažko labai paprašyti, kokio nors plataus dovanojančio mosto, atleidimo, o gal tik paguodos žodžio. Tačiau krūptelėjusi ji pamato, kad šalia — visai ne sūnus. Šalia — Benis Greisas. Jis, pasiėmęs prie komodos stovėjusią kartūnu trauktą taburetę ir atsinešęs ją prie sofos, sėdi kinų išminčiaus poza, atsigręžęs veidu į Uršulę, su per diržą nukarusiu pilvu, skraite sunėręs pirštus. Jo batai prie taburetės, basos kojos kyburiuoja kone liesdamos grindis, pėdos pasuktos į vidų; Uršulė mato nuospaudas ant padų. Jis draugiškai jai nusišypso ir pasukioja kojų pirštus. Kiek laiko jis čia sėdi?

— Nenorėjau jūsų žadinti, — sako Benis Greisas, tarsi ji būtų garsiai paklaususi. — Jūs taip miegojote...

Uršulė mėgina atsisėsti, bet sujaukta antklodė jai neleidžia. Ji kažką laiko — kas tai? Pagalvėlė? Taip, sena raudono atlaso pagalvėlė, kurią kramtė Reksas, bet Aivė išgelbėjo. Kaip ji čia atsirado, kodėl ji ją taip stipriai spaudžia, tarsi pagalvėlė būtų saugantis skydas?

— Mano sūnus, — prataria Uršulė. — Kur jis?..

— Jis turėjo išeiti. Reikėjo nuvežti į stotį bičiulį.

— Bičiulį?

— Tą aukštą ir ploną. Vagstafą?

— Ar jis išvyko? O, varge. Jis dar turėjo pabūti.

Kas gi dabar nutiko, kas jį įskaudino, dėl ko jis įsižeidė? Vis

dėlto ji džiaugiasi, kad Rodis išvyko. Jis net nepaprašė aplankyti Adomo. Ji viliasi, kad Rodį matė paskutinį kartą.

— Jis manys, kad aš nemandagi, nes jo neišlydėjau. Jis nori rašyti Adomo biografiją, — tyliai nusijuokia Uršulė. — Tik įsivaizduokite!

Benis Greisas nieko neatsako. Staiga sunerimusi ji atsidūsta, ima grabaliotis aplinkui. Gulėti štai taip, kai tasai vyras stebi kiekvieną krustelėjimą, — lyg sapnuoti nemalonų sapną, kuriame viešai apsigėdini. Uršulė pamato, kad guli su chalatu; ji neprisimena, kad būtų jį vilkusis. Šiomis dienomis vis labiau krinkančioje jos galvoje pasiklysta tiek daug dalykų. Ji vėl pažvelgia į šalia pritūpusį storulį Benį Greisą. Ką jai su juo veikti, ką sakyti? Jis atrodo kietas, nepajudinamas, bet kartu ir kažkoks fantastiškas. Taip, ji tarsi sapnuoja, tik sapnas toks tikroviškas, jog visai neatrodo kaip sapnas, o Benis — vienas iš sapne šmėkščiojančių personažų. Jis nieko apie save nepasakoja, štai kas. Jis paprasčiausiai atsirado tarp jų, tarsi juos visus pažinotų, tarsi ir jie privalėtų jį pažinoti. Tačiau niekas, išskyrus ją, jo nepažįsta, o ir ji, tiesą sakant, beveik nieko nežino. Uršulė meta ant grindų atlasinę pagalvėlę ir dar kartą pamėgina atsisėsti tiesiai. Ji padeda ant šlaunies vieną ranką, paskui ant jos užmeta kitą ranką; taip darydavo jos motina, rengdamasi įveikti kokį nors sunkumą.

— Atsiprašau, kad anksčiau, sode, taip su jumis kalbėjau, — sako Uršulė. — Buvau... šiurkšti.

Benis trukteli pečiais.

— Niekis tas šiurkštumas. Pripratęs prie šiurkštumo.

— Ypač kai, — ji giliai įkvėpia, — ypač kai yra tiek daug visko, už ką aš... už ką mes... tiek daug už ką turime būti jums dėkingi.

— Ne man, Uršule, — purtydamas galvą švelniai sako jis, kukliai šypsodamasis, — juk ir pati žinot.

— Na, jums ir jai.

Jis ją pavadino Uršule; kaip jis drįso?

— Beje, kur ji dabar?

Benis nieko neatsako, tik šypsosi toliau.

— Adomas sakė, kad ji mirė, bet nežinojau, ar galiu juo patikėti.

Benis vis dar tyli. Uršulė norėjo kalbėti tiesmukai ir jį sutrikdyti, bet jis, savaime suprantama, nesutrikdomas. Ji vėl atsidūsta, tik šįkart jau piktokai. Benis — visai kaip Adomas; jis tyli versdamas kitą žmogų vapalioti kažkokias nesąmones, pilstyti įvairias tuštybes ir dar pradėti kaltinti save.

— Neturėtumėte manyti, kad nebuvome jums dėkingi už jūsų... jūsų gerumą. Na, ir jos taip pat. Jūsų abiejų.

Metų metus tie baisūs pinigai be jokio paaiškinimo kas ketvirtį atsirasdavo banke, ir Adomas apie tai neužsimindavo nė žodeliu, kad ir ji tylėtų; nebuvo leidžiama jokios užuominos, jokios padėkos, nors būtent iš tų pinigų jie ir gyveno; nepaisant Adomo šlovės ir puikios reputacijos, jis jau nieko nebeuždirbo, nes nebedirbo. Ką, jo manymu, jai reikėjo galvoti? Savaime aišku, pinigus turėjo siuntinėti moteris.

Jai atrodo, kad kambarys plečiasi, tarsi tikrai būtų palapinė, banguojanti ir linguojanti, prisipildanti vis daugiau ir daugiau tiršto oro, kurio neįmanoma įkvėpti. Ir šešėliai atrodo tirštesni, tamsesni, pilkšvai rudi.

— Jis dažnai primygtinai kartodavo, kad didžiavyrių nėra, — skubiai beria žodžius Uršulė, — tik žmonės, kurie kartais nuveikia didžius darbus.

Ji net gerai nežino, kodėl taip pasakė. Ar ji į ką nors atsako, į kokį nors klausimą, į kokį nors teiginį? Ji neprisimena, koks buvo paskutinis jo sakinys. Ir todėl jai dar labiau pikta. Ji tenorėjo paklausti apie tą moterį — ar ji yra, ar ji buvo graži, protinga, turėjo gyvenimo patirties, ar ji turėjo visas savybes, kurių neturi ji pati.

— Nesuprantu, kodėl sėdime tamsoje, — trumpai nusijuokusi virpančiu juoku sako Uršulė. — Gal galėtumėte atitraukti užuolaidas, pone Greisai?

Ji žvelgia jam pavymui, o jis mina per kambarį siūbuodamas storomis rankomis, kinkuodamas didele galva. Jam atitraukus užuolaidas, Uršulė nustemba pamačiusi, koks šviesus vakaras. Vargu ar išvis šiąnakt sutems, na, gal tik kelioms valandoms. Nuo šios minties ji kažkodėl vėl pajunta nuovargį.

Benis grįžta ir sėdasi ant taburetės. Pro langą krintanti šviesa nubrėžia jam virš galvos spindinčią aureolę ir nušviečia plikę. Uršulė stropiau susisupa į chalatą.

— Tiesą sakant, net gerai nežinau, kodėl jūs atvykote, — nedrąsiai, tarsi gūždamasi sako ji. — Gal ko nors iš mūsų norite?

Staiga ji pasijunta maža maža, susitraukusi ir suvytusi, tokia, kokia bus senatvėje. Ar jie — šitas vyriokas ir toji tarp jų įsimaišiusi moteris — Adomui ką nors padarė, ar jie jam kenkė, kaip ji visada įtarė? Ne ne, mąsto Uršulė, jeigu ir buvo galima pakenkti, jis galėjo pakenkti tik pats sau. Jis visada sakydavo, kad dirbti gali tik jaunas, tik jauni būna negailestingi ir žiaurūs.

— Jis visada sakydavo, — pirštais vedžiodama po antklodę kalba Uršulė, — kad iki trisdešimties jau buvo baigęs viską, ką turėjo padaryti, kad jam jau viskas buvo atiduota. — Ji žvelgia į Benį maldaujamu žvilgsniu. — Ar tiesa visa tai?

Benis nekantraudamas papurto galvą, tarsi ne atsakydamas,

o praleisdamas klausimą pro ausis. Jis turi sutvarkyti gerokai svarbesnius reikalus. Jis pasilenkia į priekį toks paslaptingas ir uždeda delną ant abiejų jos rankų. Uršulė viską mato lyg iš viršaus: sofa, ją dengianti antklodė, ant grindų numesta pagalvėlė — raudona, tarsi sutinusi, kaip sudaužyta širdis — ir palinkusi storulio galva su blizgančia vienuoliška tonzūra. Toli laukuose ji girdi mūkiančias Dafio karves; turbūt metas melžti. Ant spintos durų kabantis ovalus veidrodis atrodo kaip plačiai pražiota, rėkti pasirengusi burna. Kažkas švelniai ją paliečia — ne vaiduoklis, o lyg pats pasaulis būtų lengvai niuktelėjęs.

— Kalbėjausi su juo, — sako Benis Greisas. — ... Jis kalbėjosi su manim!

Dabar, žinoma, didžiulė nuostaba ir sambrūzdis, iš kambario į kambarį šūkčioja balsai, koridoriuje girdėti skubūs žingsniai, kone šokte šoka telefonas, stovintis ant servetėle uždengto stalelio, šalia vazone augančios palmės, o Uršulei lekiant laiptais žemyn, jos chalatas išsipūtęs kaip burė; atrodo, kad iš aukštybių nusileido pati Hera, ketinanti užsiundyti liepsnas ir susigrąžinti kreivais keliais pasukusį sutuoktinį. Ką galėčiau pasakyti? Taip, tiesa, kažką pajutau. Iš pradžių buvo Petra, paskui — šuo. Mergaitė nuliūdusi, aiškiai jaučiau; kai ji būna apnikta juodžiausios nuotaikos, visada pasakysi neklysdamas. Kaip norėjau ištiesti ranką ir ją paliesti, paguosti, kai ji gūžėsi šalia manęs lovoje kaip visada tirtėdama. Tikriausiai tasai niekšelis Vagstafas pasakė ką nors bloga arba visai nieko nepasakė, o tai, manyčiau, jai būtų dar skaudžiau. Už tai mes jam atsiųsime mėšlungį, dieglius šone, sužnaibysime taip, kad atrodytų kaip korys. Bet ar tikrai? Turbūt ne. Nebuvome jam geri,

nebuvome teisingi. Kad ir kaip ten būtų, jis nėra jau toks baisus, tik nusivylęs, abejojantis, nepatyręs. Gal Uršulė leis jam parašyti apie mane knygą; būtų tarsi koks atpildas. Ar jis, ar koks nors kitas rašeiva... Taip, jis nupieš mano gyvenimą subtiliausiais melsvais ir auksiniais potėpiais ir sulauks didelės sėkmės; toks mano noras.

Kai Petra išėjo, šuo letena atsidarė duris ir uosdamas šešėliuotą tamsą ėmė manęs ieškoti. Kaip brazda jo nagai į grindų lentas, kai jis rengiasi šuoliui. Dažniausiai jam nepavyksta užšokti iš pirmo ar net iš antro karto; braižydamas nagais ir urgzdamas jis nuslysta nuo lovos ir sudrimba ant grindų į kaulų ir kailio krūvą. Šunys — tikri neišmanėliai; tik jau nepasakokite apie jų nuovoką ir protą; ar esate kada nors girdėję apie katinų būrį, per apledėjusias dykynes traukiantį roges? Vis dėlto kai jam pagaliau pavyko užsikabaroti ir suurzgus, atsidusus žnektelėti šalia manęs, pajutau nuo jo sklindančią žvėrišką šilumą. Iš pradžių to jausmo neatpažinau, na, nesupratau, kad tai jausmas, pamaniau, jog tik įsivaizduoju ryškiau nei iki tol. Pastarosiomis dienomis tai nebūtų pirmas mane ištikęs nesusipratimas. Jei kalbėtume apie mano parezę, jeigu tik teisingai vartoju terminą — Petra tikrai žinotų, — stulbinamai paprasta įsivaizduojamą pojūtį supainioti su tikru. Ir šitai sukelia daugybę įdomių klausimų, kabinančių idealizmo sritį; kalbu apie filosofinį idealizmą; imčiausi tų klausimų, jei turėčiau laiko ir pinigų.

Apie ką kalbėjau? Taip, apie namuose kilusią visuotinę paniką ir apie savo patirtis iki tol, apie tai, ar tai tikrai patirtys pačia tikriausia, jau nusistovėjusia prasme.

Taigi. Šuo lovoje, užpakalinė jo koja prie manosios ir skleidžia šilumą. Patyriau daugiau nei pajutęs drebančią Petrą; šunį jutau visu kūnu; mane užliejo kitos gyvos būtybės kraujo šiluma.

Niekas manęs nepaveikė labiau nei šis pojūtis nuo tada, kai buvau čia paguldytas kone miręs visam pasauliui, taip atžariai nuspirtas nuo pjedestalo. Vis dėlto pirmoji mano reakcija buvo panika, na, kažkas panašu į paniką, sakykim, susijaudinimas. Kaip galėčiau paaiškinti tą keistą ir tikrai nemalonų, galima sakyti, net šiurkštų atsaką į atgimusį pojūtį, nors ir labai silpną? Kai žmogus stovi prie mirties durų ir laukia, kol šios nedelsiant bus atidarytos, jam nerūpi, ar jį pristabdys kas nors, nerūpestingai žingsniuojantis gatve jam už nugaros, paplekšnodamas per petį. Ir visai ne juokas stovėti taip pasitempus, žvelgiant reikiama kryptimi, jau stingstančiame kumštyje laikant išvykimo — nors aš sakyčiau atvykimo — vizą. Nesakau, kad neapsidžiaugiau tariamai pasijutęs atgimęs — būti pasirengusiam išeiti nėra tas pats, kas norėti išeiti, — kad ir koks menkutis buvo kvietimas, kad ir koks kuklus kviečiantysis. Atrodytų, lyg viskas būtų parengta ir pabaigta, o aš, krečiamas kelionės virpulio, turėčiau atsigręžti ir žengti kelis sunkius žingsnius atgal jau nueitu varginančiu keliu.

Ar aš kalbėjausi su Beniu, kaip kad jis sakė? Jis įėjo į kambarį šįkart vienas, vėl atitraukė užuolaidas — džiaugiausi lietumi prieš jam liaujantis; man visada patikdavo lietaus garsas, tolstantis vasaros lietaus šnabždesys, — vėl prie manęs pasilenkė, apgaubdamas mus abu kvėpčiojančiu intymumo burbulu, ir ištarė mano vardą. Bet ar aš tikrai atsakiau? Aš išties norėjau ką nors pasakyti, na, nebūtinai jam, kam nors, bet kam, kas klausytųsi. Buvau prislėgtas, buvau daugiau nei prislėgtas. Tikriausiai būtent lietaus šnarėjimas išjudino karčias mintis apie viską, ką greitai prarasiu, apie viską, nuo ko būsiu atskirtas — nuo šio baugaus, bet išskirtinio pasaulio ir visko, kas jame yra, nuo šviesos, dienų, tam tikrų veidų, vaiskaus vasaros dangaus ir nuo paties lietaus, prie kurio iš tikrųjų

niekada taip ir nepripratau, nuo iš dangaus krintančio vandens stebuklo, tokio laisvo, be proto gausaus, visiems vienodai palaimingo. *Dar vieną paskutinę valandėlę tarp gyvųjų;* tokie žodžiai susidėliojo mintyse, vadinasi, gal ir ant liežuvio. Paskutinę saldžią valandėlę tarp gyvųjų... Nemaniau, kad prašau per daug, na, nebūčiau manęs, kad to per daug, jei apskritai būčiau prašęs, bet ar tikrai prašiau?

Girdėjau žvyru gurgždančias padangas. Iš stoties grįžo Adomas. Kokie padūmavę tapo vakarai, net vidurvasarį; tarsi iš toli plauktų atminties dūmai. Jis praėjo pro glicinijas, įžengė į vestibiulį, sustojo, klausėsi. Niekur jokio garso. Jis vis dar suko galvą dėl tokio skuboto Rodžio išvykimo, nes niekas nieko taip ir nepaaiškino. Atmosfera automobilyje buvo įtempta, Rodis visą kelią rūkė, kiekviena baigiančia smilkti cigarete prisidegdamas vis po naują. Jis įlipo į traukinį likus vos kelioms sekundėms iki išvykimo; jiems abiem iškart palengvėjo. Lipdamas į vagoną jis neatsigręžė, tik metė lagaminą prieš save ir užšoko ant laiptelio, neįprastai mikliai mostelėdamas pakelta ranka; Adomas nesuprato, ar jis atsisveikina, ar įpykęs nori jį nuvaryti. Net traukiniui pajudėjus ir važiuojant pro Adomą, Rodis nė nedirstelėjo pro langą, įsitaisė sėdynėje ir nutaisęs piktą žvilgsnį, patempęs apatinę lūpą ir suraukęs kaktą toliau lankstė švarką. Na, dabar jo jau nėra, galas. Mano biografas. Jis turėtų pasikeisti pavardę į Šekspyro.

Virtuvėje Adomas aptinka žmoną keturpėsčią, iki pusės palindusią po kriaukle. Jo žingsniai ją išgąsdina, ji greitai stojasi, užsigauna į vamzdį viršugalvį ir nusikeikia.

— Pamečiau žiedą, — sako ji, vėl sėsdamasi ant kulnų ir uždėdama ant šlaunų rankas. — Palikau jį čia, ant palangės. — Ji pažvelgia į Adomą. Elena persirengė ir dabar vilki palaidinę ir

mėlyną sijoną; ji basa. — Tą, kurį man padovanojai, — kalba ji. Elena katiniškai nusišypso. — Ar muši, jei nerasiu?

Adomas paruošia jiems abiem išgerti — ąsotį džino su citrinos sultimis ir daug daug sodos vandens. Šį gėrimą jie vadina savo firminiu kokteiliu. Elena vis dar ant grindų; užsigalvojusi ji trina vietą pakaušyje, kur trinktelėjo į vamzdį. Adomas atneša prie kriauklės metalinį padėklą su ledo gabaliukais, atsistoja šalia Elenos ir kapoja ledą virtuvinio peilio smaigaliu; jo pirštai limpa prie padėklo metalo.

— Šiurpas laksto nuo gurgždėjimo, — sako jis.

— Kokio?

— Ledukų... prakeikimas!

Elena įsitveria rankomis kriauklės krašto ir atsistoja. Adomas jai parodo kraujuojantį nykštį.

— Taip tau ir reikia, — sako Elena, ima jo ranką ir šnairuoja į įpjovą.

— Nieko nejaučiu, — taria Adomas. — Pirštas sustingęs. Nuo ledo.

— Kaip visada, — sumurma Elena, nors nė vienas iš jų nežino, ką ji iš tikrųjų turi galvoje. Jis laiko sužeistą ranką virš kriauklės, kad kraujas nelašėtų ant grindų, o kita ranka apglėbia Eleną per juosmenį, prisispaudžia ją arčiau savęs ir pabučiuoja. — Mmm, — numykia ji nusisukdama, — trenki cigaretėmis.

— Rodis rūkė visą kelią, iki pat stoties.

Elena vedžioja pirštu aplink jo marškinių sagą.

— Jis neturi jokio kvapo, ar pastebėjai?

— Rodis? Jis kvepia kaip kunigas.

— Kuo kvepia kunigai?

— Pelenais. Vašku ir pelenais.

Koridoriuje gūdžiai sudūzgia didelis laikrodis ir po reikšmingos pauzės vieną kartą sodriai išmuša.

— Kodėl jis taip pabėgo? — klausia Elena.

Adomas gūžteli pečiais. Jis vis dar laiko ją apkabinęs per liemenį, kaip valsui pasirengęs šokėjas, laukiantis, kol užgros muzika.

— Jis sakė, kad prastai jaučiasi, — sako Adomas. — Neva kažkoks dieglys šone. Bet aš juo nepatikėjau.

Elena išsilenkia persisverdama per jo ranką, išriečia nugarą ir šlaunimis priglunda prie jo kojų.

— Jis mėgino mane pabučiuoti, — šypsodamasi sako ji. — Tiesą sakant, pabučiavo.

— Kur? — Adomas irgi šypsosi.

— Norėjai paklausti, kur pabučiavo ar kur mes buvome, kai bučiavo?

Adomas neatsako.

— Tame miške, — mosteli rodydama į duris ir langą, — prie šulinio.

— Ar jis ką nors sakė?

— Lyg ir išrėžė kažkokią kalbą. Gryna vaidyba. Labai savita. Maniau, kad jis...

— Ką?

Šypsodamasi ji purto galvą.

— Nieko.

— Tai štai kodėl jis išskubėjo, — sako jos vyras. — Ar skėlei jam antausį?

— Taip, — sako Elena ir tyliai juokiasi, — tiesą sakant, skėliau. Ir tada pradėjo lyti. Jis buvo labai susirūpinęs savo batais.

— Vargšas Rodis.

Dabar juokiasi jie abu, na, gal ir nelabai nuožmiai; Adomas ją paleidžia, atsisuka į kriauklę, suberia į ąsotį ledo gabaliukus, kuriuos jam pavyko atskirti dar prieš įsipjaunant — ledukai apšlakstyti jo krauju, o Elena eina prie bufeto, grįžta su dviem stiklinaitėm, jis įpila gėrimo, ir jie geria.

Na, matai, senasis tėčiuk, ji tavęs nemylės. Mes joms per geri; jos linkusios rinktis saviškius.

Petra sėdi prie lango tvarstydama žaizdas. Nors jai labai skauda, nors tenka prikąsti lūpą, ji nemąsto apie jas kaip apie žaizdas; Petrai žaizdos — aistros žymės, meilės randai, bučiniai. Ji rami; širdyje karaliauja graži taika. Sode juodasis strazdas šokinėja ant šakos liedamas savo giesmę, ir atrodo, kad pats vakaras sustojo ir klausosi įsisvajojęs. Kokie balti dangaus pakraščiai, dar truputėlį melsvi, o kiek aukščiau, vakarų kryptimi, oriai plaukia tyriausio baltumo gulbės pavidalo debesis kiek papurvintais kraštais. Ji gėrisi dangumi, besvoriu jo didingumu, skaidrumu ir vaiskumu, gaubiančiu visą pasaulį. Ji didžiuojasi savo gabumais — dabar ji jau puikiai moka tvarstyti. Iš pradžių patepa žaizdą antiseptiniu tepalu, kad sustabdytų kraujavimą, paskui uždeda sulankstytos marlės lopinėlį ir kelis kartus viską apvynioja drobiniu tvarsčiu. Viena ranka ji suriša mazgą ir dar labiau jį suveržia dantimis. Netrukus pasirodys pirma drovi tamsiai raudona dėmė, nes kraujas persisunks pro medžiagą, bet greitai dėmė liausis plėtusis, o nudžiūvusi taps sodrios raudonai rudos spalvos, kaip seno paveikslo dažai. Tame paveiksle ji mato save: ji — pačiame centre, ji ir yra svarbiausias akcentas — prie lango palinkusi mergina, o visa kita — paukštis, debesis, nutilę, nurimę medžiai — tik jos

palydovai. Dabar svilinantis skausmas pavirto į monotoniškus tvinksnius. Ji ištiesia vieną ranką ant palangės, o kitą supa skraite. Per visus tuos metus ji neaptaškė kimono net menkiausiu kraujo šlakeliu; tai dar vienas dalykas, kuriuo galima didžiuotis.

Ji girdi, kaip laiptų aikštelėje motina šaukia sūnų, paskui — Aivę Blaunt. Petra užsimerkia ir priglaudžia prie rankos kaktą. Kažkoks subruzdimas, namuose kažkas nutiko. Sunkus rankovės šilkas vėsus, šiurkštokas, kone metalu remiasi į kaktą. Apačioje ima loti šuo Reksas — loja garsiai, valdingai, kartkartėmis nutildamas. Suskamba telefonas ir po dviejų skambučių nutyla: kažkas čiupo ragelį. Praveriamos dvejos durys, vienos vėl užtrenkiamos. Laiptais dunda dar daugiau žingsnių; šįkart jie sunkūs. Petros mintys plaukia ramios kaip debesys.

Mano tėvas pyktelėjęs rengiasi išeiti. Jis sako, kad čia jam nebėra ko veikti, bet aš manau kitaip, na, truputį kitaip, nors, tiesą sakant, kad būtų laiminga pabaiga, reikėtų, kad tos pabaigos apskritai nebūtų.

Petra pakelia apsunkusią galvą; vokai irgi jau per sunkūs; dabar ji galėtų užmigti, bet mes jai neleisim. Ji atsistoja, nusivelka kimono, apsirengia, tada sulanksto kimono, susuka jį į šilkinį popierių ir vėl padeda į spintos stalčių. Skustuvas jau savo vietoje, už komodos. Minutėlę ji stovi įdėmiai dairydamasi po kambarį. Viskas padėta į vietas, viskas sutvarkyta. Ji myli save, na, truputėlį.

Laiptų aikštelėje ji pažvelgia žemyn, į vestibiulį. Girdisi balsai, bet kalbančiųjų nesimato. Minutėlę ji jaučiasi taip, lyg tuoj apalptų; Petra susverdėja. Kokios sunkios randuotos jos rankos; dabar jos atrodo lyg svetimos, lyg būtų visai ne rankos, o kažkas kita — storų lianų nuokarpos ar medžio šakos. Skustuvo pjūvių

tvinksniai apsilpo, bet naktį vėl sustiprės ir neleis jai miegoti, ir ji jausis taip, tarsi jos lovoje būtų dar kažkas — pulsuojantis kitas.

Petra pasileidžia laiptais žemyn. Jai nespėjus nulipti, pasirodo Elena. Jos sustoja — mergina ant laiptų ir moteris vestibiulyje. Taip neteisinga, mąsto Petra, taip neteisinga.

— Kas čia vyksta? — klausia Elena. — Kas atsitiko?

Petra nulipa kelis likusius laiptelius ir ištiesia ranką. Elena spokso suraukusi kaktą.

— Aaa... kur radai?

— Virtuvėje. Štai, imk.

Elena paima žiedą ir sukioja tarp pirštų pašaipiai žvelgdama į mošą, šypsodamasi puse lūpų.

— Kas yra „Dz"? — klausia Petra.

— Ką?

— „Dz", išraižyti inicialai.

— Ne ne, — sako Elena, — ten „A", „A" reiškia „Adomas".

— Ne „A", o „Dz". Imk pati ir pažiūrėk.

Jos sukiša galvas prie žiedo, Elena sukioja.

— Man atrodo kaip „A", — dvejodama sako ji, — bet, manau...

Vaje vaje, gudrus senasis tėčiukas!

Dabar iš priekinio koridoriaus ateina pulkelis besikalbančių žmonių. Pirmi eina Adomas ir jo motina, jiems iš paskos grūdasi Benis Greisas, Aivė Blaunt ir galvijų prižiūrėtojas Dafis. Jie atrodo labai susijaudinę, lyg būrelis apaštalų, skubančių į Emausą. Adomas gerokai įraudęs, įkaušęs nuo meilės ir pusės ąsočio džino kokteilio; jis ir maloniai sunerimęs, ir susirūpinęs. Elena nori jam kažką pasakyti, bet jis atsisuka į Petrą.

— Eime su manim, — griežtai sako seseriai be jokios šypsenos, — visi kiti likite čia.

Petra nieko neklausia, tik romiai nuseka iš paskos laiptais aukštyn.

— Kur jie eina? — aikštingai klausia Elena; kodėl niekas jai nesako, kas čia vyksta? Jai ima kutenti nosį.

— Tavo tėvas, — išsiblaškiusi sako Uršulė nežiūrėdama į Eleną, tik spoksodama į lipantį sūnų ir dukrą, tarsi nusileidus debesiui jie būtų imami į dangų. — Norėjau pasakyti Adomo... Adomo tėvas. Adomas.

— Kas? Ar jis?..

— Ššš, — tai Benis Greisas.

Elena atsigręžia ir įsmeigia į jį akis, bet jis tik šypsosi ir kone žaismingai prideda pirštą prie putlių, skaisčiai raudonų lūpų. Aivė Blaunt irgi įbedusi žvilgsnį į laiptuose dingstančią porą — viršuje matosi tik pečiai ir galvos, paskui — tik galvos, o dar vėliau — visai nieko nebesimato; Aivė suneria rankas ant krūtinės. Nerangusis Dafis mindžikuoja.

— Būtų gerai, kad kas nors... — pradeda Elena, bet turi nutilti; sekundę ji tyli truputį prasižiojusi, akių vokai trukčioja. — Oi, — tarsteli ji, — ooi. O paskui nusičiaudi trankiai sulodama ir mirksi pati nustebusi.

Tik pažiūrėkit! Koks ten nešulinis gyvulys, kažin kuo apkrautas gyvis? Viršuje, laiptų aikštelėje, vėl pasirodė Adomas ir jo sesuo — jie panašūs į dramblį ir varovą; Petra veda brolį sakytum paėmusi už vadžių, o Adomas glėbyje laiko tėvą. Senasis Adomas nuo kojų pirštų galiukų iki barzdos susuktas į antklodę; jo akys užmerktos; jis nemiręs. Abu atsargiai lipa žemyn, tarsi leistųsi iš nenusakomų aukštybių — daugybė vienas šalia kito auganči ų me-

džių, švytinti upė, antikinio mūšio dulkės ir kraujas, Petra žengia pirma, tik šiek tiek pasisukusi, akylai žvalgydamasi, o Adomas lipa iš paskos — kiek nerangiai, bet iškilmingai, tvirtu žingsniu. Petra neša tėvo buteliuką su „maistu“ ir stiklainį su šlapimu, kurie vis dar prie jo prijungti guminėmis žarnelėmis. Iš paskos seka šuo Reksas, lapnoja laiptais iškišęs liežuvį, vizgina į šonus uodegą, tarsi ši būtų be priežiūros paliktas vairas. Dafis mėgina pasitikti eiseną, bet neryžtingai sustoja, o Benis Greisas netikėtai mikliai neria pro jį ir ropščiasi laiptais pasitikti besileidžiančios poros.

— Atsargiai! — sušunka Uršulė kreipdamasi ir į sūnų, ir į dukrą, ir į Benio nugarą. Ji prisidengia delnu burną. — Oi, prašau, būkit atsargūs.

Elena vėl nusičiaudi.

Atvykęs daktaras Fortūnatas randa plačiai atvertas lauko duris ir baiminasi blogiausio. Po ilgos dienos gydytojo priimamajame jis pavargęs ir prastai nusiteikęs — pora vyresnio amžiaus pacientų buvo itin įkyrūs, — ir dabar jo tikrai nedžiugina būsimas susitikimas su Godliais. Nebuvo įmanoma supaisyti, ką toji Uršulė vebleno telefonu — kažką vapaliojo apie malonę; ar gali būti, kad ji metėsi į religiją? Atrodo, ji tvirtino, kad jos vyras atsigavo, nors, jo manymu, šitai tiesiog neįtikima, nors, žinoma, tokiais atvejais niekada nieko negali žinoti, nes visi tokie atvejai keblūs, ir kiekvienas keblus savaip. Bet kas bus, jei Godlis tikrai atgavo sąmonę? Pagal visus simptomus jis turėjo būti miręs jau prieš daugelį dienų; tiesą sakant, jis apskritai neturėjo išgyventi priepuolio, nes insultas buvo labai stiprus. Ar gali būti, kad tokios smegenys kaip Godlio, nuolat mankštintos per visą gyvenimą, yra ištverminges-

nės ir patvaresnės už paprastas, eilines smegenis? Šitai galėtų būti įdomus tyrimų objektas, ir jeigu jis dabar būtų jaunas, galėtų imtis šio klausimo, nes juk jis ne šiaip koks nors kaimo šundaktaris — anksčiau jis garsėjo kaip mokslo žmogus. Ir kaipgi nutiko, kad jis įklimpo čia, nežinia kokio krašto glūdumoj? Atsiduses jis žengia į vestibiulį. Senas juodas jo portfelis niekada nebūna toks sunkus kaip štai tokiomis progomis.

Jeigu kas nors surizikuos mestelėti kokį kritikos žodį, jis primins, kaip primygtinai patarinėjo neimti senio iš ligoninės ir čia nevežti.

Namas jam gerai pažįstamas, todėl daktaras Fortūnatas žingsniuoja pasitikėdamas, nors ir drebančia širdimi. Smogus ligai, šeimos tampa nepakenčiamos. Tarsi Tėvukai ir Mamutės gyventų amžinai. Iš kažkur sklinda tylūs muzikos garsai. Jis pereina didįjį vestibiulį — kažkodėl nuo šachmatinių plytelių jam visada pradeda mirgėti akyse, sustoja pabarbenti į didelį barometrą ąžuoliniuose rėmuose — šis prietaisas jau neveikia metų metus, o tada krumpliais pabeldžia į muzikos kambario duris, iš kur sklinda balsai; nesulaukęs atsakymo jis stumteli duris ir žengia vidun.

Jį pasitinka toks keistas ir neįprastas vaizdas, kad akimirksnį daktaras tariasi patekęs į sumaniai surengtą spektaklį — tarsi kas nors jam būtų iškrėtęs įmantrų pokštą. Aivė Blaunt ir galvijų prižiūrėtojas Dafis stovi po vieną prie dviejų aukštų langų, atsigręžę į kambarį, lyg būtų pantomimos aktoriai — nublukusi Kolombina ir netašytas kaimietis Arlekinas; jų nugaros nuauksuotos per stiklą nuožulniai krintančių gelsvai rusvų besileidžiančios saulės spindulių. Yra ir šuo, vėl vaidinantis sfinksą; išvydęs daktarą jis beveik nekrusteli, tik kartą ar du liūdnai sudunksi uodega. Stiklinės durys atdaros, gazo užuolaidos atitrauktos, sofa atstumta į patį tarpdurį,

o ant jos kaip ilgas guli Adomas Godlis, iki smakro susuptas į raudoną antklodę, tik pižama aptemptos rankos laisvai padėtos ant krūtinės. Šalia jo — stovas su lašelinėmis, nosyje tebėra vamzdeliai, šlapimo stiklainis pastumtas po sofa ir iš ten šviečia. Adomas atsimerkęs ir ilgesingai žiūri į sodą. Jo žmona nedailiai nutūpusi šalia, laiko vieną jo ranką ir glosto. Matosi viena jo koja — ilga, grakšti, balta, kaip koks nors priešistorinis artefaktas; koją glosto jo sūnus, nepatogiai suklupęs sofos gale; jo poza — tarsi sūnaus priklausomybės, sūnaus meilės iliustracija. Ranka ir koja, ranka ir koja, kaip visada. Labiausiai pribloškianti šio gyvojo paveikslo figūra — Petra, ji stovi atokiau sunėrusi rankas, abi rankos įsitvėrusios priešingų šonų, žvelgia į tėvą... kokiu žvilgsniu? Sielvartingu, piktu, skausmingu, visais paminėtais ir dar kokiu kitokiu? Nors rankovės ties riešais susegtos, iš jos blyškumo ir švininių šešėlių po akimis daktaras iškart supranta, kad ji vėl pjaustėsi. Vargšas vaikas, vargšas vaikas. Jis pastebi tvarstį ir ant jaunojo Adomo nykščio; juk jis tikrai nepradėjo, jis tai jau tikrai ne?..

— Oo, Ferdi, — jį pamačiusi sako Uršulė. Ji šypsosi ir nurausta. — Aš... mes...

Daktaras nieko nesako; ir ką gi čia bepasakysi? Jis bejėgiškai mosteli su viskuo sutikdamas. Pažvelgia į ant sofos gulinčią figūrą, graibstomą už rankos ir už kojos, kaip kad norėtų. Pabaiga ta pati, mąsto jis, ar čia, ar kitur.

Ant židinio atbrailos stovi senoviškas radijo aparatas; pulsuoja žalia jo akis. Iš čia ir sklinda dūdelių ir tampomų stygų muzika, tokia tyli ir tolima, lyg iš kito pasaulio.

Tos šviečiančios žalios langinės; vėl jas matau.

O kur Benis Greisas? Kai paskutinį kartą jį kažkas matė, jis buvo pridėjęs prie lūpų pirštą ir sakė „ššš“. Benis išėjo, įlipo į seną,

klebančią mašiną, kad būtų pakeltas į aukštybes. Ilgai netrukus tasai keistas aparatas grįš paimti mano tėvo, kuris irgi išeis, nes jau metė savo merginą. Matote, kaip jis žingsniuoja, stiprus kaip visada? Visuomet taip būna, kai jis jas paleidžia. Būti įsimylėjusiam — sekinantis reikalas; tada jis užsikrauna šimtą tūkstančių metų, tasai patrakęs senas kvailys. Na, tėvai, o kaip dabar?

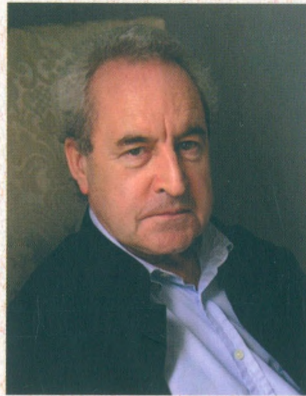
Jie bus laimingi; jie visi. Uršulė nebegers, kartu su sūnumi ji nueis ir iškilmingai išvaduos laurų gyvatvorę nuo butelių naštos, ir išbėgs visos žiurkės, ir laigys kaip ėriukai. Adomas ir Elena persikels gyventi čia, į Ardenų namus, Adomas darbuosis ir kuisis apie namus, kaip ir bendravardis jo gimdytojas, o Elena nešios kyką ir vaikščios su kibirėliais kaip Marija Antuanetė savo mažajame kaimelyje. Petra paslėps skustuvą ir daugiau nebesipjaustys. Ar Rodis grįš ir mėgins jai prisigerinti? Gal ir nereikėtų iškart nuspręsti — mes rasime jai ką nors kita, ką ji galėtų mylėti ir kieno būtų mylima visą tą trumpą laiką, kiek jai liko. Apie Aivę Blaunt ir Dafį jau kalbėjome. Kas dar liko? Aišku, Adomas. Kokią dovaną įteiksime jam? Atsiras iki tol niekieno nematytas ir nesitikėtas laiškas, paskutinis mirusios jo žmonos Dorotėjos rašytas laiškelis, vaduojantis jį nuo bet kokios kaltės dėl liūdno jos galo. Ar to pakaks?

Jis žvelgia į prieblandos gaubiamą sodą. Žole šliaužia sodrūs, gelsvai rudi saulės spinduliai, paskui save vilkdami smailius šešėlius. Dreba apie naktį besikalbantys medžiai. Paukščiai, debesys, tolimas blyškus dangus. Tai mirtingas pasaulis. Tai pasaulis, kur niekas neprarandama, kur už viską atsiskaitoma, kol dar lieka išsaugota visa ko paslaptis; tai pasaulis, kuriame jie gali gyventi — kad ir kaip trumpai, kad ir kaip menkai ar neryškiai, gęstantį savosios esybės vakarą, atsiskyrėliškai ir kartu tarsi bendrai, čia,

šioje vietoje, mirštant, bet kartu amžiams įsitvirtinant švytinčiame, nesibaigiančiame mirksnyje.

Palaukite, kas gi tai? Aišku, Elena. Ji pakyla iš netoli židinio esančio fotelio, kuriame sėdėjo niekieno nepastebėta, ir dabar šypsodamasi žengia į priekį. Langai tvinsta šviesa; paskutiniai vakaro atspindžiai. Daktaras laukia, kada jį prakalbins, bet Elena pro jį praplaukia lyg auksinis kvėpsnis. Jam už nugaros ji sustoja, krūpteli lyg kažkieno paliesta — su ja atsisveikina mano tėvas, ranka paliesdamas skruostą. Jis man linkteli. Skrendu prie Elenos vyro, ten, kur jis klūpo, ir iškvepiu jam į ausį žodelį. Ką turiu jam pasakyti? Na, kad jo žmona, kaip mes esame linkę keistai senoviškai sakyti, jau su vaikeliu sterblėje. Jis pašoka ant kojų ir atsisuka. Elena atsigręžia ir pamato jo žvilgsnį. Ji prispaudžia prie įsčių ranką.

— Vaje!

Džonas Banvilis (John Banville) gimė 1945-aisiais Veksforde, Airijoje. Pirmoji jo knyga „Long Lankin" išleista 1970-aisiais. Kitos jo knygos — „Nightspaw", „Birchwood", „Doctor Copernicus" (pastaroji 1976-aisiais pelnė memorialinę *James Tate Black* premiją), „Kepler" (1981-aisiais apdovanota *Guardian* grožinės literatūros premija), „The Newton Letter", „Mefisto, The Book of Evidence" (1989-aisiais nominuota *Booker* premijai ir tais pačiais metais pelniusi *Guinness Peat Aviation* premiją), „Ghosts", „Athena", „The Untouchable", „Eclipse" ir „Shroud". Yra gavęs Lanano Fondo literatūros premiją. 2007 m. lietuvių kalba išleistas romanas „Jūra" (*The Sea*), 2005-aisiais apdovanotas *Man Booker* premija.

Neįtikimai talentingas stilistas... Jo knygose susipina ypatingas lyrizmas, subtiliai sužadinti jausmai ir nuolat juntamas rūpestis dėl realybės prigimties.

- LONDON REVIEW OF BOOKS

Dėl įmantraus sąmojo ir rafinuoto stiliaus Johnas Banville'is gali būti vadinamas Nabokovo įpėdiniu.

- TELEGRAPH

Jis nepaprastai talentingas. Jis negali parašyti neišdailintos frazės, todėl jį skaitome lėtai, skonėdamiesi jo teikiamų malonumų gausa.

- INDEPENDENT

Tikriausiai jis įdomiausias Europos romanistas po Becketto.

- HERALD

Koks didis mokytojas šis fenomenaliai talentingas Banville'is, padedantis suvokti mūsų pačių ir mūsų kelionės keistenybes.

- OBSERVER

Skaitydamas Johno Banville'io prozą patiri ypatingą gilų pasitenkinimą... [Jis yra] vienas iš stilingiausiai rašančių šiandieninių prozininkų.

- INDEPENDENT ON SUNDAY

www.jotema.lt

ISBN 978-9955-13-273-8

